

Lopen kunta

TILINPÄÄTÖS 2018

SISÄLLYSLUETTELO

TOIMINTAKERTOMUS

KUNNANJOHTAJAN KATSAUS	1
1. OLENNAISET TAPAHTUMAT JA KOKONAISTALOUDEN KEHITYS.....	3
1.1. Kehityskatsaus ja olennaiset tapahtumat	3
1.1.1. Väestö ja työllisyys	3
1.1.2. Kunnan toiminnan ja talouden kehitys.....	6
1.2. Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä.....	10
1.3. Kokonaistalouden tarkastelu.....	15
1.3.1. Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut.....	15
1.3.2. Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut.....	17
1.3.3. Tase ja sen tunnusluvut	19
1.4. Konsernitilinpäätös.....	21
1.4.1. Konsernirakenne ja toiminnan ohjaus.....	21
1.4.2. Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä.	21
1.4.3. Konsernitavoitteiden toteutuminen.	22
1.4.4. Konsernilaskelmat.....	25
2. LOPEN KUNNAN STRATEGIA 2018–2023	31
3. TOTEUTUMISVERTAILUT	33
3.1. Käyttötalouden toteutuminen	33
Keskusvaalilautakunta	33
Tarkastuslautakunta	34
Kunnanhallitus	35
Lupalautakunta	47
Perusturvalautakunta.....	53
Sivistyslautakunta	69
Tekninen lautakunta.....	92
3.2. Tuloslaskelman toteutuminen	103
3.3. Investointien toteutuminen	106
3.4. Rahoitusosan toteutuminen	110
3.5. Yhteenveto valtuuston hyväksymien sitovien erien toteutumisvertailusta	111
3.6. Taseyksikön tavoitteiden toteutuminen.....	114
LIITTEET	
Luottamushenkilöt toimielimittäin.....	116
Tunnuslukujen laskentakaavat.....	122

TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

Tuloslaskelma	123
Rahoituslaskelma	124
Tase 31.12.2018	125

Konsernitilinpäätös

– Tuloslaskelma	126
– Rahoituslaskelma	127
– Tase 31.12.2018	128

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen laatimista ja esittämistapaa koskevat liitetiedot	129
Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	130
Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot	131
Tasetta koskevat liitetiedot	134
Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot	142
Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitapahtumia koskevat liitetiedot	144

ERIYTETTY TILINPÄÄTÖKSET

Lopen Vesilaitos (taseyksikkö)	145
--------------------------------------	-----

TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET JA

TILINTARKASTAJAN TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ	169
---	-----

MUUT TILINPÄÄTÖKSEEN LIITETTY ASIAKIRJAT

Luettelo kirjanpito kirjoista ja tositteiden lajeista	170
Tuloslaskelma	171

HENKILÖSTÖRAPORTTI	176
---------------------------------	-----

KUNNANJOHTAJAN KATSAUS

Muutoksen valmistelusta arkeen

Kertomusvuoden 2018 tunnelmaa hallitsi isolta osin valtakunnallisen sote- ja maakuntauudistuksen valmisteluun liittyvä odottava ilmapiiri. Hankkeen valmistelu sitoi osaltaan myös Lopen kunnan vähäisiä henkilöstöresursseja. Tätä kirjoitettaessa on käynyt selväksi, että uudistus on ainakin toistaiseksi kuopattu. Allekirjoittaneen ensireaktio päätökseen oli valtava turhautuneisuus. Hankkeen valmisteluun on valtakunnan tasolla laitettu valtavat määrät työtä ja rahaa ja taas kävi näin. Toisaalta hyvä, että asia saatiin jonkinlaiseen ratkaisuun. Viime vuodet kunnissa on oltu odottavassa tilassa tietämättä mikä kunnan rooli tulee tulevaisuudessa olemaan.

Uudistus olisi muuttanut kuntien roolia merkittävästi. Vastuu julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä olisi siirtynyt uusille maakunnille. Maakunnat olisivat lisäksi huolehtineet mm. nykyisten maakuntien liittojen tehtävistä, pelastustoimesta, ympäristöterveydenhuollosta sekä alueellisista kehittämis tehtävistä ja elinkeinon edistämisen tehtävistä. Kuntien tehtäväksi uudistuksessa olisivat tulleet mm. varhaiskasvatus, opetus, maankäyttö, rakentaminen ja paikallinen elinkeinopolitiikka. Niin ikään liikunta-, kulttuuri- ja nuorisopalvelut sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen olisivat jääneet peruskunnan vastuulle.

Kanta-Hämeessä on kuitenkin varauduttu myös nyt toteutuneeseen tilanteeseen. Elokuussa 2018 käynnistyi Hämeen liiton viraston aloitteesta valmistelu kyselystä, jolla kartoitettiin kuntien strategista kantaa maakunnan laajuiseen soteen tilanteeseen, jossa kansallinen maakunta- ja sote-reformi edelleen viivästyisi, muuttaisi merkittävästi muotoaan tai kaatuisi kokonaan. Kunnat ovat valtaosaltaan kyselyyn vastanneet ja näyttää siltä, että tahtotila maakunnallisen soten eteenpäin viemiseen on. Tosin Riihimäen kaupungin selvitykset mahdollisesta maakuntavaihdoksesta vaikuttavat asian eteenpäin viemiseen. Toistaiseksi Lopen kunnassa työtä jatketaan kuten tähänkin saakka niin sote- kuin muillakin sektoreilla.

Väestön väheneminen painaa taloutta

Vuosi 2018 oli Lopen kunnalle viides perättäinen väestötappiovuosi; kunnan väkiluku väheni peräti 155 asukkaalla. Kunnan väkimäärä on laskenut vuoden 2011 huipputasosta 8.377 asukkaasta 7.873 asukkaaseen. Huolestuttavaa on, että kaikki Kanta-Hämeen kunnat ovat menettäneet asukkaita. Koko maakunta menetti muuttotappion johdosta pelkästään vuoden 2018 aikana 1.284 asukasta. Lopen kunta ei siis paini väestöhaasteen kanssa yksin. Tulevat vuodet näyttävät, onko menossa pitempikkestoinen ilmiö muuttaa kasvukeskuksiin vai onko kyseessä ohimenevämpi trendi.

Kaupungistumisilmiön aikaan saaman poismuuton lisäksi erityisen huolestuttavaa Lopella on syntyvyyden ja kuolleisuuden epäsuhta. Syntyvyys on painunut alas ja Lopella syntyi vuonna 2018 vain 41 lasta kun kuolleita oli yhteensä 87. Väestön vähenemisen lisäksi ikärakenne muuttuu. Tämän johdosta työikäisten suhteellinen osuus laskee ja näin ollen vaikuttaa negatiivisesti verotulojen kertymiseen.

Negatiivinen väestökehitys vaikeuttaa kunnan talouden pitämistä tasapainossa. Vuoden 2018 kuluessa kunnan taloustilanne alkoikin näyttää huolestuttavammalta kuin oli talousarviota laadittaessa ennakoitu. Loppukesästä kävi ilmi, että talousarvion laadinnan pohjana käytettävät Kuntaliiton verotuloennusteet eivät olleet kohdallaan. Loppuvuodesta Lopen kunta, monien muiden kuntien tavoin, joutuikin tilittämään liikaa maksettua veroja takaisin valtiolle.

Vuoden 2018 talousarviossa verotuloja yhteensä arvioitiin kertyvän noin 29.046.500 euroa, mutta verotulokertymä toteutui noin -934.815 euroa arvioitua pienempänä ollen 28.111.685 euroa. Verotuloissa vähennystä edellisvuoteen oli 3,8 %. Valtionosuudet vähenivät 2,8 %. Lopen kunnan tilinpäätös vuodelta 2018 on 824.904 euroa alijäämäinen.

Investointien osalta suurta keskustelua herätti urheilukentän perusparannus, jonka on määrä valmistua kesäksi 2019.

Työllisyystilanne on Lopella ollut jo pitkään keskimääräistä parempi ja kertomusvuonna Lopen tilanne oli Hämeen ELY-keskuksen toimialueen kunnista paras. Työttömyysprosentti oli läpi vuoden noin 5 %:n luokkaa, välillä alikin, mikä on todella alhainen myös koko maahan verrattuna. Myös yleinen korkotaso säilyi alhaisena. Valitettavasti alhainen korkotaso ei näkynyt Lopella rakentamisen lisääntymisenä. Tontti-kauppa oli hidasta, eikä rakennuslupaakaan myönnetty läheskään parhaiden vuosien tahtiin; kunnassa myönnettiin koko vuonna 6 asuinrakennuksen ja 6 vapaa-ajan-asunnon rakennuslupaa.

Kunnan talous-, henkilöstö- ja tietohallinnon järjestelyt nousivat isoksi kysymysmerkiksi vuoden 2018 aikana. Vuoden 2017 alusta lukien kunnan tahe- ja tietohallinnon käytännön toiminnoista vastanneen RHL-Data Oy:n jatko kävi epäselväksi, kun yhtiön suurin omistaja Riihimäen kaupunki ilmoitti, ettei tule jatkaamaan palvelujen hankintaa yhtiöstä. Tähän liittyen myös Lopen kunta irtisanoi RHL-sopimuksensa päättymään vuoden 2019 loppuun. Loppuvuonna 2018 ja nyt alkuvuodesta 2019 ollaan tehty paljon töitä ratkaisun löytämiseksi asiaan. Päätös uudesta palveluntuottajasta on tehtävä lähikuukausina.

Loppuvuonna kunta teetti koko kunnan kattavasta valokuituverkosta suunnitelman. Suunnitelman pohjalta tullaan päättämään etenemismallista, jolla valokuituverkkoa kuntaan saataisiin rakentumaan. Valokuidun luomat mahdollisuudet yrityksille ja mm. etätyölle on eräs merkittävä elinvoimavaltti kunnalle tulevaisuudessa, mutta taloudellisen tilanteen ollessa tiukka, tulee tarkkaan harkita, mikä on kunnan kannalta järkevin tapa valokuidun rakentumista Lopelle edistää. Järventaustan osuuskunnan valokuituhankkeeseen kunta päätti osallistua ELY:n edellyttämällä 10 %:n osuudella tukikelpoisista kustannuksista.

Silmänkannon yritysalueelta saatiin alkuvuonna 2018 myytyä ensimmäinen tontti. Neuvotteluja 2-3 muusta tontista käytiin eri tahojen kanssa vuoden aikana ja edelleen, mutta kauppoihin asti ei olla toistaiseksi päästy.

Kunta saavutti pääosan vuodelle 2018 asetetuista tavoitteista. Haasteita tavoitteiden mukaiselle toiminnalle ja tekemiselle aiheuttivat erityisesti kiristynyt talous sekä henkilöstövaihdokset ja henkilöstö-resurssien niukkuus.

Kunnan oma palvelutarjonta on nyt kunnossa, mutta talouden niukkuus tuo tuleville vuosille haasteita. Tasapainoinen talous on kunnan toiminnan ja palvelutuotannon kivijalka ja sen ylläpito tavoittelemisen arvoinen tila. Lopella on hyvä asua, elää ja yrittää.

Kiitän päättäjiä ja kunnan henkilöstöä vuodesta 2018 – sen jäljiltä on hyvä katsoa eteenpäin, yhdessä.

Mikko Salmela
kunnanjohtaja

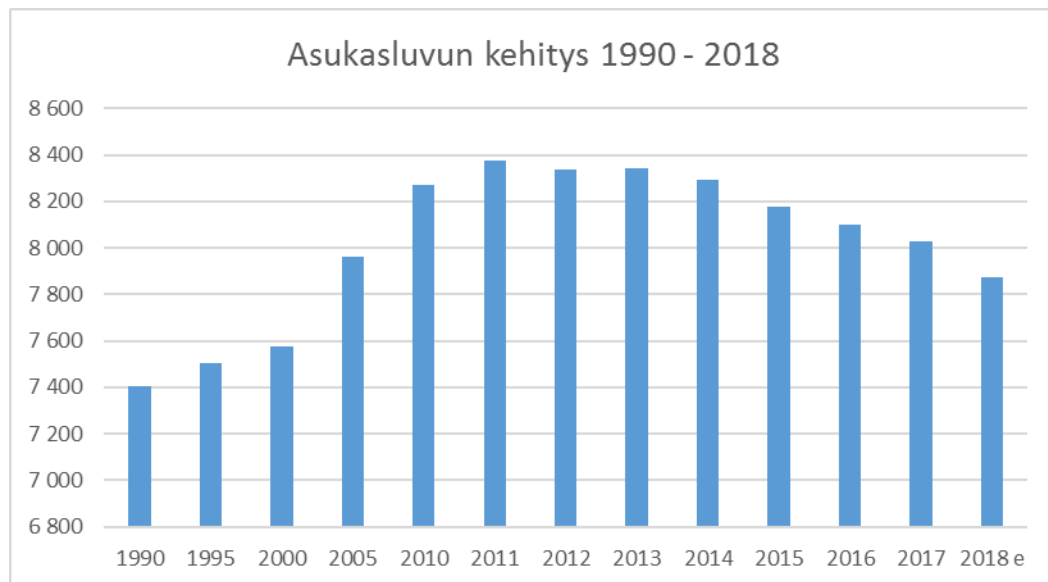
1. OLENNAISET TAPAHTUMAT JA KOKONAISTALOUDEN KEHITYS

1.1. KEHITYSKATSAUS JA OLENNAISET TAPAHTUMAT

1.1.1. VÄESTÖ JA TYÖLLISYYS

Asukasluvun kehitys 1990-2018

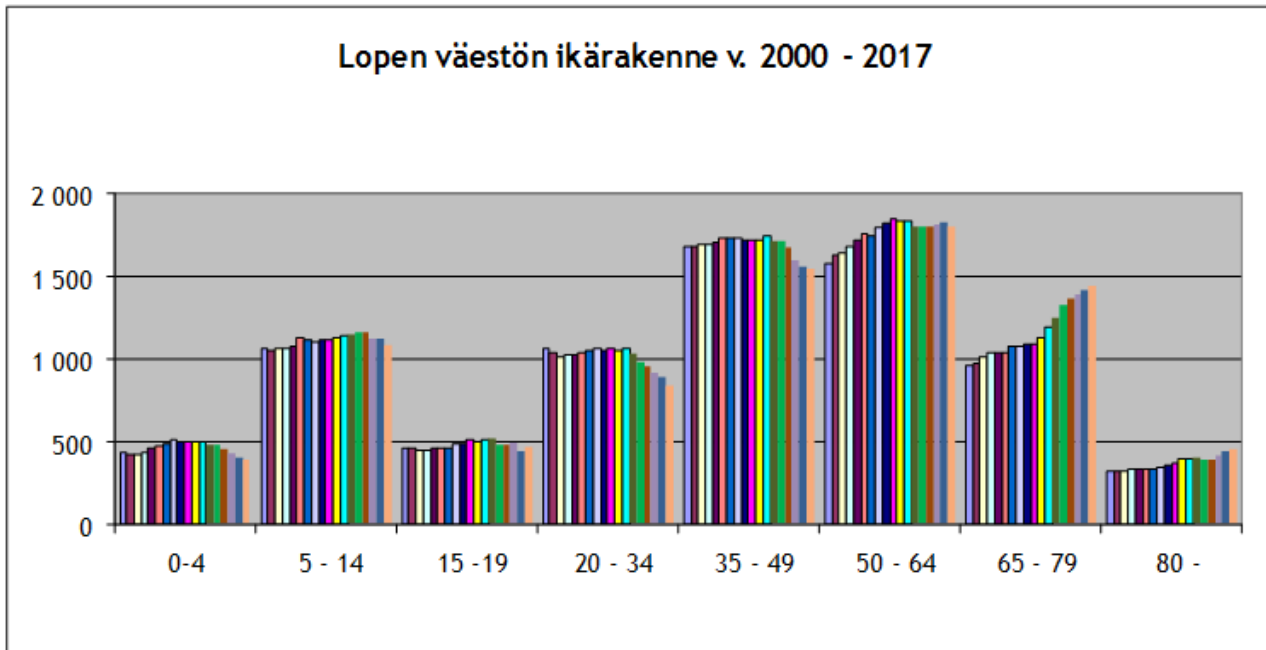
Vuosi	Asukasluku 31.12.	Muutos	Muutos / 5 v	Muutos 5 v - ka./v
1990	7 405			
1995	7 506	-82	101	20,2
2000	7 578	77	72	14,4
2005	7 964	141	386	77,2
2010	8 273	29	309	61,8
2011	8 377	104	371	74,2
2012	8 336	-41	214	42,8
2013	8 341	5	195	39,0
2014	8 291	-50	47	9,4
2015	8 175	-116	-98	-19,6
2016	8 098	-77	-279	-55,6
2017	8 028	-69	-308	-58,0
2018 e	7 873	-155	-468	-61,4

Kunnan asukasluvun kehitys on ollut viime vuosina heikko. Kunnalla on kuusi negatiivisen muutoksen vuotta 2000-luvulla. Lopen kunnan asukasluku väheni -155 asukalla edelliseen vuoteen verrattuna. Asukasluvun väheneminen johtui pääosin muuttoliikkeestä, joka oli negatiivinen -113 asukkaan verran. Syntyvyyden enemmisyys oli vuoden lopussa negatiivinen eli yhteensä -46 henkilöä. Kunnassa oli kertomusvuoden lopussa 295 asukasta enemmän kuin vuonna 2000.

Asukasluvun kehitys on viime vuosina ollut heikkoa koko Kanta-Hämeen alueella, sillä maakunnan väkiluku väheni kertomusvuonna jo viidettä vuotta peräkkäin. Kanta-Hämeen alueella väestön kokonaismuutos vuodesta 2017 oli -1 284 henkeä ja neljän viime vuoden aikana yhteensä -3 914 henkeä.

Viimeisimmät ikärakennetta koskevat tilastot ovat tässä vaiheessa vuodelta 2017, joita tarkastellaan lyhyesti seuraavassa:

Kuvio osoittaa selkeästi, että 2000-luvulla ikärakenteella mitaten kasvua on tapahtunut eniten 65-79-vuotiaissa, joiden suhteellinen osuus on kasvanut 5,24 prosenttiyksikköä. Eniten puolestaan ovat vähentyneet 20-34-vuotiaiden osuus, joka väheni -3,70 prosenttiyksikköä ja 35-40-vuotiaiden osuus, joka väheni -3,1 prosenttiyksikköä.

Tarkastasteltaessa talousarviovuotta 2018 nuorimmissa ikäluokissa muutokset ovat olleet vähäisempiä, mutta kuviosta voi havaita, että myös 0-4-vuotiaiden, 5-14-vuotiaiden ja 15-19-vuotiaiden määrä on kääntynyt laskuun. Suurin ikäryhmä oli 20-64-vuotiaat, joiden suhteellinen osuus kunnan väkiluvusta oli 52,23 % vuonna 2018. Kunnan kehityksen kannalta huomioitavaa on, että vanhimpien ikäryhmien määrän kasvu tulee olemaan voimakasta.

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan vuoteen 2040 mennessä Lopen kunnan kokonaisväkiluku kasvaisi 8 353 asukkaaseen. Ennusteen mukaan kunta ei saavuttaisi vuoden 2011 asukasmääräänsä (8 377 asukasta) vuoteen 2040 mennessä. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan vuoteen 2040 mennessä alle 15-vuotiaiden määrä vähenisi -13,90 %, 15-64-vuotiaiden määrä vähenisi -8,9 % ja yli 65-vuotiaiden määrä kasvaisi 39,6 %.

Hämeen liitto on hyväksynyt 15.2.2016 maakuntakaavoituksen mitoituksen lähtökohdaksi oman väestösuunnitelmansa, jota on päivitetty 27.4.2016 vuoden 2015 väestötietojen osalta. Hämeen liiton julkaiseman väestösuunnitelman mukaan Lopen asukasluku tulisi kasvamaan vuoteen 2040 mennessä, jolloin asukaslukuennuste olisi 9 214 asukasta.

Tilastokeskuksen ennuste on trenditarkastelu, kun taas Hämeen liiton väestösuunnitelma sisältää tavoitteellista toimintaa maakunnan ja sen myötä myös yksittäisten kuntien kehittämiseksi. Kunnan oma näkemys väestökehityksen kokonaisuuden osalta on Hämeen liiton näkemyksen mukainen.

Keskimääräisen työttömyysasteen kehitys 2000-2018

Vuosi	Loppi	Riihimäen seutu	Kanta-Häme	Koko maa
2000	10,5	12,2	12,6	14,4
2005	8,4	10,0	10,0	10,6
2008	5,6	7,1	7,4	7,6
2009	7,5	9,0	10,0	9,8
2010	6,8	9,3	10,1	10,0
2011	6,0	8,3	9,0	9,1
2012	6,0	8,3	8,8	9,4
2013	6,9	9,5	10,2	11,3
2014	8,3	10,5	11,0	12,4
2015	8,8	10,8	11,9	13,4
2016	7,5	10,2	11,5	13,3
2017	6,3	8,8	10,1	11,2
2018	5,3	7,2	8,9	11,0

Koko maassa oli joulukuun 2018 lopussa 256 504 työtöntä työnhakijaa. Se oli 39 000 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömien työnhakijoita oli vuonna 2018 keskimäärin 255 900 henkilöä, joka oli 47 500 vähemmän kuin edellisenä vuonna. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta koko maassa oli vuonna 2018 keskimäärin 9,7 prosenttia, joka oli 1,8 prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Hämeen ELY-keskuksen kuntien alueella oli joulukuun 2018 lopussa 19 158 työtöntä työnhakijaa. Se oli 2 405 vähemmän (-11,2 %) kuin vuosi sitten. Nuoria, alle 25-vuotiaita oli joulukuun 2018 lopussa työttömänä 2 605, mikä oli 131 vähemmän (-4,8 %) kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömiä eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleita oli joulukuun 2018 lopussa 1 625 vähemmän (-22,4 %) kuin vuosi sitten oli 5 630.

Hämeessä työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuun lopussa 11,0 %, mikä oli 1,3 % vähemmän kuin vuosi sitten. Alle 25-vuotiaiden nuorten työttömien osuus alle 25-vuotiaasta työvoimasta oli joulukuussa 16,1 % ja ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden osuus ulkomaalaisesta työvoimasta 27,4 %.

Kanta-Hämeen maakunnassa työttömien työnhakijoiden määrä väheni joulukuussa 2018 edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta alueen kaikissa kunnissa; eniten Ypäjällä (-28 %) ja Tammelassa (-20 %). Lopella määrä väheni -17 %:a edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta.

Kanta-Hämeen maakunnassa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuussa matalin Lopella (5,3 %).

Vuoden 2018 joulukuun lopussa Lopella oli työttömänä 195 henkilöä, kun vastaavana ajankohtana vuonna 2017 työttömänä oli 234 henkilöä. Työttömistä työnhakijoista oli alle 25-vuotiaita 15 henkilöä, kun vastaavana ajankohtana edellisenä vuotena oli 24 henkilöä. Pitkäaikaistyöttömiä oli 32 henkilöä vuoden 2018 lopussa. Avoimien työpaikkojen määrä oli vuoden 2018 lopussa yhteensä 19 kpl, kun vastaavasti vuonna 2017 avoimia työpaikkoja oli yhteensä 20 kpl.

1.1.2. KUNNAN TOIMINNAN JA TALOUDEN KEHITYS

Kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2018 tilinpäätösten ennakkotiedot osoittavat, että kuntatalous heikkeni viime vuonna. Noin kaksi kolmasosaa (196 kuntaa) Manner-Suomen kunnista teki negatiivisen tuloksen. Kunnat ja kuntayhtymät ottivat vuoden 2018 aikana lisää lainaa lähes miljardin.

Manner-Suomen kuntien ilmoittamien tilinpäätöstietojen mukaan kuntien yhteenlaskettu vuosikate heikkeni 1,2 miljardia euroa vuonna 2018 eli yli kolmanneksen verrattuna edellisen vuoden tilinpäätöksiin. Tiedot ilmenevät Tilastokeskuksen kuntatalous neljännesvuosittain -tilastosta, jota varten kerättiin vuoden 2018 tilinpäätösarviotietoja kaikilta Manner-Suomen 295 kunnalta ja 134 kuntayhtymältä.

Vuoden 2018 tilinpäätösarviotietojen mukaan Manner-Suomen kuntien ulkoiset toimintakulut olivat 3,3 prosenttia edellistä vuotta suuremmat ja ne olivat yhteensä 36,9 miljoonaa euroa. Kuntien ulkoiset toimintatuotot kasvoivat 4,6 prosenttia 7,5 miljardiin euroon. Toimintakate oli -29,1 miljardia euroa ja se heikkeni 3,4 prosenttia edellisen vuoden tilinpäätöksistä.

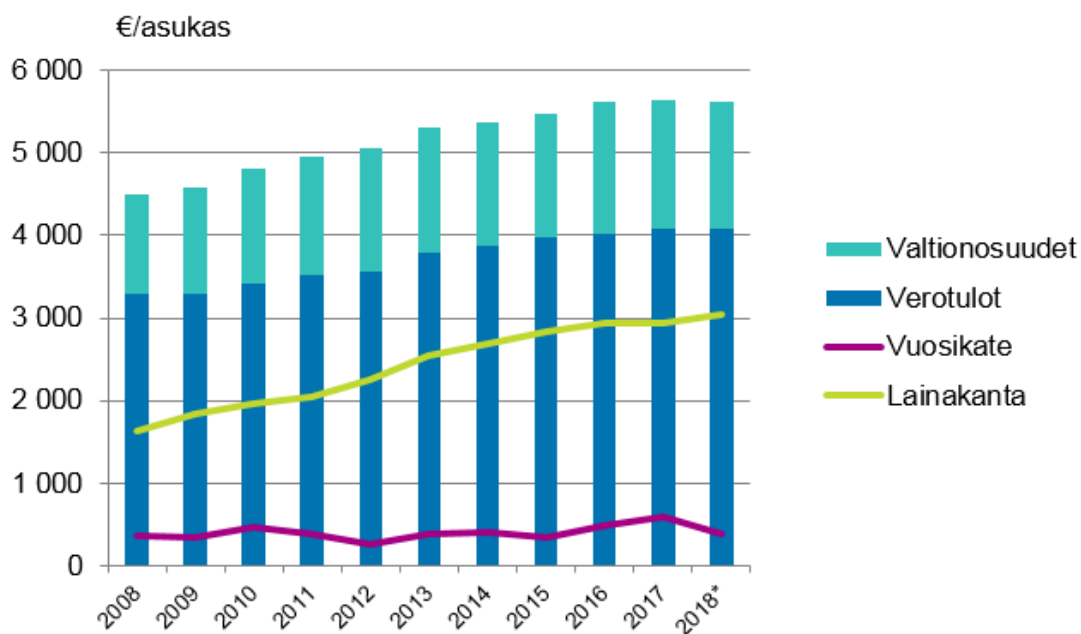
Toimintamenoja ja -tuottoja kasvattivat osaltaan tehdyt kirjausmenettelyt kuntien ja kuntayhtymien välisissä palveluiden ostoissa: joukko kuntia siirsi sote-palveluiden järjestämisvastuun perustamilleen kuntayhtymille, mutta kunnat vastasivat edelleen palvelujen tuottamisesta. Kunnat kirjasivat bruttoperiaatetta noudattaen myyntituottoja ja palvelujen ostoja kuntayhtymiltä. Tämä kirjausmenettely kasvatti kuntien ulkoisia toimintatuottoja ja -kuluja, mutta sillä ei ollut nettovaikutusta toimintakatteeseen. Koko Manner-Suomen tasolla menettely aiheutti noin kolmasosan kuntien ulkoisten toimintakulujen kasvusta ja lähes koko toimintatuottojen kasvun. Vaikutus ei ulotu vuotta 2018 edeltävälle ajalle.

Vuoden 2018 tilinpäätösarvioiden mukaan kuntien verotulot olivat yhteensä 22,3 miljardia euroa. Ne vähenivät 0,5 prosenttia edellisen vuoden tilinpäätöksiin verrattuna. Valtionosuuksia kunnat saivat 8,5 miljardia euroa. Ne vähenivät 0,6 prosenttia edellisen vuoden tilinpäätöksiin verrattuna. Verotuloista ja valtionosuuksista muodostuva verorahoitus asukasta kohden oli 5.613 euroa vuonna 2018.

Kuntien yhteenlaskettu vuosikate oli 2,1 miljardia euroa ja se pieneni 35,5 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Vuosikate oli negatiivinen 38 kunnalla. Edellisen vuoden tilinpäätöstietojen mukaan vuosikate oli negatiivinen neljällä kunnalla.

Kuntien arvioiden mukaan niiden yhteenlaskettu lainakanta oli 16,7 miljardia vuoden 2018 lopussa. Asukasta kohden se oli 3 051 euroa. Kuntien yhteenlaskettu lainakanta kasvoi 3,8 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Investointimenoja kunnilla oli 3,6 miljardia euroa vuoden 2018 aikana. Kuntien investointimenot kasvoivat 3,4 prosenttia edellisestä vuodesta.

Manner-Suomen kuntien valtionosuudet, verotulot, vuosikate ja lainakanta asukasta kohden 2008–2018*

Lähde: Tilastokeskuksen julkaisu: Kuntatalous neljännesvuosittain 2018, 4. neljännes. Vuosien 2008–2017 väestötietona on käytetty kunkin vuoden väkilukua 31.12. Vuoden 2018 arviotiedoissa on käytetty väkilukua 31.12.2017.

Lopen kunnan talouskehitys oli kertomusvuonna laskeva. Tilikauden tulos oli negatiivinen, vaikka se oli ollut aiempina yhdeksänä vuonna peräkkäin positiivinen. Tilikauden tulos toteutui budjetoitua heikommin.

Kunnan toimintatuotot vähenivät -2,2 % kertomusvuonna edellisvuoteen verrattuna ja toimintakulut kasvoivat 0,8 % ja näiden erotusta mittaava toimintakate kasvoi 1,4 %.

Toimintatuottojen väheneminen johtuu pääosin verotulojen ja valtionosuuksien sekä muiden tukien vähenemisistä. Kunnan verotulot vähenivät -3,8 % edelliseen vuoteen verrattuna. Kunnan valtionosuudet vähenivät -2,8 %. Näitä tarkastellaan tarkemmin jäljempänä.

Toimintakulujen ryhmätason tarkastelussa henkilöstökulut vähenivät -2,6 % sekä aineet, tarvikkeet ja tavarakulut vähenivät -1,8 %. Vastaavasti palvelujen ostot kasvoivat 2,8 %, avustukset 2,3 % ja muut toimintakulut 17,1 %.

Toimintatuottoja, verotuloja ja valtionosuuksia kertyi 1.763.869 euroa vähemmän kuin vuonna 2017. Kunnan toimintakulut kasvoivat euromääräisesti edellisvuodesta 3.922.813 euroa, heikensi em. muutosten yhteisvaikutus vuosikatetta 2.064.517 euroa.

Investointimenot vähenivät kertomusvuonna 1.127.474 euroa edelliseen vuoteen verrattuna.

Kunnan lainakanta laski kertomusvuonna 236.000 euroa. Lainojen hoitoa helpotti se, että yleinen korkotaso pysyi koko kertomusvuoden erittäin matalana.

Tilinpäätöksessä poistot kasvoivat kertomusvuonna edelliseen vuoteen verrattuna 26.139 euroa.

Kunnan tilikauden tulos oli -824.904 euroa alijäämäinen. Tulos on negatiivinen eikä talousarvion tulostavoitetta saavutettu vuonna 2018.

Tulopohjamuutokset kuntataloudessa vaativat Lopen kunnalta tulevana vuosina entistä tarkempaa taloudenpitoa. Edessä on tiukempi taloustilanne johtuen mm. valtionosuuksien ja verotulojen heikkene- misestä. Jotta lähivuosien investoinnit voidaan kattaa, on kunnan tulopohjan oltava jatkossakin vahvaa ja menot on pidettävä kurissa.

Terveydenhuollon kuntayhtymien alijäämien käsittely

Kunta kirjasi vuoden 2015 tilinpäätöksessään kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antaman ohjeen mukaisesti pakollisina varauksina kunnan peruspääomaosuuksien mukaiset osuudet terveydenhuollon kuntayhtymien kertyneistä alijäämistä. Kun Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä teki kertomusvuodelta ylijäämäisen tilinpäätöksen, voidaan tehtyä varausta purkaa kunnan peruspääomaosuuden mukaisella määrällä.

Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tilikauden 2018 tulos on ylijäämäinen 6.841.044,41 euroa. Lopen peruspääoma oli 1.203.397,94 euroa (5,633560 %) 31.12.2018, jonka mukaisesti pakollista varausta on purettu. Varauksen purkua tehtäessä huomioitiin lisäksi poistoero, jonka vaikutus on 211.269 euroa, eli näin ollen sairaanhoitopiirin varauksen purun kokonaismäärä on 366.099,55 euroa. Lopen jäljelle jäävä osuus sairaanhoitopiirin kuntayhtymän alijäämästä on vuoden 2018 tilinpäätöksessä 37.716,00 euroa. Tämän jälkeen pakollista varausta jää taseeseen 37.716,00 euroa.

Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiri on korjannut vuoden 2016 tilinpäätöstietoja vuonna 2017. Tätä korjausta ei ole huomioitu vuoden 2017 sairaanhoitopiirin varauksen purkua tehdessä, joten se on huomioitu vuonna 2018. Korjauksen vaikutus on 7.482,83 euroa.

Riihimäen seudun terveystalouden kuntayhtymä teki kertomusvuodelta 880.370,17 euroa ylijäämäisen tuloksen. Riihimäen seudun terveystalouden kuntayhtymä palutti edellisten tilikausien ylijäämää Hausjärven ja Lopen kunnille sekä Riihimäen kaupungille yhteensä 880.370,17 euroa, josta Lopen kunnan osuus oli 150.688,54 euroa.

Verotulot

	2018 euroa	Muutos% 2018-17	2017 euroa	Muutos% 2016-17	2016 euroa	Muutos% 2015-16
Kunnallisvero	24 603 649	-3,53	25 504 036	1,65	25 090 625	4,00
Kiinteistövero	2 024 884	-0,18	2 028 633	-0,13	2 031 289	1,48
Yhteisövero	1 481 899	-12,03	1 684 535	16,17	1 450 057	-1,88
Yhteensä	28 110 432	-3,79	29 217 204	2,26	28 571 971	3,50
euroa / asukas	3 570,49	-1,88	3 638,96	3,15	3 527,84	4,47
Tulovero%	21,50		21,50		21,50	

Lopelle kunnallisveroa tilitettiin -3,5 % vähemmän kuin vuonna 2017. Valtakunnallisesti kunnallisveroa tilitettiin -0,8 % vähemmän kuin vuonna 2017, joten Lopella kunnallisverojen kertymä oli keskimääraistä heikompi.

Kunnallisverotuksessa tehtävien erilaisten vähennysten johdosta kunnan todellinen veroprosentti on selvästi nimellistä veroastetta matalampi. Lopella vähennysten määrä on keskimääraistä suurempi johtuen mm. siitä, että Lopelta käydään paljon kunnan ulkopuolella töissä, mikä lisää matkakustannuksista tehtävien vähennysten määrää. Lopen efektiivisen veroasteen vuonna 2018 on laskettu olleen 14,48 %, joten valtuuston vahvistamasta kunnan tuloveroprosentista jää kertymättä noin seitsemän prosenttiyksikön tuottoa vastaava määrä.

Vuonna 2017 kiinteistöverotulon tilitykset vähenivät -0,2 %, kun koko maassa kasvua oli 2,2 %.

Yhteisöveron tuotto väheni Lopella -12,0 %, kun koko maassa vähennystä oli -0,6 %.

Verotulojen toteutuma oli talousarviota heikompi, sillä verotuloja oli budjetoitu vuodelle 2018 yhteensä 29.046.500 euroa. Kun verotulojen toteuma oli yhteensä 28.110.432 euroa, verotuloarvio alittui -3,8 %.

Kertomusvuonna verotulojen määrä asukasta kohden oli 3.579,49 euroa/asukas. Ennakkotiedon mukaan vuonna 2018 Manner-Suomen kuntien keskiarvo asukasta kohti oli 4.071 euroa ja Kanta-Hämeen kuntien keskiarvo asukasta kohti oli 3.940 euroa.

Valtionosuudet

	2018 euroa	Muutos % 2017-18	2017 euroa	Muutos % 2016-17	2016 euroa	Muutos % 2015-16
Valtionosuudet	15 422 135	-2,77	15 861 824	-0,78	15 985 847	4,88
euroa / asukas	1 958,86	-0,85	1 975,57	0,09	1 973,81	5,18

Kuntien valtionosuusrahoitus muodostuu valtiovarainministeriön hallinnoimasta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta sekä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimasta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusrahoituksesta.

Kunnille myönnettiin valtionosuutta yhteensä 8.459 milj. euroa vuonna 2018. Kuntien peruspalvelujen valtionosuus oli 8.543 milj. euroa ja opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuuden kuntien osuus -85 milj. euroa vuonna 2018. Kotikuntakorvauksen perusosa vuonna 2018 oli 6.511,92 euroa.

Kuntien valtionosuudet alenivat 40 miljoonaa euroa (-0,5 %) vuodesta 2017. Merkittävimmät muutokset vuoden 2018 valtionosuudessa johtuivat kilpailukykysovimuksesta (uutta vähennystä -118 milj. euroa, -22 €/asukas vuodelle 2018) ja veromenetysten kompensatiosta, joka lisäsi valtionosuutta 131 milj. euroa vuonna 2018.

Vuonna 2018 valtionosuudet toteutuivat -71.295 euroa budjetoitua heikommin. Kunnan kertomusvuonna saamien valtionosuuksien määrä väheni -439.689 euroa edelliseen vuoteen verrattuna.

Ympäristöasiat

Kunta on huolehtinut ympäristönsuojelun viranomaistoiminnasta; ympäristönsuojelun lupa-asioista ja valvonnasta ympäristölupien, maa-aineslupien, meluilmoitusten, maisematyölupien, jätehuollon ja jätevesien käsittelyn valvonnan osalta, ympäristön tilan seurannasta, luonnonsuojelun ja vesienhoidon edistämisestä sekä neuvonnasta ja tiedottamisesta. Vuonna 2018 ympäristönsuojelun toimintaan ei ole sisällynyt mitään erikseen mainittavaa suurempaa kokonaisuutta, kuten ympäristövastuita.

Ympäristötuotot ja -kulut	Vuosi 2018 euroa	Vuosi 2017 euroa
Ympäristötuotot	45 865	22 268
Viranomaistoiminnan tuotot	45 033	22 189
Muut ympäristötuotot	832	79
Ympäristönsuojeluun saadut avustukset	-	-
Ympäristökulut	163 693	149 856
Viranomaistoiminnan kulut	153 693	139 856
Muut kulut	-	-
Ympäristönsuojeluun annetut avustukset	10 000	10 000
Ympäristökulut, netto	117 828	127 588

Yhteenveto

Yhteenvedonomaaisesti voidaan todeta, että Loppi suoriutuu kunnallisista tehtävistään pienemmän verorahoituksen turvin ja pienemmin toimintakuluihin kuin maan kunnat keskimäärin eli kunta toimii tehokkaasti. Loppi sai kertomusvuonna verotuksen kautta kerättävää rahoitusta eli verotuloja ja valtionosuuksia yhteensä asukasta kohti laskettuna 5.529 euroa (vuonna 2017 yhteensä 5.614 euroa). Vuoden 2018 tilinpäätösten ennakkotietojen mukaan tunnusluku Manner-Suomen kunnissa keskimäärin oli 5.613 euroa ja Kanta-Hämeen kunnissa 5.440 euroa.

Toimintakulujen enemmyyttä toimintatuottoihin osoittava toimintakate oli Lopella kertomusvuonna asukasta kohti laskettuna -5.339 euroa, kun vuoden 2018 ennakkotiedoissa tunnusluku Manner-Suomen kunnissa keskimäärin oli -5.302 euroa ja Kanta-Hämeen kunnissa -5.188 euroa.

Yleisen talouskehityksen epävakaus heijastuu myös kuntien verotulokehitykseen tuoden epävarmuutta vuoden 2018 talousarvion verotuloarvion saavuttamiseen. Koska verotulot ovat kunnan keskeinen rahoituslähde, on talouden kehittymisen oltava jatkuvan seurannan kohteena niin kokonaisuutena kuin hallinnonaloittainkin. Tavoitteena tulee olla, että myös vuodelta 2019 voidaan saavuttaa tasapainoinen tilinpäätös. Täten kunnan eri organisaatiotasolla tulee olla valmiudet reagoida tarvittaessa myös uusin toimenpitein, jos tavoitteen saavuttaminen sitä edellyttää. Koko organisaation tulee tiedostaa kulloinenkin taloustilanne oman seurantansa kautta, mihin talouden seurantajärjestelmät antavat hyvän työkalun.

1.2. SELONTEKO SISÄISEN VALVONNAN JÄRJESTÄMISESTÄ

Kunnan sisäistä valvontaa ohjaa valtuuston keväällä 2016 hyväksymät Lopen kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet sekä kunnanhallituksen hyväksymä sisäisen valvonnan ohje.

Sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että strategiassa, talousarviossa ja kunnallisessa päätöksenteossa asetetut tavoitteet saavutetaan, kunnan toiminta on lakien, sääntöjen, ohjeiden ja tehtyjen päätösten mukaista, resurssit ovat tehokkaassa ja tuloksellisessa käytössä, omaisuus on turvattu ja niin virkamies- kuin luottamushenkilöjohdonkin saama informaatio on oikeaa, tarkoituksenmukaista ja oikea-aikaista.

Sisäisen valvonnan järjestämisestä vastaa kuntalain mukaan kunnanhallitus. Kukin kunnan toimielin ja sen alainen johtava viranhaltija vastaa omalta osaltaan toiminnan sisäisestä valvonnasta, valvonnan organisoinnista ja riittävydestä.

Vuosittaista selontekoa varten hallintokunnat antavat osana toimintakertomustaan selvityksen oman toimialansa sisäisen valvonnan järjestämisestä ja toteutuksesta sekä valvonnan havainnoista ja tuloksista.

Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Kunnanhallitus valvoi lautakuntien päätöksentekoa edustajiensa kautta. Kunnanhallitus nimesi kuhunkin lautakuntaan yhden jäsenistään valvomaan lautakunnan toimintaa toimimalla lautakunnan puheenjohtajana sekä osallistumalla puheenjohtajana lautakuntien kokouksiin ja muuhun työskentelyyn, he raportoivat kunnanjohtajalle tai kunnanhallitukselle tarpeellisilta osin lautakuntien toiminnasta ja päätöksistä. Kunnanhallituksen jäsenet ovat osallistuneet aktiivisesti lautakuntien työskentelyyn.

Uuden hallintosäännön myötä 1.6.2017 lukien lautakuntien puheenjohtajat, lupalautakuntaa ja tarkastuslautakuntaa lukuun ottamatta, ovat kunnanhallituksen jäseniä, joten kunnanhallituksen tietous lautakuntien päätöksenteosta on aikaisempaa tiiviimpää. Kunnanhallituksen jäsen on ollut lautakuntien kokouksissa mukana seuraavasti: perusturvalautakunnan kokous 7/10 kertaa, sivistyslautakunnan kokous 11/11 kertaa, teknisen lautakunnan kokous 9/9 kertaa. Lisäksi kunnanhallituksen jäsen on ollut mukana henkilöstöjaoston kokouksissa 5/5 kertaa ja vapaa-aikajaoston kokouksissa 1/2 kertaa.

Lautakuntien esityslistat on toimitettu ennakoon kunnanhallituksen puheenjohtajalle, valitulle kunnanhallituksen edustajalle ja kunnanjohtajalle. Lautakuntien esityslistat käydään keskeisiltä osin läpi kokousta edeltävässä kunnan johtoryhmässä. Lautakuntien ja muiden toimielinten pöytäkirjat toimitetaan aina kokouksen jälkeen kunnanhallitukselle tiedoksi ja niistä käydään tarvittaessa keskustelua johtoryhmässä. Pöytäkirjojen pohjalta kunnanjohtaja ja kunnanhallituksen puheenjohtaja päättävät mahdollisesta otto-oikeudestaan. Vuonna 2018 kunnanjohtaja tai kunnanhallituksen puheenjohtaja tai kunnanhallitus käytti otto-oikeuttaan seuraavissa kolmessa kunnanhallituksen kokouksessa: Khall 26.11.2018 (§ 221), Khall 26.11.2018 (§ 220), Khall 8.10.2018 (§ 182) ja Khall 21.5.2018 (§ 103).

Kunnan toiminnassa on noudatettu hankintaohjetta ja hallintosääntöä, jotka olivat tulleet voimaan 1.6.2017 lukien.

Viranhaltijat dokumentoivat viranhaltijapäätöksensä atk-järjestelmään (viranhaltijoiden päätössovellus, VIPS). Järjestelmästä tulostetut päätösraportit toimitetaan säännöllisesti ao. toimielimelle tiedoksi. Käytäntö on osa päätöksenteon laillisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden valvontaa. Päätösluetteloiden pohjalta päätetään mahdollisesta otto-oikeuden käytöstä koskien viranhaltijoiden tekemiä päätöksiä. Vuoden 2018 aikana otto-oikeutta ei käytetty kertaakaan.

Tavoitteiden toteutuminen, varojen käytön valvonta ja tuloksellisuuden arviointi

Kunnanhallitus antaa hallintokunnille vuosittain talousarvion täytäntöönpano-ohjeet, heti talousarvion hyväksymisen jälkeen.

Talousarvion määrärahat ja tuloerät on kohdistettu ko. toiminnasta vastaavalle toimielimelle. Jokaiselle määrärahalle on määrätty siitä vastaava toimielin, vastuualue ja tilivelvollinen viranhaltija. Toimielimet päättävät vuosittain mm. laskujen hyväksyjistä ja talousarvion muusta täytäntöönpanosta ja vastuista siltä osin kuin se hallintosäännöllä kuuluu toimielimen tehtäviin. Laskujen hyväksymismenettely on osa sisäistä valvontaa. Laskun asiataarkastuksen suorittaa aina eri henkilö kuin laskun hyväksyjä.

Kunnan taloudesta vastaavat tilivelvolliset toimielimet ja viranhaltijat raportoivat talousarvion ja taloudellisen kehityksen sekä toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta säännöllisesti. Kunnanhallitus on seurannut koko kunnan talouden kehitystä säännöllisesti tuloslaskelmatasolla. Kunnan verotulojen kehityksestä ja työllisyysilanteesta on raportoitu kunnanhallitukselle kuukausittain. Valtuustolle on raportoitu kunnan talouden toteumasta ja tavoitteiden toteutumisesta puolen vuoden välein. Näistä toinen raportti on tilinpäätös.

Valtionosuuspäätökset on käsitelty ao. lautakunnissa ja valtionosuuskokonaisuus kunnanhallituksessa. Käsittelyyn liittyvässä valmistelussa tarkistetaan valtionosuusperusteiden oikeellisuus.

Asiakasmaksujen tason ajanmukaisuus on käyty vuosittain läpi talousarvion täytäntöönpanoon liittyen. Jokainen hallintokunta vastaa vuoden aikana omien takojensa ja maksujensa tason oikeellisuudesta. Tason tavoitteenmukaisuutta seurataan kuukausittain tulojen toteumaseurannalla ja vertailulla alueen muiden kuntien maksu-/taksatasoon.

Talouden kehitystä ja kunnan toimintaa seurataan säännöllisesti johtoryhmän kokouksissa. Johtoryhmätyöskentely on yksi sisäisen valvonnan keino. Johtoryhmän kokouksissa käydään läpi ajankohtaiset asiat sekä talouden ja strategian toteutumat. Toiminnallisiin epäkohtiin, ongelmiin ja haasteisiin tartutaan niiden tultua ilmi. Johtoryhmän säännöllisellä kokoontumisella varmistetaan kunnan johdon ja hallintokuntien sekä hallinnonalojen välinen tiedonkulku ja yhteistyö. Luettelo johtoryhmässä käsitellyistä asioista on otsikkotasolla saatettu kunnanhallitukselle tiedoksi ja viikoittain myös henkilökuntajakeluna intranetin kautta. Vuonna 2018 jokaisen kuukauden viimeisenä maanantaina kokoontui ydinjohtoryhmää laajempi ns. laajennettu johtoryhmä.

Sisäistä valvontaa suorittavien viranhaltijoiden on edellytetty kirjaavan toteuttamansa sisäisen valvonnan toimenpiteet ja tekemänsä havainnot kyseistä dokumentaatiota varten luotuun lomakkeeseen. Palvelualueiden päälliköt suorittavat sisäistä valvontaa omalla hallinnonalallaan vastaavassa laajuudessa kuin suoritetaan kunnan keskushallinnon toimesta koko kuntaa koskien.

Valvontaa, ohjeistusta ja sen noudattamisen valvontaa ja toiminnan tuloksellisuuden arviointia toteutetaan hallinnonalakohtaisten johtoryhmien, erilaisten toimiala-/toimisto-, työpaikka- ja henkilöstöpalaverien sekä kehityskeskustelujen kautta.

Talouden seuranta varten hallintokunnilla on taloushallinnon järjestelmiin tarvitsemansa käyttöoikeudet, joiden avulla ne voivat jatkuvasti omaehtoisesti seurata haluamallaan tavalla ja tasolla kirjanpidon toteutumista.

Laskutusten oikeellisuuden tarkistamiseksi viralliset laskutuslistat on hyväksytetty tilivelvollisella, ellei käytettävissä ole muutoin varmistavaa asiakirjaa.

Henkilöstöhallinnon osalta esimiehet tarkistavat ja hyväksyvät palkkatapahtumat ja poissaolot käytössä olevan henkilöstöhallintojärjestelmän kautta.

Maa-aines- ja ympäristölupaehtojen noudattamisen valvontaa toteutetaan valvontasuunnitelmien avulla. Vakuuksia on seurattu luotujen seurantajärjestelmien mukaisesti.

Päättyessään esim. EU- tai muihin useamman tahon rahoittamiin projekteihin osallistumisesta kunnanhallitus on samalla nimennyt kullekin projektille vastuuhenkilön, jonka tehtävänä on seurata ja raportoida projektin etenemisestä ja sen mahdollisista vaikutuksista kunnan kannalta. Osassa toimintaa, mm. maatalouden ohjauksessa, on sovellusten kautta tai erillisten ulkopuolisten tarkastusten muodossa myös ulkopuolista valvontaa ja näin läpinäkyvyyttä varojen käytön suhteen.

Riskienhallinnan järjestäminen

Kunta on suojannut omaisuus- ja henkilöriskit vakuutuksin yleisesti käytössä olevia perusteita noudattaen. Vakuutusasioissa kunta käyttää edunvalvonnassa omaa meklaria. Vakuuttamiseen liittyvä riskienhallinnan ajantasaisuus on käyty läpi vuosittain meklarin kanssa pidetyssä neuvottelussa. Kunnan vakuutukset kilpailutettiin viimeksi vuonna 2014.

Tietoturvallisuuteen liittyvissä asioissa noudatetaan RHL-Data Oy:n laatimia ohjeistuksia, jotka ovat yhteiset seudun kunnille. Tietojärjestelmien turvallisuutta hoidetaan seudullisin ratkaisuin. Tietohallinnon käyttöoikeudet käydään läpi vuosittain sekä muutoin tarvittaessa, mm. henkilöstövaihdosten yhteydessä. Tietoturvaan liittyviä riskejä on paljon. Tietoturvaongelmiin puututaan niitä havaittaessa. Tietohallinto ja siihen liittyvä tietoturva on tunnistettu sisäisessä valvonnassa yhdeksi kunnan jatkuvaksi kehittämis-kohteeksi. Kuitenkin tietohallinnon resurssit ovat niukat suhteessa toimialan merkittävyyteen.

Kunnan toiminnan kannalta merkittävä ja jatkuvasti korostuva riski on ammattitaitoisen ja pätevän henkilöstön suhteellisen nopea vaihtuminen. Uusien pätevien henkilöiden rekrytointi nopealla aikajänteellä on haastavaa. Kunta pyrkii ylläpitämään hyvää työnantajamainettaan ja pitämään niin fyysiset kuin psyykkisetkin työolosuhteet kunnossa, jotta kunnalla olisi tulevaisuudessakin tarvittava määrä osaamisresurssia käytössään. Kunnalla on ollut tietyissä henkilöstöryhmissä erityisesti sosiaalialalla rekrytointivaikkeitä.

Kunnan talouden riskit liittyvät pääosin siihen, ettei kunta pysty ennen kaikkea ulkoisten tekijöiden vaikutuksesta ylläpitämään taloutensa tasapainoa suunnitellulla tavalla. Kunnan toiminnot toteutetaan hyvin niukoin resursein ja kunnan talouden liikkumavara on pieni ja tasapaino herkkä. Yllättävät muutokset toiminnassa tai toimintaympäristössä saattavat vaikuttaa merkittävästi kunnan taloustasapainoon.

Kunnan merkittävin tulonlähde ovat verotulot, joiden kertymä riippuu voimakkaasti yleisestä talouskehityksestä ja työllisyystilanteesta. Myös valtionosuuksien vaikutus on kunnan talouden näkökulmasta suuri eikä kunnalla ole realistisia keinoja vaikuttaa niiden määrään. Verorahoituksen heikkeneminen ja negatiivinen väestönkehitys vaikuttavat kunnan tulojen vähenemiseen samaan aikaan, kun palveluita kohtaan esitetyt saatavuus- ja laatuvaatimukset lisääntyvät.

Talouden kehitystä ja riskien olemassaoloa ja toteutumista seurataan jatkuvasti. Kunnan yleiseen kilpailukykyyn ja elinvoimaan kohdistuvat riskit liittyvät yleiseen talouskehitykseen, elinkeinoelämän tilanteeseen ja kustannustason muutoksiin.

Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta

Ratkaisuvalta omaisuuden hankinnassa ja luovutuksessa on säännelty kunnan hallintosäännössä.

Omaisuuksien hankinnassa noudatetaan valtuuston hyväksymiä, julkisista hankinnoista annettuun lainsäädäntöön perustuvia hankintaohjeita sekä niitä täydentäviä kunnanhallituksen vuosittain talousarvion täytäntöönpano-ohjeissa antamia ohjeita. Ohjeiden noudattamisesta ovat vastuussa kunnan toimivaltaiset toimielimet ja viranhaltijat. Kunta on mukana KuntaPro Oy:n toiminnassa. Yhtiön kautta voidaan osallistua yhteiskilpailutuksiin ja -hankintoihin.

Isommissa hankinnoissa pyritään aina mahdollisuuksien mukaan seutukuntakohtaiseen tai KuntaPro Oy:n tai KL-Kuntahankinnat Oy:n kautta tätäkin laajempaan keskitettyyn kilpailutukseen ja kuntien kesken yhdenmukaisiin päätöksiin. Kunnan hankintatoimen vastuuhenkilönä oli talouspäälikkö, joka tarvittaessa myös osallistui hankinnan valmisteluun ja päätöksentekoon asianomaisen hallinnonalan vastuuhenkilön apuna.

Kunta hoiti oman hankintatoimensa vuoden 2018 aikana ilman, että suoritetuista hankinnoista olisi aiheutunut kuluneen vuoden aikana taloudellisia menetyksiä tai oikeudellisia haasteita.

Yksi isoimmista kilpailutuksista vuonna 2018 oli Lopen kunnan työterveyspalvelujen kilpailutus. Kunta käytti konsulttia avustamaan kilpailutuksessa. Kunnanhallitus päätti hankinnasta kokouksessaan 10.9.2018 (§ 154) siten, että kunnan työntekijöiden työterveyshuollon palveluntarjoajaksi päätettiin valita Pihlajalinna Työterveys Oy. Kuntaan saapui oikaisuvaatimus, jota käsiteltiin kunnanhallituksessa 8.10.2018 (§ 177).

Sopimustoiminta

RHL-Data Oy tuottaa kunnalle talous- ja henkilöstöhallinnon ja tietohallinnon palveluita. Lopen kunta ja Riihimäen kaupunki ovat irtisanoneet RHL-Data Oy:n palvelusopimuksen vuoden 2018 lopussa. Sopimukset päättyvät 31.12.2019. Kunnassa kartoitetaan parhaillaan eri vaihtoehtoja palvelun tuottamiselle tulevana vuosina.

Kunnalle ei vuonna 2018 sopimustoiminnan kautta realisoitunut sellaisia negatiivisia seuraamuksia, joita ei jo sopimusta tehtäessä olisi voitu ennakoida.

Sopimusten täytäntöönpanoa hallinnonaloittain on tuettu erilaisin toimintaohjein, joiden noudattamista on seurattu satunnaisotannoin. Näin varmistetaan, että käytännöt ovat kaikissa yksiköissä samanlaiset.

Sopimusten noudattamista on valvottu laskujen hyväksymisen yhteydessä ja satunnaisotannalla. Urakoiden toteutuksessa valvotaan sitä, että laskut perustuvat tehtyyn työhön ja toimenpiteeseen sekä sovittuun maksuerätaulukkaan.

Sopimusten noudattamisen valvonta kuuluu asianomaisen hallinnonalan vastuuhenkilölle, jolle kuuluu myös sopimusperusteiden ajantasaisuuden seuranta. Sopimuksista on hallinnonalakohtaisia luetteloita ja muita seurantaa helpottavia listauksia. Kunnalla ei ole yhtenäistä järjestelmää, jonka avulla sopimusseuranta voitaisiin systemaattisesti hoitaa, vaan toimialat ovat järjestäneet seurannan kukin omalla tavallaan.

Sisäisen valvonnan toimenpiteitä ja huomioita vuodelta 2018

Vuonna 2018 johdon toteuttamassa sisäisessä valvonnassa erityiskohteena oli investointien toteutuminen. Kunnan investointien toteuttamista seurattiin säännöllisesti johtoryhmässä. Myös sisäilmahaasteet olivat yhä esillä. Sisäilmahaasteisiin tartuttiin viivyttelämättä epäilyn tultua tietoon. Tavoitteena on mahdollisimman hyvä ennakkointi ja varhainen puuttuminen ja ongelmien ratkaiseminen.

Henkilöstöhallinnon osalta jatkettiin vuonna 2017 käyttöönotetun Populus-järjestelmän ja sen myötä muuttuneiden toimintatapojen lisäkouluttamista. Sähköiseen toimintaympäristöön siirtyminen yhdenmukaisti toimintatapoja ja lisäsi toiminnan läpinäkyvyyttä. Havaittuihin epäkohtiin ja virheisiin puututtiin aktiivisesti. Henkilöstöä ja esimiehiä ohjattiin oikeanlaisiin toimintatapoihin ja sopimustulkintoihin.

Kulttuuritoimen osalta talousarvion toteutumista ja toiminnan eri osa-alueita tarkastellaan toimistopalavereissa noin kahden viikon välein. Talousarvion ja siinä olevien tavoitteiden toteutumista raportoitii vapaa-aikajaostolle kokousten yhteydessä. Kulttuuri- ja vapaa-aikapäällikön päätöksistä pidetään päätösluetteloa, joka saatetaan tiedoksi vapaa-aikajaostolle. Varsinaisen henkilöstön kanssa käydään tulos- ja kehittämiskeskustelut kerran vuodessa. Matkalaskujen hyväksyminen tapahtuu laskun hyväksymisen yhteydessä. Sairaspoissaolojen seuranta on jatkuvaa.

Liikuntatoimen osalta toiminnan toteutumista arvioidaan toimistopalavereissa noin kaksi kertaa kuukaudessa. Talousarvion ja tavoitteiden toteutumista raportoidaan vapaa-aikajaostolle noin kolme kertaa vuodessa ja osavuositarkastuksen yhteydessä.

Ympäristötoimen tehtäväalueella päätöksenteko- ja lupakäsittelyprosessien seuraamiseksi on laadittu prosessikuvaukset, joita noudatetaan ja tarvittaessa päivitetään. Maa-aineslupien voimassaoloa ja niihin liittyviä vakuuksia seurataan säännöllisesti ympäristötoimessa luotujen seurantajärjestelyjen avulla. Ympäristölupavalvontaa tehdään tehtäväalueen valvontasuunnitelman avulla. Lupavalvontaa eri tehtäväsektoreilla käsitellään lautakunnassa vuosittain. Valvonnan yksittäistapauksia käsitellään lautakunnassa tarvittaessa erikseen.

Sosiaalitoimessa maksutuloista on tehty kuukausittain tehtäväkohtainen seuranta ja määrärahojen käytöstä laajempi katsaus talouteen sekä ennuste ja kustannuspaikkakohtainen seurantataulukko, jotka on viety tiedoksi lautakunnalle. Esimiesten kanssa määrärahojen toteuma on käyty joka kuukausi läpi. Henkilöstön poissaolojen seurannassa on hyödynnetty Populus-järjestelmän tuottamaa raportointia ja hälytystoimintaa.

Perusturvatoimen hallinnossa on kiinnitetty huomioita sisäisen valvontaan. Laskujen hyväksyntää ja kiertoa nopeutta on valvonnan näkökulmasta parannettu. Matkalaskuja ja ajopäiväkirjoja seurataan hyväksyttäessä.

Aikuisten ja vammaisten palvelussa on yksityisten ja omien yksiköiden valvontaan kiinnitetty huomiota sekä erityisesti asiakkaiden osallisuuteen, itsemääräämisoikeuteen ja oman mielipiteen kuulemiseen.

Vanhusten palvelujen osalta on kotihoidossa lisätty palvelun läpinäkyvyyttä mobiili- ja toiminnanohjausjärjestelmän avulla. Järjestelmästä näkyy tarkasti, missä hoitaja on reaaliaikaisesti ja kuinka kauan hän on asiakaskäynnillä. Kirjaaminen tapahtuu myös pääsääntöisesti asiakkaan luona, joka lisää palvelun luotettavuutta. Asumispalveluissa on oma valvontasuunnitelma ja lääkehoitosuunnitelma päivitetään vuosittain, lisäksi pelastussuunnitelma tarkastetaan joka toinen vuosi. Poikkeamailmoitukset käsitellään niin pian kuin mahdollista asianosaisten kanssa sekä asian luonteesta riippuen käsitellään asia osastopalaverissa/kuukausikokouksissa. Poikkeamat dokumentoidaan havainnoista riippuen sähköiseen asiakastietojärjestelmään ja/tai kunnan intranetistä saatavalle tai muulle sovitulle lomakkeelle.

Sivistystoimialan osalta sisäinen valvonta on suoritettu suunnitelman mukaisesti. Sivistystoimialan yhteisten palvelujen, varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, perusopetuksen, lukion, koululaisten aamu- ja ilta-päivätoiminnan, Lopen opiston, musiikkiopiston, kirjastotoimen ja nuorisotoimen osalta on annettu erillinen selvitys sisäisen valvonnan toteutumisesta.

Kirjaston käteiskassa lasketaan ja täsmäytetään päivittäin. Kirjastojärjestelmän loki-tiedostot tarkistetaan vuosittain satunnaisotantana.

Kunnan kiinteistöjen energian kulutuksen seuranta on päivittäistä. Rakennusautomaation avulla on seurattu ja säädetty kiinteistöjen lämmityksiä ja ilmanvaihtoa mahdollisimman tarkoituksenmukaiselle tasolle.

Tekninen toimi valvoo investointien toteuttamiseen liittyviä vakuuksia oman seurantajärjestelmänsä kautta. Varaston seuranta tehdään vuoden aikana täsmäytysten avulla, inventaario tehtiin heti vuoden vaihteessa. Kaavateiden kunnossapidon toteutusta kyetään valvomaan urakoitsijoiden koneisiin asennetuilla seurantalaitteistoilla. Kunnossapitolukusteisiin on asennettu ajoneuvon seuranta, jolla pystytään seuraamaan koneiden toimintaa reaaliaikaisesti.

Katsastustoimenpiteet ja huollot suoritetaan määräaikoina.

Säännölliset uimaranta- ja leikkipaikkatarkastukset tehtiin kertomusvuonna kerran kuukaudessa.

Alkukesästä 2018 suoritettiin venepaikkojen tarkistukset, jotta kunnan omistamilla venepaikoilla olevissa veneissä oli tarra maksetusta paikkamaksusta. Tarrattomat veneet siirretään kunnan varikolle.

Palo- ja pelastustoimen osalta sisäistä valvontaa suoritetaan maksuosien oikeellisuudessa, joka perustuu hyväksyttyyn talousarvioon sekä palvelupäätökseen.

Ruokapalvelujen jokaisessa yksikössä noudatetaan samaa ruokalistaa, jonka pohjalta on tehty hankintasopimukset. Sopimusten noudattamista valvotaan laskujen hyväksymisen yhteydessä. Toimintaohjeet ovat muutoinkin kaikissa yksiköissä samanlaiset, niiden toteutumista seurataan mm. työvuoroluetteloista, laskuista ja talousarvion toteutumisesta.

Arvio sisäisen tarkastuksen järjestämisestä

Sisäinen valvonta on toteutunut sisäisen valvonnan ohjeita ja henkeä noudattaen. Valvontatoimenpiteitä on kirjattu kaikilla toimialoilla ja huomioita dokumentoitu ja korjaustoimenpiteitä toteutettu. Sisäistä valvontaa tehdään myös normaalin johtamisen ja työn ohessa ilman, että sitä olisi erikseen dokumentoitu. Havaitut virheet on korjattu ja toimintaa ohjeistettu uudelleen tarvittavilta osin. Sisäistä valvontaa toteutetaan tarkoituksenmukaisella tavalla ja riittävässä laajuudessa.

1.3. KOKONAISTALouden TARKASTELU

1.3.1. TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

LOPEN KUNTA

TULOSLASKELMA JA TUNNUSLUVUT

	2018	2017
	1 000 €	1 000 €
Toimintatuotot	5 413	5 407
Valmistus omaan käyttöön	64	51
Toimintakulut	-47 510	-46 891
TOIMINTAKATE	-42 032	-41 432
Verotulot	28 112	29 218
Valtionosuudet	15 422	15 862
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	10	11
Muut rahoitustuotot	58	8
Korkokulut	-299	-334
Muut rahoituskulut	-4	-1
VUOSIKATE	1 266	3 331
Poistot ja arvonalentumiset	-2 091	-2 065
TILIKAUDEN TULOS	-825	1 266
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-825	1 266

Toimintatuotot pienenivät toimintakertomusvuonna -2,2 % edellisvuoteen verrattuna.

Kertomusvuotena myyntitulot toteutuivat 9,48 % yli budjetoidun, maksutuotot toteutuivat 1,7 % alle budjetoidun, tuet ja avustukset toteutuivat 32,57 % yli budjetoidun sekä muut toimintatuotot toteutuivat 15,82 % yli budjetoidun. Talousarvioon verrattuna toimintatuotot toteutuivat kokonaisuutena hyvin ja niitä kertyi 8,47 % yli budjetoidun.

Myyntituloja toteutui 187.324 euroa vähemmän kuin edellisenä vuotena. Myyntituloissa suurimmat lisäykset olivat kotikuntakorvauksissa (200.152 euroa vuonna 2018, 147.315 euroa vuonna 2017) ja metsänmyyntituloissa (253.367 euroa vuonna 2018, 174.318 euroa vuonna 2017). Tuissa ja avustuksissa eniten kasvoivat työllistämistuet (103.870 euroa vuonna 2018, 86.599 euroa vuonna 2017) ja valtionavustukset (201.578 euroa vuonna 2018, 157.813 euroa vuonna 2017).

Maksutuottoja kertyi 1,73 % vähemmän kuin oli budjetoitu. Maksutuotoissa kasvua on tullut sosiaalitoimen palvelujen käyttöön perustuvista laskutuksista, joista euromääräisesti suurin kasvu oli hoitopäivämaksuissa. Myös varhaiskasvatuksen hoitopäivämaksuja kertyi enemmän kuin vuonna 2017. Muiden toimintatuottojen kasvu perustui pitkälti asuntojen vuokratuottoihin. Muiden toimintatuottojen kokonais-kertymä toteutui 15,82 % yli budjetoidun.

Toimintakulujen kasvu oli tehtyjen varausten purkukirjausten jälkeen maltillinen 0,8 %. Euromääräisesti eniten kasvoivat asiakaspalvelujen ostot, niitä vähensivät terveydenhuollon kuntayhtymien varausten purkukirjaukset. Kasvua oli sosiaali- ja terveyspalvelujen ostoissa.

Henkilöstökulut vähenivät edellisvuodesta kokonaisuutena 2,6 %.

Materiaalien ostot vähenivät 1,8 %. Euromääräisesti vähennystä oli noin 40.000 euroa edelliseen vuoteen verrattuna.

Tarkasteltaessa avustuksia kokonaisuutena, kasvoivat ne 2,3 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Merkittävimpien rahoituslähteiden verotulojen ja valtionosuuksien kehittymistä on tarkasteltu edellä.

Euromääräisesti vuosikate on 2.064.517 euroa edellisvuotista pienempi (1.266.076 euroa vuonna 2018, 3.330.593 euroa vuonna 2017).

Toteutetut aiempien vuosien raskaat investointiohjelmat kaatuvat käyttötalouden rasitteeksi poistojen kautta heikentäen tilikauden tulosta. Kertomusvuonna niiden määrä kasvoi 26.139 euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Näiden jälkeen tilikaudelta päädyttiin -824.904 euron alijäämäiseen tulokseen, joka on 2.090.656 euroa pienempi kuin vuonna 2017.

Asukasta kohti laskettuna vuosikate on 160,80 euroa ja tilikauden tulos -101,90 euroa, kun tilinpäätösten ennakkotietojen mukaan vastaavat tunnusluvut vuonna 2018 olivat kuntasektorilla keskimäärin 252 euroa (vuosikate euroa/asukas) ja -51 euroa (tilikauden tulos euroa/asukas).

Tuloslaskelman tunnusluvut

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2018	2017	2016
Toimintatuotot / Toimintakulut, %	11,4	11,5	11,8
Vuosikate / Poistot, %	60,5	161,3	155
Vuosikate euroa / asukas	160,8	414,8	430,1
Asukasmäärä	7 873	8 029	8 099

Tuloslaskelman tunnusluvut heikkenivät edellisvuoteen verrattuna ja ovat valtakunnallisesti vertailtuna heikkoja. Vuosikate ei riittänyt poistojen kattamiseen ja johti siten alijäämäiseen tulokseen.

Tunnuslukutarkastelussa kuntatalous kokonaisuutena oli tuloksen muodostumisen osalta edellisvuosia heikompi.

Vuoden 2017 tilinpäätöksissä toiminnan keskeisten tunnuslukujen keskiarvot olivat Manner-Suomen vastaavan kokoluokan kunnissa vuosikate %:a poistoista 148 % (kaikki kunnat 149 %) ja vuosikate/asukas 514 euroa (kaikki 596 euroa), kun ne vuoden 2018 tilinpäätösten ennakkotiedoissa ovat vuosikate %:a poistoista 78 % (kaikki 99 %) ja vuosikate/asukas 252 euroa (kaikki 384 euroa). Lopen tilinpäätösten tunnusluvut ovat vuoden 2017 tilinpäätöstietoihin ja vuoden 2018 tilinpäätöksen ennakkotietoihin verrattuna keskiarvoa heikompi.

1.3.2. RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

LOPEN KUNTA RAHOITUSLASKELMA JA TUNNUSLUVUT

	2018		2017	
	1 000 €		1 000 €	
TOIMINNAN RAHAVIRTA	1 000 €		1 000 €	
Vuosikate	1 266		3 331	
Tulorahoituksen korjauserät	-504	762	-983	2 347
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
Investointimenot	-1 931		-3 059	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0		12	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	283	-1 648	737	-2 309
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-886		38	
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
Antolainasaamisten vähennys	25	25	25	25
LAINAKANNAN MUUTOKSET				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	4 000		4 500	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-4 236		-3 795	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	-236	-2 000	-1 295
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-14		-51	
Vaihto-omaisuuden muutos	2		-13	
Saamisten muutos	-30		92	
Korottomien velkojen muutos	1 213	1 172	133	161
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	960		-1 109	
RAHAVAROJEN MUUTOS	74		-1 071	
RAHAVARAT 31.12.				
1. 1.	855		781	
	781		1 852	

Laskelma osoittaa kertomusvuoden toiminnan rahavirran toteutuneen edelliseen vuoteen verrattuna heikompana. Tuloslaskelmassa muihin toimintatuottoihin ja -kuluihin sisältyvä käyttöomaisuuden myynnin nettovoitto oikaistaan laskennasta tulorahoituksen korjauserissä – laskelma osoittaa myynnin tuloksen olleen edellisvuosia parempi, vaikka maa-alueiden myynnille asetettuja tavoitteita ei saavutettukaan.

Investointimenot vähenivät kertomusvuonna -1.127.474 euroa edellisvuodesta.

Antolainasaamisten vähennys sisältää Lopen Vanhustentalot Oy:n lainan lyhennysosuuden.

Kunnan pitkäaikaista lainaa otettiin lisää kertomusvuonna 4 milj. euroa ja niitä lyhennettiin 4,236 milj. euroa, joten lainakanta pieneni 236.459 euroa.

Kunnalla on käytössä lyhytaikaista rahoitusta varten kuntatodistusohjelma, joka on ollut joustava väline maksuvalmiuden hoidossa. Sen avulla tapahtuva rahoitus oli koko kertomusvuoden ajan myös hyvin edullista.

Rahoituslaskelman tunnusluvut

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2018	2017
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1 000 €	-6 900	-5 913
Investointien tulo-rahoitus, %	65,6	109,3
Lainanhoitokate	0,1	-0,7
Kassan riittävyys, pv	5,8	5,3
Asukasmäärä	7 873	8 029

Toiminnan ja investointien rahavirta tilinpäätösvouden ja neljän edellisen vuoden kertymänä kuvaa investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos ko. viiden vuoden kertymä on positiivinen. Rahavirran kertymä ei saisi muodostua pitempiaikaisesti negatiiviseksi. Lopella tunnusluvun arvo kääntyi negatiiviseksi vuosien 2015, 2016 ja 2017 tilinpäätösvoosien keskimääräistä raskaamman investointiohjelman toteuttamisen johdosta, mutta hyväksytyyn taloussuunnitelmaan sisältyvän investointisuunnitelman toteutuksen myötä tunnusluvun arvo tulee kääntymään jälleen positiiviseksi.

Investointien tulo-rahoitusprosentti osoittaa, kuinka paljon investoinneista kyetään rahoittamaan omalla tulo-rahoituksella. Vuonna 2017 vastaava tunnusluku oli 109,3 %. Kunnan investointien tulo-rahoitusprosentti oli -65,6 % vuonna 2018, joten vuonna 2018 kunta ei ole pystynyt rahoittamaan investointeja kunnan omalla tulo-rahoituksella.

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulo-rahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Kun tunnusluku on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa tai realisoimaan kunnan omaisuutta. Kertomusvuonna kunnan lainanhoitokate oli 0,1, joten kunta ei joutunut ottamaan lisälainaa korkojen ja lyhennysten maksuun. Tunnusluvun keskimääräinen arvo oli vuoden 2017 tilinpäätöksissä kaikissa kunnissa 1,9 % ja vastaavan kokoluokan kunnissa 1,7 %.

Laskujen mukaan kassasta maksut vähenivät 0,5 % edelliseen vuoteen verrattuna. Kassasta maksut osoittavat, kuinka paljon vuoden aikana on kunnan tilien kautta maksettu toiminnan kuluja, korkokuluja, investointimenoja ja lainan lyhennyksiä.

Kunnan maksuvalmius oli koko kertomusvuoden ajan heikko, se on ollut kireä koko 2000-luvun. Maksuvalmiuden tasoittamiseen käytetään lyhytaikaista lainaa, johon tarkoitukseen kunnalla on ns. kuntatodistusohjelma Kuntarahoitus Oyj:n kanssa. Näin ulkopuolisen rahoituksen määrä on myös kyetty mitoittamaan kulloisenkin tarpeen mukaiseksi, kuten kassan riittävyyttä kuvaava tunnuslukukin osoittaa.

1.3.3. TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

LOPEN KUNTA

TASE JA TUNNUSLUVUT

	2018 1 000 €	2017 1 000 €		2018 1 000 €	2017 1 000 €
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	1 415 645	53 345	OMA PÄÄOMA	28 941	29 766
Aineettomat hyödykkeet	1 364 074	1 364	Peruspääoma	16 023	16 023
Aineettomat oikeudet	82	13	Edell. tilikauden yli-/alijäämä	13 743	12 477
Muut pitkäaikaiset menot	1 362	1 351	Tilikauden yli-/alijäämä	-825	1 266
Aineelliset hyödykkeet	42 434	42 801	PAKOLLISET VARAUKSET	38	404
Maa- ja vesialueet	6 554	6 618	Muut pakolliset varaukset	38	404
Rakennukset	26 597	26 484	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	144	156
Kiinteät rakenteet ja laitteet	8 065	8 643	Lahjoitusrahastojen pääomat	144	156
Koneet ja kalusto	463	319			
Ennakkomaks. ja keskener. ankin.	756	737			
Sijoitukset	9 138	9 180	VIERAS PÄÄOMA	26 090	25 113
Osakkeet ja osuudet	8 683	8 701	Pitkäaikainen	15 700	14 638
Muut saamiset	454	479	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	14 472	13 447
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	29	27	Muut velat	1 228	1 191
Lahjoitusrahastojen varat	29	27	Lyhytaikainen	10 390	10 475
VAIHTUVAT VASTAAVAT	2 167	2 066	Joukkovelkakirjalainat	2 500	2 500
Vaihto-omaisuus	117	119	Lainat rah.-ja vakuut.laitoks.L	2 825	4 086
Aineet ja tarvikkeet	117	119	Saadut ennakot	42	29
Saamiset	1 195	1 166	Lyhytaikaiset ostovelat	1 797	1 354
Pitkäaikaiset saamiset	4	9	Muut velat	339	310
Lainasaamiset	4	4	Siirtovelat	2 888	2 196
Muut saamiset	0	5	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	55 212	55 438
Lyhytaikaiset saamiset	1 192	1 157	TASEEN TUNNUSLUVUT		
Myyntisaamiset	708	729	Omavaraisuusaste, %	52,5	53,7
Lainasaamiset	19	50	Suhteellinen velkaantuneisuus, %	53,2	49,7
Muut saamiset	308	191	Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, %	53,6	50,1
Siirtosaamiset	157	187	Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 euroa	12 918	13 743
Rahat ja pankkisaamiset	855	781	Kertynyt yli-/alijäämä, euroa/asukas	1 641	1 712
VASTAAVAA YHTEENSÄ	55 212	55 438	Lainakanta 31.12., 1000 euroa	21 025	21 225
			Lainakanta 31.12., euroa/asukas	2 671	2 643
			Lainasaamiset, 1000 euroa	0	0
			Asukasmäärä	7 873	8 029

Tase on kunnan ja vesilaitoksen yhteinen.

Toimeksiantojen varoissa lahjoitusrahastojen erityiskatteet koostuvat koulujen stipendi- ja opinto-rahastoista.

Vaihtuvissa vastaavissa vaihto-omaisuuteen sisältyvät aineet ja tarvikkeet koostuu lähinnä teknisen lauta-kunnan tarvike- ja lautavarastosta sekä postikuorivarastosta.

Lainasaamisena on valtuusto vuonna 2015 Suomen Urheiluilmailuopistolle myöntämä pääomasidonnainen laina (Valtuusto 9.3.2015, § 17). Lyhytaikaisissa lainasaamisissa on kunnan Räyskälä-Säätiölle myöntämän, Leader-hankkeen toteutukseen suunnatun tilapäisrahoituksen pääoma. Muut saamiset ovat kertomusvuoteen kohdistuvia käyttötalouden valtionosuussuusia ja alv-saamia.

Vastattavaa-puolella on pakollisissa varauksissa kunnan osuus Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kunta-yhtymän alijäämistä. Kuntayhtymän alijäämä tulee suunnitelman mukaan kokonaan katetuksi vuonna 2019. Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymä sai taseessaan olleen alijäämän kokonaan kate-tuksi vuoden 2017 aikana ja palautti edellisten tilikausien ylijäämästä Lopen osuuden 48.517,01 euroa kunnalle.

Tilikauden alijäämä -824.903,88 euroa siirretään taseen edellisten kausien yli-/alijäämä -tilille.

Taserakenteen kannalta merkittävää on vieraan pääoman määrän kasvaminen. Määrää lisää kunnalla tilinpäätösajankohtana maksuvalmiuden turvaamiseksi ollut Kuntatodistusohjelmaan perustuva 2 milj. euron tilapäislaina.

Taseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona pidetään 70 %. Jos omavaraisuusaste jää alle 50 %, merkitsee se suurta velkarasitetta – se on myös yksi kriisikunnan talouden tunnuslukuarvo. Vuonna 2018 kunnan omavaraisuusaste oli 52,5, kun se edellisenä vuotena oli 54,3 %. Vuoden 2017 tilinpäätöksissä omavaraisuusasteen tunnusluku oli vastaavan kokoluokan kunnissa keskimäärin 53,2 % ja kaikissa kunnissa 60,8 %.

Suhteellinen velkaantuneisuus kertoo, kuinka suuri osa kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska pysyvien vastaavien hyödykkeiden ikä, arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon. Mitä pienempi tunnusluvun arvo on, sitä paremmin kunta selviytyy omalla tulorahoituksella velan takaisinmaksusta. Luokittelun mukaan tunnusluvun arvo on hyvä silloin, kun se on alle 33 % ja tyydyttävä, kun se on välillä 33–60 %. Kertomusvuonna tunnusluvun arvo heikkeni Lopella.

Kertynyt ylijäämä osoittaa kunnan liikkumavaraa tulevia vuosia varten. Tunnusluvun osalta tilanne on kunnassa parantunut merkittävästi vuoden 2009 jälkeen, jolloin se oli vain 197 euroa/asukas. Saman kokoluokan kunnissa vuoden 2017 tilinpäätöksissä kertyneen ylijäämän määrä oli keskimäärin 1.086 euroa/asukas, kaikkien kuntien keskiarvo 2.072 euroa/asukas.

Tarkastelussa lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Ennakkotietojen mukaan saman kokoluokan kuntien keskimääräinen lainakanta asukasta kohti oli kertomusvuoden lopussa 3.020 euroa ja kaikissa Manner-Suomen kunnissa 3.052 euroa. Loppi on vuodesta 2012 alkaen ollut tällä mittarilla kuntien keskiarvoa vähemmän velkaantunut.

Kunnan pitkäaikaisen lainan määrä kasvoi kertomusvuonna noin 1.061.838 euroa ja sitä oli tilinpäätös-vaiheessa runsaat 15,7 milj. euroa.

Tunnusluvut kertovat, että kunnan talous kehittyi kertomusvuonna hieman alijäämäiseen suuntaan. Kunnan investointisuunnitelma on laadittu ja hyväksytty niin, että se vahvistaa kunnan taserakennetta.

Kriisikunnan kriteereistä Lopella täyttyi vuonna 2018 yksi, kun kunnan tuloveroprosentti oli yli 0,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskiarvo 19,89.

1.4. KONSERNITILINPÄÄTÖS

Kuntalain mukaan kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Velvoite on ollut vuodesta 2008 lukien, mutta vuonna 2015 voimaan tullessa kuntalaissa konsernitilinpäätöksen merkitystä on vahvistettu. Lain mukaan erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettely voidaan käynnistää myös kuntakonserniin kertyneen alijäämän perusteella.

Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys kuntakonsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana.

1.4.1. KONSERNIRAKENNE JA TOIMINNAN OHJAUS

Konsernitilinpäätökseen yhdistellään konserniyhteisöjen tilinpäätökset ja niiden kuntayhtymien tilinpäätökset, joissa kunta on jäsenenä. Lisäksi konsernitilinpäätökseen yhdistellään konserniyhteisöjen omistusosuutta vastaava määrä osakkuusyhteisöjen voitosta tai tappiosta sekä oman pääoman muutoksesta.

Lopen kuntakonserniin kuuluu kaksi tytäryhtiötä, neljä kuntayhtymää ja viisi osakkuusyhteisöä.

Tytäryhteisöt, jotka on yhdistelty konsernitilinpäätökseen:

- Lopen Vuokratalot Oy
- Lopen Vanhustentalot Oy

Kuntayhtymät, yhdistelty konsernitilinpäätökseen omistusosuuden mukaisessa suhteessa:

- Riihimäen seudun terveystieteiden kuntayhtymä
- Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
- Eteva kuntayhtymä
- Hämeen liitto

Osakkuusyhteisöt, jotka on yhdistelty konsernitilinpäätökseen:

- Kiinteistö Oy Lopen Terveystalo Lopenpaja
- Kiinteistö Oy Läyliäisten Palveluasema
- Asunto Oy Lopen Kentänkulma
- RHL-Data Oy
- Asunto Oy Lopen Sairaalanmäki

Kunnan konserniohjeiden mukaan kunnanhallitus nimeää edustajat tytäryhteisöjen yhtiökokouksiin tai vastaaviin päättäviin toimituksiin. Tytäryhteisöjen yleistä tilannetta ja kehitysnäkymiä seurataan konsernineuvotteluissa sekä tarkoituksenmukaisin yhteydenpidoin yhteisöjen johdon kanssa.

Kertomusvuoden aikana erityisen toimeliaisuuden kohteena oli edelleen Lopen Vuokratalot Oy:n taloudellisen aseman parantamiseen liittyvät toimenpiteet. Yhtiön hallitus työskenteli kertomusvuoden aikana tiiviisti ja kokoontui 11 kertaa.

1.4.2. SELONTEKO KONSERNIVALVONNAN JÄRJESTÄMISESTÄ

Konserniyhteisöjen yhtiökokousedustajat ja hallitusten jäsenet on pääsääntöisesti valittu kunnanhallituksen, valtuutettujen tai johtavien viranhaltijoiden keskuudesta. Kunnanjohtaja on kunnan yhtenä yhtiökokousedustajana tytäryhtiöissä. Näin on yhteydenpito ja tiedonkulku kunnan johdon ja yhtiöiden välillä luotu kiinteäksi.

Tytäryhtiöiden osalta konsernivalvontaa tapahtuu myös tilintarkastuksen myötä, joka on molemmissa järjestetty kunnan tilintarkastusyhteisön kautta.

Kunnanhallituksen hyväksymien konserniohjeiden mukaisesti konsernijohtoon tulisi käydä vuosittain konsernineuvottelut kunnan tytäryhtiöiden kanssa. Kertomusvuonna konsernineuvotteluja ei ole pidetty, mutta yhteydenpito on ollut tiivistä mm. kertomusvuoden aikana on konserniasiantuntijoita ja kunnanjohtaja osallistunut Vuokratalot Oy:n hallituksen kokouksiin. Vuoden 2019 konsernineuvottelut on suunniteltu pidettäväksi syksyllä.

Osana kuntayhtymien toiminnan seuraamista ja valvontaa niiden pöytäkirjat kierrätetään asianomaisen hallinnonalan vastuullisella viranhaltijalla, minkä jälkeen ne on saatettu kunnanhallitukselle tiedoksi. Samaten tytäryhtiöt on veloitettu toimittamaan hallituksensa pöytäkirjat tiedoksi kunnanhallitukselle. Näin on varmistettu, että asianomaisilla on tarvittava tietoisuus konserniyhteisöissä vireillä olevista asioista ja kunnan edunvalvonta näin on mahdollista.

Tytäryhtiöiden päätöksenteossa ei ole kertomusvuonna todettu tehtyjen omistajapoliittisten linjausten vastaista menettelyä.

1.4.3. KONSERNITAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Seuraavassa on tarkasteltu tytäryhtiöille kunnan vuoden 2018 talousarviossa asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Lopen Vuokratalot Oy

Toiminnalliset tavoitteet	Arviointimenetelmä / mittari
1. Yhtiö toimii taloudellisesti tehokkaasti ja siten, että omaisuudesta huolehditaan	Omaisuusmassan ylläpidossa tulee päästä suunnitelmalliseen peruskunnostukseen akuuttien korjaustoimenpiteiden sijasta niin, että asuntojen käytettävyyys paranee ja näin tuetaan käyttöasteen nostoa. Lainojen uudelleenjärjestelystä kertyvää talousresurssia tulee voida ohjata enemmän omaisuusmassasta huolehtimiseen. Yhtiön perustaman As Oy Lopen Ävikintie 4:n asunnot tulee saada myytyä ja siinä kiinni olevat varat yhtiön taloudellista toimintaa tukevaan käyttöön. Tasapainoinen tilinpäätös vuodelta 2018.
2. Vuokrasaatavien määrän pienentäminen ja vuokrarästien saaminen hallintaan	Tehokas ja oikea-aikainen perintä, jolla vuokrarästien/luottotappioiden määrä saadaan minimoitua ja siten myös tuettua yhtiön pitämistä toimintakuntoisena. Tavoitetta tukee hyvin toimiva asukastoiminta.
3. Asuntojen käytettävyyden ja käyttöasteen parantaminen	Asuntojen käyttöaste paranee verrattuna vuoteen 2017, tavoite 95 %. Vuokratason tulee olla käyttöastetavoitetta tukeva. Tulee etsiä uusia keinoja markkinointiin hyvien vuokralaisten löytämiseksi vapaana oleviin huoneistoihin.
4. Toimintasuunnitelman laatiminen	Yhtiöltä löytyy vaihtoehtoja, jos palveluasumiseen tarvitaan asuntoja.

Suurimpana yksittäisenä kohteena oli yhtiöstä jo vuonna 2015 irrotetun ja asunto-osakeyhtiöksi muutetun rivitaloyhtiön myyntiin tähtäävät toimenpiteet. Marraskuussa 2017 toteutui ensimmäisen asunnon myynti ja joulukuussa 2018 toteutui Asunto Oy Lopen Ävikintie 4:n toisen asunnon myynti, jolloin lainaa 31.12.2018 on jäljellä 207.269,14 euroa.

Toteutuma 1

Yhtiön tilinpäätös oli kohtuullinen ja tilikauden voitoksi kirjataan 27,91 euroa. Taseen arvo oli tilikauden päätyttyä 6.092.701,82 euroa ja pitkäaikainen vieras pääoma 5.576.184,00 euroa.

Pitkäaikaisia lainoja on lyhennetty lyhennyssuunnitelman mukaisesti. Huoneistoissa on tehty korjauksia, jotta huoneistojen tyhjäkäynti olisi mahdollisimman lyhyt.

Yhtiön taloutta rasittaa vuonna 2015 perustetun As Oy Lopen Ävikintie 4:n rivitaloyhtiön asuntojen myynti. Rivitaloyhtiöstä on myyty kaksi asuntoa, mutta myymättä on edelleen kolme asuntoa. As Oy Ävikintie 4:n osakkeiden myyntiä/vuokrausta on tehostettu mm. lisäämällä mainontaa lehdissä.

Peruskorjauksen suunnittelu on käynnissä yhdessä yhtiön vuokrayksikössä ja muihin kohteisiin ollaan aloittamassa pitkän tähtäimen korjaussuunnitelmien laatimista. Peruskorjauksia ei ole voitu toteuttaa suunnitellulla tavalla johtuen siitä, että yhtiön rahavaroja on kiinni omin varoin peruskorjatussa As Oy Ävikintie 4 -rivitaloyhtiössä.

Akuutteja korjaustoimenpiteitä on tehty suunnitelmallisesti talousarvion puitteissa, jotta asuntojen käytettävyyttä on pystytty parantamaan ja nostamaan niiden käyttöastetta.

Yhtiön tavoitteena on laatia kuluvalta vuodelta tasapainoinen tilinpäätös, mutta lopputulokseen vaikuttaa olennaisesti se, miten perustetun As Oy Ävikintie 4 -asunto-osaakeyhtiön osakkeiden myynti etenee.

Toteutuma 2

Yhtiö on tehostanut perintää. Toiminnan painopisteenä on ollut saatavien kotiuttaminen ja luottotappioiden minimoiminen. Saatavia on saatu kotiutettua suhteellisen hyvin, mutta niiden määrä on edelleen suuri. Kesän/joulun (kesä-elokuu ja joulukuu) osalta vuokrien maksamisessa on runsaasti ongelmia, jotka lisäävät haastetta yhtiön taloudenpitoon ja samalla sitovat yhtiön työpanosta.

Kuluva vuosi 2018 on ollut huomattavasti haasteellisempi perinnän osalta kuin edellinen vuosi 2017. Vuonna 2018 yhtiössä on laadittu haastehakemuksia aiempaa enemmän.

Yhtiössä ei ole toimivaa asukastoimikuntaa, josta yksi jäsen on hallituksen jäsen, mutta sitä yritetään saada heräteltyä uudemman kerran.

Toteutuma 3

Asuntojen käyttöaste on tällä hetkellä hyvä. Isojen asuntojen vuokraamisessa on ollut haasteita, mutta yhtiössä on pyritty lisäämään markkinointia myös isojen asuntojen vuokraamisessa.

Asuntojen markkinointia varten yhtiöllä on omat kotisivut, joita päivitetään jatkuvasti. Lopen kunnan internetsivuilla on myös mm. kerrottu vuokra-asunnoista ja niiden hakemisesta.

Yhtiön vuokrataso on ollut muuttumaton vuoden 2014 puolivälistä alkaen, millä on osaltaan pyritty tukemaan ja lisäämään vuokra-asuntojen käyttöastetta.

Toteutuma 4

Lopen Vuokratalot Oy on valmiudessa kehittämään yhteistyötä vanhustenhuollon kanssa sekä mahdollisuuksien mukaan tekemään tarvittaessa muutostöitä asuntoihin, jotta ne soveltuisivat tarvittaessa pitkäaikaiseen vuokrakäyttöön yhteistyöhön vanhustenhuollon kanssa. Nyt tilanne on ollut pysähdyksissä, ilmeisesti asuntojen tarve on hiipunut vanhustenhuollossa.

Lopen Vanhustentalot Oy

Toiminnalliset tavoitteet	Arviointimenetelmä / mittari
1. Yhtiön talous pidetään kunnossa	Talousarvio laaditaan niin, ettei vuokratasoon tule korotuspaineita. Tavoitteena on hallittu ja tasapainoinen taloudenhoito, joka johtaa tasapainoiseen tilinpäätökseen vuonna 2018. Kiinteistöjä ylläpidetään suunnitellusti niin, että omaisuus pidetään kunnossa. Kiinteistöjen huoltokirjat ovat käytössä. Yhtiö ei toteuta uusia investointeja, vaan keskittyy lainojensa lyhennyksiin ja tarvittaviin huoneistoremontteihin.
2. Täyttöasteen pitäminen korkeana	Asuntojen täyttöaste vähintään vuoden 2017 tasolla, yli 95 % käyttö-kuntoisista asunnoista. Hyvä yhteistyö kunnan kotipalvelun kanssa tukee tavoitetta.
3. Hyvä asukasturvallisuus	Hyväksyttyä turvallisuussuunnitelmaa ylläpidetään ja siihen liittyvästä ohjeistuksesta huolehditaan. Turvallisuutta parantavia toimenpiteitä toteutetaan resurssien puitteissa. NykYTEKNIKOITA HYÖDYNNETÄÄN.
4. Toimintasuunnitelman laatiminen	Mikäli kotipalvelujen turvin itsenäiseen asumiseen kykenevien asunnon-hakijoiden määrä lisääntyy pysyvästi, yhtiö aloittaa neuvottelut Lopen Vuokratalot Oy:n kanssa asuntojen hankkimisesta vanhusten käyttöön. Vaikka sote-ratkaisu tuskin vaikuttaa yhtiön tilanteeseen ja toimintaan, tulee uudistuksen vaikutuksia seurata niin, että tarvittaessa kyetään muuttuvaan tilanteeseen reagoimaan ajoissa.

Toteutuma 1

Yhtiön perimä vuokra on pysynyt ennallaan. Yhtiö teki tasapainoisen tilinpäätöksen. Vuoden 2018 aikana on tehty kaksi suurempaa huoneistoremonttia. Sähköiset huoltokirjat ovat käytössä koko kiinteistö-kannassa. Investointeja ei ole toteutettu.

Toteutuma 2

Vuoden 2018 käyttöaste oli 86,87 %. Matala käyttöaste on johtunut pääosin siitä, että vanhushakijat jonottivat pääosin tehostettuun palveluasumiseen. Kotipalveluyhteistyö on saumatonta ja tuo pääosan uusista asukkaista yhtiölle.

Toteutuma 3

Asumisturvallisuuteen panostetaan kaikessa suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Toteutuma 4

Tällä hetkellä yhtiö tuottaa riittävät palvelut itsenäiseen asumiseen kykenevien vanhusten asunnon-tarpeeseen.

1.4.4. KONSERNILASKELMAT

Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut

LOPEN KUNTAKONSERNI TULOSLASKELMA

	2018 1 000 €	2017 1 000 €
Toimintatuotot	25 002	24 657
Toimintakulut	-65 632	-65 237
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta/tappiosta	-87 0	-44
TOIMINTAKATE	-40 788	-40 624
Verotulot	28 086	29 192
Valtionosuudet	15 422	15 871
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	3	3
Muut rahoitustuotot	62	60
Korkokulut	-375	-419
Muut rahoituskulut	-5	-4
	-315	-360
VUOSIKATE	2 405	4 079
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-3 060	-3 061
Arvonalentumiset	0	0
	-3 060	-3 061
Satunnaiset erät	0	163
TILIKAUDEN TULOS	-656	1 181
Tilinpäätössiirrot	1	2
Tilikauden verot	1	-1
Laskennalliset verot	-29	-4
Vähemmistöosuudet	-0	-0
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-683	1 178
TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut %	38	38
Vuosikate/Poistot %	79	133
Vuosikate, €/asukas	305	508
Asukasmäärä	7 873	8 029

Konsernin talouskehitys oli edellisvuotta heikompi pääosin kunnan oman tilinpäätöksen seurauksena. Konserniyhteisöt tekivät pääosin hyvän tilinpäätöksen. Vuosikate oli -1.674.558,65 euroa pienempi kuin vuonna 2017.

Molemmat kunnan tytäryhtiöt tekivät kertomusvuonna ylijäämäiset tilinpäätökset; Lopen Vuokratalot Oy:n tilinpäätös oli ylijäämäinen 27,91 euroa ja Lopen Vanhustentalot Oy:n tilinpäätös oli 0,26 euroa ylijäämäinen.

Kuntayhtymien osalta myönteistä oli Riihimäen seudun terveystieteiden kuntayhtymän, Etevan ja Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin ylijäämäiset tulokset. Myös Hämeen liiton ylijäämä(alijäämä) oli 0 euroa.

Kaikkiaan Lopen kuntakonsernin yhteisöjen tulos muodostui -682.999,86 euroa alijäämäiseksi. Kun edellisvuonna ylijäämää kertyi 1.177.835,52 euroa, oli konserniyhteisöjen kehitys negatiivinen.

Konsernituloslaskelman tunnusluvut heikkenivät edellisvuodesta. Vuosikate laski edellisvuodesta eikä se riittänyt poistojen kattamisen, joten tällä tarkastelulla konsernin tulorahoituksen ei voida katsoa olevan riittävä.

Valtakunnallisiin keskiarvolukuihin verrattuna huomiota herättää toimintatuottojen määrän pienuus suhteessa toimintakuluihin, sillä saman kokoluokan kunnissa tunnusluku oli vuonna 2017 tilinpäätöstietojen mukaan 45,3 % ja koko maassa 48,5 %. Poikkeama johtunee konsernirakenteesta olevista eroista.

Valtakunnallisiin keskiarvolukuihin verrattuna Loppi sijoittui hyvin: vuosikate/poistot vuonna 2018 oli 79 % ja vuonna 2017 oli 133 %, kun vastaava tunnusluku koko maassa vuonna 2018 oli 99 % ja vuonna 2017 oli 149 %.

Myös vuosikate euroa/asukas oli 305 euroa vuonna 2018 ja vuonna 2017 yhteensä euroa/asukas, kun vastaava tunnusluku oli koko massa 384 euroa vuonna 2018 ja 596 euroa vuonna 2017.

Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut**LOPEN KUNTAKONSERNI
RAHOITUSLASKELMA**

	2 018,00 1 000,00	2 017,00 1 000,00
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	2 404,74	4 079,30
Satunnaiset erät	0,00	163,46
Tilikauden verot	0,79	-1,20
Tulorahoituksen korjauserät	-41,58	113,66
	2 363,95	4 355,22
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-3 670,45	-6 286,10
Rahoitusosuudet investointimenoihin	3,93	104,93
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustu	1 277,60	2 916,22
	-2 388,92	-3 264,94
	0,00	0,00
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-24,97	1 090,27
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys		
Antolainasaamisten vähennys	4,33	8,60
	4,33	8,60
Lainakannan muutokset		0,00
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	4 508,90	5 295,31
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-5 312,98	-4 772,32
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,00	-2 025,00
	-804,08	-1 502,01
Oman pääoman muutokset		0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	1 214,33	301,74
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	414,58	-1 191,68
Rahavarojen muutos	389,61	-101,40
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	3 278,53	2 888,92
Rahavarat 1.1.	2 888,92	2 990,33
	389,61	-101,40
TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirta		
5 vuodelta, 1000€	-1 729,66	-1 121,84
Investointien tulorahoitus %	-65,52	-64,89
Lainanhoitokate	0,85	0,97
Kassan riittävyys pv	15,96	13,75

Konsernitasolla investointimenot vähenivät kertomusvuonna verrattuna edelliseen vuoteen, paljolti joh-
tuen kunnan omien investointien määrän vähenemisestä.

Konserniyhteisöistä uutta pitkäaikaista lainaa otti Eteva. Konserniyhtiössä lainamäärä väheni kertomus-
vuoden aikana.

Tunnuslukujen osalta toiminnan ja investointien rahavirta tilinpäätösvouden ja viiden edellisen vuoden kertymän mukaan laskettuna oli edelleen negatiivinen kunnan investointien seurauksena. Terveen taloudenpidon kannalta tunnusluvun arvo ei voi pitkään olla negatiivinen ja tämän mukaisesti kunnan taloussuunnitelma on hyväksytty sen tasoisena, että tunnusluku kääntyy jälleen positiiviseksi.

Konsernitasolla vuosikate ei riittänyt konsernitasolla kattamaan investointien omahankintamenoja vaan se oli -66 %. Tunnusluku on huomattavasti keskimääräistä heikompi, sillä saman kokoluokan kunnissa investointien tulorahoitus-% oli vuoden 2017 tilinpäätöksissä 83 % ja kaikissa kunnissa 83 %.

Lainanhoitokate oli edellisvuoden tasolla eli 1 % vuonna 2018. Vuoden 2017 tilinpäätöksissä tunnusluvun arvo oli saman kokoluokan kunnissa keskimäärin 1,7 ja kaikissa kunnissa 1,9, joten aivan samalle tasolle tunnusluku ei yllä.

Kokonaistarkasteluna tunnusluvut osoittavat kuntakonsernin rahoituksellisen aseman hieman vahvistuneen, mutta olevan korkeintaan tyydyttävällä tasolla.

Konsernitase ja sen tunnusluvut

LOPEN KUNTAKONSERNI TASE

	2 018 1 000 €	2 017 1 000 €		2018 1 000 €	2017 1 000 €
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat oikeudet			Peruspääoma	16 023	16 023
Aineettomat oikeudet	300	231	Yhdistysten ja säätiöiden ppo:n siirrot	-	-
Muut pitkävaikutteiset menot	1 372	1 364	Arvonkorotusrahasato	3	3
Ennakkomaksut ja keskeneräiset	0	0	Muut omat rahastot	19	20
	1 672	1 595	Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	13 651	12 473
Aineelliset hyödykkeet			Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	- 683	1 178
Maa- ja vesialueet	7 028	7 092		29 013	29 697
Rakennukset	39 301	39 448			
Kiinteät rakenteet ja laitteet	8 212	8 776	VÄHEMMISTÖOSUUDET	5	5
Koneet ja kalusto	1 117	1 002			
Muut aineelliset hyödykkeet	1	1	PAKOLLISET VARAUKSET	-	-
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 350	1 039	Eläkevaraukset	-	-
	57 009	57 358	Muut pakolliset varaukset	886	737
Sijoitukset			TOIMEKSIAUTOJEN PÄÄOMA	-	-
Osakkeet ja osuudet	3 057	3 266	Valtion toimeksiannot	29	24
Muut lainasaamiset	39	43	Lahjoitusrahastojen pääomat	151	164
Muut saamiset	20	20	Muut toimeksiantojen pääomat	8	8
	3 116	3 329		188	196
		0			-
TOIMEKSIAUTOJEN VARAT			VIERAS PÄÄOMA	-	-
Valtion toimeksiannot	25	23	Pitkäaikainen	-	-
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	29	27	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	21 573	21 024
Muut toimeksiantojen varat	8	8	Lainat julkisyhteisöiltä	89	105
	63	58	Lainat muilta luotonantajilta	-	-
			Liittymismaksut ja muut velat	1 228	1 191
VAIHTUVAT VASTAAVAT			Laskennalliset verovelat	64	36
Vaihto-omaisuus				22 955	22 356
Aineet ja tarvikkeet	217	235	Lyhytaikainen		
Muu vaihto-omaisuus	1	1	Joukkovelkakirjalainat	2 500	2 500
	218	236	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 810	5 149
Saamiset			Lainat julkisyhteisöiltä	15	14
Pitkäaikaiset saamiset			Saadut ennakot	94	83
Lainasaamiset	4	4	Ostovelat	2 844	2 378
Muut saamiset	127	143	Liittymismaksut ja muut velat	606	577
	131	146	Siirtovelat	4 631	3 830
Lyhytaikaiset saamiset			Laskennalliset verovelat	-	-
Myyntisaamiset	1 240	1 168		14 500	14 531
Lainasaamiset	19	50		37 455	36 887
Muut saamiset	535	408	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	67 547	67 521
Siirtosaamiset	267	284			
	2 061	1 909	TASEEN TUNNUSLUVUT		
	2 191	2 056	Omavaraisuusaste %	43	44
Rahoitusarvopaperit			Suhteellinen velkaantuneisuus %	55	53
Osakkeet ja osuudet	0	0	Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista	55	53
Rahat ja pankkisaamiset	3 278	2 889	Kertynyt yli+/alijäämä, 1 000 €	12 968	13 651
			Kertynyt yli+/alijäämä, €/asukas	1 647	1 700
VASTAAVAA YHTEENSÄ	67 547	67 521	Konsernin lainat €/asukas	3 555	3 586
			Konsernin lainakanta 31.12., 1 000 €	27 988	28 792
			Konsernin lainasaamiset 31.12., 1 000 €	39	43
			Kunnan asukasmäärä	7 873	8 029

Sijoitusten osalta osakkeiden ja osuuksien määrässä on edelleen mukana Ävikintie 4 -rivitaloyhtiön lähes koko osakekanta Lopen Vuokratalot Oy:n omistuksessa, koska ainoastaan kahden asunto-osakkeen myynti on toteutunut. Osakkeiden ja osuuksien arvon vähennys tulee sairaanhoitopiiriin tilinpäätöksestä.

Kuntakonsernin rahojen ja pankkisaamisten määrä oli kasvanut noin 389.600 euroa edelliseen vuoteen verrattuna.

Kuntayhtymistä taseeltaan ylijäämäisiä ovat Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymä, Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiri ja Eteva (ylijäämä 0 eur). Terveystenhuollon kuntayhtymien tilannetta on tarkasteltu tarkemmin aikaisemmin tässä kertomuksessa kohdassa Kunnan toiminnan ja talouden kehitys.

Tunnusluvut osoittavat, että Lopen kuntakonsernin taserakenne hieman heikkeni kertomusvuonna tunnusluvuilla mitattuna. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona pidetään konsernitasolla 40 %. Alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntakonsernissa merkittävää velkarasitetta. Lopen kuntakonserni on saavuttanut hyvän tavoitetason omavaraisuusasteosenttiin ollessa 40 %:a. Vertailuna todettakoon, että vuoden 2017 tilinpäätöksissä konsernin omavaraisuusaste oli kaikissa kunnissa keskimäärin 44,4 % ja saman kokoluokan kunnissa 41,7 %, joten siihen nähden kuntakonsernin tilanne on vertailukelpoinen.

Suhteellisen velkaantuneisuuden tunnusluku kertoo, kuinka paljon konsernin käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluku on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi konsernien välisessä vertailussa, koska pysyvien vastaavien hyödykkeiden ikä, arvostus tai poistomenetelmä eivät vaikuta tunnusluvun arvoon. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet konsernilla on selviytyä velan takaisinmaksusta omalla tulorahoituksella. Lopen kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuusprosentti oli 55 %:a. Vuoden 2017 tilinpäätöksissä tunnusluvun arvo oli kaikissa kunnissa keskimäärin 78,7 % ja saman kokoluokan kunnissa 58,1 %, joten siihen nähden kuntakonsernin tilanne oli tuolloin keskimääräistä parempi.

Kertyneen ylijäämän tunnusluku kuvaa konsernin liikkumavaraa tulevia vuosia varten. Lopen kuntakonsernin tunnusluku vuonna 2018 oli 1.647 euroa/asukas. Tunnusluvun arvo oli vuoden 2017 tilinpäätöksessä heikompi kuin koko maan kuntien keskiarvo 2.254 euroa/asukas, mutta parempi kuin saman kokoluokan kuntien keskiarvo 1.406 euroa/asukas.

Konsernin lainakanta tarkastelee korollista vierasta pääomaa. Vuoden 2018 tilinpäätöksessä konsernin lainamäärä (konsernin lainat €/asukas) oli korkeampi kuin koko maan ennakkotilinpäätöksissä (keskimäärin 3.052 euroa/asukas) tai saman kokoluokan kunnissa (keskimäärin 3.020 euroa/asukas). Luokitteluna tunnusluvun arvo on tulkittu hyväksi, kun se on alle 4.000 euroa/asukas.

Tunnuslukutarkastelussa konsernin lainasaamisilla tarkoitetaan sijoituksiin merkittyjä joukkovelkakirja- ja muita lainasaamisia.

2. LOPEN KUNNAN STRATEGIA 2018-2023

Strategiset tavoitteet 2018-2023

Parempaa arkea

- Monipuolista, kohtuuhintaista asumista
- Turvallinen ja yhteisöllinen elinympäristö
- Tarpeita vastaava julkinen infrastruktuuri
- Laadukkaat, nykyaikaiset varhaiskasvatuspalvelut
- Laadukkaat ja inhimilliset vanhuspalvelut
- Hyvin toimivat perusterveydenhuollon palvelut
- Monipuoliset koulut ja lukio (kyläkoulut, monipuoliset taajamakoulut)
- Julkisen liikenteen kehittäminen
- Etätyömahdollisuudet
- Päätösten vaikutusten arviointi

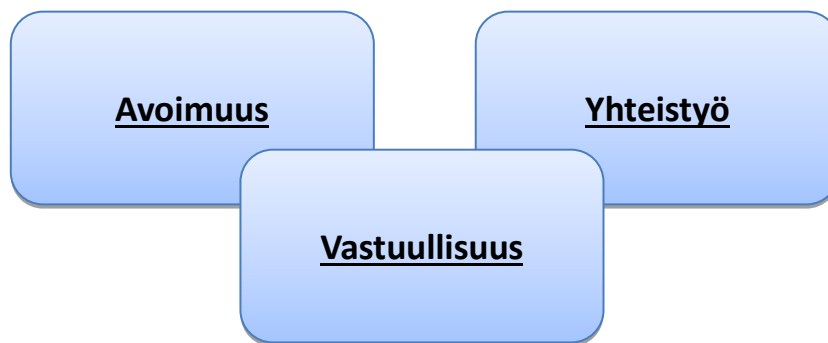
Virkistävää vapaa-aikaa

- Hyvät liikuntamahdollisuudet
- Upea luonto monipuoliseen liikkumiseen, metsästyksen, marjastukseen yms.
- Edullista harrastustoimintaa
- Laadukas kansalaisopistotoiminta
- Monipuolinen kulttuuritarjonta
- Yhteisöllinen kirjasto
- Runsas tapahtumatarjonta
- Päätösten vaikutusten arviointi

Vireä ja mahdollistava elinkeinoelämä

- Yrittämistä ja yrittäjyyttä tukeva toimintakulttuuri
- Monipuolinen elinkeinorakenne
- Työllistävä maaseutu
- Etätyölle hyvät edellytykset
- Matkailu
- Aktiivinen työllistäminen
- Päätösten vaikutusten arviointi

Arvot

Luonnollisesti Lopella

- Luonto on osa loppilaista arkea ja vapaa-aikaa
- Pidetään huolta rakennetusta ympäristöstä
- Rakennetaan terveellistä ja turvallista
- Ylläpidetään ja kehitetään kunnan vastuulla olevia palveluita ja rakenteita
- Huolehditaan luonnosta ja hyödynnetään sen moninaisuutta kestäväällä tavalla
- Kannustetaan kuntalaisia pitämään huolta itsestään ja läheisistään
- Kunnioitetaan ja suvaitaan erilaisuutta
- Huolehditaan saavutettavuudesta
- Hyödynnetään innovaatioita ja digitalisaatiota
- Mahdollistetaan etätyöskentely
- Osallistetaan ja osallistutaan
- Tuetaan yhteisöllisyyttä
- Ollaan saatavilla, autetaan, palvellaan ja välitetään

Tavoitteet 2018-2023

- Hyvät, helposti saavutettavat peruspalvelut
- Laadukas, turvallinen ja saavutettava varhaiskasvatus
- Julkinen liikenne maalla asumisen tukena
- Työmatkaliikenteen tukeminen
- Laajakaistayhteydet koko kuntaan
- Luonto-olosuhteiden vetovoimaisuuden lisääminen
- Tonttitarjonnalla pyritään vastaamaan nykyistä paremmin ihmisten asumisen tarpeisiin
- Pääsääntöisesti hyväksytään vapaa-ajan asuntojen muuttaminen vakituisiksi
- Kulttuuritoiminnan ylläpitäminen ja hyvän maineen säilyttäminen
- Laadukkaat ja houkuttelevat liikuntamahdollisuudet kaiken ikäisille
- Hoidettu, siisti ympäristö
- Varmistetaan hyvä sisäilma kaikissa kunnan kiinteistöissä. Epäilyihin sisäilmaongelmista puututaan välittömästi, ryhdytään tarvittaviin toimiin ja tiedotus hoidetaan avoimesti ja ajantasaisesti.

3. TOTEUTUMISVERTAILUT

3.1. KÄYTTÖTALouden TOTEUTUMINEN

TOIMIELIN: KESKUSVAALILAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: VAALIT

Perustehtävä

Valtiollisten ja kunnallisten vaalien sekä kansanäänestyksen järjestelytehtävät.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Presidentinvaali toteutetaan lakien ja asetusten mukaisesti, oikea-aikaisesti ja asiallisesti	Virheetön ja sujuva vaalien toimittaminen	Hallintopäällikkö
2.	Kuntalaisten osallistaminen, aktiivinen ja monipuolinen presidentinvaaliin liittyvä tiedottaminen	Äänestysprosentti on vähintään edellisen presidentinvaalin tasolla	Hallintopäällikkö

Toteutuma 1

Presidentinvaali toteutettiin onnistuneesti.

Toteutuma 2

Äänestysaktiivisuus laski edelliseen presidentinvaaliin verrattuna. Lopella äänioikeutetuista äänesti 70,4 %, kun edellisessä presidentinvaalissa vuonna 2012 äänestäneitä oli 73,7 %. Äänestysaktiivisuus koko maassa oli 69,9 %. Koko maan äänestysaktiivisuus laski 2,9 %-yksikköä.

Talous

100 VAALIT	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	25 200	0	25 200	13 528	11 672	53,68%	0
TOIMINTAKULUT	-27 060	0	-27 060	-12 190	-14 870	45,05%	-19 622
TOIMINTAKATE	-1 860	0	-1 860	1 338	-3 198	-71,93%	-19 622
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-1 860	0	-1 860	1 338	-3 198	-71,93%	-19 622

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Vuodelle 2018 suunnitellut maakuntavaalit siirrettiin toimitettavaksi mahdollisesti vuonna 2019.

TOIMIELIN: TARKASTUSLAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: TARKASTUSTOIMI

Perustehtävä

Kuntalain 9. luvussa on määritelty tarkastustoimen tehtävät, joita lautakunta ja tilintarkastaja toteuttavat:
Tarkastuksen organisointi sekä tavoitteiden toteutumisen ja talouden tilan arviointi (Kuntalaki 71 §).
Hallinnon, kirjanpidon ja tilinpäätöksen laillisuuden sekä valtionosuusperusteiden oikeellisuuden ja sisäisen valvonnan toimivuuden varmistaminen (Kuntalaki 73 § ja 75 §).

Talous

110 TARKASTUSTOIMI	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTAKULUT	-24 770	0	-24 770	-19 521	-5 249	78,81%	-17 405
TOIMINTAKATE	-24 770	0	-24 770	-19 521	-5 249	78,81%	-17 405
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-24 770	0	-24 770	-19 521	-5 249	78,81%	-17 405

TOIMIELIN: KUNNANHALLITUS
TALOUSARVIO 2018
Sitovat tavoitteet

Strateginen tavoite	Sitova tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Kunnan elinvoimaisuuden vahvistamiseksi väestökehitys on saatava uudelleen kasvavaksi, mikä vaatii asiakokonaisuuden kokonaisvaltaista tarkastelua	- Kunnanhallitus hyväksynyt kunnan resursseihin mitoitettun toimenpideohjelman toukokuun 2018 loppuun mennessä - Kuntamarkkinoinnin vahvistaminen	Kunnanjohtaja
	Kunnan tarjoamat palvelut ja talous ovat tasapainossa	- Kunta saavuttaa vuodelta 2018 tasapainoisen tilinpäätöksen - Kunnan lainakanta/asukas pienenee edellisestä tilinpäätöksestä	Taloussuunnittelija
	Verkkoyhteyden kautta tapahtuva saavutettavuus paranee kunnan alueella	Toteutettu valokuituhanke	Elinvoimajohtaja
2. Virkistävää vapaa-aikaa	Kunta tarjoaa asukkailleen vireään ja viihtyisän asuin ympäristön	Kunnan toteuttamien kulttuuri- ja liikuntatapahtumien määrä vähintään yhtä suuri kuin vuonna 2016	Kulttuuri- ja vapaa-aikapäällikkö
3. Vireä ja mahdollistava elinkeinoelämä	Toimiva yhteistyö loppilaisten yrittäjien kanssa Monipuolistuva elinkeinorakenne	- Yrittäjäkyselyn tulokset vähintään vuoden 2016 kyselyn tasolla - Silmänkannon markkinointia hoidetaan hyväksytyn markkinointisuunnitelman mukaan	Elinvoimajohtaja

Toteutuma 1

Toimenpideohjelmaa työstetään kunnan tammikuussa 2019 perustetussa elinvoimatyöryhmässä ja se valmistuu kevään 2019 aikana.

Vuoden 2018 tilinpäätös on alijäämäinen. Hallintokunnille on asetettu velvoite esittää säästöehdotuksensa 31.3.2019 mennessä.

Kunnan velkamäärä kääntyi kertomusvuotena nousuun ja on tilinpäätöksessä 162,62 euroa/asukas enemmän, kuin edellisessä tilinpäätöksessä.

Kunta on vienyt aktiivisesti valokuituhanketta eteenpäin. Koko kunnan kattava valokuituverkko-suunnitelma on valmistunut tammikuun 2019 lopussa. Kunnan valokuitutyöryhmä käsittelee vaihtoehtoja, jolla valokuidun rakentamista kuntaan voidaan edistää. Kuntavetoisen valokuituyhtiön perustaminen ei näytä todennäköiseltä vaihtoehdolta siihen liittyvien riskien vuoksi. Teetetty valokuituverkkosuunnitelma tukee tulevia kuituhankkeita, ovat ne sitten kylähankkeita tai koko kuntaa koskeva hanke. Järventaustan kyläkuitu -hankkeessa kunta on mukana 10 %:n osuudella ELY-keskuksen hyväksymistä tukikelpoisista kustannuksista.

Toteutuma 2

1.1.-31.12. välillä kulttuuritoimi järjesti itse tai muiden tahojen kanssa 61 tapahtumaa, osallistujia näissä on ollut 7.570. Lapsille suunnattuja tapahtumia on ollut yhdeksän. Liikuntatoimi on järjestänyt ohjattua toimintaa, tilaisuuksia ja tapahtumia kyseisenä aikana 49, joihin on osallistunut 2.197 henkilöä. Lisäksi Poronpolun pyöräilytapahtumaan osallistui 500 henkilöä ja kävelytapahtumaan 2.422 henkilöä.

Toteutuma 3

Yhteistyö yrittäjien kanssa on ollut aktiivista. Vuonna 2018 ei toteutettu yrittäjäkyselyä, mutta sellainen on tulossa taas vuonna 2019.

Silmänkannon markkinointia on toteutettu markkinointisuunnitelman mukaisesti. Riihimäen Tilat ja Kehitys Oy:n kanssa on tehty sopimus kunnan liiketonttien ja -alueiden markkinoinnista. Tämä koskee myös Silmäkantoa.

Suoritetun yritysvaikutusten arvioinnin perusteella seuraavilla sitovilla tavoitteilla on yritysvaikutuksia:

Sitova tavoite 2018	Yritysvaikutukset	Asteikko -3....3
Kunnan elinvoimaisuuden vahvistamiseksi väestökehitys on saatava uudelleen kasvavaksi, mikä vaatii asiakokonaisuuden kokonaisvaltaista tarkastelua	Positiivinen väestökehitys vahvistaa elinvoimaa, mikä lisää paikallisten yritysten toimintaedellytyksiä esimerkiksi työvoiman saatavuuden ja palvelujen käyttämisen näkökulmista	2
Kunnan tarjoamat palvelut ja talous ovat tasapainossa	Tasapaino tukee osaltaan elinkeinoelämää ja kunnan yritysmyönteistä imagoa	2
Verkkoyhteyden kautta tapahtuva saavutettavuus paranee kunnan alueella	Riittävät verkkoyhteydet ovat yritysten näkökulmasta erittäin merkittäviä, tulevaisuudessa niiden merkitys tulee korostumaan entisestään	3
Kunta tarjoaa asukkailleen vireän ja viihtyisän asuinympäristön	Viihtyisä asuinympäristö on vetovoimatekijä, joka osaltaan vaikuttaa yritysten toimintaedellytyksiin	1
Toimiva yhteistyö loppilaisten yrittäjien kanssa Monipuolistuva elinkeinorakenne		

Toteutuma 1

Lopen kunnan asukasluku on seurannut vuonna 2018 Kanta-Hämeen laskevaa asukaslukutrendiä. Kunnan asukasluku alitti maaliskuun tilastossa ensimmäistä kertaa vuoden 2005 jälkeen 8.000 asukkaan rajan. Keinoja väestökehityksen saamiseksi nousuun on pyritty aktiivisesti pohtimaan niin kunnan virkamiesten ja työntekijöiden sekä luottamushenkilöiden yhteistyönä. Laajemmin asiaa pohditaan maakunnan tasolla esim. virkamiesjohdon yhteistyönä. Laskevalla väestömäärällä on väistämättä pitkän tähtäimen vaikutuksia myös yritysten rekrytointiedellytyksiin.

Toteutuma 2

Kunnan palvelut on pystytty pitämään ennallaan, mutta taloudellisia haasteita on. Kunnan oman toiminnan tilinpäätös vuodelta 2018 on 824.903,88 euroa alijäämäinen.

Toteutuma 3

Kunta on lähtenyt aktiivisesti edistämään valokuituverkon rakentumista kunnan alueelle. Kehittynyt valokuituverkko edesauttaa yrittäjien toimintojen kehittämistä, uusien yritysten sijoittumista kuntaan ja uudenlaisen yrittäjyyden syntymistä.

Toteutuma 4

Kunta on pyrkinyt profiloitumaan viihtyisäksi ja vireäksi kunnaksi niin asukkaille kuin yrityksillekin. Sitä Loppi varmasti onkin. Kyseisen asian saaminen laajemmin tunnetuksi vetovoimatekijäksi, joka johtaa konkreettisiin vaikutuksiin asukas- ja yritysliiketoimintana on haastavaa.

TOIMIELIN: KUNNANHALLITUS

TEHTÄVÄALUE: KESKUSHALLINTO

Perustehtävä

Huolehtia osaltaan kunnan kehittämisestä, edunvalvonnasta ja johtamisjärjestelmän toimivuudesta sekä kunnan resursseista, joita tarvitaan kunnan kehittämisessä, viranomaistoimintojen hoidossa ja kunnan palvelutuotannossa.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuhenkilö
1. Parempaa arkea	Sähköisen asioinnin kehittäminen Tarpeisiin mitoitettu julkinen liikenne	- Sähköisen lomakkeiston käyttöönotto; vähintään sivistystoimessa siirrytty sähköisiin lomakkeisiin - Tarkoituksenmukainen julkisen liikenteen tarjonta - Päätös seudullisesta joukko-liikennekoordinaattorista	Hallintopäällikkö Talouspäällikkö
2. Virkistävää vapaa-aikaa	Kesätorikäytännön vakiinnuttaminen	Määrällisesti vuoden 2017 suuruinen, monipuolinen ohjelmatarjonta	Elinvoimajohtaja
3. Vireä ja mahdollistava elinkeinoelämä	Työpaikkaomavaraisuuden paraneminen	Silmänkannosta myydään 1-3 tonttia vuonna 2018	Elinvoimajohtaja

Toteutuma 1

Sähköisen asioinnin kehittämistyö käynnistettiin syyskaudella 2018 ja sen koordinointi kuuluu kirjastossa sijaitsevan Palvelupiste Rosamundan palvelusihteerin työkokonaisuuteen. Ensimmäiset osa-alueet, kuten varhaiskasvatuksen palvelutietovaranto ja sähköinen asiointi, saadaan käyttöön kevätkaudella 2019.

Julkinen liikenne säilyi vuonna 2018 ennallaan lukuun ottamatta Linjaliikenne Kivistön kesäkuussa lakkauttamia sunnuntai-illan vuoroja Forssa-Loppi-Helsinki ja Helsinki-Loppi-Forssa.

Päätöstä seudullisesta joukkoliikennekoordinaattorista ei ole tehty.

Toteutuma 2

Toritapahtumia järjestettiin kymmenen. Kävijämääriin vaikutti sää ja esiintyjät. Vuoteen 2017 verrattuna kävijämäärä pysyi samana. Torilla oli myynnissä lähialueen elintarvikkeita, ruokaa ja ravintolateltoa. Lopen 4H-yhdistys vastasi kahvilatoiminnasta. Yleisöäänestyksellä valittu kesän pääesiintyjä Olavi Uusivirta täytti torin. Tälle kesälle hankittu siirrettävä esiintymislava helpotti merkittävästi torijärjestelyjä. Saadun asiakaspalautteen perusteella suunnitellaan ensi kesän toritapahtumat.

Toteutuma 3

Silmänkannosta on myyty 1 tontti ja keskusteluja 2-3 muun tahon kanssa on käyty.

Talous

120 KESKUSHALLINTO	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	57 500	0	57 500	341 185	-283 685	593,36%	294 104
TOIMINTAKULUT	-1 789 840	0	-1 789 840	-1 592 976	-196 864	89,0%	-1 887 904
TOIMINTAKATE	-1 732 340	0	-1 732 340	-1 251 792	-480 548	72,26%	-1 593 801
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	0	0	0	0	0		-73
VUOSIKATE	-1 732 340	0	-1 732 340	-1 251 792	-480 548	72,26%	-1 593 873
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-26 010	0	-26 010	-9 883	-16 127	38,0%	-18 541
TILIKAUDEN TULOS	-1 758 350	0	-1 758 350	-1 261 675	-496 675	71,75%	-1 612 414
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-1 758 350	0	-1 758 350	-1 261 675	-496 675	71,75%	-1 612 414

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018
Käytetyn tulostuspaperin määrä, kopiot A4 / kunnantalo, kpl	518.207	516.494	484.030	339.040	199.200
• josta valtuuston osuus	82.103	62.183	63.800	56.691	3.939
• kunnanhallituksen osuus	49.331	46.830	53.685	41.680	54.597

TOIMIELIN: KUNNANHALLITUS

TEHTÄVÄALUE: HENKILÖSTÖHALLINTO

Perustehtävä

Lopen kunnan keskitettyyn henkilöstöhallintoon ja henkilöstöpolitiikan kehittämiseen sisältyvät keskitetty henkilöstökoulutus, yhteistoiminta, työllistäminen, työsuojelu, työterveyshuolto, tyky-toiminta sekä palkkavaraukset.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Uuden kuntastrategian mukaisen henkilöstöohjelman laatiminen ja sen toteuttaminen	Henkilöstöohjelma valtuuston hyväksyttävissä kevätkauden 2018 aikana	Hallintopäällikkö
2.	Varhaisen tuen toimintamallin käytön tehostaminen työyksiköissä Populus-järjestelmän sekä tavoitteellisemman työterveys-huoltoyhteistyön avulla	Sairauspoissaolojen väheneminen	Hallintopäällikkö, Esimiehet

Toteutuma 1

Henkilöstöohjelman valmistelu jäi syyskaudella 2018 kesken resurssien vähäisyyden vuoksi. Henkilöstöohjelman päivittäminen toteutetaan vuoden 2019 aikana.

Toteutuma 2

Populus-järjestelmän poissaoloseuranta otettiin käyttöön 1.1.2018. Seurantaan liittyvät käytänteet ohjeistettiin esimiehille ja niitä kerrattiin samalle kohderyhmälle suunnatussa esimiesinfossa, jossa olivat läsnä myös työterveyshuollon edustajat. Sairauspoissaoloista raportoidaan erikseen laadittavassa henkilöstöraportissa.

Talous

130 HENKILÖSTÖHALLINTO	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	233 870	0	233 870	101 172	132 698	43,26%	105 032
TOIMINTAKULUT	-860 730	0	-860 730	-712 470	-148 260	82,78%	-716 165
TOIMINTAKATE	-626 860	0	-626 860	-611 298	-15 562	97,52%	-611 132
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-626 860	0	-626 860	-611 298	-15 562	97,52%	-611 132

TOIMIELIN: KUNNANHALLITUS

TEHTÄVÄALUE: MAANKÄYTTÖ

Perustehtävä

Huolehtia kunnan alueen suunnitelmallisesta maankäytöstä yleiskaavoituksen ja asemakaavoituksen avulla siten, että kunnan alueen asumisen, yrittämisen, erilaisten palvelutoimintojen ja vapaa-ajan toiminta- ja sijoittumisedellytykset pystytään turvaamaan arvostaen ja huomioiden kunnan luonto- ja kulttuuri-maisemalliset arvot.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Kunnan kaavoitus on ajan tasalla ja vastaa asumisen ja yrittämisen tarpeisiin. Yleisten alueiden lohkomisten ajantasaistaminen.	- Läyliäinen-Maakylä 2035 -osayleiskaavan vaaditut selvitykset on tehty ja kaava hyväksytty - Kunta myy vähintään 15 omakotitalotonttia - Prosessi käynnistetty Läyliäisten asemakaava-alueelta	Maankäyttö-päällikkö
2. Helppoa ja monipuolista vapaa-aikaa	Kunta huolehtii metsä-omaisuudestaan kunnan metsäsuunnitelman pohjalta. Hakkuut toteutetaan suunnitelmaan perustuen. Puisto- ja kaava-alueilla toteutetaan hakkuita tarpeen ja tilanteen mukaan.	- Hakkuutuotto (brutto) vähintään 130.000 € - Toteutetut puisto- ja kaava-alueiden hakkuut	Kunnanjohtaja, Maankäyttö-päällikkö

Toteutuma 1

Läyliäinen-Maakylä-osayleiskaava 2035 on hyväksytty valtuustossa 25.2.2019.

Tonttimyynti ei toteutunut suunnitellusti. Vuoden 2018 aikana myytiin kaksi omakotitalotonttia.

Yleisten alueiden lohkomisia jatketaan, viimeisin on suoritettu Rauhalan alueella.

Toteutuma 2

Hakkuiden bruttotuotto oli 290.023 euroa, nettotuotto 253.367 euroa.

Hakkuita on toteutettu metsäsuunnitelman mukaisesti.

Maisemahakkuita on toteutettu vanhoilla puistoalueilla sekä suoritettu raivauksia tonttialueilla.

Talous

140 MAANKÄYTTÖ	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	329 000	0	329 000	294 846	34 154	89,62%	228 317
TOIMINTAKULUT	-147 950	0	-147 950	-171 214	23 264	115,72%	-171 039
TOIMINTAKATE	181 050	0	181 050	123 632	57 418	68,29%	57 278
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-107 260	0	-107 260	-107 260	0	100,0%	-119 178
TILIKAUDEN TULOS	73 790	0	73 790	16 372	57 418	22,19%	-61 900
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	73 790	0	73 790	16 372	57 418	22,19%	-61 900

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Myydyt omakotitalotontit	11	7	15	2

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Tonttimyynti ei toteutunut suunnitellusti.

TOIMIELIN: KUNNANHALLITUS

TEHTÄVÄALUE: KULTTUURITOIMI

Perustehtävä

Laissa kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan taiteen harjoittamista ja harrastamista, taidepalvelusten tarjontaa ja käyttöä, kotiseututyötä sekä paikallisen kulttuuriperinteen vaalimista ja edistämistä. Kunnan kulttuuritoimi luo puitteet kunnassa tapahtuvalle kulttuuritoiminnalle yhdessä eri toimijatahojen kanssa, ensisijaisesti paikallisten yhdistysten kanssa.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Tuemme kuntalaisten hyvinvointia	Toimiva yhteistyö kolmannen sektorin ja muiden toimijatahojen kanssa	Asiakaspalaute/kysely vuosittain netissä Tapahtumista kerätty palaute Tapahtumat; määrä/osallistujat/eurot Vastikkeelliset avustukset; määrä/eurot/ tehdyt toimenpiteet	Kulttuuri- ja vapaa-aikapäällikkö

Toteutuma

Kulttuuritoimi kerää järjestämistään tapahtumista palautetta joko ovensuukyselynä rekisteröivän laitteen avulla tai kirjallisena. Yleisöltä sekä esiintyjiltä saatu palaute on positiivista. Palaute tapahtumista ja niihin liittyvä kustannusseuranta ovat taltioituna toimistossa. Asiakaspalautekysely tehtiin internet-kyselynä syksyllä 2018.

Kulttuuritoimi järjesti itse tai yhteistyössä muiden tahojen, pääosin paikallisten yhdistysten kanssa 61 tapahtumaa, joihin osallistui yhteensä 7.570 henkilöä. Tapahtumista yhdeksässä oli huomioitu lapset. Kulttuuritoimi tukee yhdistysten tapahtumia auttamalla markkinoinnissa ja erilaisten julkaisujen teossa (käsiohjelmat, julisteet ym.). Tapahtumat/palaute ja niihin liittyvä kustannusseuranta on taltioituna toimistossa. Vuoden 2018 järjestettyjen tapahtumien nettohinta/osallistuja oli 4,50 euroa (vuonna 2015 hinta 8 euroa, vuonna 2016 hinta 5 euroa, vuonna 2017 hinta 2 euroa).

Vuosi	Tapahtumien määrä	Osallistujamäärä	Lopen Teatterin kävijämäärä	Yhteensä	Lopen Teatterin esitys
2010	47	7 670	5 600	13 270	Viekää tuhkatkin pesästä
2011	43	6 026	4 002	10 028	Elmo
2012	52	7 485	3 758	11 243	Tohvelisankarin rouva
2013	53	5 970	4 397	10 367	Suloinen myrkynteittäjä
2014	53	6 745	5 782	12 527	Hetkiä talvisodassa ja Siunattu hulluus
2015	48	7 745	3 472	11 217	Reviisori
2016	68	7 600	2 789	10 389	Kekkonen-syntymästä kuolemattomuuteen
2017 *)	70	14 800	3 966	18 766	Valelääkäri vastoin tahtiaan
2018	61	7 570	3 124	10 694	Harmaat Pantterit

*) Vuonna 2017 tapahtumia oli poikkeuksellisen paljon, koska tuolloin vietettiin Suomi 100 -juhlavuotta.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapäällikkö osallistui 97 tapaamiseen/suunnittelupalaveriin eri tahojen kanssa. Seutukunnallisia kulttuuritoimijoiden tapaamisia oli viisi.

Kunnanhallitus jakoi vastikkeelliset avustukset vapaa-aikatoimen esitysten mukaan kokouksissaan 13.8.2018 ja 17.12.2018. Hakemuksia saapui yhteensä 20 kpl (vuonna 2017 hakemuksia oli 12 kpl).

Loppi tutuksi -lehti 2018 tuli jakoon viikolla 23. Lehti on saanut positiivista palautetta sisällöstä sekä uudesta kuvalehden näköisestä julkaisuasusta.

Riihimäen nuorisoteatterin Lopen ryhmä kokoontui kirjaston Fallesmannissa 17 kertaa keväällä ja 16 kertaa syyskaudella, oppilaita oli 12. Ryhmän ohjauksesta vastasi Molli Rintanen. Toiminta pyörii ostopalveluna Riihimäen nuorisoteatterilta (1.000 euroa / lukuvuosi).

Talous

160 KULTTUURITOIMI	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	7 100	0	7 100	12 355	-5 255	174,01%	22 622
TOIMINTAKULUT	-115 780	0	-115 780	-122 729	6 949	106,0%	-138 200
TOIMINTAKATE	-108 680	0	-108 680	-110 374	1 694	101,56%	-115 578
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-3 000	0	-3 000	0	-3 000	0,0%	0
TILIKAUDEN TULOS	-111 680	0	-111 680	-110 374	-1 306	98,83%	-115 578
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-111 680	0	-111 680	-110 374	-1 306	98,83%	-115 578

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Toteutetut aikuisille suunnatut konsertit/kulttuuritapahtumat	68	70	70	61
Toteutetut lapsille suunnatut konsertit/kulttuuritapahtumat	6	11	10	9

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Kulttuuritoimi hankki kunnan kokoelmiin kaksi Seppo Tammisen maalausta Santamäen kotigalleriasta; teoksen Tähtipoika hintaan 1.200 euroa ja teoksen Kuutamoyö, hinta 1.600 euroa.

Hankkeet

Kulttuuritoimi on osallistunut Riihimäen, Hyvinkään ja Hausjärven kuntien kulttuurivastaavien kanssa Kunnan Pojat -hankkeeseen 1.000 euron summalla. Hankkeen kautta työllistettiin seudun työttömiä muusikoita (pitkäaikaistyöttömiä). He esiintyivät ja musisoivat mm. seutukunnan palvelutaloissa ja vanhainkodeissa sekä erilaisissa tilaisuuksissa.

TOIMIELIN: KUNNANHALLITUS

TEHTÄVÄALUE: LIIKUNTATOIMI

Perustehtävä

Edellytysten luominen kuntalaisten liikunnalle. Kehittää toimivia yhteistyöverkkoja sekä terveyttä edistävää liikuntaa huomioon ottaen kaikki ikäryhmät. Tehtäväalue sisältää määrärahat liikunta-toiminnalle, liikuntasalitoiminnalle sekä ulkoilureitistöjen ylläpitoon.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Helppoa ja monipuolista vapaa-aikaa	Mahdollistamme omaehtoisen liikunnan joko järjestämällä itse toimintaa tai tarjoamalla puitteet	Liikuntasalien käyttöaste; tunnit, käyttäjäryhmät ja osallistujamäärät / viikko, kuntosalikorttien määrä / vuosi Liikuntatoimen omat ryhmät; ryhmien määrä ja osallistujamäärät / viikko Asiakaspalautekysely netissä kerran vuodessa Tapahtumakohtainen palaute	Liikunnan-ohjaaja
	Ulkoilureitistöjen ylläpito nykyisellä tasolla ja reitistö-markkinointi	Huoltosopimukset päivitettynä Tehdyt markkinointitoimenpiteet (tiedotteet, messuille ja tapahtumiin osallistuminen)	Liikunnan-ohjaaja

Toteutuma

Liikuntaryhmä	Kokoontumiskerrat 2018 / 2017	Osallistujat keskiarvo 2018 / 2017
Fallesmannin tuolijumppa	26 / 26	16 / 16
Kuuselan ryhmä	24 / 19	8 / 8
Launosten seniorit	26 / 26	6 / 8
Loppisalin seniorit	26 / 26	23 / 25
Läyliäisen seniorit	26 / 22	12 / 15
Vesijumppa	26 / 26	18 / 16
Vesijumppa	26 / 26	19 / 18
Vesijumppa	26 / 26	20 / 19

Asiakaspalautetta kerättiin syyskauden päätteeksi kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimen sekä Lopen opiston palveluista. Kerätty asiakaspalaute oli pääosin positiivista. Vastauksista päätellen ohjattuun toimintaan ollaan tyytyväisiä ja sitä kaivataan lisää nuorille, lapsille ja työikäisille. Liikuntapaikkoja ja toimintaa toivotaan lisää eri taajamiin sekä kuntosalille kaivataan ohjausresursseja.

Kunnanmestaruusturnauksia järjestettiin viidessä lajissa:

Maaliskuussa järjestettiin lentopallon kunnanmestaruusturnaus, johon osallistui seitsemän joukkuetta. Huhtikuussa pelattiin salibandyn kunnanmestaruusturnaus, johon osallistui kolme joukkuetta. Kesän aikana yhteistyössä Jarmo Lindgrenin kanssa järjestettyyn Loppifutikseen osallistui viisi joukkuetta sekä beachvolleyhin 10 paria. Syyskuussa järjestettiin kunnanmestaruuskisat frisbeegolfissa, johon osallistui 22 henkilöä sekä golfissa, johon osallistui 20 henkilöä.

Koulujenväliseen salibandyturnaukseen osallistui 10 joukkuetta ja pesäpallopäivään 10 joukkuetta eli yhteensä 280 pelaajaa. Syyskuun yleisurheilukisat ja marraskuun futsalturnaus peruttiin sivistystoimen säästösyistä. Toukokuussa järjestettiin ikääntyneille liikunnallinen aamupäivä, johon osallistui 60 henkilöä. Liikuntatoimi organisoi unelmien liikuntapäivän yhdessä loppilaisten seurojen ja yhteistyötahojen kanssa, mukaan lähti 10 eri toimijaa. Liikuntasäpinöitä pidettiin loppilaisille perheille yhteensä kahdeksan kertaa, mukana oli noin 735 osallistujaa. Liikuntatoimi järjesti vanhustenviikolla retken ikääntyneiden messuille, johon osallistui yhteensä 48 henkilöä. Liikuntatoimi on vahvasti mukana Poronpolkutahtuman järjestämisessä.

Kesän uimakoulutoimintaan osallistui yhteensä 69 lasta ja kesäleireille osallistui yhteensä 33 lasta.

Tammi-joulukuun aikana liikuntasaleja käytettiin iltaisin seuraavasti:

- Elmolä: 48 käyttötuntia/viikko ja 23 eri käyttäjäryhmää (= yhdistykset ja yksityiset)
- Loppisali: 17 käyttötuntia/viikko ja 6 eri käyttäjäryhmää
- Launonen: 26 käyttötuntia/viikko ja 31 eri käyttäjäryhmää
- Läyliäinen: 32 käyttötuntia/viikko ja 31 eri käyttäjäryhmää

Vuoden 2018 aikana kuntosalikortteja on myyty seuraavasti:

- 1 kk 149 kpl (vuonna 2017 = 166 kpl)
- 6 kk 125 kpl (179 kpl)
- 1 vuosi 51 kpl (57 kpl)
- ”70” -avaimet, käytössä 46 kpl (48 kpl)
- Kunnan henkilöstön kortteja on ollut käytössä 18 kpl

Talous

170 LIIKUNTATOIMI	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	45 100	0	45 100	47 182	-2 082	104,62%	47 252
TOIMINTAKULUT	-175 920	0	-175 920	-179 053	3 133	101,78%	-161 399
TOIMINTAKATE	-130 820	0	-130 820	-131 871	1 051	100,8%	-114 146
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	0	0	0	0	0		-20
VUOSIKATE	-130 820	0	-130 820	-131 871	1 051	100,8%	-114 167
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-10 920	0	-10 920	-8 436	-2 484	77,26%	-8 498
TILIKAUDEN TULOS	-141 740	0	-141 740	-140 307	-1 433	98,99%	-122 665
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-141 740	0	-141 740	-140 307	-1 433	98,99%	-122 665

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Elmolän liikuntasalin käyttäjät	25.100	20.655	22.500	19.393
Launosten liikuntasalin käyttäjät	6.900	7.869	7.000	7.813
Läyliäisten liikuntasalin käyttäjät	8.600	5.616	8.500	7.687
Loppisalin käyttäjät	7.100	7.680	6.000	8.739
Kuntosalikortit	415	455	400	389
Kuntoliikuntaryhmät	9	8	8	8

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Kuntosalin laitteiden kulutus on vaatinut yhden huoltokäynnin lisää vuodessa, mikä on lisännyt huoltokustannuksia. Vuoden 2018 talousarviossa ei huomioitu liikuntatoimen esityksestä huolimatta maanomistajasopimuskuluja noin 12.000 euroa eikä ulkoilureittiesitteen lisäkuluja noin 5.000 euroa. Hämeen Virkistysalueyhdistys osallistui kuntien maanomistajasopimusten kustannuksiin, maksamalla niistä puolet.

Hankkeet

Syksyllä 2016 aloitettiin Hämeen Ilvesreitin kehittämishanke. Hankkeessa on Lopen kunnan lisäksi mukana Tammela, Hämeenlinna ja Riihimäki sekä Hämeen virkistysalueyhdistys. Hankkeella oli tarkoitus tehdä reitistöä parantavia kehitystoimenpiteitä ja päivittää maanomistajasopimukset. Hankkeen projektipäällikkönä toimi Pia-Maria Thomssen. Hanke vietiin loppuun kesällä 2018 liikuntatoimen puolesta.

TOIMIELIN: LUPALAUTAKUNTA
TALOUSARVIO 2018
Sitovat tavoitteet

Strateginen tavoite	Sitova tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Toteutetaan kiinteistökartoitus (kartoitetaan luvanvaraisten rakennusten ja rakennelmien määrä sekä kiinteistöveron määräytyisperusteiden oikeellisuus) kunnan kiinteistö-veroperusteiden tarkistamiseksi	- Kunnan kiinteistöverotuksen perusteena olevien tietojen täsmentyminen - Kiinteistöverojen määrä	Rakennus-tarkastaja
	Varmistetaan aikaisemmin käyttöön otetun sähköisen lupamenettelyn sujuva toiminta	Sähköinen lupamenettely toimii ohjelmatoimittajan tarkoittamalla tavalla	Rakennus-tarkastaja
	Rakennusjärjestyksen ajantasaistaminen vastaamaan ihmisten muuttuvia tarpeita	Päivitetty rakennusjärjestys	Rakennus-tarkastaja
	Sujuvoitetaan käytänteet vapaa-ajan asuntojen muuttamiseksi vakinaisiksi asunnoiksi	Käytänteet läpikäyty ja tarkistettu	Rakennus-tarkastaja
2. Helppoa ja monipuolista vapaa-aikaa	Kunta tukee vesienhoitoa ja osallistuu vesienhoitotahojen toimintaan. Vesistöjen tila kehittyy myönteiseen suuntaan	- Loppijärven lisätutkimukset jatkuvat - Loppijärven tutkimusten valmistuneet raportit on käsitelty lupalautakunnassa ja toimenpiteistä on tehty suunnitelma - Nummistenjoen selkeytysallas-hankkeeseen osallistuminen	Ympäristö-päällikkö
	Rakennetun ympäristön tila siistiytyy	- Rakennetun ympäristön pysyviä tarkastuskierroksia on jatkettu - Vuosikierrosten tulokset on raportoitu lupalautakunnalle - Aloitettu projekti vieraslajien poistamiseksi kartoittamalla kunnan omistamat alueet taajamista ja niiden reunoilta	Rakennus-tarkastaja, Ympäristö-päällikkö

Toteutuma 1

Kartoitus on aloitettu lokakuussa 2018 ja sitä jatketaan ainakin vuoden 2019 loppuun.

Sähköinen lupamenettely on saatu hyvin toimimaan ja se toimii ohjelmatoimittajan tarkoittamalla tavalla.

Rakennusjärjestyksen uusimista on valmisteltu loppuvuodesta 2018, varsinainen päivitys käynnistyy vuoden 2019 alussa.

Vapaa-ajanasuntojen muuttamisesta vakituiseksi asunnoiksi on laadittu lainsäädännön perusteella ohje.

Toteutuma 2

Kokemaenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistyksen aikaisemmin valmistuneen tutkimuksen tulokset eivät antaneet sellaista lisätietoa, joka auttaisi suunnitelman laatimisessa. Helsingin yliopiston tutkimus on valmistunut, mutta siitä ei ole vielä saapunut loppuraporttia. Näistä syistä johtuen hoitotoimenpidesuunnitelman laatimista ei voitu aloittaa vuoden 2018 aikana. Toimenpidesuunnitelmatyö pyritään aloittamaan resurssien puitteissa heti, kun Helsingin yliopiston tutkimuksen raportti on valmistunut ja saapunut kuntaan.

Kesijärven suojeluyhdistyksen hallinnoima Nummistenjoen selkeytysallashanke on siirtynyt vuodelle 2019.

Tarkastuskierros on tehty ennen lautakunnan syyskuun kokousta. Tarkastuskierrokselle osallistuivat ympäristöpäällikkö, rakennustarkastaja ja kolme lautakunnan jäsentä. Tarkastuskierros kohdistui Kirkonkylän alueelle. Tarkastuskierroksen tulokset on raportoitu lupalautakunnalle ja tehtyjen havaintojen perusteella lähetetään kehotuskirjeet 12 kiinteistölle.

Ympäristötoimen harjoittelija on tehnyt opintoihinsa liittyvänä harjoitustyönä vieraslajikasvien kartoittamisen kunnan omistamilta alueilta taajamista kesän 2018 aikana. Raportti kartoitustyöstä valmistui elokuun alussa.

Suoritetun yritysvaikutusten arvioinnin perusteella seuraavilla sitovilla tavoitteilla on yritysvaikutuksia:

Strateginen tavoite	Sitova tavoite 2018	Yritysvaikutukset	Asteikko -3 - +3
1. Parempaa arkea	Varmistetaan aikaisemmin käyttöön otetun sähköisen lupamenettelyn sujuva toiminta	Hyvin toimiva lupamenettely vaikuttaa positiivisesti vetovoimatekijänä yrityksille. Sujuvat ja avoimet lupaprosessit edistävät yritysmyönteisyyttä. Rakennusvalvonta ja ympäristötoimi ovat usein yrityksen ensimmäisiä kontakteja kuntaan.	+ 2
2. Helppoa ja monipuolista vapaa-aikaa	Kunta tukee vesienhoitoa ja osallistuu vesienhoitotahojen toimintaan. Vesistöjen tila kehittyy myönteiseen suuntaan	On vaikutuksia vesienhoidossa tarvittavien hankintojen harkintaan. Vaikuttaa myös tarpeeseen käyttää ulkopuolisia palveluja. Parhaassa tapauksessa vetovoimatekijänä on hyviin vesistöihin tukeutuvan yrittäjyyden liiketoimintamahdollisuuksien paraneminen.	+ 1
	Rakennetun ympäristön tila siistiytyy	Jotkut yritykset voivat kokea siivousvaatimukset kielteisenä asiana toimintansa kannalta. Kiinteistön siivoaminen jätteistä aiheuttaa yrityksille työ-, kuljetus- ja jätteenkäsittelykustannuksia.	- 1

Yritysvaikutusten toteutumisesta raportoidaan osavuosikatsauksen yhteydessä.

Toteutuma 1

Saapuneiden hakemusten osalta luvan käsittely on ollut sujuvaa.

Toteutuma 2

Ympäristötoimi on ollut mukana järvien suojeluyhdistysten ja muiden intressitahojen kanssa pidetyissä vesienhoitokokouksissa.

Tarkastuskierrosmenettelyä on jatkettu syyskuussa 2018.

Yritysvaikutuksissa ei ole havaittu muutoksia aiempaan verrattuna.

TOIMIELIN: LUPALAUTAKUNTA**TALOUSARVIO 2018****Toiminnalliset tavoitteet**

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Neuvonta ja ohjeistus päivitetty	Lupamenettelyihin, jätehuoltoon ja jätevesien käsittelyyn liittyvien ohjeiden päivittäminen	Rakennustarkastaja, Ympäristöpäällikkö
	Lupalautakunnan tehtäväkokonaisuuden toimivuuden seuranta	Henkilöstön tehtävien seuranta ja tarvittaessa uudelleen priorisointi	Rakennustarkastaja, Ympäristöpäällikkö
	Pohjavesien suoje- lusuunnitelma päivitetty	Pohjavesien suoje- lusuunnitelman päivityksen valmistuminen	Ympäristöpäällikkö

Toteutuma

Ohjeita on päivitetty tarpeen mukaan.

Tehtäväkokonaisuuden toimivuutta on seurattu, tällä hetkellä ei ole tarvetta muutoksiin, mutta rakennusvalvonnassa tarvetta lisäresurssille (rakennustarkastaja).

Pohjavesien suoje-
lusuunnitelman päivitystyö on aloitettu syksyllä 2018. Päivitystyö tulee valmistumaan syyskuun 2019 loppuun mennessä.

TOIMIELIN: LUPALAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: RAKENNUSVALVONTA

Perustehtävä

Rakentamisen ohjaaminen siten, että saavutetaan mahdollisimman onnistunut rakennushanke käyttäjän ja ympäristön kannalta katsoen ja siten, että rakentaminen tapahtuu lainsäädännön, rakentamismääräysten, kaavoituksen ja tasapuolisen kohtelun vaatimusten mukaisesti.

Mittarit ja tunnusluvut 31.12.

	2014	2015	2016	2017	2018
Rakennusluvut	113	112	116	105	78
lisätoimenpide					19
• omakotitalot	10	9	13	8	6
- asemakaava-alueet	5	1	6	5	5
- muut alueet	5	8	7	3	1
• loma-asunnot	12	12	9	8	6
- ranta-asemakaava-alueet	2	3	2	2	2
- muut alueet	10	9	7	6	4
Toimenpideluvat	51	89	26	36	47
Toimenpideilmoitukset	82	125	89	89	64
Poikkeamispäätökset	9	10	17	16	15
Suunnittelutarveratkaisut	5	9	2	2	-
Muut luvat ja päätökset, (jatkoajat ym.)					89

Rakennusluvan lisätoimenpide on käsitelty aiemmin omana lupana.

Talous

180 RAKENNUSVALVONTA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	143 100	0	143 100	122 586	20 514	85,66%	135 931
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	0	0	0	0	0		4 255
TOIMINTAKULUT	-162 160	0	-162 160	-154 674	-7 486	95,38%	-171 832
TOIMINTAKATE	-19 060	0	-19 060	-32 087	13 027	168,35%	-31 646
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-1 670	0	-1 670	-1 127	-543	67,49%	-188
TILIKAUDEN TULOS	-20 730	0	-20 730	-33 214	12 484	160,22%	-31 834
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-20 730	0	-20 730	-33 214	12 484	160,22%	-31 834

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Toimintatuotot rakennusvalvonta- ja tarkastusmaksujen osalta ovat toteutuneet lähes talousarvion mukaisesti. Talousarvioon merkatut tuotot toisen rakennustarkastajan työpanoksen myynnistä Hausjärven kunnalle eivät toteutuneet, koska ko. virkaan ei saatu täyttölupaa.

ICT-kulujen osalta kulut ylittivät talousarvion johtuen kuluista, jotka eivät olleet tiedossa talousarviota laadittaessa. Kokonaisuudessaan toimintakulut ovat toteutuneet talousarviota pienempinä.

Rakennusvalvonnan toimintakate on toteutunut arvioitua heikompana.

TOIMIELIN: LUPALAUTAKUNTA
TEHTÄVÄALUE: YMPÄRISTÖNSUOJELU

Perustehtävä

Hoitaa ne tehtävät, jotka laissa kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta (6 §) on asetettu kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäväksi.

Talous

190 YMPÄRISTÖNSUOJELU	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	42 150	0	42 150	45 865	-3 715	108,81%	22 268
TOIMINTAKULUT	-181 750	0	-181 750	-164 123	-17 627	90,3%	-150 371
TOIMINTAKATE	-139 600	0	-139 600	-118 258	-21 342	84,71%	-128 103
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-139 600	0	-139 600	-118 258	-21 342	84,71%	-128 103

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Toimintatuotot ovat toteutuneet talousarviota jonkin verran suurempina.

Toimintakulut ovat toteutuneet talousarviota pienempinä.

Ympäristönsuojelun toimintakate on toteutunut budjetoitua pienempänä.

Hankkeet

Kunta on mukana Hämeen liiton hallinnoiman Vanajavesikeskus-hankkeen kolmannella toimintajaksolla 2018-2021, rahoitusosuus 1 €/asukas/v. Vanajavesikeskuksen asiantuntemuksesta ja tuesta on ollut kunnalle hyötyä etenkin Loppijärven tilanteen ja hoitotoimenpiteiden selvittelyssä sekä muissa vesiensuojelun edistämisen hankkeissa.

Kunta on osallisena Länsi-Uudenmaan Vesi ja Ympäristö ry:n hallinnoimassa EU-rahoitteisessa Hiidenveden kunnostuksen jatkohankkeessa ja sitä tukevassa uudessa Lohikalat Karjaanjoelle -vesistövisio 2021 -hankkeessa, jotka toteutetaan vuosina 2016-2021. Jatkohankkeen vesienhoidollinen hyöty Lopen kunnalle koostuu Karjaanjoen vesistöalueella jo tehtyjen selkeytysaltaiden hoitotoimista, uusien altain toteuttamisesta, vesistöihin vaikuttavien toimijoiden neuvonnasta ja kehittyvästä vesienhoidon yhteistyöstä. Uuden hankkeen hyödyt ovat pitkäjänteisiä, visiona on lohikalojen lisääntymis- ja kasvualueiden turvaaminen ja laajeneminen myös Lopen alueella aina Karjaanjoen latvaosia myöten. Siksi on tärkeää, että Lopen kunta on mukana myös vaelluskalojen ja raakku-simpukoiden elinvoimaisten kantojen turvaamisessa Karjaanjoen vesistössä. Kunnan vuotuinen rahoitusosuus hankkeissa on yhteensä 10.000 euroa, joka maksetaan ympäristönsuojelun tehtäväalueen budjetista.

Kunta on ollut vuosina 2014-2017 osallisena ympäristöministeriön Hämeen ELY-keskuksen kautta rahoittamassa Kokemaenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry:n haja-asutusalueen jätevesineuvontahankkeessa, jossa on tehty kiinteistökohtaista jätevesineuvontaa ympäri Loppea. Vuonna 2018 ei ole tehty kiinteistökohtaista neuvontaa, mutta vesiensuojeluyhdistys on osallistunut neuvojineen Lopen kesätapahtumiin. Neuvonnasta ei aiheutunut erillisiä kustannuksia Lopen kunnalle.

Ympäristö- ja rakennuslautakunta on vuonna 2015 käynnistänyt Lopen pohjavesialueiden suojelusuunnitelman päivittämishankkeen. Hanke on kesken ja sen käytännön toteutus on aloitettu vuoden 2018 kesällä ja se tulee jatkumaan vuonna 2019. Suunnitelman päivittäminen on välttämätöntä, sillä valtion ympäristöhallinto edellyttää suojelusuunnitelmien uusimista noin 10 vuoden välein ja voimassa oleva Lopen suojelusuunnitelma on valmistunut vuonna 2004. Hankkeen hyöty on päivityksestä saatava ajantasainen tieto pohjavesialueiden riskikohteiden sijainnista ja tilasta.

TOIMIELIN:

PERUSTURVALAUTAKUNTA

TALOUSARVIO 2018

Sitovat tavoitteet

Strateginen tavoite	Sitova tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Sote-rakenne-uudistukseen valmistautuminen: Toimintamallien yhdenmukaistaminen	Maakunnallisesti/seudullisesti yhtenäisten toimintamallien lukumäärä vuoden 2018 lopussa siten, että toimintamallit on pääpiirteittäin yhdenmukaistettu vuoden 2019 loppuun mennessä.	Perusturva-johtaja, Hallinto-päällikkö, Vanhuspalvelujen johtaja, Sosiaalihuollon erityisasiantuntija

Toteutuma

Toimintamallien yhdenmukaistamishdotuksia on tehty monella tehtäväalueella OmaHämeen valmistelu-työryhmissä. Linjauksista ei ole yhteneväisesti päätetty, koska sosiaali- ja terveydenhuollon maakunnallinen uudistus ei ole toteutumassa aikataululla, jota valmisteltiin.

Maakunnallisesti yhteisiä toteutuneita toimintamalleja vuonna 2018 on kuljetuspalvelut, päihdekuntoutujien asumispalveluiden kilpailutus ja perheoikeudellisen yksikön perustaminen. Lastensuojelun sijaishuollon kilpailutus toteutuu, mutta prosessi on vielä kesken.

Sote-uudistus, jonka valmistelussa perusturvaosasto on ollut aktiivisesti mukana, ei toteutunut suunnitellussa aikataulussa. Ohjeistusten valmistelua eri palveluissa jatketaan mahdollisuuksien mukaan maakunnassa yhteisten linjausten mukaisesti. Tavoitteena on edelleen tasavertaiset ja laatuiset palvelut jokaisessa kunnassa ja kuntayhtymässä.

Suoritetun yritysvaikutusten arvioinnin perusteella seuraavilla sitovilla tavoitteilla on yritysvaikutuksia:

Yritysvaikutukset on pyritty huomioimaan kilpailutuksissa siten, miten se on lainsäädännöllisesti mahdollista. Vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain mukaisten kuljetuspalveluiden maakunnalliseen kilpailutukseen osallistui kaksi paikallista toimijaa ja molemmat tulivat valikoiduiksi.

TOIMIELIN: PERUSTURVALAUTAKUNTA/TERVEYSTOIMI

TEHTÄVÄALUE: TERVEYDENHUOLTO

Perustehtävä

Terveystoimen perustehtävänä on huolehtia terveydenhuollon palvelujen saatavuudesta kunnan osoittaman taloudellisen resurssin puitteissa.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuushenkilö
1. Asiakaslähtöiset palvelut	Suun terveydenhuollon kiireettömän tutkimuksen aika 1 kk:n sisällä yhteydenotosta. Vastaanottoaika lääkäri-hoitajatyöparille kahden viikon sisällä yhteydenotosta.	Hoitoon pääsyn seuranta, toteutuuko asetetuissa aikarajoissa (suun terveydenhuolto ja lääkärin vastaanotto)	Perusturva-johtaja
2. Palveluntarjonta vastaa väestön palvelutarpeita	Palveluiden tarjontaa lisätään aukioloaikoja laajentamalla. Kotiin annettavat palvelut lisääntyvät.	Suun terveydenhuollossa virka-ajan ulkopuolisten aikojen määrä Kotihoidon kotikuntoutustiimin toimiminen Kotisairaalan käyntimäärät	Perusturva-johtaja
3. Toiminnan ja rahoituksen tasapaino	Terveyskeskus huolehtii talouden tasapainosta ja alijäämän kattamissuunnitelman noudattamisesta	Talousarvion noudattaminen	Perusturva-johtaja

Toteutuma 1

Suun terveydenhuollon kiireetön tutkimus toteutui keskimäärin 31 päivän sisällä (haitari 18–49 päivää).

Kiireettömän hoidon odotusaika (T3) lääkärin vastaanotolle tällä hetkellä 42 päivää (mediaani). Sairaanhoidajalle 21 päivää. Syynä poissaolot. Lopen hoitajavastaanoton kiireettömän hoidon odotusaika noin yksi viikko.

Toteutuma 2

Suun terveydenhuollon vastaanotoilla lisätty iltavastaanottoja klo 18:00 asti (krt/1-2 vko).

Kotisairaalan käyntimäärät lisääntyivät kaiken kaikkiaan lähes 12 % edelliseen vuoteen verrattuna (4124 käyntiä). Loppilaisten osuus käynneistä oli 15,7 %. (Loppilaisten käynnit vähenivät 9,4 % edelliseen vuoteen verrattuna.)

Toteutuma 3

Talousarvion toteumassa ei merkittävää poikkeamaa.

Talous

200 TERVEYDENHUOLTO	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTAKULUT	-16 292 200	0	-16 292 200	-15 932 174	-360 026	97,79%	-15 669 874
TOIMINTAKATE	-16 292 200	0	-16 292 200	-15 932 174	-360 026	97,79%	-15 669 874
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-16 292 200	0	-16 292 200	-15 932 174	-360 026	97,79%	-15 669 874

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Talousarvion toteumassa ei merkittävää poikkeamaa.

TOIMIELIN: PERUSTURVALAUTAKUNTA/SOSIAALITOIMI

TEHTÄVÄALUE: PERUSTURVATOIMEN HALLINTO

Perustehtävä

Perusturvatoimi turvaa riittävät sosiaalipalvelut ja edistää kuntalaisten hyvinvointia sekä omatoimisuutta.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Sote-rakenne-uudistukseen valmistautuminen: Toimintamallien yhdenmukaistaminen	Maakunnallisesti/seudullisesti yhtenäisten toimintamallien lukumäärä vuoden 2018 lopussa.	Perusturva-johtaja, Hallinto-päällikkö
	Henkilöstön työssä viihtyvyys ja tukeminen tulevaisuudessa	Kohentunut työtyytyväisyys (kunnan työtyytyväisyyskysely, tulos vrt. edellinen vuosi). Ammattitaitoisen henkilöstön pysyvyys (henkilöstön vaihtuvuusprosentti vrt. edellinen vuosi).	Perusturva-johtaja

Toteutuma

Toimintamallien yhdenmukaistamista tehdään Oma Häme -työryhmissä. Maakunnallisesti on kilpailutettu kuljetuspalvelut, lastensuojelun sijaishuolto sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumispalvelut. Yhteneväisiä ohjeistuksia ja linjauksia erilaisiin palveluihin edelleen valmistellaan. Maakunnallinen perheoikeudellinen yksikkö on yksi toteutunut maakunnallinen toimintayksikkö, joka perustettiin 1.1.2019 alkaen. Lopen sosiaalihuollon erityisasiantuntija on toiminut valmistelutyöryhmän puheenjohtajana. Yksikkö on keskittynyt lastenvalvojien tehtäviin (isyysasiat, olosuhdeselvitykset, elatus-, huolto- ja tapaamisasiat). Palvelua saa uudistuksen jälkeen Riihimäeltä, Hämeenlinnasta ja Forssasta. Aiemmin toimipiste oli Hyvinkäällä.

Työtyytyväisyyskyselyä ei ole sosiaalitoimen osalta toteutettu, koska kunnassa tehdään koko kuntaa koskeva kysely vuoden 2019 alussa.

Sosiaalitoimistossa on ollut vuoden aikana pysyvä työntekijätilanne. Hallintopäällikön tehtävässä on ollut vaihdos.

Talous

300 PERUSTURVATOIMEN HALLINTO	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	0	0	0	22	-22		4 758
TOIMINTAKULUT	-223 070	0	-223 070	-214 534	-8 536	96,17%	-205 479
TOIMINTAKATE	-223 070	0	-223 070	-214 512	-8 558	96,16%	-200 721
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-223 070	0	-223 070	-214 512	-8 558	96,16%	-200 721

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Perusturvaosaston koko sosiaalitoimen talousarvioon varatut määrärahat olivat -10.953.100 euroa. Toimialalle haettiin valtuustolta syksyllä lisämäärärahaa 200.000 euroa. Näistä 170.000 euroa kohdentui lasten- ja perheiden palveluihin, sekä 30.000 euroa vanhustenpalveluihin? Lopullinen perusturvan sosiaalitoimen toteuma on -11.202.233 euroa, 100,4 %.

Sosiaalitoimen hallinnon tehtäväalueella varatut määrärahat riittivät. Toimintakulut ovat toteutuneet alle arvioidun, toteumaprosentin ollessa 93,7 %. Talousarviossa oli varattuna -223.070 euroa ja toteutuma on 208.915 euroa, 93,7 %.

TOIMIELIN: PERUSTURVALAUTAKUNTA/SOSIAALITOIMI

TEHTÄVÄALUE: LASTEN JA PERHEIDEN PALVELUT

Perustehtävä

Lasten ja perheiden palvelut edistävät kuntalaisten hyvinvointia ennaltaehkäisevästi ja asiakaslähtöisesti. Lasten ja perheiden palvelut -tehtäväalueeseen sisältyvät sosiaalihuoltolain mukaiset perheiden palvelut sekä lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuolto.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Varhainen ja tehokas tuki lapsiperheille	Lastensuojelun asiakkaiden määrä vähenee vuoteen 2017 verrattuna	Johtava sosiaalityöntekijä
2. Parempaa arkea	Sähköisten palvelujen kehittäminen	Sähköiset lomakkeet laadittu Kompassi-työkalun käyttöönotto vuonna 2018 Kirjaamisvalmennus jatkuu 2018	Johtava sosiaalityöntekijä

Toteutuma 1

Tavoite 1 on toteutunut, lastensuojelun asiakkaiden määrä on vähentynyt. Ajalla 1.1.-31.12.2017 lastensuojelun asiakkaita oli 95, joista sijaishuollossa 28 ja ajalla 1.1.-31.12.2018 lastensuojelun asiakkaita oli 67, joista sijaishuollossa 27. Lastensuojelun kokonaisasiakasmäärä 31.12.2017 oli 63 (joista 21 sijoitettuna kodin ulkopuolelle) ja 31.12.2018 se oli 56 (joista 22 sijoitettuna kodin ulkopuolelle). Vuoden 2018 lopussa oli sijoitettuna perhehoitoon 14 ja laitoksiin tai pienryhmäkoteihin 8 lasta.

Tavoitteeksi asetettu lastensuojelun kokonaisasiakasmäärän väheneminen on toteutunut hyvin. Sen sijaan kodin ulkopuolista huolenpitoa tarvitsevien lasten määrä ei ole vielä kääntynyt laskuun, ennaltaehkäisevästä työstä ja avohuollon tukitoimista riippumatta. Lastensuojelun kokonaisasiakasmäärän väheneminen selittyy ennen kaikkea aktiivisella ennaltaehkäisevän työn ja sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen tehostamisella. Ennaltaehkäisevää työtä tekevät lähes kaikki sosiaalitoimen lasten ja perheiden palvelujen työntekijät, esimerkiksi lastensuojelun asiakkuuden päättymisen jälkeen tai vaihtoehtona sille. Painopisteen siirtyminen entistä varhaisempaan tukemiseen on ensisijaisena tavoitteena. Myös matalan kynnyksen tukea esimerkiksi ryhmätoiminnan muodossa on toteutettu.

Toteutuma 2

Sosiaalitoimen työntekijä on kouluttautunut Kompassi-työkalun pääkäyttäjäksi ja kouluttaa Lopen kunnan sivistystoimen ja sosiaalitoimen henkilökuntaa Kompassin käyttöön. Työkalu on otettu koeluontoisesti käyttöön vuonna 2018. Päätettiin myös Kompassi-tunnusten laajemmasta käyttöönottamisesta.

Vuonna 2017 alkanutta kirjaamisvalmennusta on toteutettu vuoden 2018 aikana ja valmennus jatkuu sopivana ajankohtana. Kirjaamisvalmennus on toteutunut pääsääntöisesti asumisyksiköiden työntekijöihin. Kirjaamisvalmentajaksi kouluttautunut sosiaalitoimen työntekijä tulee jatkamaan vuonna puolen päivän mittaisia koulutuksia eri sosiaalitoimen työntekijäryhmille.

Talous

310 LASTEN JA PERHEIDEN PALVELUT	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	46 000	0	46 000	65 073	-19 073	141,46%	59 990
TOIMINTAKULUT	-1 835 660	-170 000	-2 005 660	-1 981 303	-24 357	98,79%	-1 946 901
TOIMINTAKATE	-1 789 660	-170 000	-1 959 660	-1 916 230	-43 430	97,78%	-1 886 910
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-1 789 660	-170 000	-1 959 660	-1 916 230	-43 430	97,78%	-1 886 910

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Lastensuojelun palvelut:				
*Perhehoitovuorokausien määrä	2566	4065	2837	3874
*Laitos ja ammatillinen perhekoti, hoitovuorokausien määrä	2869	3011	2090	2993
Lastensuojeluilmoitukset ja muut lapsia koskevat yhteydenotot	228	251	208	195
Avohuollon tukitoimien saajat (<i>Lasten lkm</i>)	106	67	80	39
Huostaanotetut ja avohuollon sijoituksessa olevat lapset yhteensä vuoden aikana	28	26	26	25
Uudet huostaanotot, lapsia	5	6	4	5
Kiireelliset sijoitukset	2	9	4	9
Lastensuojelun perhetyön asiakkaat (kunnan oma toiminta) (<i>lasten lkm</i>)	40	21	30	20
Lastensuojelun perhetyön asiakkaat (ostopalvelu) (<i>lasten lkm</i>)	9	4	9	5
Jälkihuollon asiakkaat	12	12	12	12
Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut lapsiperheille:				
Sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön asiakkaat/käynnit (kunnan oma toiminta)		14/	-/350	14/196
Palvelusetelillä myönnetty tp. kotiapu: asiakaspäätökset			12	6
Lapsiperheiden kotipalvelu/kunnan toiminta: asiakaspäätökset/käynnit	5	16	17	25/331
Ennaltaehkäisevät palvelut:				
Perheneuvolan suoritteet	446	537	600	575
Nuppi, nuorten palvelupiste, asiakaskäynnit	78	58	70	11

- Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrään pyritään vaikuttamaan ennalta ehkäisevin toimin siten, että sijoitettujen lasten määrä laskee, sijoitusaika lyhenee ja sijoitukset painottuvat perhehoitoon. Osa sijoituksista päättyy vuoden aikana lapsen tullessa täysi-ikäiseksi; myös uusia sijoituksia tulee vuoden aikana.

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Lisätalousarviossa Lasten ja perheiden palveluille kohdistettiin 170.000 euroa, josta käytettiin 148.000 euroa. Lisämääräraha kohdistui lastensuojelun sijaishuoltoon (kustannuspaikka lastenhuollon laitokset ja pienryhmäkodit).

Lasten ja perheiden palvelujen määrärahojen tarve koko vuoden tasolla johtuu lastensuojelulain edellyttämien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeesta. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen määrä ei ole vielä kääntynyt laskuun, kuten on toivottu. Uusia sijoituksia on jouduttu vuoden aikana tekemään.

Perhetyöntekijöiden työpanosta on aiempaa hieman enemmän suuntautunut ns. matalan kynnyksen toimintaan ja siihen liittyvään koulutukseen sekä verkostotyöhön. Sosiaaliohjaajien (2 henk.) tekemästä työstä ei ole kerätty tilastoja. Heidän työpanoksensa painottuu niin ennalta ehkäisevään kuin sosiaalihuollon tai lastensuojelun asiakkuuksissa olevien lasten ja nuorten yksilöohjaamiseen sekä ryhmätoimintaan. Lisäksi sekä perhetyöntekijät että sosiaaliohjaajat työskentelevät sosiaalityöntekijän työpareina asiakasprosesseissa.

Hankkeet

Työntekijöitä on ollut mukana maakunnalliseen LAPE-muutosohjelmaan liittyvissä työryhmissä ja työpajoissa. Verkostomaista perhekeskusta ja toimintakulttuurimuutosta on viety eteenpäin kunnan sisällä sekä seudullisesti.

Maakunnallisia palveluja tarjoava Kanta-Hämeen perheoikeudellisten asioiden yksikkö on perustettu Hämeenlinnaan, jonne Lopen perheoikeudelliset palvelut siirtyivät vuodenvaihteessa 2018-2019 Hyvinkäällä toimivasta perheoikeudellisesta yksiköstä.

TOIMIELIN: PERUSTURVALAUTAKUNTA/SOSIAALITOIMI

TEHTÄVÄALUE: AIKUISTEN JA VAMMAISTEN PALVELUT

Perustehtävä

Aikuisten ja vammaisten palvelut järjestetään ja tuotetaan asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja vaikuttavasti. Aikuisten palveluihin kuuluu aikuissosiaalityö, toimeentuloturva ja maahanmuutto- ja pakolaisasiat sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut. Vammaispalveluihin kuuluu kaikki vammaisten ja kehitysvammaisten palvelut. Näitä ovat esimerkiksi vammaisten henkilöiden sosiaalityö, joka ostetaan Riihimäen kaupungilta, asumispalvelut, työ- ja päivätoiminta, asumisen ohjaus, omais- ja perhehoito sekä erityishuollon palvelut.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Tehokas kuntoutus ja jatkuva palvelutarpeen arviointi aikuisten ja vammaisten palvelujen asiakkaille	Asiakkuuksien kesto lyhenee (vrt. edellinen vuosi) Ympäri vuorokautisten asumispalveluiden määrä vähenee (vrt. edellinen vuosi)	Sosiaalihuollon erityisasiantuntija, Johtava sosiaalityöntekijä
	Sosiaalisen kuntoutuksen tarjoaminen soveltuvilla asiakkaille	Yksilöllinen sosiaalinen kuntoutus on käynnistynyt vuoden 2018 aikana	Sosiaalihuollon erityisasiantuntija, Johtava sosiaalityöntekijä
	Mielenterveys- ja päihdeyksikkö Ketterän toimintamallin vakiinnuttaminen Lopelle	Toimintamalli vakiintunut ja uudet asiakkaat ohjautuvat palveluihin pääasiassa Ketterän kautta	Sosiaalihuollon erityisasiantuntija, Johtava sosiaalityöntekijä

Toteutuma

Tällä tehtäväalueella on saavutettu säästöä ja asiakaslähtöisyyttä sillä, että päihde- ja mielenterveyspalveluiden ympärivuorokautisissa ostopalveluissa asuneiden palvelutarpeita on arvioitu aktiivisesti ja tämän myötä on kotiutettu kunnan omien asumispalvelujen piiriin neljä asiakasta. Uusia ostopalveluihin sijoitettuja asiakkaita on tullut kaksi lisää. Tehtäväalueen tavoite on saavutettu, kun ostopalveluiden väheneminen on toteutunut ja Taarinrinteen täyttöaste on noussut. Myös se tavoite, että ihmiset siirtyvät kuntoutuksen kautta kevyempien palveluiden piiriin on toteutunut. Taarinrinteeltä on itsenäiseen asumiseen siirtynyt vuoden aikana neljä asiakasta ja ostopalveluista yksi asiakas.

Vammaispalveluiden osalta Riihimäen kaupungin Lopen kunnalle tuottama vammaispalvelujen sosiaalityö ja -ohjaus siirtyi takaisin Lopen kunnan itse tuottamaksi palveluksi 1.3.2018. Se on tuonut säästöä tehtäväalueelle.

Kehitysvammahuollossa on tehty 1.4.2018 rakenteellinen muutos, jossa asumispalvelut Mäntykoti ja Kallio on yhdistetty vuokrattuihin Etevan entisiin tiloihin. Tällä on saatu hyötyä toiminnan uudelleen järjestelyyn ja esimerkiksi siihen, että tarvitaan yksi yöhoitaja entisen kahden sijasta. Lisäksi ostopalveluista on voitu kotiuttaa kolme asiakasta.

Sosiaalisen kuntoutuksen osalta toiminta on käynnistynyt. Vuoden aikana on ollut 11 asiakasta sosiaalisessa kuntoutuksessa. Joulukuusta 2018 on päätetty, että sosiaalinen kuntoutus ostetaan pääsääntöisesti Hyria säätiön työpajalta, jonka kanssa kunnalla on olemassa sopimus. Yksilöllisiä ratkaisuja myös aina haetaan.

Ketterä-toimintamalli on otettu vuoden aikana käyttöön. Työntekijä osallistuu tarvittaessa seudulliseen Ketterä-arviointiin loppilaisten asiakkaiden osalta.

Talous

320 AIKUISTEN JA VAMMAISTEN PALVELUT	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	375 600	0	375 600	439 914	-64 314	117,12%	399 583
TOIMINTAKULUT	-3 132 690	0	-3 132 690	-2 737 735	-394 955	87,39%	-3 091 167
TOIMINTAKATE	-2 757 090	0	-2 757 090	-2 297 821	-459 269	83,34%	-2 691 585
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	0	0	0	0	0		-24
VUOSIKATE	-2 757 090	0	-2 757 090	-2 297 821	-459 269	83,34%	-2 691 609
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-31 080	0	-31 080	-31 078	-2	99,99%	-31 078
TILIKAUDEN TULOS	-2 788 170	0	-2 788 170	-2 328 900	-459 270	83,53%	-2 722 687
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-2 788 170	0	-2 788 170	-2 328 900	-459 270	83,53%	-2 722 687

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Sosiaalihuoltolain mukaiset tuetut asumispalvelut:				
Asiakkaat vuoden aikana / oma toiminta	4	14	7	12
Asiakkaat vuoden aikana / ostopalvelu	10	13	13	14
Kehitysvammaisten henkilöiden palvelut:				
Tuetusti itsenäisesti asuvien kehitysvammaisten henkilöiden määrä	8	6	8	5
Asumispalvelussa asuvat kehitysvammaiset henkilöt (oma toiminta ja ostopalvelut)	23	25	24	27
Toimintakeskus Kuuselan kehitysvammaisten päivätoiminnan toimintapäivien määrä	1.800	1.746	1.800	1.831
Voimassa olevien erityishuolto-ohjelmien määrä 31.12.	33	44		57
Vammaisten henkilöiden palvelut:				
Vaikeavammaisten kuljetuspalvelun saajat	202	141	198	113
Vaikeavammaisten palveluasumispalvelujen saajat	6	5	5	4
Toimeentulotuki:				
Täydentävää toimeentulotukea hakevien asiakasperheiden määrä	27	54	28	50

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Aikuisten ja vammaisten tehtäväalueen menojen toteutumisprosentti on 87,4 %. Talousarvio oli 3.132.690 euroa ja toteuma on 2.737.735 euroa.

Toimintatuotot ylittyivät 117,1 %. Toimintatuottoihin oli talousarviossa arvioitu 375.600 euroa, tilinpäätöksessä tuottoja on toteutunut 439.914 euroa.

Hankkeet

Oma Hämeeseen liittyviä työryhmiä kohdentuu tälle tehtäväalueelle useita ja valmistelut ovat kohtuullisen pitkällä. Tällä hetkellä ei ole tietoa, miten valmistelu etenee.

Maakunnallinen taksipalvelujen kilpailutus on toteutunut ja sen epäkohtien korjaaminen, sekä kehittäminen on vienyt aikaa. Asiakkaiden palvelunsaanti on vaikeutunut. Työtä palvelun kehittämiseksi jatketaan ja täydentävä kilpailutus tullaan toteuttamaan.

TOIMIELIN: PERUSTURVALAUTAKUNTA/SOSIAALITOIMI

TEHTÄVÄALUE: VANHUSTEN PALVELUT

Perustehtävä

Järjestää ja/tai tuottaa ikäihmisten tarvitsemat kotihoidon palvelut, tukipalvelut, asumispalvelut, päiväkeskustoiminnan, tehostetun palveluasumisen ja laitoshoidon sekä myöntää vanhusten omaishoidontuen.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Ikäihmisten palvelut pysyvät lähipalveluina: kotona asumista tukevat palvelut sekä palveluasuminen omassa kunnassa tai palvelu on asiakkaan valittavana palvelusetelillä	Palveluasumispaikoista vähintään 90 % Lopen kunnan alueella	Vanhuspalvelujen johtaja
2. Parempaa arkea	Tehostetun palveluasumisen paikkojen määrä kohtaa tarpeen, panostetaan myös muihin asumisvaihtoehtoihin: perhehoito, kevyemmät asumismuodot	Palveluasumispaikkojen määrä verrattuna yli 75-vuotiaiden määrään (noudatetaan Oma Häme -valmistelun suositusta*), asumispalveluihin jonottavien määrä	Vanhuspalvelujen johtaja

*Oma Häme -valmistelussa suosituksena on, että yli 75-vuotiaista enintään 7 % tehostetun asumispalvelun piirissä (sisältäen laitoshoidon).

Toteutuma 1

Vanhusten palvelujen ympärivuorokautisista asumispalvelua tarvitsevista asiakkaista 91 % on sijoitettu Lopen kunnan palveluasumispaikkoihin. Muutama asiakas on ostopalveluna kunnan ulkopuolella ja osa tehostetun palveluasumisen asiakkaista ovat kotikuntasiirron myötä siirtyneet Lopen kunnan ulkopuolelle.

Toteutuma 2

Ympärivuorokautisen palveluasumisen piirissä on 72 yli 75-vuotiaasta ikäihmistä (kaiken kaikkiaan palveluasumisen piirissä 78 henkilöä), joka on 9 % kunnan yli 75-vuotiaiden määrästä. Oma Hämeen suositus on, että yli 75-vuotiaista korkeintaan 7 % olisi ympärivuorokautisen palveluasumisen piirissä.

Talous

340 VANHUSTEN PALVELUT	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	1 470 630	0	1 470 630	1 431 547	39 083	97,34%	1 806 034
TOIMINTAKULUT	-5 461 180	-30 000	-5 491 180	-5 990 653	499 473	109,1%	-5 796 015
TOIMINTAKATE	-3 990 550	-30 000	-4 020 550	-4 559 106	538 556	113,4%	-3 989 981
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-107 160	0	-107 160	-103 312	-3 848	96,41%	-95 885
TILIKAUDEN TULOS	-4 097 710	-30 000	-4 127 710	-4 662 418	534 708	112,95%	-4 085 867
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-4 097 710	-30 000	-4 127 710	-4 662 418	534 708	112,95%	-4 085 867

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Omaishoidontuen saajat vuoden aikana (vanhukset ja vammaiset henkilöt)	52	61	55	64
Säännöllisen kotipalvelun asiakastunnit	17500	18321	19000	19680
Kotipalvelun tehokkuus (säännöllisen asiakastyön osuus)	60 %	50 %	60 %	55 %
Ympäri vuorokautinen asuminen ja hoito/hoitopäivät lukumäärä:				
Tehostettu palveluasuminen (Eedilä ja Salmela)	20075	19971	20075	19940
Ostopalvelut (vrk)	306	1278	5950	5450
Laitoshoito Harjukoti (vrk)	6205	7027	1860	2340
Kotikuntalain perusteella ympärivuorokautisessa hoidossa toisessa kunnassa	1	3	2	5
Kotikuntalain perusteella ympärivuorokautisessa hoidossa toisesta kunnasta	1	2	2	0
Tunnusluvut yli 75-vuotiaat:				
75 vuotta täyttäneiden määrä 31.12.	793	806	826	807
Kotona asuvat, % 75 vuotta täyttäneistä	92 %	91 %	91,5 %	91,0 %
Säännöllistä kotihoitoa saaneiden määrä, % 75-vuotiaista	14 %	12,7 %	13 %	12,9 %
Omaishoidontukea saavien määrä, % 75-vuotiaista	6 %	7,5 %	4,5 %	4,2 %
Tehostetussa palveluasumisen piirissä, % yli 75-vuotiaista	7 %	7,3 %	7 %	9 %
Laitoshoidossa, % yli 75-vuotiaista	2 %	1,9 %	2 %	0 %
Käyttöasteet:				
Hoivakoti Eedilä	100	100,5	100	99
Hoivakoti Salmela	100	98,6	100	100
Harjukoti (pitkäaikaisen laitoshoidon yksikkö)	100	96,3	100	-

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Vanhusten palvelut tehtäväalueen toimintakulujen toteutumisprosentti oli joulukuun lopussa 109,1 %. Kustannuspaikka ylittyi budjetoidun 499.473 eurolla ja toimintatuotot ovat alittuneet 39.083 euroa, 97,3 %, toimintakate on ylittynyt 538.556 euroa, 113,4 %.

Vanhuspalveluissa kotihoidon avun kustannukset ylittyivät 161.617 euroa. Ylityksen aiheutti henkilöstökulujen ylitys. Kotihoidossa oli loppuvuotena äärimmäisen haasteellinen tilanne asiakasmäärän äkillisen kasvun ja henkilökunnan saatavuuden takia. Kotihoidossa käytettiin sijaishankinnassa ostopalvelua, jotta toiminta saatiin turvattua. Huhtikuun lopussa toimintansa lopettanut laitousyksikkö Harjukodin toiminta jatkui arvioitua pidempään ja siitä aiheutui noin 120.000 euron ylitys. Tilinpäätöksessä Harjukodin kustannuspaikalla ylitys ei näy, koska asumispalveluiden ostomäärärahat näkyvät erheellisesti siellä, koska kustannukset ovat tosiasiallisesti menneet "Muut vanhusten asumispalvelut" -kustannuspaikalta. Muut vanhusten asumispalvelujen kustannuspaikka ylittyi 125.245 euroa. Kotikuntasiirroista on aiheutunut odotettua ja arvioitua enemmän kustannuksia. Asumispalveluissa ostopalvelua on jouduttu käyttämään arvioitua enemmän, etenkin lyhytaikaishoidon osalta, koska Hoivakoti Eedilän lyhytaikaishoidon paikat eivät ole riittäneet vastaamaan tarvetta. Hoivakoti Eedilän sijaistarpeiden kustannukset ovat ylittyneet 167.702 euroa.

Hankkeet

Kotihoidon mobiili- ja toiminnanjärjestelmä otettiin käyttöön marraskuussa 2018.

Kotikuntoutuksen pilotointi päättyi helmikuussa 2018 ja jatkui pysyvänä toimintana, koska tulokset olivat hyviä.

RAI-arviointimenetelmän käyttöönotto seudullisesti (yli 65-vuotiaiden toimintakyvyn arviointiin kehitetty mittari) siirtyi vuodelle 2019.

Kotihoidon vertaiskehittäminen -hanke yhdessä Hausjärven kotihoidon kanssa, josta saadaan ajankohtaista tietoa kotihoidon johtamisen ja kehittämisen tueksi.

TOIMIELIN: PERUSTURVALAUTAKUNTA/SOSIAALITOIMI

TEHTÄVÄALUE: TYÖLLISTYMISTÄ EDISTÄVÄ TOIMINTA

Perustehtävä

Lopen kunnan työllistämistä edistävä toiminta järjestää ja tuottaa sekä koordinoi työllistämisen edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn tähtäävää toimintaa kunnan alueella. Erilaisia työllistämisen palveluja ja työtoimintaa pyritään järjestämään asiakkaan tarpeet kartoittaen. Näitä palveluja ovat muun muassa kuntouttava työtoiminta, työkokeilu ja palkkatuettu työ.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1.	Kattava kuntouttava työtoiminta Yrityksille/yhdistyksille suunnattu työllistämislisä otetaan käyttöön	Kuntouttavaa työtoimintaa saa vähintään 80 henkilöä Työllistämislisää on myönnetty 6 jaksoa, joiden kesto 8 kuukautta	Työllisyys-koordinaattori Työllisyys-koordinaattori, Elinvoimajohtaja

Toteutuma

Vuoden loppuun mennessä 80 eri henkilöä on osallistunut kuntouttavaan työtoimintaan.

Työllistämislisä on otettu käyttöön vuoden alussa. Vuoden loppuun mennessä työllistämislisää on myönnetty yhdelle yritykselle.

Talous

350 TYÖLLISTYMISTÄ EDISTÄVÄ TOIMINTA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	50 000	0	50 000	49 843	157	99,69%	52 662
TOIMINTAKULUT	-300 500	0	-300 500	-278 009	-22 491	92,52%	-287 763
TOIMINTAKATE	-250 500	0	-250 500	-228 166	-22 334	91,08%	-235 102
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	0	0	0	-44	44		0
VUOSIKATE	-250 500	0	-250 500	-228 210	-22 290	91,1%	-235 102
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-250 500	0	-250 500	-228 210	-22 290	91,1%	-235 102

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Kuntouttava työtoiminta:				
HRAKSilta ostetut kuntouttavan työtoiminnan toimintapäivät	4385	4147	4500	4785
Kunnan itse tuottamat kuntouttavan työtoiminnan toimintaryhmien toimintapäivät	1803	781	0	156
Palkkatuella työllistettyjen määrä	17	20	16	22

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Työllistämistä edistävän toiminnan kustannuspaikan toimintakulut ovat alittuneet 22.491 euroa. Toteuma 278.009 euroa, 92,5 %. Toimintatuottojen osalta toteuma 49.843 euroa on myös hiukan alittunut 99,7 %, Kustannuspaikan toimintakate on 91,1 %.

Hankkeet

Loppi on mukana TriPla-hankkeessa, joka on Forssan, Hämeenlinnan ja Riihimäen seutukuntien alueella toimiva välityömarkkinahanke, joka tarjoaa työnantajille ja työnhakijoille yksilöllisiä ratkaisuja työllistämiseen ja työllistymiseen liittyvissä asioissa. Hanke toimii tiiviissä yhteistyössä Hämeen TE-toimiston ja alueen kuntien kanssa.

TOIMIELIN: SIVISTYSLAUTAKUNTA

TALOUSARVIO 2018

Sitovat tavoitteet

Strateginen tavoite	Sitova tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Yhteistyö sivistyksen eri tehtäväalueiden välillä	Sivistyksen eri tehtäväalueet tekevät yhteistyötä ja siitä raportoidaan säännöllisesti toukokuun loppuun mennessä ja vuoden loppuun mennessä sivistyslautakunnalle	Sivistysjohtaja, Aluerehtorit, Rehtorit, Varhaiskasvatuspäällikkö, Päiväkodinjohtajat, Kirjastotoimenjohtaja, Opiston rehtori, Nuoriso-ohjaaja

Toteutuma

Sivistyksen eri tehtäväalueet ovat tehneet monipuolista yhteistyötä. Yhteistyöstä on raportoitu sivistyslautakunnalle 17.5.2018 (§ 70) ja 13.12.2018 (§ 138).

Suoritetun yritysvaikutusten arvioinnin perusteella sitovilla tavoitteilla ei ole yritysvaikutuksia.

TOIMIELIN: SIVISTYSLAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: SIVISTYSTOIMEN YHTEISET PALVELUT

Perustehtävä

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi. Toimivien hallinnon palveluiden järjestäminen kasvatus- ja koulutustyön tueksi ja omalta osaltaan kehittämisedellytysten luomiseksi.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Sivistyksen väki tutuksi	Sivistyksen hallinnon väki tutustuu kouluihin ja päiväkoteihin ja niiden henkilökuntaan	Sivistysjohtaja, Varhaiskasvatuspäällikkö
	Vertaismentoritoiminnan (VERME) kehittäminen uusien työntekijöiden perehdyttämiseksi sekä henkilöstön hyvinvointia tukemaan	VERME- toimintaan osallistuvien henkilöiden määrä tavoitteen mukainen	Sivistysjohtaja, Rehtorit, Varhaiskasvatuspäällikkö

Toteutuma 1

Sivistysjohtaja on vieraillut kaikissa kouluissa ja päiväkodeissa. Hallintosihteeri on vieraillut kaikissa päiväkodeissa. Lisäksi hallintosihteeri tekee jatkuvaa yhteistyötä koulujen kanssa.

Varhaiskasvatuspäällikkö tekee jatkuvaa yhteistyötä päiväkotien ja koulujen kanssa. Palvelusihteeri on vieraillut kaikissa päiväkodeissa.

Toteutuma 2

Kevään 2018 aikana kokoontui kolme VERME-ryhmää yhteensä 14 kertaa. Osallistujia oli yhteensä 101 henkilöä. Osallistujia oli enemmän kuin aiemmin. Syksyn 2018 aikana kokoontui kolme VERME-ryhmää yhteensä 13 kertaa. Osallistujia oli yhteensä 79.

	2016			2017			2018		
	kevät	syksy	yht.	kevät	syksy	yht.	kevät	syksy	yht.
Osallistujat	81	54	135	45	92	137	101	79	180

Talous

400 SIVISTYSTOIMEN YHTEISET PALVELUT	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	0	0	0	0	0		17
TOIMINTAKULUT	-204 620	0	-204 620	-196 732	-7 888	96,15%	-182 988
TOIMINTAKATE	-204 620	0	-204 620	-196 732	-7 888	96,15%	-182 972
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-204 620	0	-204 620	-196 732	-7 888	96,15%	-182 972

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Sivistystoimen yhteiset palvelut toteutuivat talousarvion mukaisesti. Toimintakatteen toteuma on 96,1 %.

Hankkeet

Sivistystoimiala on osallistunut Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan (LAPE). LAPE-hanke on hallituksen kärkihanke. Hankkeessa on koulutettu varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen henkilöstöä mm. lapset puheeksi (TLP) -menetelmän sekä Kompassi -palvelutarpeen arvioinnin työkalun käyttöön.

TOIMIELIN: SIVISTYSLAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: VARHAISKASVATUS

Perustehtävä

Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tarjota perheiden tarpeita vastaavaa, lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tukevaa pedagogista toimintaa turvallisessa ja terveellisessä oppimisympäristössä.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Varhaiskasvatuksen kehittäminen 1.8.2017 voimaan astuneen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti	Päiväkodin johtajien ja varhaiskasvatuspäällikön raportointi ennalta määriteltyjen osa-alueiden osalta	Varhaiskasvatus-päällikkö, päiväkodinjohtajat
	Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteistyön toimintamallien kehittäminen lapsen siirtymävaiheeseen liittyen	Kysely huoltajille ja henkilöstölle	Varhaiskasvatus-päällikkö, päiväkodinjohtajat

Toteutuma 1

Uuden varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä on toteutettu erityisesti osallisuuteen sekä pedagogiseen dokumentointiin liittyvää kehittämistyötä päiväkotiryhmissä ja perhepäivähoidossa.

Päiväkodin johtajien raportoinnin perusteella lasten osallisuutta varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja toteutukseen on toteutettu mm. osallistamalla lapset oppimisympäristön suunnitteluun sekä lapsilähtöiseen projektityöskentelyyn, järjestämällä lapsipalavereita, osallistamalla lapset toiminnan suunnitteluun ja arviointiin lapsi- ja ryhmäkohtaisesti sekä yleisesti tarkastellen lapsen näkökulmaa ja ajatus tapaa vahvasti huomioiden varhaiskasvatuksen arjessa. Huoltajien osallisuutta on lisätty varhaiskasvatukseen mm. järjestämällä perheilloja sekä vanhempainilloissa mahdollisuudella huoltajien suunnittelemaan toiveiden viikkoon.

Pedagogisen dokumentoinnin kehittämiseen on päiväkodin johtajien raportoinnin perusteella syksyn 2018 aikana kiinnitetty erityistä huomioita yhdenmukaistamalla ja vahvistamalla pedagogisen dokumentoinnin toimintamalleja ja -käytänteitä lapsen, lapsiryhmän, huoltajan ja henkilöstön tasolla. Päiväkotiryhmissä ja perhepäivähoidossa on entisten hyvien toimintamallien lisäksi nostettu vahvasti esiin pedagogisen dokumentoinnin merkitys ja hyödynnettävyys varhaiskasvatuksessa sekä otettu käyttöön uusia toimintatapoja. Pedagogisen dokumentoinnin kehittämistyö jatkuu edelleen vuoden 2019 aikana.

Lisäksi kehittämistyössä on molempien teemojen osalta johdonmukaisesti hyödynnetty Opetushallituksen tuottamaa lisämateriaalia. Lopen varhaiskasvatuksen henkilöstö on osallistunut valtakunnalliseen kehittämistyöhön mm. osallistumalla alueelliseen verkostotyöhön sekä Opetushallituksen LOISTO-verkoston koulutuksia hyödyntäen.

Toteutuma 2

5-vuotiaiden lasten päiväkodista esiopetukseen liittyvä siirtymävaihe on kevään 2018 aikana huomioitu yhteisellä suunnittelulla, jotta lapselle voidaan mahdollistaa mahdollisimman turvallinen ja joustava siirtyminen uuteen oppimisympäristöön.

Henkilöstön yhteistyöllä on sovittu mm. tutustumiskäytännöistä, tiedonsiirron varmistamisesta huoltajien toiveet huomioiden, lasten tutustuminen esiopetuksen henkilöstöön sekä henkilökunnan vierailu lasten kotona ennen esiopetuksen aloitusta.

Keväällä 2018 tehtiin myös kysely huoltajille heidän toiveistaan siirtymävaiheeseen liittyen.

Talous

410 VARHAISKASVATUS	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	466 100	0	466 100	419 738	46 362	90,05%	527 521
TOIMINTAKULUT	-3 846 430	-73 000	-3 919 430	-3 898 103	-21 327	99,46%	-3 871 743
TOIMINTAKATE	-3 380 330	-73 000	-3 453 330	-3 478 364	25 034	100,72%	-3 344 222
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	0	0	0	0	0		-26
VIISIKATE	-3 380 330	-73 000	-3 453 330	-3 478 364	25 034	100,72%	-3 344 248
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-81 080	0	-81 080	-86 830	5 750	107,09%	-81 965
TILIKAUDEN TULOS	-3 461 410	-73 000	-3 534 410	-3 565 194	30 784	100,87%	-3 426 213
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-3 461 410	-73 000	-3 534 410	-3 565 194	30 784	100,87%	-3 426 213

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Päivähoidon piirissä, kpl 31.12. / alle 3-vuotiaat	55	55	45	48
Päivähoidon piirissä, kpl 31.12. / 3-5-vuotiaat	180	180	135	170
Avoin varhaiskasvatus, leikkikerho, lapsia/kerta ka.	5	5	5	4
Avoin varhaiskasvatus, vanhempi-lapsi-kerho, lapsia/kerta ka.	6	9	10	8
Päivähoidon piirissä, % 31.12. / alle 3-vuotiaista	20	20	25	25
Päivähoidon piirissä, % 31.12. / 3-5-vuotiaista	58	58	65	72
Hoitopäiviä päiväkodeissa vuoden aikana	62.000	62.000	58.000	54.400
Hoitopäiviä perhepäivähoidossa vuoden aikana	4.626	3.000	1.500	3.700
Päiväkotihoido, hoitopäivän hinta	51	53	46	54
Perhepäivähoito, hoitopäivän hinta	66	54	63	53
Muilta kunnilta ostetut palvelut, kpl 31.12.	0	0	1	1
Muille kunnille myydyt palvelut, kpl 31.12.	4	2	3	3
Lapsia yksityisessä päivähoitossa, kpl 31.12.	34	28	35	27
Kotihoidontuen saajia, kpl 31.12. (laskentaperusteita tarkistettu 2/2019)	83, lapsia 135 tarkistettu uusin perustein	73, lapsia 125 tarkistettu uusin perustein	75, lapsia 130 tarkistettu uusin perustein	77, lapsia 134
Loppi-lisää saavat perheet, kpl 31.12.	45	43	45	46

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Varhaiskasvatuksen kokonaisuuden osalta toimintakatteen toteuma on 100,7 %.

Valtuusto myönsi lisämäärärahaa 52.000 euroa Loppi-lisän kustannusten kattamiseen sekä 21.000 euroa Launosten päiväkodin johtajan viran perustamiseen 1.8.2018 alkaen.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista syntyvien maksutuottojen osuus on talousarvioon arvioitua vähäisempi (toteuma 82,6 % eli noin 78.000 euroa arvioitua vähemmän). Myyntituotot ylittyivät talousarvioon arvioidusta (myyntituottoja on kirjautunut noin 30.000 euroa arvioitua enemmän).

Aineet, tarvikkeet ja tavarat – osuus on talousarvioon arvioitua selkeästi vähäisempi (toteuma 65,3 %) johtuen syyskuusta joulukuuhun 2018 voimassa olleesta ohjeistuksesta, jonka mukaisesti ainoastaan kasvatuksen ja opetuksen kannalta välttämättömät hankinnat toteutettiin varhaiskasvatuksen yksiköissä.

Avustusten osalta toteuma jäi talousarvioon arvioitua vähäisemmäksi noin 23.000 euroa (toteuma 96,9 %) johtuen pääasiallisesti lasten kotihoidon tuen kuntalisän osalta käyttämättä jääneestä osuudesta.

Hankkeet

Varhaiskasvatus on osana sivistystoimialaa osallistunut Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan (LAPE). Hankkeessa on koulutettu varhaiskasvatuksen henkilöstöä mm. Lapsi mielessä -vanhempainryhmien toteuttamiseen, lapset puheeksi (TLP) -menetelmän sekä Kompassi -palvelutarpeen arvioinnin työkalun käyttöön.

TOIMIELIN: SIVISTYSLAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: ESIOPETUS

Perustehtävä

Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen suotuisia kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Esiopetuksen tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja oma ainutlaatuisuuttaan. Esiopetus edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen ohjaamalla lasta vastuulliseen toimintaan ja yhteisesti hyväksyttyjen sääntöjen noudattamiseen sekä toisten ihmisten arvostamiseen.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Esiopetuksen sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteistoiminnan vahvistaminen	Kyselyt lapsille, huoltajille ja henkilöstölle kaksi kertaa vuodessa	Varhaiskasvatus-päällikkö, Päiväkodinjohtajat
	Esi- ja alkuopetuksen yhteistyön kehittäminen	Päiväkodinjohtajien raportointi kehittämistyöstä	Varhaiskasvatus-päällikkö, Päiväkodinjohtajat, Rehtorit

Toteutuma 1

Elokuussa 2017 käynnistyi uudenaikainen toimintamallina Kirkonkylän, Launosten ja Längelmäen alueella koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan toteuttaminen yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön kanssa esiopetustiloissa.

Toimintamalli on vaatinut henkilöstöltä uudenlaista ajattelumallia yhteistyöstä ja sen mahdollisuuksista. Yhteistyötä on kehitetty ja erilaisia toimintamalleja on otettu käyttöön yhteistyön vahvistamiseksi vuoden aikana. Toimintamalli vaatii kuitenkin edelleen kehittämistä.

Tammi- ja toukokuussa 2018 aikana tehtyjen asiakaskyselyjen perusteella huoltajat ovat tyytyväisiä uudenlaisen toimintamallin mukaiseen palveluun.

Toteutuma 2

Esi- ja alkuopetuksen yhteistyötä on kehitetty vuoden aikana järjestämällä esiopetuksesta vastaaville opettajille, alkuopetuksesta vastaaville luokanopettajille, rehtoreille ja päiväkodin johtajille yhteinen palaveri, jossa yhteisesti linjattiin yhteistyön toimintatapoja. Yhteisiä tapaamisia järjestetään jatkossa säännöllisesti.

Yhteistyö koulujen kanssa on lisääntynyt mm. esiopettajien osallistumisella koulun tapahtumien suunnitteluun sekä esi- ja alkuopetuksen oppilaiden yhteisten työpajojen toteuttamisella.

Yhteinen toimintaympäristö mahdollistaa esi- ja alkuopetuksen yhteistyön kehittämisen hyvin.

Talous

415 ESIOPETUS	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	0	0	0	375	-375		147
TOIMINTAKULUT	-457 770	0	-457 770	-456 442	-1 328	99,71%	-460 355
TOIMINTAKATE	-457 770	0	-457 770	-456 067	-1 703	99,63%	-460 208
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-47 610	0	-47 610	-47 606	-4	99,99%	-47 606
TILIKAUDEN TULOS	-505 380	0	-505 380	-503 673	-1 707	99,66%	-507 815
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-505 380	0	-505 380	-503 673	-1 707	99,66%	-507 815

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Esiopetukseen osallistuvia lapsia, kpl 31.12.	81	92	86	92
Esiopetukseen osallistuvia lapsia, % 6 - vuotiaista 31.12.	98	101	98	100
Esiopetusikäisiä, Kirkonkylä	26	26	20	21
Esiopetusikäisiä, Launonen	25	37	27	30
Esiopetusikäisiä, Läyliäinen	30	23	32	33
Esikoululaisia, Länsi-Loppi vuodesta 2016 alkaen	2	4	4	6
Esikoululaisia, Pilpala vuodesta 2016 alkaen	4	2	4	2
Esiopetuspäiviä vuoden aikana	191	184	190	190

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Esiopetuksen kokonaisuuden osalta toimintakatteen toteuma on 99,6 %.

Palveluiden ostot ovat ylittäneet talousarvioon arvioidun noin 13.000 eurolla (toteuma 108 %) pääasiallisesti johtuen kunnan sisäisten kiinteistömenojen vyörytyksestä esiopetukselle.

Hankkeet

Esiopetus on osana sivistystoimialaa osallistunut Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan (LAPE).

TOIMIELIN: SIVISTYSLAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: PERUSOPETUS

Perustehtävä

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi. Lopen kunnan perusopetus antaa oppilaille hyvät perustiedot ja -taidot. Perusopetus tukee oppilaan kokonaispersoonallisuuden, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä, kasvattaa vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä luo valmiuksia itsensä jatkuvaan kehittämiseen, oppimaan oppimisen taitoihin ja opiskeluun ylimmillä kouluasteilla.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Tieto- ja viestintäteknologian käytön lisääminen opetuksessa	Tilasto laitteiden käytöstä	Sivistysjohtaja, Rehtorit, Aluerehtorit
	Oppilaat osallistava koulutyön suunnittelu opettajien sitouttamana.	Rehtori raportoi lautakunnalle, miten oppilaiden suunnitelmat on huomioitu kouluarjessa	Sivistysjohtaja, Rehtorit, Aluerehtorit
	Henkilöstön koulutus – koulun toimintakulttuurin kehittäminen uuden opetussuunnitelman mukaiseksi	Toteutuneet koulutukset	Sivistysjohtaja, Rehtorit, Aluerehtorit

Toteutuma 1

Tieto- ja viestintäteknologia on Lopen kouluissa hyvin käytössä. Koulujen välillä ei ole merkittäviä eroja, vaan laitteet ja erilaiset ohjelmat on otettu kaikissa kouluissa hyvin käyttöön. Sähköisten oppimateriaalien hankinnan ja käytön haasteena ovat kustantajien hinnoitteluperiaatteet.

	vvt/oppilaspari
Joentaka	3,5
Kirkonkylä	3
Kormu	3,5
Launonen	5
Länsi-Loppi	5
Läyliäinen	4
Pilpala	4
Yläkoulu	4

Toteutuma 2

Oppilaat ovat osallistuneet mm. koulupihojen suunnitteluun, oppilaskuntatoimintaan, pihamaalausten suunnitteluun ja toteutukseen sekä ilmiöpäivien/viikkojen sekä teemapäivien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Lisäksi yläkoulussa on osallistuttu opettajatiimien työskentelyyn. Koulujen oppilaskunnat ovat antaneet positiivisen pedagogiikan tuntimerkinnöistä sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta lausunnot. Oppilaat ovat osallistuneet perusopetuksen kehittämissuunnitelman kommentointiin.

Toteutuma 3

Vuoden 2018 aikana henkilöstö on osallistunut monipuolisesti erilaisiin koulutuksiin, joita on ollut mm. ICT-hankkeen koulutukset, KIKY-tarjottimen monipuoliset koulutukset, positiivisen pedagogiikan koulutukset, luokanopettajan ruotsin lisäkoulutukset, kolmiportaisen tuen ja muut erityisopetukseen liittyvät koulutukset. Lisäksi rehtorit ovat osallistuneet dialogisen johtamisen koulutukseen.

Talous

420 PERUSOPETUS	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	144 670	0	144 670	290 468	-145 798	200,78%	253 882
TOIMINTAKULUT	-7 785 190	-67 000	-7 852 190	-7 954 666	102 476	101,31%	-7 964 478
TOIMINTAKATE	-7 640 520	-67 000	-7 707 520	-7 664 197	-43 323	99,44%	-7 710 596
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	0	0	0	0	0		-123
VUOSIKATE	-7 640 520	-67 000	-7 707 520	-7 664 197	-43 323	99,44%	-7 710 719
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-430 540	0	-430 540	-584 111	153 571	135,67%	-437 433
TILIKAUDEN TULOS	-8 071 060	-67 000	-8 138 060	-8 248 309	110 249	101,35%	-8 148 152
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-8 071 060	-67 000	-8 138 060	-8 248 309	110 249	101,35%	-8 148 152

Mittarit ja tunnusluvut

Perusopetuksen koulukohtaiset nettomenot euroa/oppilas

(Oppilasmääränä käytetty kahden peräkkäisen vuoden syksyn tilastointipäivän 20.9. keskiarvoa)

Koulu	2014	2015	2016	2017	2018
Joentaka	4.822	4.659	4.785	4.999	4.857
Kirkonkylä	5.008	4.995	5.246	5.268	5.464
Kormu	5.347	5.321	5.612	5.863	6.085
Launonen	5.281	5.350	5.199	5.215	5.250
Läyliäinen	4.709	4.779	4.980	4.936	5.489
Pilpala	5.973	6.319	6.805	6.968	7.401
Länsi-Loppi	5.957	6.425	6.358	5.952	6.795
Kirkonkylän kasvatusalueen erityisopetus	17.834	15.789	15.516	13.683	13.336
Kuntouttava pienluokka	17.459 *	24.309	33.426	30.773	24.015
Launosten kasvatusalueen erityisopetus	12.837	22.326	21.873	15.932	20.290
Läyliäisten kasvatusalueen erityisopetus	11.792	15.156	14.336	11.499	15.400
Yläkoulu (sis. yläkoulun erityisopetuksen ja joustavan perusopetuksen)	7.847	6.361	6.559	7.191	7.013

* Kuntouttavan pienluokan kustannukset sisältävät erityisluokanopettajan ja koulunkäynninohjaajan palkkakustannukset.

Kaikki perusopetuksen oppilaskohtaiset kustannukset sisältyvät lukuihin.

Yhteiset kustannukset €/perusopetuksen oppilaat (mm. psykologi, kaksi kiertävää erityisopettajaa, kaksi kiertävää englannin kielen opettajaa, yhteiset koulutusrahat, asiakaspalvelujen ostot valtiolta ja kunnilta sisältäen kotikuntakorvaukset)

	2014	2015	2016	2017	2018
Kustannukset €/perusopetuksen oppilas	351	428	501	575	460

Perusopetuksen kuljetuskustannukset, €/kuljetusoppilas

(kuljetusoppilaat laskettu tilastointipäivän 20.9. tilanteen mukaan)

	2014	2015	2016	2017	2018
Kustannukset €/ kuljetusoppilas	1.737	1.720	1.797	1.594	1.594
Kuljetusoppilaita yhteensä 1-6 lk + 7-9 lk	394 (179+215)	394 (179+215)	410 (195+215)	415 (183+232)	405 (182+223)

Kuljetuskulut, €/kaikki oppilaat

(kahden peräkkäisen vuoden syksyn tilastointipäivän 20.9. keskiarvon mukaan)

	2014	2015	2016	2017	2018
Kustannukset €/oppilas	648	656	710	651	658

Oppilasmäärät	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Joentaka	52	49	49	49
Kirkonkylä	222	212	207	192
Kormu	48	49	49	45
Launonen	150	137	137	152
Länsi-Loppi	41	40	40	34
Läyliäinen	167	167	167	158
Pilpala	31	25	25	22
Yläkoulu	305	332	332	332
Yhteensä	1.016	1.011	1.007	984

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Perusopetuksen toimintakatteen toteuma on 99,4 %. Toimintatuotot ovat 200,8 % johtuen hanke-rahoituksista, jotka eivät talousarviota laadittaessa olleet tiedossa. Toimintakulut ovat 101,3 %. Talousarviossa pysyminen edellytti säästötoimenpiteitä hankintojen toteuttamisissa.

Valtuusto myönsi (4.6.2018 / § 28) lisämäärärahaa 67.000 euroa Kirkonkylän koulun soveltavan sekä valmistavan luokan perustamisesta aiheutuviin henkilöstökustannuksiin.

Alakoulujen osalta toimintakatteen toteuma on 98,7 %. Kirkonkylän koulun toteuma on 91,9 %, Launosten koulun 103,4 % ja Läyliäisten koulun 113,8 %. Joentaa koulun toteuma on 88,6 %, Kormun koulun 104,0 %, Länsi-Lopen koulun 102,1 % ja Pilpalan koulun 105,8 %. Ylitykset johtuvat kunnan sisäisten kiinteistömenojen vyörytyksistä sekä sijaiskustannuksista. Kokonaisuus kuitenkin toteutui talousarvion mukaisesti.

Yläkoulun toteuma on 104,2 %. Ylitys johtui lähinnä sijaiskustannuksista sekä aineiden, tarvikkeiden ja tavaroissa tapahtuneesta ylityksestä.

Hankkeet

Perusopetuksessa on käynnissä useita Opetushallituksen rahoittamia hankkeita:

Hanke Tutoropettajien koulutus ja osaamisen kehittäminen (proj. 4081) päättyi helmikuun lopussa. Hankkeen tavoitteena oli lisätä opettajien valmiuksia käyttää digitaalisia toimintaympäristöjä ja opetus-alustoja opettajien vertaisoppimista hyödyntämällä.

Hanke Tutoropettajien toiminta (proj. 4082) päättyi 31.5.2018. Hankkeen tavoitteena oli luoda digitaalista koulutusstrategiaa sekä organisoida ja järjestää koulutusta. Hankkeen puitteissa tutoropettajat kouluttivat perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen opettajia ja oppilaita.

Opettajien digitaalisen osaamisen kehittämistä jatkettiin syyslukukaudella 2018 hankkeella Tutor-opettajien toiminta ja kouluttaminen (proj. 4086).

Hankkeessa Kerhotoiminnan kehittäminen Lopen kunnan peruskouluissa (proj. 4087) on peruskouluissa järjestetty kevätlukukauden ajan monipuolista kerhotoimintaa oppilaille. Hanke päättyi kesäkuun lopussa. Koulujen kerhotoiminta jatkui syyslukukaudella hankkeilla Kerhotoiminnan kehittäminen (proj. 4090).

Lisäksi Opetushallitus on myöntänyt hankerahaa hankkeelle Kerhotoiminnan kehittäminen 2018 (proj. 4094). Tämä hanke käynnistyy vasta vuoden 2019 aikana.

Elokuussa käynnistyi hanke Nivelvaiheen erityisopetuksen kehittäminen (proj. 4093). Hankkeessa kehitetään elämyspedagogiikan keinoin erityisen tuen oppilaiden nivelvaiheen siirtymää alakoulusta yläkouluun.

Kirkonkylän koulu ja Kormun koulu voittivat palkinnon Lukuklaanin koulukirjaston kehityskilpailussa. Palkintona koulut saivat 1.000 euroa hankerahaa lukulinnakkeiden toteuttamiseen. Hankkeista (proj. 4091 ja proj. 4092) raportoidaan Kopiostolle.

TOIMIELIN: SIVISTYSLAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: LUKIOT

Perustehtävä

Tuottaa opiskelijoille niin hyvä pohjakoulutus, että he selviävät ylioppilaskirjoituksista ja saavat riittävät jatko-opiskeluvalmiudet.

TALOUSARVIO 2018**Toiminnalliset tavoitteet**

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Lukio-opetus vastaa opiskelijoiden tarpeita	Opiskelijakyselyn tulokset huhtikuussa, hakutilasto ja sijoittuminen jatko-opintoihin (Opintopolku)	Sivistysjohtaja, Lukion ja yläkoulun rehtori
	Digitaalisen opetuksen osuus lisääntyy	Digitaalisen opetuksen osuus prosentteina	Sivistysjohtaja, Lukion ja yläkoulun rehtori

Toteutuma 1

Opiskelijakysely teetettiin keväällä. Tulokset ovat hyviä. Niistä on raportoitu sivistyslautakunnalle.

Ylioppilaiden sijoittuminen jatko-opintoihin:

	Määrä	%
Yliopisto/korkeakoulu	2	18
Ammattikorkeakoulu	5	46
Ammatillinen koulutus	0	0
Työelämä	4	36
Yhteensä	11	100

Toteutuma 2

Opettajilla teetetyn kyselyn perusteella 44 % opetuksesta lukiossa on digitaalista.

Talous

430 LUKIOT	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	0	0	0	3 747	-3 747		6 870
TOIMINTAKULUT	-580 650	0	-580 650	-624 196	43 546	107,5%	-617 537
TOIMINTAKATE	-580 650	0	-580 650	-620 449	39 799	106,85%	-610 667
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-48 820	0	-48 820	-48 818	-2	100,0%	-48 818
TILIKAUDEN TULOS	-629 470	0	-629 470	-669 266	39 796	106,32%	-659 485
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-629 470	0	-629 470	-669 266	39 796	106,32%	-659 485

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Lukio-opiskelijat yhteensä (31.12.)	63	54	65	74
Ylioppilaat	22	22	11	11

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Lukion toimintakatteen toteuma on 106,9 %. Ylitys johtui pääasiassa henkilöstökulujen kasvusta ennakoitua enemmän. Kasvu johtui siitä, että ensimmäiset pakolliset kurssit puolitettiin, koska opiskelijamäärä oli suuri (34 opiskelijaa). Tämä lisäsi opetettavien kurssien määrää ennakoidusta, mikä puolestaan kasvatti palkkamenoja.

TOIMIELIN: SIVISTYSLAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: KOULULAISTEN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA

Perustehtävä

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan peruslähtökohtana on tarjota lapsille turvallinen kasvuympäristö koulupäivää ennen ja sen jälkeen, tukea lapsen kasvua ja kehitystä, luoda perustaa hyvälle vapaa-ajanviettotavoille ja auttaa perheitä kasvatustehtävän toteuttamisessa. Lisäksi toiminnan tarkoituksena on lapsen valvomattomaan ajankäyttöön liittyvien riskitekijöiden sekä syrjäytymisen ennaltaehkäisy ja pyrkimys edistää yhteiskunnallista tasa-arvoa.

TALOUSARVIO 2018**Toiminnalliset tavoitteet**

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Esiopetuksen sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteistoiminnan vahvistaminen	Kyselyt lapsille, huoltajille ja henkilöstölle kaksi kertaa vuodessa	Varhaiskasvatus-päällikkö, Päiväkodinjohtajat

Toteutuma

Elokuussa 2017 käynnistyi uudenlaisena toimintamallina Kirkonkylän, Launosten ja Läyliäisten alueella koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan toteuttaminen yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön kanssa esiopetustiloissa.

Toimintamalli on vaatinut sekä esiopetuksen henkilöstöltä että koulunkäyntiohjaajilta uudenlaista ajattelumallia yhteistyöstä ja sen mahdollisuuksista. Yhteistyötä on kehitetty ja erilaisia toimintamalleja on otettu käyttöön yhteistyön vahvistamiseksi vuoden 2018 aikana. Erityisesti Kirkonkylän alueen aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämiseen tulee myös jatkossa kiinnittää erityistä huomioita tulevan vuoden aikana.

Tammi- ja toukokuussa 2018 tehtyjen asiakaskyselyjen perusteella huoltajat ovat tyytyväisiä uudenlaisen toimintamallin mukaiseen palveluun.

Talous

440 ILTAPÄIVÄTOIMINTA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	51 900	0	51 900	47 875	4 025	92,25%	47 156
TOIMINTAKULUT	-153 040	0	-153 040	-165 567	12 527	108,19%	-133 094
TOIMINTAKATE	-101 140	0	-101 140	-117 692	16 552	116,36%	-85 937
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-101 140	0	-101 140	-117 692	16 552	116,36%	-85 937

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaustuntien määrä	3.927	3.777	4.100	4.608
Aamutoimintaan osallistuvien lasten lukumäärä 31.12. tilanne	0	18	25	25
Iltapäivätoimintaan osallistuvien lasten lukumäärä 31.12. tilanne	50	54	60	60

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan kokonaisuuden osalta toimintakatteen toteuma on 116,4 %.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakasmaksuista syntyvien maksutuottojen osuus on talousarvioon arvioitua vähäisempi (toteuma 92,2 % eli noin 4.000 euroa arvioitua vähemmän).

Henkilöstökulut ovat ylittyneet talousarvioon nähden noin 20 % (noin 18.000 euroa).

Valtuusto päätti 10.12.2018 kokouksessa, että sivistystoimen koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan tehtäväalueelle myönnetään talousarvion ylitysoikeus 19.000 euroa vuodelle 2018. Ylitys talousarvioon nähden on noin 19 %. Talousarvion ylitys katetaan sivistystoimialan talousarvion sisältä. Perusteena ylitykselle on elokuusta 2018 alkaen lisääntyneet henkilöstömenot johtuen Kirkonkylän alueella henkilökohtaisten avustajien tarpeen lisääntymisestä vammaispalvelun mukaisessa aamu- ja iltapäivätoiminnassa, Launosten alueella talousarvioon arvioitua suuremman koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvan oppilasmäärän vuoksi sekä sijaiskulujen vuoksi.

Hankkeet

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta on osana sivistystoimialaa osallistunut Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan (LAPE).

TOIMIELIN: SIVISTYSLAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: KANSALAIISOPISTO

Perustehtävä

Monipalveluopisto, jonka tehtävänä on kunnan ainoana aikuisoppilaitoksena järjestää laadukasta ja laaja-alaista opetusta elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti eri puolilla kuntaa ja erilaisille kohderyhmille. Opisto järjestää myös lasten opetusta kuvataiteessa, musiikissa ja käsityössä.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Opistotoimintaa on tarjolla eri puolilla kuntaa.	Kursseja järjestetään vähintään viidessä eri kylässä tai taajamassa Lopen alueella.	Opiston rehtori
2. Opistotoiminnan vahvistaminen	Kurssitarjonta on laajaa ja houkuttelee opiskelijoita opistoon.	Opiskelijoiden ja toteutuneiden kurssien määrä pysyy vähintään samana tai kasvaa verrattuna vuoteen 2017.	Opiston rehtori

Toteutuma 1

Opistotoimintaa järjestettiin vuoden 2018 aikana kirkonkylällä, Launosissa, Läyliäisissä, Joentakana sekä Vojakkalassa. Näin ollen ensimmäinen strateginen tavoite saavutettiin vuonna 2018.

Toteutuma 2

Lopen opistolla oli kurssilaisia 2018 yhteensä 830. Kurssilaisten määrä kasvoi vuoteen 2017 verrattuna 105 kurssilaisella. Suunniteltuja kursseja vuodelle 2018 oli 113, joista toteutui 104. Vuoteen 2017 verrattuna toteutuneiden kurssienkin määrä kasvoi. Lisäksi opiston liikuntatarjonta monipuolistui osan Lovolin kurssien siirtyessä osaksi opistotoimintaa. Myös toinen strategisista tavoitteista toteutui.

Talous

450 KANSALAIISOPISTO	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	42 000	0	42 000	52 636	-10 636	125,32%	43 949
TOIMINTAKULUT	-213 950	0	-213 950	-231 304	17 354	108,11%	-214 914
TOIMINTAKATE	-171 950	0	-171 950	-178 668	6 718	103,91%	-170 965
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-171 950	0	-171 950	-178 668	6 718	103,91%	-170 965

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Nettomenot/opetustunti	63,43	55,8	65	57
Nettomenot/opiskelija	278	221	270	207
Nettomenot/asukas	24	19,5	25	21

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Kansalaisopiston toimintakatteen toteuma on 103,9 %. Kurssimaksujen nostaminen ja toteutuneiden kurssien lukumäärä ovat lisänneet tuloja (119,9 %). Liikuntakurssien määrän kasvu näkyy kurssimaksuissa ja toteutuneissa kursseissa.

Hankkeet

Lopen opisto on mukana lähiopistojen yhteisessä ”Digitaalisuuden hyödyntäminen opistotoiminnassa” -nimisessä hankkeessa (Opetushallituksen laatu- ja kehittämishanke).

TOIMIELIN: SIVISTYSLAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: MUSIIKKIOPISTO

Perustehtävä

Tehtäväalueeseen sisältyvät määrärahat Riihimäen musiikkiopiston palveluihin.
Riihimäen musiikkiopiston antama opetus perustuu kuntien väliseen sopimukseen.

TALOUSARVIO 2018**Toiminnalliset tavoitteet**

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Musiikkileikkikoulutoimintaa Kirkonkylässä, Launosissa ja Läyliäisissä.	Lasten lukumäärä / vertailuvuodet verrattuna kahteen edelliseen vuoteen	Kirjastoimenjohtaja

Toteutuma

	2016			2017			2018		
	kevät	syksy	yht.	kevät	syksy	yht.	kevät	syksy	yht.
Oppilaat	29	30	59	28	30	58	23	29	52

Talous

462 MUSIIKKIOPISTO	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTAKULUT	-31 950	0	-31 950	-27 171	-4 779	85,04%	-27 560
TOIMINTAKATE	-31 950	0	-31 950	-27 171	-4 779	85,04%	-27 560
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-31 950	0	-31 950	-27 171	-4 779	85,04%	-27 560

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Opiskelijoiden lukumäärä	29,5	30	30	26
Musiikkileikkikouluun osallistujien lukumäärä	37	38,5	36	42,5

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Musiikkiopiston toimintakatteen toteuma on 85 %. Musiikkiopisto toteutui kokonaisuutena talousarvion puitteissa.

Hankkeet

Ei ole hankkeita johtuen ostopalveluluonteesta.

TOIMIELIN: SIVISTYSLAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: KIRJASTOTOIMI

Perustehtävä

Kirjastot ovat tiedon, oppimisen ja elämysten keskuksia. Kirjastot tarjoavat laaja-alaisen mahdollisuuden kulttuurin ja elämysten lähteille, antavat mahdollisuuden hankkia tietoa ja henkistä pääomaa sekä tukevat tietojen, taitojen ja koulutuksen täydentämistä. Kirjastot tukevat ihmisten hyvinvointia ja ehkäisevät syrjäytymistä. Kirjastot ovat väylä paikalliseen, alueelliseen ja maailmanlaajuiseen tietoon ja kulttuuriperintöön. ”Yhteistyön avulla ajanmukaisia, asiakaslähtöisiä ja elämyksellisiä kirjastopalveluita elämänkaaren kaikissa vaiheissa perinteitä unohtamatta.” (Ratamo-kirjastojen ja Lopen kirjaston yhteinen toiminta-ajatus ja visio)

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Monipuoliset tapahtumat ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa	Kävijämäärät ja palaute vähintään edellisvuosien tasolla	Kirjastotoimenjohtaja
2.	Lasten ja nuorten lukemisen tukeminen: Kirjavinkkauksien ja tiedonhaunopetuksen lisääminen	Tilaisuuksien ja kävijöiden määrä vähintään edellisten vuosien tasolla	Kirjastotoimenjohtaja
3.	Kirjaston aineistojen monipuolistaminen ja kävijöiden aktivoiminen	Aineistolajien monipuolisuus / määrä ja lainatilastot	Kirjastotoimenjohtaja

Toteutuma 1

Tapahtumien osalta tilanne oli erinomainen tänä vuonna, sillä kirjastossa oli lasten ja nuorten vuosi, johon saatiin AVI:n apuraha. Tapahtumia on järjestetty paljon (2 pelipäivää, 2 teatteriesitystä, 2 taidepajaa ja 2 kirjailijavierailua sekä rahaa saatiin pelikonsoleihin ja peleihin). Lisäksi Lopen kirjasto on järjestänyt tapahtumia yhdessä muiden isojen kirjastojen kanssa, kuten Kaarina ja Espoo.

Eri toimijoita ovat kulttuuripuoli, Starbala ry. (peluuttajat), toiset kaupungit ja kunnat ja esiintyjät tietysti sekä muutakin yhteistoimintaa on järjestöjen kanssa.

Toteutuma 2

Tiedonhaun opetusta on lisätty ja tehdään yhteistyötä lukion kanssa informaatiolukutaidon opetuksen muodossa ja autamme kehittämään lukion kirjastoa. Vinkkauksia on enemmän ja niitä pyritään yhä kehittämään. Kirjastovierailuja on enemmän ja henkilökohtaista vinkkaamista lapsille ja nuorille, johon on panostettu entisestään lasten ja nuorten lukutaidon heikkenemisen vuoksi. Lukuneuvonnasta opettajat ovat pitäneet kovasti ja etenkin yläkoulu on ollut äidinkielen opettajien osalta hienon aktiivinen ja osaavat pyytääkin.

Toteutuma 3

Aineiston monipuolisuus on huipussaan ja uutuutena ovat lainattavat keppihevokset, joita käytetään myös kirjaston tapahtumissa. Tarjontaan on otettu lautapelejä, konsolipelejä sekä lainattavia liikunta- ja hyvinvointivälineitä. Lisäksi uusimpana uutuutena on hankittu kaksi ukulelea ja lapsille musiikkivälineitä, jotka saadaan pian osaksi kokoelmaa.

Talous

470 KIRJASTOTOIMI	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	14 430	0	14 430	20 418	-5 988	141,5%	18 245
TOIMINTAKULUT	-453 770	0	-453 770	-463 596	9 826	102,17%	-513 116
TOIMINTAKATE	-439 340	0	-439 340	-443 178	3 838	100,87%	-494 871
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-20 690	0	-20 690	-26 265	5 575	126,95%	-21 459
TILIKAUDEN TULOS	-460 030	0	-460 030	-469 443	9 413	102,05%	-516 330
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-460 030	0	-460 030	-469 443	9 413	102,05%	-516 330

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Lainat, €/asukas	9,24	9,25	10,00	9,61
Menot, €/asukas	58,09	61,43	59,11	58,88

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Kirjastotoimen toimintakatteen toteuma oli 100,9 %. Kirjastotoimi toteutui kokonaisuutena talousarvion mukaisesti.

Sijaisten palkkakustannukset ylittivät talousarvion suunnitellut toimintakulut.

Hankkeet

Koko vuoden kirjastossa oli AVI:n rahoittama Tuu säkin! -hanke, jolla edistettiin lasten ja nuorten monilukutaitoa AVI:n teeman mukaisesti. Rahaa saatiin 3.200 euroa tapahtumiin ja pelikonsoleihin sekä muuhun tapahtumamateriaaliin.

TOIMIELIN: SIVISTYSLAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: NUORISOTOIMI

Perustehtävä

Nuorten tasa-arvoisten mahdollisuuksien kehittäminen sekä nuorten kasvun ja osallisuuden tukeminen. Nuorten syrjäytymiskehityksen ehkäisy varhaisella puuttumisella sekä korjaavalla toiminnalla. Tehtäväalue sisältää määrärahat kunnan nuorisotyöhön ja kerhotoimintaan.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Toimiva kouluyhteistyö	Koulupäivystys yläkoululla ja alakouluilla h/viikko, käytänteet	Nuoriso-ohjaaja
	Monipuoliset vapaa-ajan toiminnot	Nuorisotilatoiminta; kävijämäärä Retket, kerhot; tapahtumat / osallistujien määrä Asiakaspalaute	Nuoriso-ohjaaja
	Yhteistyö eri hallintokuntien, seutukunnan ja seurakunnan kanssa	Tapaamiset ja yhteiset tapahtumat / vuosi	Nuoriso-ohjaaja

Toteutuma 1

Kouluyhteistyö on toteutunut koulupäivystyksenä ylä- ja alakouluilla noin 12 h/viikko.

Lisäksi nuorisotoimi on ollut mukana toteuttamassa koulujen kanssa teemapäiviä/tuokioita, retkiä, uinti-päiviä ja leirikouluja. Oppilashuollon kautta yhteistyö on toteutunut myös säännöllisinä palavereina koulu-kuraattorin, terveydenhoitajan ja opinto-ohjaajan kanssa. Nuoriso-ohjaaja on osallistunut pienluokkien toimintaan sekä JOPO-, luokka- ja työelämäohjaustoimintaan.

Toteutuma 2

	2016				2017				2018			
	keväät	kesä	syksy	yht.	keväät	kesä	syksy	yht.	keväät	kesä	syksy	yht.
Nuorisotilojen kävijämäärät	2.538	-	2.534	5.072	2.969	-	3.570	6.539	3.303	238	2.736	6.277
Loma-aikojen toimintojen kävijämäärät	308	928	-	1.236	358	858	362	1.578	368	588	342	1.298
Kerhojen kävijämäärät	-	-	-	-	285	-	170	455	305	-	175	480

Nuorisotiloilla järjestettiin nuorteniltoja neljänä iltana viikossa. Lokakuun alusta avattiin uusi Läyliäisten nuorisotila ja nuortenillat lisääntyivät yhdellä viikoittain. Ensimmäistä kertaa järjestettiin nuorisotila-toimintaa myös kesällä.

Talvilomaviikolla järjestettiin kirjansidontaa kirjastossa, 2 sisäpelipäivää, SuperPark-retki Vantaalle ja nuortenillat. Kesälomalla järjestettiin unelmien kesälomapäiviä alakouluilla, retki Ähtärin eläinpuistoon, retki Zones by Särkänniemi -puistoon sekä iltapäivätoimintaa Kuntalassa. Syyslomalla järjestettiin retki Valokarnevaaleille Linnanmäelle, sisäpelipäivä Elmolassa, toimintaa kirjastolla sekä nuortenillat. Joulukuussa järjestettiin joulouostosretki kauppakeskus Jumboon Vantaalle.

Nuorisotoimi järjesti kansainvälisyyskerho-, moottorikerho- ja bändikerhotoimintaa. Kerho-ohjaaja osallistui kansainvälisten nuorisovaihtojen koulutukseen Norjassa.

Asiakaspalautetta on kerätty suoran palautteen muodossa nuorisotiloilla, retkillä, kouluilla jne. Syksyllä palautetta kerättiin myös sähköisellä kyselytutkimuksella koko vapaa-aikatoimen sektorilta. Nuorisotiloilla on käytössä palautelaatikot, niistä kerätty palaute koski niin nuorisotoimea kuin koko vapaa-aikatoimea. Vastauksista päätellen kohderyhmät tavoitetaan hyvin ja asiakkaat ovat tyytyväisiä toimintaan.

Toteutuma 3

Lopen seurakunnan kanssa toteutunutta yhteistyötä olivat mm. bänditilatoiminta Kuntalassa, EHKÄPÄ-työryhmän säännöllinen kokoontuminen kerran kuukaudessa, syksyn seiskojen ryhmäyttäminen sekä diakoni-nuorisotyötapaamiset. Nuorisotoimi tekee myös jatkuvaa yhteistyötä HYRIAn työpajatoiminnan sekä koulu-, perusturva- ja kirjastotoimen kanssa. Yhteistyötä eri hallintokuntien ja seurakunnan kanssa toteutetaan päivittäin nuorisotoimen arjessa.

Seudullinen yhteistyö Riihimäen ja Hausjärven kanssa on toteutunut säännöllisinä yhteistyökokouksina. Yhteisiä tapahtumia on tuotettu koulujen lomaviikkojen yhteyteen, sekä Beach Party elokuussa Riihimäen maauimalalle. Tapahtumaan kokoontui noin 3.500 nuorta. Yhteistyö ja kanssakäyminen Nuorten palvelupiste Nupin, Poliisin Ankkuri -tiimin, Hyrian ja Tavastian kanssa on lisäksi ollut saumatonta, mutkatonta ja säännöllistä.

Talous

490 NUORISOTOIMI	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	7 000	0	7 000	7 120	-120	101,71%	28 048
TOIMINTAKULUT	-138 750	0	-138 750	-138 538	-212	99,85%	-149 482
TOIMINTAKATE	-131 750	0	-131 750	-131 418	-332	99,75%	-121 434
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	0	0	0	0	0		-1 798
TILIKAUDEN TULOS	-131 750	0	-131 750	-131 418	-332	99,75%	-123 231
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-131 750	0	-131 750	-131 418	-332	99,75%	-123 231

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Nuorisotilojen käyttäjät	5.072	6.539	4.500	6.277

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Talousarvio toteutui suunnitellusti. Toimintakate oli 99,7 %.

Hankkeet

Nuorisotoimelle on myönnetty valtionavustusta lasten ja nuorten paikalliseen harrastustoimintaan. Avustuksella rahoitetaan Lopen kunnan lasten ja nuorten kerhotoimintaa. Valtionavustuksella on tuettu mm. moottori-, kansainvälisyys-, bändi- ja askartelukerhotoimintaa.

TOIMIELIN:**TEKNINEN LAUTAKUNTA****TALOUSARVIO 2018****Sitovat tavoitteet**

Strateginen tavoite	Sitova tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuhenkilö
1. Parempaa arkea	Kirkonkylän vedenottamon rakentaminen vuoden 2018 aikana	Toimintavarmuuden lisääntyminen Talousvesi täyttää sille asetetut vaatimukset	Tekninen johtaja, Kiinteistöpäällikkö
2. Parempaa arkea	Kiinteistöjen korjausohjelman laatiminen	Ohjelma valmis ja hyödynnettävissä tulevissa korjaushankkeissa	Kiinteistöpäällikkö, Kiinteistöinsinööri

Toteutuma 1

Tekninen toimi on pyytänyt tarjoukset vedenottamon rakentamisesta siten, että ne käsiteltiin teknisessä lautakunnassa 29.8.2018 (§ 38). Vuoden 2018 talousarvioon varatut määrärahat eivät olisi riittäneet hankkeen toteutukseen. Tämän johdosta lautakunta päätti esittää, että rakentaminen toteutetaan vuonna 2019. Hankkeen toteutukseen on varattu määräraha vuodelle 2019.

Toteutuma 2

Kiinteistöinsinöörin irtisanouduttua syksyllä 2018 jäi korjausohjelman laatiminen kesken.

Suoritetun yritysvaikutusten arvioinnin perusteella seuraavilla sitovilla tavoitteilla on yritysvaikutuksia:

Strateginen tavoite	Sitova tavoite 2018	Yritysvaikutukset	Asteikko -3....3
1. Parempaa arkea	Kirkonkylän vedenottamon rakentaminen vuoden 2018 aikana	Rakentamisvaiheessa vaikutukset kohdistuvat paikallisiin ja seudullisiin tavarantoimittajiin sekä palveluiden tuottajiin	+2
2. Parempaa arkea	Kiinteistöjen korjausohjelman laatiminen	Laatimisvaiheessa ei yritysvaikutuksia	0

Toteutuma 1

Kohde on siirretty vuodelle 2019.

Toteutuma 2

Ei yritysvaikutuksia. Korjausohjelman laatiminen on kesken.

TOIMIELIN: **TEKNINEN LAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **TEKNINEN HALLINTO**

Perustehtävä

Sisältävät kustannuspaikat tekninen toimisto ja yksityistiet.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Tiedonkulun parantaminen	Säännölliset toimistopalaverit kerran kuukaudessa	Tekninen johtaja
2. Parempaa arkea	Yksityistieverkon kunnan säilyttäminen hyvällä tasolla avustamalla yksityistiekuntia kunnossapitoavustuksilla	Yksityistieavustukset edellisvuoden tasolla ja yksityistieavustusten maksatus kesäkuussa	Tekninen johtaja

Toteutuma 1

Toimistopalavereita on pidetty kerran kuukaudessa ja palavereista on laadittu muistiot. Palavereissa on käsitelty koko kunnan sekä teknisen toimen ajankohtaisia asioita.

Toteutuma 2

Tekninen lautakunta on käsitellyt hakemukset toukokuussa ja maksatus on tapahtunut kesäkuussa. Kunnanavustusta jaettiin 115 yksityistielle.

Talous

500 TEKNINEN HALLINTO	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	23 500	0	23 500	32 293	-8 793	137,42%	32 594
TOIMINTAKULUT	-286 830	0	-286 830	-294 833	8 003	102,79%	-294 376
TOIMINTAKATE	-263 330	0	-263 330	-262 540	-790	99,7%	-261 782
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-263 330	0	-263 330	-262 540	-790	99,7%	-261 782

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TP 2018
Avustettavat yksityistiet, kpl	121	117	115
Avustettavat yksityistiet, km	318	324	317
Avustettavat yksityistiet, €/km	311	780	740

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Toteutunut suunnitellusti. Teknisessä toimistossa oli kesällä työllistettynä koulunkäyntiavustaja kahden viikon aikana. Kiinteistöinsinööri irtisanoutui virastaan loppuvuodesta, ja uuden henkilön rekrytointiin myönnettiin lupa.

TOIMIELIN: TEKNINEN LAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: TEKNISET PALVELUT

Perustehtävä

Sorakuopat ja jätehuolto.
 Varastot: Tarvikevarastot, halkovarasto.
 Konekeskus: Kuorma-auto, traktorit, muut koneet ja kuljetusvälineet.

TALOUSARVIO 2018**Toiminnalliset tavoitteet**

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Kalustoajoneuvokannasta huolehtiminen	Kalusto käyttökunnossa	Tekninen johtaja
2. Parempaa arkea	Varastot ajan tasalla	Varastoinventaariot tehty	Varastonhoitaja

Toteutuma 1

Kalustoa on huollettu ja korjattu siten, että tarvittavat työkoneet ovat käyttökunnossa.

Toteutuma 2

Varastoinventaario on tehty.

Talous

510 TEKNISET PALVELUT	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	1 980	0	1 980	57 991	-56 011	2 928,86%	63 152
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	7 000	0	7 000	2 106	4 894	30,09%	5 886
TOIMINTAKULUT	-139 760	0	-139 760	-158 076	18 316	113,11%	-162 232
TOIMINTAKATE	-130 780	0	-130 780	-97 978	-32 802	74,92%	-93 194
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-21 080	0	-21 080	-22 399	1 319	106,26%	-11 938
TILIKAUDEN TULOS	-151 860	0	-151 860	-120 377	-31 483	79,27%	-105 132
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-151 860	0	-151 860	-120 377	-31 483	79,27%	-105 132

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Kuorma-auto, km	13.000	8.170	13.000	6.810
Traktorit, tunnit	2.100	1.408	2.100	1.631
SER-jätteet, kg	63.000	60.850	63.000	64.835
Eriyisjätteet, kg	25.000	21.580	25.000	27.082

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Teknisen toimen auto- ja konekanta on vanhentunutta, minkä johdosta syksyllä tapahtui konekannan rikkoutumisia, mistä johtui menojen ylitys, mutta myös kohteen tulot ylittyivät arvioidusta.

TOIMIELIN: **TEKNINEN LAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **RUOKAPALVELUT**

Perustehtävä

Tuottaa monipuolista, terveellistä ja maistavaa ruokaa asiakkaille taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti sekä ohjata oikeisiin ruokatottumuksiin ja -tapoihin.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Ruokatuotanto-ohjelman hankinta ja työntekijän koulutus sen ylläpitäjäksi	Henkilö koulutettu ruokatuotanto-ohjelman käyttöön ja ohjelman käyttöönotto aloitettu	Ruokapalvelupäällikkö

Toteutuma

Toiminnanohjausjärjestelmä (ruokatuotanto-ohjelma) kilpailutettu, testattu, vertailtu ja valittu (Jamix). Käyttöönotto alkaa alkuvuodesta 2019.

Talous

520 RUOKAPALVELUT	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	1 323 290	0	1 323 290	1 184 777	138 513	89,53%	1 342 612
TOIMINTAKULUT	-1 303 700	0	-1 303 700	-1 096 221	-207 479	84,09%	-1 181 185
TOIMINTAKATE	19 590	0	19 590	88 557	-68 967	452,05%	161 427
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-16 830	0	-16 830	-16 834	4	100,02%	-16 834
TILIKAUDEN TULOS	2 760	0	2 760	71 723	-68 963	2 598,66%	144 593
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	2 760	0	2 760	71 723	-68 963	2 598,66%	144 593

Mittarit ja tunnusluvut

	Ateriamäärät				Suoritteet			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Kasari	270 734	286 298	285 578	269 769	289 367	304 657	305 942	281 735
Launonen	79 363	63 579	71 117	78 066	64 179	51 587	56 921	63 319
Läyliäinen	80 271	84 258	71 244	80 655	67 623	69 221	60 045	65 955
Kormu	11 651	10 469	9 337	5 240	11 798	10 598	9 384	5 307
Pilpala	6 804	7 340	6 500	2 693	7 027	7 465	6 745	2 764
Yhteensä	448 823	451 944	443 776	436 423	439 994	433 528	439 037	419 080

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Tulot jäivät ennakoitua vähäisimmiksi, mutta myöskin menot olivat selkeästi suunniteltua pienemmät.

TOIMIELIN: TEKNINEN LAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: LIIKENNEVÄYLÄT

Perustehtävä

Haja-asutusalueen tiet.
 Asemakaavatiet: Kirkonkylä, Launonen, Läyliäinen.
 Tievalaistus: Kirkonkylä, Launonen, Läyliäinen, Jokiniemi, Vojakkala, Topeno, Pilpala.

TALOUSARVIO 2018**Toiminnalliset tavoitteet**

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Liikenneturvallisuuden parantaminen	Kevytliikenneväylien rakentaminen, vähintään 1 kpl	Tekninen johtaja
2. Parempaa arkea	Tiestön kunnossapidosta huolehtiminen	Oikea-aikaiset kunnossapitotoimet Kunnossapidosta johtuvat onnettomuudet 0	Tekninen johtaja

Toteutuma 1

Kevyen liikenteen väylän rakentaminen toteutettiin syksyllä Läyliäisten Sairilan alueelta Karpaliston alueelle. Rakennettu väylä parantaa Sairilan alueen liikenneturvallisuutta sekä lyhentää matkaa Läyliäisten keskustaan sekä koululle.

Toteutuma 2

Kaavateiden kunnossapidosta johtuvia onnettomuuksia ei vuoden aikana ollut. Kertomusvuonna uusittiin päällyste Ojajoenkaaren kaavatiellä, jossa liikenne on kasvanut huomattavasti. Pienempiä asfaltointitöitä ja tiestön korjauksia tehtiin kaikissa taajamissa. Katuvalaistusta uusittiin Läyliäisissä, Ruunankorven alueella.

Kertomusvuoden keväällä tiestön liukkaudentorjunta oli haasteellista.

Talous

530 LIIKENNEVÄYLÄT	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	500	0	500	3 661	-3 161	732,26%	331
TOIMINTAKULUT	-179 700	0	-179 700	-189 327	9 627	105,36%	-192 335
TOIMINTAKATE	-179 200	0	-179 200	-185 666	6 466	103,61%	-192 005
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-532 590	0	-532 590	-526 976	-5 614	98,95%	-606 078
TILIKAUDEN TULOS	-711 790	0	-711 790	-712 641	851	100,12%	-798 083
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-711 790	0	-711 790	-712 641	851	100,12%	-798 083

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Rakennetut kaavatiet, m	39.700	39.700	39.700	39.700
Päällystetyt kaavatiet, m	32.040	32.040	32.040	32.040

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Toteutunut suunnitellusti.

TOIMIELIN: TEKNINEN LAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: YLEISET ALUEET

Perustehtävä

Leikkialueet, urheilualueet, uimarannat/venerannat, puistot ja muut yleiset alueet, tori sekä matonpesupaikka.

TALOUSARVIO 2018**Toiminnalliset tavoitteet**

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Tuemme kuntalaisten hyvinvointia	Urheilukentän peruskorjaus	Peruskorjaus valmis ja kenttä käyttökunnossa vuoden loppuun mennessä	Tekninen johtaja

Toteutuma

Tavoite ei toteudu, koska kentän rakentaminen käynnistyi vasta syksyllä ja valmistuu keväällä 2019. Kentän rakentamiseen 2-vaiheeseen haettiin valtionavustusta määräaikana.

Talous

540 YLEISET ALUEET	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	9 470	0	9 470	15 173	-5 703	160,22%	17 985
TOIMINTAKULUT	-246 140	0	-246 140	-277 648	31 508	112,8%	-243 470
TOIMINTAKATE	-236 670	0	-236 670	-262 476	25 806	110,9%	-225 484
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-50 850	0	-50 850	-15 326	-35 524	30,14%	-14 631
TILIKAUDEN TULOS	-287 520	0	-287 520	-277 801	-9 719	96,62%	-240 115
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-287 520	0	-287 520	-277 801	-9 719	96,62%	-240 115

Mittarit ja tunnusluvut

Venepaikat	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018
– laituri- ja maapaikat	22	22	22	22	21	22
– maapaikat	302	293	273	255	240	241

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Talousarvio on toteutunut suunnitellusti.

TOIMIELIN: TEKNINEN LAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: RAKENNUKSET

Perustehtävä

Kiinteistönhoito ja kunnossapito.

TALOUSARVIO 2018**Toiminnalliset tavoitteet**

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Valaistuksen uusiminen kiinteistöissä sekä piha-alueilla Valaistuksessa pyritään hyödyntämään LED-tekniikkaa	Energiakustannusten pieneneminen verrattuna vuoteen 2017	Kiinteistöpäällikkö, Kiinteistöinsinööri
2. Parempaa arkea	Kiinteistöjen kunnossapito-ohjelma	Ohjelma valmis vuoden 2018 loppuun mennessä	Kiinteistöpäällikkö, Kiinteistöinsinööri

Toteutuma 1

Kunnantalon, Päiväkotia Satakielen ja Kormun koulun pihavalaitusta uusittiin LED-valoilla 2018.

Toteutuma 2

Haahtela RES sähköinen huoltokirja otettiin käyttöön kunnan kiinteistöissä 2018.

Talous

550 RAKENNUKSET	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	2 181 140	0	2 181 140	2 625 711	-444 571	120,38%	2 321 372
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	50 000	0	50 000	62 219	-12 219	124,44%	41 323
TOIMINTAKULUT	-2 476 480	0	-2 476 480	-3 178 655	702 175	128,35%	-2 580 843
TOIMINTAKATE	-245 340	0	-245 340	-490 724	245 384	200,02%	-218 147
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-189 650	0	-189 650	-76 274	-113 376	40,22%	-72 349
TILIKAUDEN TULOS	-434 990	0	-434 990	-566 998	132 008	130,35%	-290 496
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-434 990	0	-434 990	-566 998	132 008	130,35%	-290 496

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Maakunta ja sote-uudistukseen liittyen on perusturvalautakunnan alta Vanhusten palvelujen tehtäväalueelta siirretty Lopen Vanhustentalot Oy:n asuntojen kustannuspaikka ja Kiinteistö Oy Terveystalo Lopenpajan asuntojen kustannuspaikka teknisen lautakunnan alle Rakennusten tehtäväalueelle, koska kyseiset tehtävät jäävät sote-uudistuksen jälkeen kunnalle.

Investointiosassa ollut 150.000 €:n varausmääräraha, jolla on suoritettu kiinteistöjen korjauksia ja saneerauksia mm. Kuntalan ilmanvaihto, Palvelukeskus Eedilän huoneistokunnostukset, Hoivakoti Salmelan pesuhuonemuutos. Kustannukset määrärahan käytöstä ovat kirjautuneet käyttötalouden puolelle.

TOIMIELIN: **TEKNINEN LAUTAKUNTA**

TEHTÄVÄALUE: **PALO- JA PELASTUSTOIMI**

Perustehtävä

Öljyntorjunta, väestönsuojelu, Kanta-Hämeen pelastuslaitos.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Palo- ja pelastustoimen tehtävät hoitaa Kanta-Hämeen pelastuslaitos Kunnalle aiheutuvat maksusuudet perustuvat kunnan ja pelastuslaitoksen väliseen sopimuksen	Kunnan maksuosuuden seuranta ja perusteiden oikeellisuus	Tekninen johtaja

Toteutuma

Palo- ja pelastustoimen kustannukset ylittyivät noin 3.247 €, johtuen Janakkalan paloaseman vuokrasta, jota ei oltu huomioitu Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen kunnalle toimitetussa maksuosuusarviossa.

Talous

560 PALO- JA PELASTUSTOIMI	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTAKULUT	-445 880	0	-445 880	-449 127	3 247	100,73%	-416 836
TOIMINTAKATE	-445 880	0	-445 880	-449 127	3 247	100,73%	-416 836
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-445 880	0	-445 880	-449 127	3 247	100,73%	-416 836

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Toteutunut pääosin suunnitellusti.

3.2. TULOSLASKELMAN TOTEUTUMINEN

Talousarvion tuloslaskelmaosan toteutumisvertailu

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT							
MYYNITUOTOT	4 572 220	0	4 572 220	5 005 889	-433 669	109,48%	5 193 213
MAKSUTUOTOT	2 057 210	0	2 057 210	2 021 596	35 614	98,27%	2 160 635
TUET JA AVUSTUKSET	358 020	0	358 020	474 636	-116 616	132,57%	366 505
MUUT TOIMINTATUOTOT	1 049 060	0	1 049 060	1 215 068	-166 008	115,82%	1 189 375
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	8 036 510	0	8 036 510	8 717 189	-680 679	108,47%	8 909 728
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN							
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	57 000	0	57 000	64 325	-7 325	112,85%	51 464
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	57 000	0	57 000	64 325	-7 325	112,85%	51 464
TOIMINTAKULUT							
HENKILÖSTÖKULUT	-18 429 890	-88 000	-18 517 890	-18 002 849	-515 041	97,22%	-18 490 076
PALKAT JA PALKKIOT	-14 403 200	-88 000	-14 491 200	-14 420 984	-70 216	99,52%	-14 674 336
HENKILÖSIVUKULUT	-4 026 690	0	-4 026 690	-3 581 865	-444 825	88,95%	-3 815 740
ELÄKEKULUT	-3 394 440	0	-3 394 440	-3 105 905	-288 535	91,5%	-3 168 240
MUUT HENKILÖSIVUKULUT	-632 250	0	-632 250	-475 960	-156 290	75,28%	-647 500
PALVELUJEN OSTOT	-27 513 950	-200 000	-27 713 950	-28 084 488	370 538	101,34%	-27 309 405
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-2 054 570	0	-2 054 570	-2 229 218	174 648	108,5%	-2 269 218
AVUSTUKSET	-1 626 300	-52 000	-1 678 300	-1 560 736	-117 564	93,0%	-1 525 320
MUUT TOIMINTAKULUT	-645 930	0	-645 930	-936 643	290 713	145,01%	-799 551
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-50 270 640	-340 000	-50 610 640	-50 813 935	203 295	100,4%	-50 393 570
TOIMINTAKATE	-42 177 130	-340 000	-42 517 130	-42 032 420	-484 710	98,86%	-41 432 378
VEROTULOT	29 046 500	0	29 046 500	28 111 685	934 815	96,78%	29 218 030
VALTIONOSUUDET	15 350 840	0	15 350 840	15 422 129	-71 289	100,46%	15 861 824
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT							
KORKOTUOTOT	15 800	0	15 800	24 690	-8 890	156,27%	29 682
MUUT RAHOITUSTUOTOT	10 500	0	10 500	58 334	-47 834	555,56%	7 924
KORKOKULUT	-369 180	0	-369 180	-313 897	-55 283	85,03%	-352 994
MUUT RAHOITUSKULUT	-1 700	0	-1 700	-4 444	2 744	261,43%	-1 495
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT YHTEENSÄ	-344 580	0	-344 580	-235 317	-109 263	68,29%	-316 883
VUOSIKATE	1 875 630	-340 000	1 535 630	1 266 076	269 554	82,45%	3 330 593
POISTOT JA ARVONALENTUMISET							
SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT	-2 130 070	0	-2 130 070	-2 090 980	-39 090	98,16%	-2 064 841
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-2 130 070	0	-2 130 070	-2 090 980	-39 090	98,16%	-2 064 841
TILIKAUDEN TULOS	-254 440	-340 000	-594 440	-824 904	230 464	138,77%	1 265 752
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-254 440	-340 000	-594 440	-824 904	230 464	138,77%	1 265 752

Valtuusto käsitteli kertomusvuoden aikana talousarviomuutoksia kolmessa kokouksessaan ja päätöksillään

- myönsi sivistystoimialalle 67.000 euron lisämäärärahan (Valtuusto 4.6.2018, § 28),
- myönsi sivistystoimialalle yhden päiväkodinjohtajan viran perustamiseen 1.8.2018 alkaen 21.000 euron lisämäärärahan (Valtuusto 4.6.2018, § 23),
- myönsi sivistystoimen talousarvioon varhaiskasvatuksen tehtäväalueelle 15.000 euron lisämäärärahan Loppu-lisän kustannuksia kattamaan (Valtuusto 16.4.2018, § 9),
- myönsi perusturvan kotipalveluun 105.000 euron lisämäärärahan kolmen (3) vakituisen lähihoitajan palkkaamiseen (Valtuusto 10.12.2018, § 2018).

Toimintatuotot ylittivät talousarvion 8,47 %:a. Euromääräisesti isoin talousarvioylitys on myyntituotoissa johtuen pääosin koulutoimessa kertyneistä myyntituloista muilta kunnilta, metsän myyntituloista ja kunnan sisäisten kiinteistömenojen vyörytyksistä.

Maksutuottojen kertymä jäi lievästi budjetoidusta (-1,73 %:a). Euromääräisesti isoimmat poikkeamat ovat asiakasmaksutuloissa sekä rakennusvalvonnan maksuissa, joissa ei saavutettu talousarviotavoitteita. Varhaiskasvatuksen hoitopäivämaksukertymä vastaavasti ylitti talousarviotavoitteen ja hoitopäivämaksuja kertyi yli budjetoidun.

Tuet ja avustukset ylittivät talousarvion 32,57 %:a. Euromääräisesti eniten ylittyivät valtionavustukset, joiden toteuma oli 173,55 %:a.

Muiden toimintatuottojen osalta käyttöomaisuuden myyntivoittojen toteutuma budjetoituun nähden ylitti talousarvion 15,82 %:a.

Toimintakulut toteutuivat kokonaisuutena hyvin talousarvion puitteissa, toteutuma oli 100,4 %.

Kuluryhmätasolla budjetoidun ylittivät palvelujen ostot (1,34 %), aineet, tarvikkeet ja tavarat (8,5 %) ja muut toimintakulut (45,01 %). Muut toteutuivat säästövoittoisesti.

Henkilöstökulut toteutuivat kokonaisuutena hyvin budjetin mukaisesti, toteutuma oli 97,22 %:a.

Asiakaspalvelujen ostot toteutuivat 96,66 % budjetoidusta niihin kohdistuneiden varausten purkukirjausten ansiosta.

Muiden palvelujen ostoissa isoimmat säästöt menolajitasolla kertyivät asiantuntijapalveluiden ostoissa, koulutuksissa, ravitsemuspalveluissa, kuljetuspalvelujen ostoissa ja EU-hankkeiden kuntaosuuksissa. Isoimmat ylitykset puolestaan olivat kotikuntalain kotikuntakorvauksissa, kunnan sisäisissä kiinteistömenoissa, koulutus- ja kulttuuripalvelussa ja työvoiman vuokrauksessa.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat toteutuivat 108,5-prosenttisesti. Aineiden ja tarvikkeiden osalta isoimmat säästöt kertyivät elintarvikkeissa, koulutarvikkeissa ja vaatteistossa. Isoimmat ylitykset olivat kiinteistömenoissa, alle 500 euron kalustossa ja koneissa, työaineiden (työ- ja oppimateriaalien) sekä muun materiaalin hankinnoissa.

Avustuksissa kotitalouksille varatut avustuspäärahat varatut määrät alittuivat selvästi.

Edellä mainitun perusteella toimintakate muodostui peräti -484.710 euroa budjetoitua pienemmäksi.

Toimielinkohtainen tehtäväalueittainen toteutuminen käy ilmi kohdassa 3.5 sitovien erien toteutumista tarkastelevassa taulukossa.

VEROTULOT 2018	TA 2018 euroa	Toteutuma euroa	Poikkeama euroa	Toteutuma %
Kunnallisvero	25 303 500	24 603 649	-699 851	97,2
Kiinteistövero	2 061 200	2 024 884	-36 316	98,2
Yhteisövero	1 681 800	1 481 899	-199 901	88,1
Yhteensä	29 046 500	28 110 432	-936 068	96,8

Verotulojen toteutuivat kokonaisuudessaan -936.068 euroa vähemmän kuin oli talousarviotavoitteena.

VALTIONOSUUDET 2018	TA 2018 euroa	Toteutuma euroa	Poikkeama euroa	Toteutuma %
Valtionosuudet	15 350 840	15 422 129	71 289	100,46

Valtionosuudet toteutuivat hyvin talousarvion mukaisesti.

Rahoitustuotot ja -kulut toteutuivat talousarvioon nähden 109.263 euroa säästövoittoisesti, niiden osalta etenkin lainojen korkokulut alittivat selvästi budjetoidun.

Edellä olevaan perustuen vuosikate oli 269.544 euroa heikempi kuin lopullisessa talousarviossa.

Suunnitelman mukaiset poistot alittivat talousarvion 39.090 eurolla.

Kaikkiaan vuoden 2018 tilikauden tulos oli negatiivinen -824.904 euroa. Tilikauden alijäämä toteutui -230.464 euroa enemmän, kuin oli arvioitu vuoden 2018 talousarviossa.

3.3. INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN

	Kustannus- arvio	Aik. käyttö	Talous- arvio	TA muutos	Lopullinen talousarvio	Toteutuma	Poikkeama	Käyttö- %
--	---------------------	----------------	------------------	--------------	---------------------------	-----------	-----------	--------------

KUNNANHALLITUS

Maa-alueet								
Menot			-100 000		-100 000	0	100 000	0,0
Tulot			300 000		300 000	238 250	-61 750	
Osakkeet ja osuudet								
Menot			-35 000		-35 000	-63 449	-28 449	181,3
Tulot						45 000	45 000	
Atk-hankinnat								
Menot			-50 000		-50 000	-44 731	5 269	89,5
Valokuitu								
Menot			-300 000		-300 000	-40 350	259 650	13,5
Liikuntatoimi								
Menot			-12 000		-12 000	-12 048	-48	100,4

Kunnanhallitus yhteensä

Menot			-497 000		-497 000	-160 578	336 422	32,3
Tulot			300 000		265 000	145 022	-119 978	54,7
Netto			-197 000		-232 000	-15 555	216 445	6,7

LUPALAUTAKUNTA

Menot			-10 000		-10 000	0	10 000	0,0
-------	--	--	---------	--	---------	---	--------	-----

Lupalautakunta yhteensä

Menot			-10 000		-10 000	0	10 000	0,0
Tulot								
Netto			-10 000		-10 000	0	10 000	0,0

PERUSTURVALAUTAKUNTA

Sosiaalitoimen koneet ja kalusto								
Menot			-13 000		-13 000	0	13 000	0,0
Sosiaalitoimen atk-hankinnat								
Menot			-48 000		-48 000	-14 099	33 901	29,4

Perusturvalautakunta yhteensä

Menot			-61 000		-61 000	-14 099	46 901	23,1
Tulot								
Netto			-61 000		-61 000	-14 099	46 901	23,1

	Kustannus- arvio	Aik. käyttö	Talous- arvio	TA muutos	Lopullinen talousarvio	Toteutuma	Poikkeama	Käyttö- %
--	---------------------	----------------	------------------	--------------	---------------------------	-----------	-----------	--------------

SIVISTYSLAUTAKUNTA

Koulutoimen koneet ja kalusto

Menot			-204 000		-204 000	-206 402	-2 402	101,2
-------	--	--	----------	--	----------	----------	--------	-------

**Sivistyslautakunta
yhteensä**

Menot			-204 000		-204 000	-206 402	-2 402	101,2
Tulot								
Netto			-204 000		-204 000	-206 402	-2 402	101,2

TEKNINEN LAUTAKUNTA

Talonrakennus:								
Peruskorjaus- ja muutostyöt								
Menot			-551 000		-551 000	-471 496	79 504	85,6
Tulot								
Keskuskeittiö								
Menot			-15 000		-15 000	-1 497	13 503	10,0
Tulot								
Liikuntatila								
Menot			-30 000		-30 000	-2 391	27 609	8,0
Tulot								
Talonrakennus yhteensä								
Menot			-596 000		-596 000	-475 384	120 616	79,8
Tulot								
Netto			-596 000		-596 000	-475 384	120 616	79,8

Liikenneväylät:								
Kaavateiden rakentaminen								
Menot			-110 000		-110 000	-60 938	49 062	55,4
Tulot							0	
Tievalaistuksen rakentaminen								
Menot			-40 000		-40 000	-27 009	12 991	67,5
Tulot								
Liikenneväylät yhteensä								
Menot			-150 000		-150 000	-87 947	62 053	58,6
Tulot								
Netto			-150 000		-150 000	-87 947	62 053	58,6

Ympäristötyöt								
Menot			-65 000		-65 000	-55 024	9 976	84,7
Tulot								
Netto			-65 000		-65 000	-55 024	9 976	84,7

	Kustannus- arvio	Aik. käyttö	Talous- arvio	TA muutos	Lopullinen talousarvio	Toteutuma	Poikkeama	Käyttö- %
Urheilu- ja liikuntapaikat								
Menot			-650 000		-650 000	-629 852	20 148	96,9
Tulot			28 000			0		
Netto			-650 000		-650 000	-629 852	20 148	96,9

Vesi- ja viemärilaitos:								
Vesijohtoverkosto								
Menot			-350 000		-350 000	-113 439	236 561	32,4
Tulot								
Viemäriverkosto								
Menot			-150 000		-150 000	-120 448	29 552	80,3
Tulot								
Vesi- ja viemärilaitos yhteensä								
Menot			-500 000		-500 000	-233 887	266 113	46,8
Tulot								
Netto			-500 000		-500 000	-233 887	266 113	46,8

Teknisen toimen koneet ja kalusto								
Menot			-80 000		-80 000	-67 874	12 126	84,8

Tekninen lautakunta yhteensä

Menot			-2 041 000		-2 041 000	-1 549 969	491 031	75,9
Tulot			28 000		28 000		-28 000	
Netto			-2 013 000		-2 013 000	-1 549 969	463 031	77,0

INVESTOINNIT YHTEENSÄ

Menot			-2 813 000		-2 813 000	-1 931 048	881 952	68,6
Tulot			328 000		328 000	145 022	-182 978	44,2
Netto			-2 485 000		-2 485 000	-1 786 026	698 974	71,9

Perusturvalautakunnan investointimäärärahoja oli varattuna vuodelle 2018 -61.000 euroa. Määrärahasta on toteutunut -14.150 euroa kotihoidon mobiilitoiminnanohjausjärjestelmän hankintaan. Kotihoidon seudullinen RAIsoft ohjelman hankinta on siirtynyt vuodelle 2019, siihen oli vuoden 2018 TA:ssa varattu -24.000 euroa. Eedilän hoitajakutsujärjestelmään oli myös varattu -13.000 euroa, mutta kokonaisuus on toteutettu jo vuoden 2017 määrärahoista.

Sivistyslautakunnan irtainmäärärahalla uusittiin Kirkonkylän koulun ja yläkoulun av-välineitä sekä hankittiin välituntiliikuntaan aktivoivia laitteita Koulukeskuksen piha-alueen Sportti-parkiin. Joentaan, Kormun, Länsi-Lopen ja Pilpalan koulujen pihalle rakennettiin lähiliikuntapaikat, joiden suunnitteluun koululaiset osallistuivat.

Teknisen lautakunnan merkittävimmät investointihankkeet olivat:

- Kirkonkylän koulukeskuksen korjaustöiden loppuun saattaminen
- Päiväkotikiikun aidan uusiminen
- Kuntalan ilmanvaihdon parantaminen
- Läyliäisten nuorisotilan rakentaminen
- Päiväkotikiikun vesijohtojen uusiminen
- kotitalousluokkien ja keskuskeittiön suunnittelu sekä liikuntahallin aluesuunnitelman laatiminen
- pienempiä korjaus- ja muutostöitä Hoivakoti Salmelassa, Läyliäisten koulun pihatytöt, kamera-valvonnan laajentaminen eri kiinteistöissä.

Liikenneväylien osalta peruskorjattiin Ojajoenkaari. Valaistusta uusittiin Läyliäisten Ruunankorvessa sekä Läyliäistenraitin kevytliikenneväylällä. Myönnetystä määrärahasta jäi toteuttamatta kunnan osuus eritasoliittymän suunnittelukustannuksiin (ELY:n hanke).

Ympäristötoihin varatulla määrärahalla kunnostettiin ja uusittiin uimaranta-alueita sekä laitureita. Lisäksi uusittiin leikkivälineistöä leikkipaikoilla sekä rakennettiin Isokorkeen alueelle kuntoportaat.

Urheilu- ja liikuntapaikkoihin varatulla määrärahalla aloitettiin kirkonkylän urheilukentän peruskorjaus, joka jatkuu vuoden 2019 puolelle ja valmistuu kesäkuun 2019 loppuun mennessä. Peruskorjauksen 2-vaiheeseen haettiin määräaikaan mennessä myös valtionavustusta.

3.4. RAHOITUSOSAN TOTEUTUMINEN

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Tot-%
TOIMINNAN RAHAVIRTA						
VUOSIKATE	1 875 630	-340 000	1 535 630	1 266 076	269 554	82,45%
TULORAHOITUKSEN KORJAUSET	-150 000	0	-150 000	-504 237	354 237	336,16%
	1 725 630	-340 000	1 385 630	761 839	623 791	54,98%
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA						
INVESTOINTIMENOT	-2 813 000	0	-2 813 000	-1 931 048	-881 952	68,65%
RAHOITUSOSUDET INVESTOINTIMENOIHIN	28 000	0	28 000	0	28 000	0,0%
PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSTULOT	450 000	0	450 000	283 250	166 750	62,94%
	-2 335 000	0	-2 335 000	-1 647 798	-687 202	70,57%
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-609 370	-340 000	-949 370	-885 959	-63 411	93,32%
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA						
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET						
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	25 000	0	25 000	25 000	0	100,0%
	25 000	0	25 000	25 000	0	100,0%
LAINAKANNAN MUUTOKSET						
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	4 000 000	0	4 000 000	4 000 000	0	100,0%
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-3 195 830	0	-3 195 830	-4 236 458	1 040 628	132,56%
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	-1 000 000	0	-1 000 000	0	-1 000 000	0,0%
	-195 830	0	-195 830	-236 458	40 628	120,75%
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET						
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA PÄÄOMIEN MUUTOKSET	0	0	0	-14 089	14 089	
VAIHTO-OMAISUUDEN MUUTOS	0	0	0	2 165	-2 165	
SAAMISTEN MUUTOS	0	0	0	-29 649	29 649	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	0	0	0	1 213 248	-1 213 248	
	0	0	0	1 171 675	-1 171 675	
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-170 830	0	-170 830	960 217	-1 131 047	-562,09%
RAHAVAROJEN MUUTOS	-780 200	-340 000	-1 120 200	74 258	-1 194 458	-6,63%
RAHAVARAT 31. 12.	855 183					
1. 1.	780 925			74 258		

Rahoitusosa osoittaa varsinaisen toiminnan ja investointien sekä rahoituksen rahavirtojen vaikutuksen kunnan rahavarojen muutokseen tilikaudella.

Vertailulaskelma osoittaa toiminnan ja investointien rahavirran toteutuneen budjetoitua paremmin.

Pitkääikaisten lainojen osalta kunta lyhensi pitkäaikaisia lainoja lyhennysohjelman mukaisesti. Lyhyt-aikaista lainaa kunnalla oli saman verran vuoden 2018 lopussa, kuin oli ollut vuoden 2017 lopussa.

3.5. YHTEENVETO VALTUUSTON HYVÄKSYMIEEN MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIOIDEN TOTEUTUMISESTA

	Sito- vuus N/B	Määrärahat						Tuloarviot					
		Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Poikkeama %	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Poikkeama %
KÄYTTÖTALOUSOSA													
Keskusvaalilautakunta		27 060	0	27 060	12 190	14 870	45,0 %	25 200	0	25 200	13 528	-11 672	53,7 %
Vaalit	B	27 060	0	27 060	12 190	14 870	45,0 %	25 200	0	25 200	13 528	-11 672	53,7 %
Tarkastuslautakunta		24 770	0	24 770	19 521	5 249	78,8 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Tarkastustoimi	B	24 770	0	24 770	19 521	5 249	78,8 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Kunnanhallitus		3 090 220	0	3 090 220	2 778 441	311 779	89,9 %	672 570	0	672 570	796 740	124 170	118,5 %
Keskushallinto	B	1 789 840	0	1 789 840	1 592 976	196 864	89,0 %	57 500	0	57 500	341 185	283 685	593,4 %
Henkilöstöhallinto	B	860 730	0	860 730	712 470	148 260	82,8 %	233 870	0	233 870	101 172	-132 698	43,3 %
Maankäyttö	B	147 950	0	147 950	171 214	-23 264	115,7 %	329 000	0	329 000	294 846	-34 154	89,6 %
Kulttuuritoimi	B	115 780	0	115 780	122 729	-6 949	106,0 %	7 100	0	7 100	12 355	5 255	174,0 %
Liikuntatoimi	B	175 920	0	175 920	179 053	-3 133	101,8 %	45 100	0	45 100	47 182	2 082	104,6 %
Lupalautakunta		343 910	0	343 910	318 796	25 114	92,7 %	185 250	0	185 250	168 451	-16 799	90,9 %
Rakennusvalvonta	B	162 160	0	162 160	154 674	7 486	95,4 %	143 100	0	143 100	122 586	-20 514	85,7 %
Ympäristönsuojelu	B	181 750	0	181 750	164 123	17 627	90,3 %	42 150	0	42 150	45 865	3 715	108,8 %
Perusturvalautakunta/sosiaalitoimi		27 245 300	200 000	27 445 300	27 134 407	310 893	98,9 %	1 942 230	0	1 942 230	1 986 398	44 168	102,3 %
Terveystenhuolto	B	16 292 200	0	16 292 200	15 932 174	360 026	97,8 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Perusturvatoimen hallinto	B	223 070	0	223 070	214 534	8 536	96,2 %	0	0	0	22	22	0,0 %
Lasten ja perheiden palvelut	B	1 835 660	170 000	2 005 660	1 981 303	24 357	98,8 %	46 000	0	46 000	65 073	19 073	141,5 %
Aikuisten ja vammaisten palvelut	B	3 132 690	0	3 132 690	2 737 735	394 955	87,4 %	375 600	0	375 600	439 914	64 314	117,1 %
Vanhusten palvelut	B	5 461 180	30 000	5 491 180	5 990 653	-499 473	109,1 %	1 470 630	0	1 470 630	1 431 547	-39 083	97,3 %
Työllistymistä edistävä toiminta	B	300 500	0	300 500	278 009	22 491	92,5 %	50 000	0	50 000	49 843	-157	99,7 %
Sivistyslautakunta		13 866 120	140 000	14 006 120	14 156 314	-150 194	101,1 %	726 100	0	726 100	842 379	116 279	116,0 %
Sivistystoimen yhteiset palvelut	B	204 620	0	204 620	196 732	7 888	96,1 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Varhaiskasvatus	B	3 846 430	73 000	3 919 430	3 898 103	21 327	99,5 %	466 100	0	466 100	419 738	-46 362	90,1 %
Esiopetus	B	457 770	0	457 770	456 442	1 328	99,7 %	0	0	0	375	375	0,0 %
Perusopetus	B	7 785 190	67 000	7 852 190	7 954 666	-102 476	101,3 %	144 670	0	144 670	290 468	145 798	200,8 %
Lukiot	B	580 650	0	580 650	624 196	-43 546	107,5 %	0	0	0	3 747	3 747	0,0 %
Iltaopisto	B	153 040	0	153 040	165 567	-12 527	108,2 %	51 900	0	51 900	47 875	-4 025	92,2 %
Kansalaisopisto	B	213 950	0	213 950	231 304	-17 354	108,1 %	42 000	0	42 000	52 636	10 636	125,3 %
Musiikkiopisto	B	31 950	0	31 950	27 171	4 779	85,0 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Kirjastotoimi	B	453 770	0	453 770	463 596	-9 826	102,2 %	14 430	0	14 430	20 418	5 988	141,5 %
Nuorisotoimi	B	138 750	0	138 750	138 538	212	99,8 %	7 000	0	7 000	7 120	120	101,7 %

	Sito-	Määrärahat						Tuloarviot					
	vuus	Alkuperäinen	Talousarvio-	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama	Poikkeama %	Alkuperäinen	Talousarvio-	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama	Poikkeama %
	N/B	talousarvio	muutokset	muutosten				talousarvio	muutokset	muutosten			
				jälkeen						jälkeen			
Tekninen lautakunta		5 673 260	0	5 673 260	6 394 264	-721 004	112,7 %	4 485 160	0	4 485 160	4 909 693	424 533	109,5 %
Tekninen hallinto	B	286 830	0	286 830	294 833	-8 003	102,8 %	23 500	0	23 500	32 293	8 793	137,4 %
Tekniset palvelut	B	139 760	0	139 760	158 076	-18 316	113,1 %	1 980	0	1 980	57 991	56 011	2928,9 %
Ruokapalvelut	B	1 303 700	0	1 303 700	1 096 221	207 479	84,1 %	1 323 290	0	1 323 290	1 184 777	-138 513	89,5 %
Liikenneväylät	B	179 700	0	179 700	189 327	-9 627	105,4 %	500	0	500	3 661	3 161	732,3 %
Yleiset alueet	B	246 140	0	246 140	277 648	-31 508	112,8 %	9 470	0	9 470	15 173	5 703	160,2 %
Rakennukset	B	2 476 480	0	2 476 480	3 178 655	-702 175	128,4 %	2 181 140	0	2 181 140	2 625 711	444 571	120,4 %
Palo- ja pelastustoimi	B	445 880	0	445 880	449 127	-3 247	100,7 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Vesi- ja viemärilaitos	B	594 770	0	594 770	750 378	-155 608	126,2 %	945 280	0	945 280	990 086	44 806	104,7 %
TULOSLASKELMAOSA													
Verotulot								29 046 500	0	29 046 500	28 111 685	-934 815	96,8 %
Valtionosuudet								15 350 840	0	15 350 840	15 422 129	71 289	100,5 %
Korkotulot								15 800	0	15 800	24 690	8 890	156,3 %
Muut rahoitustulot								10 500	0	10 500	58 334	47 834	555,6 %
Korkomenot		369 180	0	369 180	313 897	55 283	85,0 %					0	0,0 %
Muut mehoitusmenot		1 700	0	1 700	4 444	-2 744	261,4 %					0	0,0 %
Satunnaiset erät		0	0	0	0	0	0,0 %	0	0	0	0	0	0,0 %
INVESTOINTIOSA													
Kunnanhallitus		497 000	0	497 000	160 578	336 422	209,5 %	300 000	0	300 000	283 250	-16 750	94,4 %
Maa-alueet	B	100 000	0	100 000	0	100 000	0,0 %	300 000	0	300 000	238 250	-61 750	79,4 %
Osakkeet ja osuudet	B	0	0	0	63 449	-63 449	-100,0 %	0	0	0	45 000	45 000	0,0 %
Lopenpaja, po-vastikkeet	B	35 000	0	35 000	0	35 000	0,0 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Atk-hankinnat	B	50 000	0	50 000	44 731	5 269	11,8 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Valokuitu	B	300 000	0	300 000	40 350	259 650	643,5 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Kk urheilukentän välineistö	B	12 000	0	12 000	12 048	-48	-0,4 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Lupalautakunta		10 000	0	10 000	0	10 000	0,0 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Vesienhoitohank. kunnan osal.	B	10 000	0	10 000	0	10 000	0,0 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Perusturvalautakunta		61 000	0	61 000	14 099	46 901	332,6 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Eedilän hoitajakutsujärjestelmä, uusi	B	13 000	0	13 000	0	13 000	0,0 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Kotihoid.mobiili / toiminnanohj.	B	24 000	0	24 000	14 099	9 901	70,2 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Kotihoidon seudullinen RAlsoft ohj.	B	24 000	0	24 000	0	24 000	0,0 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Sivistyslautakunta		204 000	0	204 000	206 402	-2 402	-1,2 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Dataprojektori ja dokument.kamera	B	24 000	0	24 000	24 215	-215	-0,9 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Sportti-parkki, kk koulukeskus	B	20 000	0	20 000	20 996	-996	-4,7 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Kormu, lähiliikuntapaikka	B	40 000	0	40 000	38 529	1 471	3,8 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Pilpala, lähiliikuntapaikka	B	40 000	0	40 000	42 257	-2 257	-5,3 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Länsi-Loppi, lähiliikuntapaikka	B	40 000	0	40 000	40 263	-263	-0,7 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Joentaka, lähiliikuntapaikka	B	40 000	0	40 000	40 142	-142	-0,4 %	0	0	0	0	0	0,0 %

	Sito- vuus	Määrärahat						Tuloarviot					
		Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Poikkeama %	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Poikkeama %
	N/B												
Tekninen lautakunta		2 041 000	0	2 041 000	1 549 969	491 031	31,7 %	28 000	0	28 000	0	-28 000	0,0 %
Satakielen runkovesijoht.uusiminen	B	30 000	0	30 000	12 931	17 069	132,0 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Sirkuksen aidan uusiminen	B	25 000	0	25 000	34 665	-9 665	-27,9 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Kk koulukeskus hankesuun., A-rak.	B	200 000	0	200 000	327 236	-127 236	-38,9 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Kk koulukeskus kotitalousl. peruskorj.	B	70 000	0	70 000	22 663	47 338	208,9 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Läyliäisten koulun pihan kunnostus	B	20 000		20 000	21 363	-1 363	-6,4 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Kunnantalon valaistuksen uusiminen	B	11 000	0	11 000	4 780	6 220	130,1 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Varikon aitauksen ja portin uusiminen	B	15 000	0	15 000	17 962	-2 962	-16,5 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Kameravalvonta	B	30 000	0	30 000	29 896	104	0,3 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Varaus	B	150 000	0	150 000	0	150 000	0,0 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Keskuskeittiön selvitystyö	B	15 000	0	15 000	1 497	13 503	902,3 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Kevyen liikuntahallin suunnitelma	B	30 000	0	30 000	2 391	27 609	1154,4 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Kirkonkylän eritasoliittymän suunnit.	B	50 000	0	50 000	0	50 000	0,0 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Vanhon kaavateiden peruskorjaus	B	60 000	0	60 000	60 938	-938	-1,5 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Tievalaistuksen uusiminen	B	40 000	0	40 000	27 009	12 991	48,1 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Uimarannat / venevalkamat ja leikkipuistot	B	65 000	0	65 000	55 024	9 976	18,1 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Keskusurheilukentän saneeraus	B	650 000	0	650 000	629 852	20 148	3,2 %	28 000	0	28 000	0	-28 000	0,0 %
UV-laitteisto ja vo:n suunnittelu	B	300 000	0	300 000	108 167	191 833	177,3 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Vesilaitoksen varaus arvaamat.	B	50 000	0	50 000	5 273	44 728	848,3 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Lietekäsittelyn saneeraus, osuus	B	100 000	0	100 000	99 080	920	0,9 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Viemärisaneeraus, Läyliäinen	B	50 000	0	50 000	21 368	28 632	134,0 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Traktori / harjakone	B	80 000	0	80 000	67 874	12 126	17,9 %	0	0	0	0	0	0,0 %
RAHOITUSOSA													
Antolainauksen muutokset		25 000	0	25 000	25 000	0	100,0 %	0	0	0	0	0	0,0 %
Antolainojen lisäys	B												
Antolainasaamisten vähennys	B	25 000	0	25 000	25 000	0	100,0 %						
Lainakannan muutokset		4 195 830	0	4 195 830	4 236 458	-40 628	101,0 %	4 000 000	0	4 000 000	4 000 000	0	100,0 %
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B							4 000 000		4 000 000	4 000 000	0	100,0 %
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B	3 195 830	0	3 195 830	4 236 458	-1 040 628	132,6 %						
Lyhytaikaisten lainojen muutos	N	1 000 000	0	1 000 000	0	1 000 000	0,0 %						
Oman pääoman muutokset	B												
KAIKKI YHTEENSÄ		57 675 350	340 000	58 015 350	57 324 782	690 568	98,8 %	56 788 150	0	56 788 150	56 617 277	170 873	99,7 %

3.6. TASEYKSIKÖN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

TOIMIELIN: TEKNINEN LAUTAKUNTA

TEHTÄVÄALUE: VESI- JA VIEMÄRILAITOS

Perustehtävä

Vesilaitos: Kirkonkylä, Launonen, Läyliäinen, Kaartjärvi.
Viemärlaitos: Kirkonkylä, Launonen, Läyliäinen, Kaartjärvi.

TALOUSARVIO 2018

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite	Tavoite 2018	Mittarit, joilla onnistumista kuvataan	Vastuuhenkilö
1. Parempaa arkea	Talousvesi täyttää sille asetetut vaatimukset	Vesitutkimukset tutkimusohjelman mukaisesti, yhteistyössä valvonta-osaston kanssa Ei laatupoikkeamia	Tekninen johtaja, Kiinteistöpäällikkö

Toteutuma

Talousvesi on täyttänyt sille asetetut vaatimukset. Vesilaitoksiin asennetut UV-laitteistot ovat parantaneet veden laatua eikä laatupoikkeamia kertomusvuonna ole ollut.

Talous

580 VESI- JA VIEMÄRILAITOS (ERILL	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 1-12 / 2018	Poikkeama	Tot-%	Toteutuma 1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT	945 280	0	945 280	990 086	-44 806	104,74%	999 736
TOIMINTAKULUT	-594 770	0	-594 770	-750 378	155 608	126,16%	-730 698
TOIMINTAKATE	350 510	0	350 510	239 708	110 802	68,39%	269 038
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-8 880	0	-8 880	0	-8 880	0,0%	0
VUOSIKATE	341 630	0	341 630	239 708	101 922	70,17%	269 038
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-403 230	0	-403 230	-378 447	-24 783	93,85%	-386 069
TILIKAUDEN TULOS	-61 600	0	-61 600	-138 738	77 138	225,22%	-117 031
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-61 600	0	-61 600	-138 738	77 138	225,22%	-117 031

Mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Pumpattu vesi, m ³	293.978	276.329	250.000	288.193
Laskutettu vesi, m ³	183.337	191.691	207.000	190.368
Jätevesi Riihimäkeen, m ³	379.512	399.087	250.000	356.812
Laskutettu jätevesi, m ³	171.421	179.863	190.000	178.926

Talousarvion toteutuminen ja poikkeamat

Vesi- ja viemärlaitoksen tulot ylittyivät 4,7 % eli 44.806 €. Vastaavasti menot ylittyivät 12,1 % eli 121.944 €. Menojen ylitys johtui useista jätevedenpumppaamoiden pumppurikoista sekä Riihimäelle johdettavan jäteveden kapasiteettivarausten ylittymisillä -> laatupoikkeamaylitykset olivat noin 48.000 € ja virtaamaylitys 57.000 €. Vuoden 2018 aikana tapahtui myös viemärin tukkeutuminen, josta aiheutui yksityiselle kiinteistölle vahinkoa, joka korjattiin. Tapahtuneesta tehtiin vahinkoilmoitus vakuutusyhtiöön, päätöstä korvauksista ei vielä ole käytettävissä.

LUOTTAMUSHENKILÖT TOIMIELIMITÄIN 2018

Valtuusto

Suomen Keskusta rp.

Valtuutetut:	Läsnäolot	Varavaltuutetut:	Läsnäolot
Kanerva Risto	6/6	1. Peltomäki Marja	
Kataja Janne	6/6	2. Saksala Eija	
Kilpiäinen Jorma (II vpj.)	6/6	3. Mustajoki Markus	
Lehtilä Heli	6/6	4. Kuparinen Jarmo	
Myllykoski Satu	6/6	5. Lilja Sami	
Männistö Minna	6/6	6. Sahari Eeva	
Niemelä Asko	6/6	7. Väänänen Elis	
Päivärinta Teemu	6/6	8. Kuparinen Kari	
Ukkola Marja	6/6	9. Koski Antero	

Kansallinen Kokoomus rp.

Valtuutetut:	Läsnäolot	Varavaltuutetut:	Läsnäolot
Heinonen Timo (pj.)	6/6	1. Voivala Kati	4/6
Joutsen-Hänninen Riitta	5/6	2. Rautiainen Aleks	
Laine Rosa	4/6	3. Tulkki Janne	
Laukkanen Jarmo	6/6	4. Mikkola Jarkko	
Mikkola Antti	5/6	5. Hopearuoho Sirpa	
Pyhälampi Eeva	6/6	6. Männistö Juhana	
Seppälä Tiina	6/6	7. Saari Karoliina	

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue rp.

Valtuutetut:	Läsnäolot	Varavaltuutetut:	Läsnäolot
Ahlqvist Leila	5/6	1. Järvinen Marjo	1/6
Hietala-Virtanen Satu-Maria	6/6	2. Savolainen Markku	
Kollin Ossi	6/6	3. Tuominen Susanna	
Lähde Joni	6/6	4. Saikkonen Marko	
Perälä Timo	6/6	5. Leino Krista	
Salomaa Ari	6/6	6. Pikkarainen Jarmo	
Vuorinen Sakari	6/6	7. Tölmälä Tuukka	

Perussuomalaiset rp:n ja Suomen Kristillisdemokraatit (KD) r.p:n vaaliliitto

Valtuutetut:	Läsnäolot	Varavaltuutetut:	Läsnäolot
Naakka Tommi (PS)	6/6	1. Suonurmi Riitta (KD)	1/6
Salminen Antti (PS)	5/6	2. Äikää Maritza (KD)	

Vasemmistoliitto rp.

Valtuutetut:	Läsnäolot	Varavaltuutetut:	Läsnäolot
Rautiainen Marianna	4/6	1. Lilja Kari	1/6
		2. Marjanen Joanna	1/6

Vihreä liitto rp.

Valtuutetut:	Läsnäolot	Varavaltuutetut:	Läsnäolot
Pirttilä Satu	6/6	1. Tuohimaa-Salminen Kristiina 2. Mustonen Leo	

Valtuuston kokoonpanossa vuonna 2018 tapahtuneet muutokset:

Sami Spåralle on myönnetty ero 4.6.2018 ja toiseksi varajäseneksi on noussut Leo Mustonen.

Nuorisovaltuusto

Nuorisovaltuutettu	Läsnäolot	(valtuuston kokouksissa)
Hatakka Venla	6/6	
Joutsen Essi	5/6	
Lehtinen Susa	6/6	
Leppikallio Aapo	6/6	
Riento Tuomas	5/6	
Riikonen Viivi	5/6	

Kunnanhallitus

Jäsen	Läsnäolot	Henkilökohtainen varajäsen	Läsnäolot
Ukkola Marja (pj.)	14/15	Päivärinta Teemu	1/15
Seppälä Tiina (vpj.)	15/15	Männistö Juhana	
Ahlqvist Leila	15/15	Tuominen Susanna	
Hietala-Virtanen Satu-Maria	14/15	Järvinen Marjo	1/15
Kataja Janne	15/15	Myllykoski Satu	1/15
Kollin Ossi	15/15	Pikkarainen Jarmo	
Lehtilä Heli	14/15	Kanerva Risto	1/15
Lähde Joni	13/15	Tölmälä Tuukka	
Niemelä Asko	14/15	Männistö Minna	1/15
Pyhälampi Eeva	12/15	Laine Rosa	3/15
Salminen Antti	13/15	Mikkola Antti	2/15

Henkilöstöjaosto

Jäsen	Läsnäolot	Henkilökohtainen varajäsen	Läsnäolot
Seppälä Tiina (pj.)	5/5	Pyhälampi Eeva	
Lähde Joni (vpj.)	3/5	Kollin Ossi	
Lehtilä Heli	5/5	Niemelä Asko	
Kunnanjohtaja (Salmela Mikko)	4/5		

Henkilöstöjaoston kokoonpanossa vuonna 2018 tapahtuneet muutokset:

Varapuheenjohtaja Sakari Vuoriselle on myönnetty ero 23.4.2018 ja tilalle on valittu Joni Lähde.

Vapaa-aikajaosto

Jäsen	Läsnäolot	Henkilökohtainen varajäsen	Läsnäolot
Lähde Joni (pj.)	1/2	Savolainen Markku	1/2
Lilja Sami (vpj.)	2/2	Leino Asta	
Hämäläinen Ossi	2/2	Seppälä Tiina	
Joutsu-Hänninen Riitta	1/2	Tulkki Janne	
Marjanen Joanna	1/2	Toivonen Sirkka	1/2
Mustonen Leo	0/2	Tudeer Marika	1/2
Äikää Maritza	0/2	Salminen Antti	

Vapaa-aikajaoston kokoonpanossa vuonna 2018 tapahtuneet muutokset:

Jäsen Sami Spåralle on myönnetty ero 5.3.2018 ja tilalle on valittu Leo Mustonen.

Keskusvaalilautakunta

Jäsen	Läsnäolot	Varajäsen	Läsnäolot
Päivärinta Teemu (pj.)	1/2	1. Männistö Minna	
Pesonen Vesa (vpj.)	2/2	2. Hopearuoho Sirpa	1/2
Suonurmi Riitta	2/2	3. Mustonen Leo	
Tudeer Marika	2/2	4. Hämäläinen Ossi	
Vuorinen Sakari	2/2	5. Toivonen Sirkka	

Tarkastuslautakunta

Jäsen	Läsnäolot	Henkilökohtainen varajäsen	Läsnäolot
Rautiainen Marianna (pj.)	10/10	Vuorinen Raili	
Naakka Tommi (vpj.)	8/10	Äikää Maritza	1/10
Hakala Mirjami	10/10	Kaasalainen Kaisa	
Laitio Ari	9/10	Zetterman Kirsi	
Pakarinen Ari	8/10	Männistö Juhana	
Suonurmi Riitta	10/10	Rautiainen Aleksi	
Tuohimaa-Salminen Kristiina	10/10	Mustonen Leo	

Lupalautakunta

Jäsen	Läsnäolot	Henkilökohtainen varajäsen	Läsnäolot
Mikkola Antti (pj.)	7/8	Paalijärvi Sari	
Hellgren Seppo (vpj.)	8/8	Hauhia Vesa	
Kallela Sanna	6/8	Laukkanen Jarmo	1/8
Kanerva Risto	7/8	Myllykoski Satu	
Mustajoki Markus	0/8	Leino Asta	4/8
Männistö Minna	3/8	Päivärinta Teemu	4/8
Pirttilä Satu	8/8	Kekki Outi	
Salomaa Ari	8/8	Asell Reijo	
Voivala Kati	5/8	Hatakka Jarno	2/8

Perusturvalautakunta

Jäsen	Läsnäolot	Henkilökohtainen varajäsen	Läsnäolot
Kataja Janne (pj.)	7/10	Kari Vida	1/10
Hietala-Virtanen Satu-Maria (vpj.)	7/10	Vuorinen Raili	3/10
Lilja Kari	9/10	Pikkarainen Jarmo	1/10
Marjanen Joanna	9/10	Tuomi Mirja	1/10
Männistö Juhana	6/10	Hopearuoho Sirpa	
Peltomäki Marja	6/10	Väänänen Elis	2/10
Rautiainen Aleksi	9/10	Voivala Kati	2/10
Saari Karoliina	7/10	Pesonen Vesa	2/10
Saksala Eija	10/10	Kuparinen Jarmo	1/10

Sivistyslautakunta

Jäsen	Läsnäolot	Henkilökohtainen varajäsen	Läsnäolot
Ahlqvist Leila (pj.)	11/11	Järvinen Marjo	
Joutsu-Hänninen Riitta (vpj.)	7/11	Muhonen Santeri	3/11
Laine Rosa	8/11	Ahonen Timo	3/11
Lilja Sami	10/11	Lehtilä Heli	1/11
Myllykoski Satu	11/11	Arminen Mika	
Männistö Minna	10/11	Pyyhtiä Jukka	1/11
Perälä Timo	11/11	Tuominen Susanna	
Saikkonen Marko	10/11	Hauhia Vesa	
Tulkki Janne	7/11	Voivala Kati	2/11

Tekninen lautakunta

Jäsen	Läsnäolot	Henkilökohtainen varajäsen	Läsnäolot
Kollin Ossi (pj.)	9/9	Lilja Kari	
Päivärinta Teemu (vpj.)	9/9	Männistö Minna	
Kari Vida	8/9	Mustajoki Markus	
Mikkola Antti	7/9	Grönholm Saija	1/9
Mikkola Jarkko	6/9	Paalijärvi Sari	
Oksanen Minna	9/9	Weckman Jouni	
Pirttilä Satu	9/9	Järvinen Marjo	
Sahari Eeva	9/9	Arminen Oiva	
Savolainen Markku	8/9	Kalliotuuli Seppo	

Riihimäen seudun terveystieteiden kuntayhtymä

Yhtymähallitus

Jäsen

Hatakka Jarno
Rautiainen Marianna
Ukkola Marja

Henkilökohtainen varajäsen

Saari Karoliina
Vuorinen Raili
Kuparinen Jarmo

Tarkastuslautakunta

Jäsen

Hopearuoho Sirpa

Henkilökohtainen varajäsen

Seppälä Tiina

Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä

Valtuusto

Jäsen

Lehtilä Heli
Tuohimaa-Salminen Kristiina
Saari Karoliina

Henkilökohtainen varajäsen

Kari Vida
Pirttilä Satu
Pyhälampi Eeva

Eteva kuntayhtymä

Yhtymäkokous

Edustaja

Rautiainen Marianna

Hämeen liitto

Maakuntavaltuusto

Jäsen

Heinonen Timo
Hietala-Virtanen Satu-Maria
Niemelä Asko

Maakuntahallitus

Jäsen

Ei edustajaa

Varajäsen

Ei edustajaa

Jätelautakunta (Kiertokapula Oy:n osakaskuntien muodostama)**Jäsen**

Myllykoski Satu

Henkilökohtainen varajäsen

Lehtilä Heli

Käräjäoikeuden lautamiehet

Seppälä Tiina

Kiinteistötoimitusten uskotut miehet

Hatakka Jarno

Hauhia Vesa

Hietala-Virtanen Satu-Maria

Kallela Sanna

Kekki Outi

Leino Maria

Pyyhtiä Jukka

Siivonen Erkki

Siivonen Heidi

Äikää Maritza

Kanta-Hämeen poliisilaitoksen neuvottelukunta**Jäsen**

Salminen Antti

Henkilökohtainen varajäsen

Naakka Tommi

K.F.A. ja Edla Johanna von Qvantenin Opintorahastosäätiö

Hallitus

Jäsen

Laukkanen Jarmo

Ukkola Marja

Varajäsen

Hopearuoho Sirpa

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT**TULOSLASKELMA****Toimintatuotot / Toimintakulut, %**

$$= 100 * \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$$

Vuosikate/poistot %

$$= 100 * \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$$

Vuosikate, € / asukas

$$= \text{Vuosikate} / \text{Asukasmäärä 31.12.}$$

RAHOITUSLASKELMA**Toiminnan ja investointien rahavirta 5 vuodelta, €**

$$= \text{Tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden Toiminnan ja investointien rahavirta välituloksen kertymä}$$

Investointien tulorahoitus, %

$$= 100 * \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno (=Investointimenot-Rahoitusosuudet)}$$

Lainanhoitokate

$$= (\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$$

Kassasta maksut:

Tuloslaskelmasta:

$$= \text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön} + \text{Korkokulut} + \text{Muut rahoituskulut}$$

Rahoituslaskelmasta:

$$= \text{Investointimenot} + \text{Antolainojen lisäys} + \text{Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)}$$

Kassan riittävyys (pv):

$$= 365 \text{ pv} * \text{Rahavarat 31.12.} / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$$

TASE**Omavaraisuusaste, %**

$$= 100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$$

Rahoitusvarallisuus:

$$= \text{Rahoitusomaisuus} + \text{Pitkäaikaiset saamiset} + \text{Muut sijoitukset} - \text{Vieras pääoma} + \text{Saadut ennakot}$$

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

$$= 100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot (=Toimintatuotot + Verotulot + Käyttötalouden valtionosuudet)}$$

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista

$$= 100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot} + \text{Vuokravastuut}) / \text{Käyttötulot}$$

Kertynyt ylijäämä:

$$= \text{Edellisten tilikausien yli-/alijäämä} + \text{Tilikauden yli-/alijäämä}$$

Lainakanta 31.12.

$$= \text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$$

Lainakanta / Pysyvät vastaavat

$$= 100 * \text{Lainakanta} / \text{Pysyvät vastaavat}$$

Lainasaamiset 31.12.

$$= \text{Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset}$$

LOPEN KUNTA
TULOSLASKELMA

	2018		2017	
Toimintatuotot				
Myyntituotot	1 701 968,28		1 691 522,72	
Maksutuotot	2 021 280,95		2 159 876,81	
Tuet ja avustukset	474 635,61		366 504,99	
Muut toimintatuotot	1 215 068,39	5 412 953,23	1 189 374,95	5 407 279,47
Valmistus omaan käyttöön		64 325,45		51 464,30
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-14 420 983,76		-14 674 336,26	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-3 105 904,99		-3 168 240,05	
Muut henkilösivukulut	-475 960,12		-647 500,16	
Palvelujen ostot	-24 820 864,53		-23 848 921,91	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 188 941,25		-2 228 131,83	
Avustukset	-1 560 736,09		-1 525 319,99	
Muut toimintakulut	-936 308,38	-47 509 699,12	-798 671,38	-46 891 121,58
TOIMINTAKATE		-42 032 420,44		-41 432 377,81
Verotulot		28 111 685,26		29 218 030,09
Valtionosuudet		15 422 129,00		15 861 824,00
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	9 896,68		10 651,13	
Muut rahoitustuotot	58 333,59		7 924,14	
Korkokulut	-299 103,27		-333 963,55	
Muut rahoituskulut	-4 444,36	-235 317,36	-1 494,66	-316 882,94
VUOSIKATE		1 266 076,46		3 330 593,34
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 090 980,34		-2 064 841,26	
ARVONALENTUMISET	0,00	-2 090 980,34	0,00	-2 064 841,26
TILIKAUDEN TULOS		-824 903,88		1 265 752,08
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ		-824 903,88		1 265 752,08

LOPEN KUNTA
RAHOITUSLASKELMA

	2018		2017	
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
Vuosikate	1 266 076,46		3 330 593,34	
Tulorahoituksen korjauserät	-504 237,24	761 839,22	-983 461,71	2 347 131,63
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
Investointimenot	-1 931 048,06		-3 058 521,95	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00		12 000,00	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	283 250,00	-1 647 798,06	737 477,00	-2 309 044,95
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-885 958,84		38 086,68	
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
Antolainasaamisten vähennys	25 000,00	25 000,00	25 000,00	25 000,00
LAINAKANNAN MUUTOKSET				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	4 000 000,00		4 500 000,00	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-4 236 458,30		-3 795 260,13	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,00	-236 458,30	-2 000 000,00	-1 295 260,13
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-14 088,71		-51 380,33	
Vaihto-omaisuuden muutos	2 164,59		-12 821,52	
Saamisten muutos	-29 648,89		91 578,33	
Korottomien velkojen muutos	1 213 248,16	1 171 675,15	133 388,43	160 764,91
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	960 216,85		-1 109 495,22	
RAHAVAROJEN MUUTOS	74 258,01		-1 071 408,54	
RAHAVARAT 31.12.	855 182,81		780 924,80	
1.1.	780 924,80		1 852 333,34	

**LOPEN KUNTA
TASE**

	2018	2017		2018	2017
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	53 015 479,57	53 345 434,16	OMA PÄÄOMA	28 940 604,03	29 765 507,91
Aineettomat hyödykkeet	1 444 101,53	1 364 073,90	Peruspääoma	16 022 978,60	16 022 978,60
Aineettomat oikeudet	81 827,98	12 882,71	Edell tilikaus yli-/alijäämä	13 742 529,31	12 476 777,23
Muut pitkäaikaiset menot	1 362 273,55	1 351 191,19	Tilikauden yli-/alijäämä	-824 903,88	1 265 752,08
Aineelliset hyödykkeet	42 433 530,50	42 801 029,41	PAKOLLISET VARAUKSET	37 716,00	403 725,55
Maa- ja vesialueet	6 553 591,85	6 617 682,13	Muut pakolliset varaukset	37 716,00	403 725,55
Rakennukset	26 596 918,94	26 483 591,23	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	143 753,88	155 864,55
Kiinteät rakenteet ja laitteet	8 064 554,30	8 643 228,74	Lahjoitusrahastojen pääomat	143 753,88	155 864,55
Koneet ja kalusto	462 776,18	319 054,87	VIERAS PÄÄOMA	26 090 179,03	25 113 389,17
Ennakkomaks ja keskener. Hankin.	755 689,23	737 472,44	Pitkäaikainen	15 699 915,70	14 638 077,37
Sijoitukset	9 137 847,54	9 180 330,85	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok.	14 471 875,00	13 446 875,00
Osakkeet ja osuudet	8 683 399,97	8 700 883,28	Muut velat	1 228 040,70	1 191 202,37
Muut saamiset	454 447,57	479 447,57	Lyhytaikainen	10 390 263,33	10 475 311,80
TOIMEKSIANTOJEN VARAT			Joukkovelkakirjalainat	2 500 000,00	2 500 000,00
	29 410,36	27 432,32	Lainat rah.-ja vakuut.laitoks.L	2 825 000,00	4 086 458,30
Lahjoitusrahastojen varat	29 410,36	27 432,32	Saadut ennakot	41 540,41	28 880,78
VAHTUVAT VASTAAVAT			Lyhytaikaiset ostovelat	1 797 462,14	1 354 217,80
	2 167 363,01	2 065 620,70	Muut velat	338 680,84	310 042,54
Vaihto-omaisuus	116 789,13	118 953,72	Siirtovelat	2 887 579,94	2 195 712,38
Aineet ja tarvikkeet	116 789,13	118 953,72	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	55 212 252,94	55 438 487,18
Saamiset	1 195 391,07	1 165 742,18			
Pitkäaikaiset saamiset	3 500,00	8 891,48			
Lainasaamiset	3 500,00	3 500,00			
Muut saamiset	0,00	5 391,48			
Lyhytaikaiset saamiset	1 191 891,07	1 156 850,70			
Myyntisaamiset	708 383,38	729 111,20			
Lainasaamiset	18 691,40	50 000,00			
Muut saamiset	308 147,83	190 925,11			
Siirtosaamiset	156 668,46	186 814,39			
Rahat ja pankkisaamiset	855 182,81	780 924,80			
VASTAAVAA YHTEENSÄ					
	55 212 252,94	55 438 487,18			

LOPEN KUNTAKONSERNI
TULOSLASKELMA

	2018	2017
Toimintatuotot	24 930 636,24	24 605 616,15
Toimintakulut	-65 631 523,83	-65 236 885,85
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta/tappiosta	-86 924,17	-43 882,02
TOIMINTAKATE	-40 787 811,76	-40 623 687,43
Verotulot	28 085 771,24	29 191 702,41
Valtionosuudet	15 422 129,00	15 871 030,50
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	3 349,05	2 835,48
Muut rahoitustuotot	61 755,80	59 862,40
Korkokulut	-375 182,97	-418 852,69
Muut rahoituskulut	-5 266,95	-3 588,61
	-315 345,06	-359 743,42
VUOSIKATE	2 404 743,41	4 079 302,06
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-3 060 312,09	-3 061 408,14
Arvonalentumiset	0,00	
	-3 060 312,09	-3 061 408,14
Satunnaiset erät		163 462,62
TILIKAUDEN TULOS	-655 568,68	1 181 356,54
Tilinpäätössiirrot	592,01	1 706,93
Tilikauden verot	787,16	-1 203,36
Laskennalliset verot	-28 598,80	-3 675,00
Vähemmistöosuudet	-211,56	-349,59
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-682 999,86	1 177 835,52

LOPEN KUNTAKONSERNI
RAHOITUSLASKELMA

	2018	2017
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	2 404 743,41	4 079 302,06
Satunnaiset erät		163 462,62
Tilikauden verot	787,16	- 1 203,36
Tulorahoituksen korjauserät	- 41 584,03	113 655,05
	2 363 946,55	4 355 216,37
Investointien rahavirta		
Investointimenot	- 3 670 447,38	- 6 286 096,47
Rahoitusosuudet investointimenoihin	3 930,05	104 930,45
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 277 599,21	2 916 221,96
	- 2 388 918,12	- 3 264 944,07
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	- 24 971,57	1 090 272,30
Rahoituksen rahavierta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	-	-
Antolainasaamisten vähennys	4 333,45	8 596,19
	4 333,45	8 596,19
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	4 508 897,00	5 295 313,42
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	- 5 312 979,59	- 4 772 320,71
Lyhytaikaisten lainojen muutos	- 0,03	- 2 025 003,00
	- 804 082,62	- 1 502 010,29
Oman pääoman muutokset		-
Muut maksuvalmiuden muutokset	1 214 327,40	301 738,29
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	414 578,23	- 1 191 675,82
Rahavarojen muutos	389 606,67	- 101 403,52
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	3 278 528,63	2 888 921,96
Rahavarat 1.1.	2 888 921,96	2 990 325,48
	389 606,67	- 101 403,52

LOPEN KUNTAKONSERNI
TASE

	2018	2017		2018	2017
VASTAAVAA					
PYSYVÄT VASTAAVAT					
Aineettomat oikeudet			VASTATTAVAA		
Aineettomat oikeudet	299 756,91	230 745,01	OMA PÄÄOMA		
Muut pitkävaikutteiset menot	1 372 082,12	1 364 339,94	Peruspääoma	16 022 978,60	16 022 978,60
Ennakkomaksut ja keskeneräiset	125,72		Yhdistysten ja säätiöiden ppo:n siirrot		
	1 671 964,75	1 595 084,95	Arvonkorotusrahasato	3 047,37	3 047,37
Aineelliset hyödykkeet			Muut omat rahastot	19 152,76	19 744,77
Maa- ja vesialueet	7 027 694,31	7 092 028,35	Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	13 650 936,85	12 473 101,34
Rakennukset	39 301 241,21	39 447 995,08	Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-682 999,86	1 177 835,52
Kiinteät rakenteet ja laitteet	8 211 894,23	8 776 451,20		29 013 115,72	29 696 707,60
Koneet ja kalusto	1 117 253,81	1 001 599,56			
Muut aineelliset hyödykkeet	947,50	947,50			
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 349 557,35	1 038 544,09			
	57 008 588,41	57 357 565,78	VÄHEMMISTÖOSUUDET	5 025,57	4 814,01
Sijoitukset			PAKOLLISET VARAUKSET		
Osakkeet ja osuudet	3 056 630,64	3 265 743,90	Eläkevaraukset		
Muut lainasaamiset	39 001,81	43 335,26	Muut pakolliset varaukset	885 819,39	737 220,28
Muut saamiset	19 937,88	19 937,88		885 819,39	737 220,28
	3 115 570,33	3 329 017,04	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMA		
TOIMEKSANTOJEN VARAT			Valtion toimeksiannot	29 084,16	24 078,27
Valtion toimeksiannot	25 404,62	23 013,51	Lahjoitusrahastojen pääomat	150 741,63	163 591,33
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	29 464,01	27 432,32	Muut toimeksiantojen pääomat	7 886,98	7 886,98
Muut toimeksiantojen varat	7 886,98	7 886,98		187 712,77	195 556,58
	62 755,61	58 332,81	VIERAS PÄÄOMA		
VAIHTUVAT VASTAAVAT			Pitkäaikainen		
Vaihto-omaisuus			Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	21 573 267,14	21 024 450,60
Aineet ja tarvikkeet	216 618,58	235 054,74	Lainat julkisyhteisöiltä	89 393,31	104 564,09
Muu vaihto-omaisuus	1 267,73	1 430,49	Lainat muilta luotonantajilta		
	217 886,31	236 485,23	Liittymismaksut ja muut velat	1 228 040,70	1 191 202,37
Saamiset			Laskennalliset verovelat	64 226,00	35 627,20
Pitkäaikaiset saamiset				22 954 927,14	22 355 844,25
Lainasaamiset	3 500,00	3 500,00	Lyhytaikainen		
Muut saamiset	127 051,94	142 802,55	Joukkovelkakirjalainat	2 500 000,00	2 500 000,00
	130 551,94	146 302,55	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 810 080,45	5 148 531,84
Lyhytaikaiset saamiset			Lainat julkisyhteisöiltä	15 170,80	14 447,79
Myyntisaamiset	1 240 421,93	1 167 782,92	Saadut ennakot	94 013,07	83 208,53
Lainasaamiset	18 691,40	50 000,00	Ostovelat	2 844 005,36	2 377 669,69
Muut saamiset	535 092,67	407 514,12	Liittymismaksut ja muut velat	605 843,82	577 462,85
Siirtosaamiset	266 593,08	284 131,22	Siirtovelat	4 630 930,96	3 829 675,18
	2 060 799,08	1 909 428,26	Laskennalliset verovelat		
	2 191 351,02	2 055 730,82		14 500 044,47	14 530 995,88
Rahoitusarvopaperit				37 454 971,61	36 886 840,13
Osakkeet ja osuudet	329,50	329,50	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	67 546 645,07	67 521 138,60
	329,50	329,50			
Rahat ja pankkisaamiset	3 278 199,13	2 888 592,46			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	67 546 645,07	67 521 138,60			

LOPEN KUNTA

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA JA ESITTÄMISTAPAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvät vastaavat on merkitty taseeseen hankintameno suunittelman mukaisilla poistoilla ja investointien rahoitusosuuksilla vähennettynä. Suunittelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunittelman mukaisesti. Poistosuunittelman mukaiset suunittelmapoistojen laskenta-perusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunittelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseessa hankintameno. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisessä tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa. Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankinta-arvoon.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen hankintahintaan.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

Johdannaisopimusten käsittely

Johdannaiset sisältävät kuusi koronvaihtosopimusta. Kaikki koronvaihtosopimukset on tehty suojaamistarkoituksessa. Kunta on sitonut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihtosopimuksilla kiinteään korkoon. Korkojohdannaisista aiheutuneet kassavirrat on kirjattu tilikauden aikana korkokulujen oikaisuksi. Vuonna 2007 solmittu sopimus on voimassa 30.3.2027 asti, vuonna 2012 solmittu sopimus 12.7.2018 asti ja vuonna 2014 solmitut sopimukset 20.2.2022 asti. Vuonna 2015 solmittu sopimus on voimassa 22.6.2021 asti ja vuonna 2016 solmittu sopimus 7.1.2024 asti.

Tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot

Tilinpäätökseen ei sisälly edelliseen vuoteen kohdistuvia merkittäviä oikaisuja. Tiedot ovat vertailukelpoisia vuosina 2018 ja 2017.

LOPEN KUNTAKONSERNI

Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laskentaperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki tytäryhteisöt sekä kaikki kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaisia sisäisiä katteita käyttöomaisuushyödykkeissä konserniyhtiöiden välillä ei ole.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemissä.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudelle.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Vuonna 2017 otettiin käyttöön uusi konserniohjelma Basware FPM. Vuoden 2016 tietoihin tehtiin korjauksia ja muutoksia, jotta se saatiin vastaamaan voimassa olevaa yleisohjetta. Osakkuusyhteisöihin ei ole aikaisempina vuosina tehty poisto-oikaisuja, joten myös ne korjattiin vuodelle 2016. Poisto-oikaisujen vaikutus tulokseen oli noin 420.000 euroa ja muiden korjauksien vaikutus tulokseen 530.000 euroa ja vaikutus taseeseen noin 380.000 euroa.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

6) Toimintatuotot tehtäväalueittain

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Yleishallinto	778 266,33	608 779,90	785 452,78	608 849,88
Sosiaali- ja terveystoimi	20 133 027,46	20 149 831,32	1 977 317,05	2 257 201,80
Opetus- ja kulttuuritoimi	1 095 156,07	1 157 953,35	854 509,75	994 807,35
Muut palvelut	2 924 186,38	2 689 051,58	1 795 673,65	1 546 420,44
Toimintatuotot yhteensä	24 930 636,24	24 605 616,15	5 412 953,23	5 407 279,47

7) Verotulojen erittely

	Kunta	
	2018	2017
Verotulot ilman oikasukorkoja		
Kunnan tulovero	24 604 887,24	25 504 872,06
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 481 899,20	1 684 535,13
Kiinteistövero	2 024 898,82	2 028 622,90
Verotulot yhteensä	28 111 685,26	29 218 030,09

8) Valtionosuuksien erittely

	Kunta	
	2018	2017
Kunnalle maksetut valtionosuudet		
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus (ilman tasauksia)	11 963 575,00	12 202 145,00
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	4 309 764,00	4 593 960,00
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-851 210,00	-934 281,00
Valtionosuudet yhteensä	15 422 129,00	15 861 824,00

9) Palvelujen ostojen erittely

	Kunta	
	2018	2017
Asiakaspalvelujen ostot	19 503 499,47	18 805 342,55
Muiden palvelujen ostot	5 317 365,06	5 043 579,36
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	24 820 864,53	23 848 921,91

11) Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet

Käyttöomaisuusryhmä	Poistomenetelmä	
	31.12.2012 saakka	1.1.2013 alkaen
Hyväksytty valtuusto 5.11.2012 (§ 53)		
Aineettomat hyödykkeet	Tasapoisto	
Aineettomat oikeudet		5 - 20 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	3 vuotta	2 - 5 vuotta
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset ja rakennelmat	Tasapoisto	
Hallinto- ja laitosrakennukset, kiviset	50 vuotta	30 - 40 vuotta
Hallinto- ja laitosrakennukset, puiset	50 vuotta	25 - 35 vuotta
Koulurakennukset ja päiväkodit, kiviset	50 vuotta	30 - 40 vuotta
Koulurakennukset ja päiväkodit, puiset	50 vuotta	25 - 35 vuotta
Tehdas-, tuotanto- ja varastorakennukset	20 vuotta	20 vuotta
Liikuntahallit	50 vuotta	25 - 35 vuotta
Vapaa-ajan rakennukset		
Urheilukenttien huoltorakennukset	30 vuotta	20 vuotta
Virkistysalueen mökit, saunamökit	30 vuotta	30 vuotta
Asuinrakennukset		
Kerros-, rivi- ja pientalot	50 vuotta	30 - 50 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet	Menojäännöspoisto	
Kadut ja tiet	20 %	20 %
Muut maa- ja vesirakenteet (urheilualueet, puistot, torit)	20 %	20 %
Vesi- ja viemäriverkostot	10 %	10 %
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	20 %	25 %
Siirtoviemäri-yhdysvesijohdot ja runkolinjat	Tasapoisto, 40 vuotta	Tasapoisto, 40 vuotta
Koneet ja kalusto	Tasapoisto	
Kuljetusvälineet	5 vuotta	5 vuotta
Muut liikkuvat työkoneet	5 vuotta	5 vuotta
Muut koneet ja laitteet	10 vuotta	10 vuotta
Atk-laitteet	3 vuotta	3 vuotta
Muut laitteet ja kalusteet	3 vuotta	3 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet		
Luonnonvarat	Käytön mukainen	Käytön mukainen

12) Pakollisten varausten muutos

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Potilas vahinkovakuutusmaksu 1.1	737 220,27	466 081,48		
Lisäykset tilikaudella	98 382,75	271 138,79		
Vähennykset tilikaudella				
Potilas vahinkovakuutusmaksu 31.12	835 603,02	737 220,27	0,00	0,00
Kotikuntavaihtajien kustannusten vastuu 1.1				
Lisäykset tilikaudella	50 216,36			
Vähennykset tilikaudella				
Kotikuntavaihtajien kustannusten vastuu 31.12	50 216,36			
Kuntayhtymien alijäämän kattaminen varaus 1.1.			403 725,55	1 210 138,51
Riihimäen seudun terveystieteiden kuntayhtymä				
Vähennykset tilikaudella			0,00	-218 943,00
Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä				
Vähennykset tilikaudella			-366 009,55	-587 469,96
Kuntayhtymien alijäämän kattaminen varaus 31.12.			37 716,00	403 725,55

13) Pysyvien vastaavien huödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	179 979,31	188 499,61	179 064,84	187 703,16
Rakennusten luovutusvoitot	1 780,85	1 163,73		
Muut luovutusvoitot	5 336,16	37 282,48	4 478,71	
Luovutusvoitot yhteensä	187 096,32	226 945,82	183 543,55	187 703,16
Muut toimintakulut				
Maa- ja vesialueiden luovutustappio	4 905,12		4 905,12	1 440,00
Rakennusten luovutustappio				9 214,41
Muut luovutustappio	40 410,74	25 580,06	40 410,74	
Luovutustappiot yhteensä	45 315,86	25 580,06	45 315,86	10 654,41

14) Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Satunnaiset tuotot				
Kanta-Hämeen Sairaanhoitopiirin ky				
Liiketoiminnan myynti		163 462,62		
Satunnaiset tuotot yhteensä	0,00	163 462,62	0,00	0,00

Tasetta koskevat liitetiedot

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

18) Arvonkorotukset

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Maa- ja vesialueet				
Arvo 1.1	3 047,37	3 047,37		
Arvonkorotukset				
Arvonkorotusten purku				
Arvonkorotukset yhteensä 31.12	3 047,37	3 047,37	0,00	0,00

19) Pysyvät vastaavat tase-eräkohtaisesti

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

	Aineettomat hyödykkeet		
	Aineettomat oikeudet	Muut pitkäaikaiset menot	Aineettomat hyödykkeet yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	12 882,71	1 351 191,19	1 364 073,90
Lisäykset tilikauden aikana	44 730,90	99 079,63	143 810,53
Rahoitusosuudet tilikaudella			0,00
Vähennykset tilikauden aikana			0,00
Siirrot erien välillä	30 526,91		30 526,91
Tilikauden poisto	-6 312,54	-87 997,27	-94 309,81
Arvonlennukset ja niiden palautukset			0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	81 827,98	1 362 273,55	1 444 101,53
Arvonkorotukset			0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	81 827,98	1 362 273,55	1 444 101,53
Olennaiset lisäpoistot			
Erittely olennaisista lisäpoistoista			

	Aineelliset hyödykkeet							Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet yhteensä
	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Keskeneräiset hankinnat	Aineelliset hyödykkeet yhteensä	
Poistamaton hankintameno 1.1.	6 617 682,13	26 483 591,23	8 643 228,74	319 054,87	0,00	737 472,44	42 801 029,41	44 165 103,31
Lisäykset tilikauden aikana		426 489,08	291 365,40	300 423,45		705 510,88	1 723 788,81	1 867 599,34
Rahoitusosuudet tilikaudella							0,00	0,00
Vähennykset tilikauden aikana	-64 090,28						-64 090,28	-64 090,28
Siirrot erien välillä		535 132,63	101 611,47	20 023,08		-687 294,09	-30 526,91	0,00
Tilikauden poisto		-848 294,00	-971 651,31	-176 725,22			-1 996 670,53	-2 090 980,34
Arvonlennukset ja niiden palautukset							0,00	0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	6 553 591,85	26 596 918,94	8 064 554,30	462 776,18	0,00	755 689,23	42 433 530,50	43 877 632,03
Arvonkorotukset							0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	6 553 591,85	26 596 918,94	8 064 554,30	462 776,18	0,00	755 689,23	42 433 530,50	43 877 632,03
Olennaiset lisäpoistot							0,00	0,00
Erittely olennaisista lisäpoistoista							0,00	0,00

Maa- ja vesialueet erittely

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen liittymismaksut	187 949,01	187 949,01	183 544,13	183 544,13
Muut maa- ja vesialueet	6 839 745,30	6 904 079,34	6 370 047,72	6 434 138,00
Maa- ja vesialueet yhteensä	7 027 694,31	7 092 028,35	6 553 591,85	6 617 682,13

Pysyvien vastaavien sijoitukset

Peruskunta ja taseyksiköt	Osakkeet ja osuudet				Jvk-, muut laina- ja muut saamiset			Pysyvien vastaavien sijoitukset yhteensä
	Osakkeet konserniyhtiöt	Osakkeet Omistusyht. yhteisöt	Kuntayhtymä- osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Saamiset konserni-yhteisöt	Saamiset kunta-yhtymät	Palautus-kelpoiset liittymismaksut	
Hankintameno 1.1.	146 828,06	815 346,04	5 861 977,65	1 876 731,53	463 914,57		15 533,00	9 180 330,85
Lisäykset		62 646,72		802,00				63 448,72
Vähennykset				-80 932,03	-25 000,00			-105 932,03
Siirrot erien välillä								0,00
Hankintameno 31.12.	146 828,06	877 992,76	5 861 977,65	1 796 601,50	438 914,57	0,00	15 533,00	9 137 847,54
Arvonlennukset								0,00
Arvonkorotukset								0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	146 828,06	877 992,76	5 861 977,65	1 796 601,50	438 914,57	0,00	15 533,00	9 137 847,54

Olennaiset kuntayhtymäosuuksien arvon muutokset

	Tasearvo 1.1	Lisäykset tilikaudella	Vähennykset tilikaudella	Tasearvo 31.12	Kunnan osuus ky:n perus-pääomasta	Ero
Riihimäen seudun terveystieteiden ky	1 061 612,85			1 061 612,85	1 061 612,85	0,00
Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin ky	4 696 202,85			4 696 202,85	4 583 531,62	112 671,23
Eteva kuntayhtymä	75 617,76			75 617,76	75 617,76	0,00
Hämeen liitto	28 544,30			28 544,30	28 544,30	0,00
Yhteensä	5 861 977,76	0,00	0,00	5 861 977,76	5 749 306,53	112 671,23

Omistuksia muissa yhteisöissä

20-22) Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhteisöt

Nimi	Kotipaikka	Kunnan omistus- osuus	Konsernin omistus- osuus	Konsernin osuus omasta pääomasta	Konsernin osuus vieraasta pääomasta	Konsernin osuus tilikauden voitosta/ tappiosta
Tytäryhteisöt						
Lopen Vuokratalot Oy	Loppi	100 %	100 %	273 872,65	5 699 049,17	27,91
Lopen Vanhustentalot Oy	Loppi	100 %	100 %	34 761,82	644 879,05	0,26
Kuntayhtymät						
Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin ky	Hämeenlinna	5,63 %	5,63 %	4 337 157,45	4 196 780,97	385 394,34
Riihimäen seudun terveyskeskuksen ky	Riihimäki	16,89 %	16,89 %	1 213 321,26	861 086,76	148 660,72
Eteva ky	Mäntsälä	0,47 %	0,47 %	78 735,03	234 567,48	7 299,42
Hämeen maakuntaliitto ky	Hämeenlinna	3,90 %	3,90 %	70 987,56	169 526,74	-168,55
Osakkuusyhteisöt						
Kiiteistö Oy Läyliäisten Palveluasema	Loppi					
Asunto Oy Lopen Sairaalanmäki	Loppi					
Asunto Oy Kentänkulma	Loppi					
RHL-Data Oy	Riihimäki					
Kiinteistö Oy Lopen Terveystalo Lopenpaja	Loppi					
			Yhteensä	6 008 835,77	11 805 890,17	541 214,10

23) Saamisten erittely

	2018		2017	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
<i>Saamiset tytäryhteisöiltä</i>				
Myyntisaamiset		30 967,37		50 448,93
Lainasaamiset				
Muut saamiset				
Siirtosaamiset				
Yhteensä	0,00	30 967,37	0,00	50 448,93
<i>Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä</i>				
Myyntisaamiset		9 200,00		3 353,12
Lainasaamiset				
Muut saamiset				
Siirtosaamiset				
Yhteensä	0,00	9 200,00	0,00	3 353,12
<i>Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisyyksiltä</i>				
Myyntisaamiset		0,00		4 027,52
Lainasaamiset				
Muut saamiset				
Siirtosaamiset				
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	4 027,52
Saamiset yhteensä	0,00	40 167,37	0,00	57 829,57

24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset</i>				
Tulojäämät				
Siirtyvät korot			233,97	233,97
Kelan Korvaus työterveyshuollosta	151 801,06	157 880,44	90 000,00	95 810,00
EU-tuet ja avustukset	12 531,33	610,06		
Muut tulojäämät	102 026,72	125 694,58	66 434,49	90 770,42
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	266 359,11	284 185,08	156 668,46	186 814,39

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

25) Oman pääoman erittely

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Peruspääoma 1.1.	16 022 978,60	16 022 978,60	16 022 978,60	16 022 978,60
Lisäykset				
Vähennykset				
Peruspääoma 31.12.	16 022 978,60	16 022 978,60	16 022 978,60	16 022 978,60
Arvonkorotusrahasto 1.1.	3 047,37	3 047,37	0,00	0,00
Lisäykset				
Vähennykset				
Arvonkorotusrahasto 31.12.	3 047,37	3 047,37	0,00	0,00
Muut omat rahastot 1.1.	19 744,77	21 451,70	0,00	0,00
Siirrot rahastoon	3 584,27	0,00		
Siirrot rahastosta	4 176,29	1 706,93		
Muut omat rahastot 31.12.	19 152,75	19 744,77	0,00	0,00
Edell. tilikausien yli/alijäämä 1.1.	13 650 936,85	12 473 101,33	12 506 552,94	11 240 800,86
Siirto				
Edell. tilikausien yli/alijäämä 31.12.	13 650 936,85	12 473 101,33	12 506 552,94	11 240 800,86
Tilikauden yli/alijäämä	-682 999,86	1 177 835,52	-824 903,88	1 265 752,08
Oma pääoma yhteensä 31.12.	29 013 115,72	29 696 707,59	27 704 627,66	28 529 531,54

27) Pitkäaikaiset velat

Vuoden 2018 tilinpäätöksessä olevat velat, jotka erääntyvät maksettavaksi 1.1.2024 tai myöhemmin.

	Kunta	
	2018	2017
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2 837 000,00	4 496 875,00
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	2 837 000,00	4 496 875,00

28) Joukkovelkakirjalainat

	Kunta	
	2018	2017
Alle vuoden kuluessa erääntyvät kunta- todistuslainat -korko 0% -erääntyvät 29.1.2018	2 500 000,00	2 500 000,00
Joukkovelkakirjalainat yhteensä	2 500 000,00	2 500 000,00

29) Pakolliset varaukset

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Muut pakolliset varaukset				
Potilasvahinkovakuutusmaksuvastuu	835 503,03	737 220,28		
Kotikuntavaihtajien kustannusten vastuu	50 216,36			
Osuus kuntayhtymien alijäämistä			37 716,00	403 725,55
Muut pakolliset varaukset yhteensä	885 719,39	737 220,28	37 716,00	403 725,55

30) Vieras pääoma

	2018		2017	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
<i>Velat tytäryhteisöille</i>				
Saadut ennakot				
Ostovelat		2 985,52		6 669,40
Muut velat				
Siirtovelat				
Yhteensä	0,00	2 985,52	0,00	6 669,40
<i>Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä</i>				
Saadut ennakot				
Ostovelat		52 319,54		15 433,69
Muut velat				
Siirtovelat				
Yhteensä	0,00	52 319,54	0,00	15 433,69
<i>Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille</i>				
Saadut ennakot				
Ostovelat		32 315,53		22 223,09
Muut velat				
Siirtovelat				
Yhteensä	0,00	32 315,53	0,00	22 223,09
Vieras pääoma yhteensä	0,00	87 620,59	0,00	44 326,18

32) Muiden velkojen erittely

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Muut velat				
Liittymismaksut	1 228 040,70	1 191 202,37	1 228 040,70	1 191 202,37
Muut velat				
Muut velat yhteensä	1 228 040,70	1 191 202,37	1 228 040,70	1 191 202,37

33) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot				
Menojäämät				
Lomapalkkavelan ja henkilösivukulujen				
jaksotukset	3 158 542,14	3 162 643,23	1 753 378,09	1 833 075,65
Korkojaksotukset	28 883,15	41 234,55	13 368,56	19 473,98
Muut menojäämät	1 443 505,67	625 797,41	1 120 833,29	343 162,75
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	4 630 930,96	3 829 675,19	2 887 579,94	2 195 712,38

Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot

34) Velat joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	183 090,28	185 133,21		
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	280 747,23	280 747,23		
Lainat julkisyhteisöiltä	103 391,23	130 989,45		
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	463 900,00	463 900,00		
Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä	744 647,23	744 647,23	0,00	0,00

38) Vuokravastuut

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Vuokravastuut				
Vuokravastuut yhteensä	20 642,60	20 789,16		
- seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	10 321,30	10 394,58		
Leasinvastuut yhteensä	410 889,86	322 910,53	187 796,05	202 858,68
- seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	204 375,40	140 341,38	76 407,98	74 045,58
Yhteensä	431 532,46	343 699,69	187 796,05	202 858,68
Leasinvuokrasopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuuta				

40) Vastuusitoumukset

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma			8 325 000,00	8 690 000,00
Jäljellä oleva pääoma	6 557 344,00	6 834 410,00	6 479 844,00	6 834 410,00
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma			150 000,00	150 000,00
Jäljellä oleva pääoma	160 632,11	314 331,38	150 000,00	150 000,00

Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista

	2018	2017
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	45 831 263,00	45 333 899,00
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.	0,00	0,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	29 444,47	29 961,83

41) Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Osuus kuntayhtymän alijäämästä				
Eteva Ky			0,00	5 850,96
Ara-avustusten palautusvastuu	93 530,76	93 052,73		
Arvonlisäveron palautusvastuu	20 475,11	26 094,98		

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Koronvaihtosopimus nro 1 Kyseisellä sopimuksella on toteutettu koko lainasalkun suojausta ilman lainakohtaista kytköstä. Suojaustoimenpiteen lähtökohtana on ollut, että kunnan lainasalkku pysyy korkotasoltaan kohtuullisena korkotason noustessa pitemmänkin aikavälin tarkastelulla, myös jo olemassa olevien lainojen eräännyttä.				
Sopimus erääntyy 30.3.2027 Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)			6 000 000 -1 088 802	6 000 000 -1 123 850
Koronvaihtosopimus nro 2 Koronvaihtosopimus on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Sopimuksella lainan vaihtuva korko on muutettu kiinteäksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivät ja koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Lainan vuosittainen korkokustannus on enintään 1,040 % sekä vaihtuvakorkoisesta lainasta maksettu marginaali.				
Sopimus erääntyy 12.7.2018 Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)			0 0	333 333 -2 287
Koronvaihtosopimus nro 3 Koronvaihtosopimus on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Sopimuksella lainan vaihtuva korko on muutettu kiinteäksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivät ja koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Lainan vuosittainen korkokustannus on enintään 0,810 % sekä vaihtuvakorkoisesta lainasta maksettu lainamarginaali.				
Sopimus erääntyy 20.2.2022 Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)			1 015 625 -18 564	1 328 125 -27 578
Koronvaihtosopimus nro 4 Koronvaihtosopimus on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Sopimuksella lainan vaihtuva korko on muutettu kiinteäksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivät ja koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Lainan vuosittainen korkokustannus on enintään 0,279 % sekä vaihtuvakorkoisesta lainasta maksettu lainamarginaali.				
Sopimus erääntyy 20.2.2022 Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)			2 296 875 -17 907	2 734 375 -36 519
Koronvaihtosopimus nro 5 Koronvaihtosopimus on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Sopimuksella lainan vaihtuva korko on muutettu kiinteäksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivät ja koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Lainan vuosittainen korkokustannus on enintään 0,355 % sekä vaihtuvakorkoisesta lainasta maksettu lainamarginaali.				
Sopimus erääntyy 22.6.2021 Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)			625 000 -5 189	875 000 -8 171
Koronvaihtosopimus nro 6 Koronvaihtosopimus on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Sopimuksella lainan vaihtuva korko on muutettu kiinteäksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivät ja koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Lainan vuosittainen korkokustannus on enintään 0,178 % sekä vaihtuvakorkoisesta lainasta maksettu lainamarginaali.				
Sopimus erääntyy 7.1.2024 Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)			2 625 000 -19 249	3 125 000 -10 869
Eteva kuntayhtymä Korkoriskin suojaamistarkoitus Koronvaihtosopimus 1049511/1327047 on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Sopimuksella muutettu vaihtuva korko kiinteäksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivät ja koronmaksupäivät vastaavat toisiaan.				
Sopimus erääntyy 15.10.2018 Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	0 0	52 143 -156		
Lisähyötyswap 1161642/1512514 Tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella muutettu vaihtuva korko kiinteäksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivät ja koronmaksupäivät vastaavat toisiaan.				
Sopimus erääntyy 7.11.2022 Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	19 597 -211	20 552 -2 627		
Kanta-Hämeen Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä Koronvaihtosopimus on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivät ja koronmaksupäivät vastaavat toisiaan.				
Sopimus erääntyy 2.12.2020 Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	45 068 -1 286	67 603 -2 755		

Kunta on käyttänyt johdannaisoppimuksia suojaamaan korkoriskeiltä sekä tasaamaan korkotason muutosten vaikutuksia.

Suojauksilla on sidottu vaihtuvakorkoisia lainasopimuksia kiinteäkorkoiksi tarkoituksena alentaa korko-odotuksiin perustuvia korkokustannuksia. Kunnan tavoitteena on pitää lainoista aiheutuva rahoitusrasitus mahdollisimman matalana ja ennakoitavana myös odotettavissa olevan korkotason nousun jälkeen.

Kunta suojaa johdannaisoppimuksilla sekä olemassa olevia että tulevia lainoja. Lainakohtaisilla korkosuojaussopimuksilla vaihtuvakorkoisen lainan korkoperuste on sidottu kiinteäksi koroksi kunkin lainan nostoajankohtana kilpailtuun korkotasoon.

Kunnan lainojen suojausaste on tilinpäätöksessä sangen korkea, 79,6 %. Suojausastetta tullaan madaltamaan tulevilla lainanotoilla. Pitemmällä aikajänteellä suojausaste on tarkoitus toteuttaa 30 - 60 %:n tasoon.

Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitapahtumia koskevat liitetiedot

42) Henkilöstön lukumäärä 31.12.2018

	Kunta	
	2018	2017
Kunnanhallitus	11	30
Lupalautakunta	7	7
Perusturvalautakunta	112	136
Sivistyslautakunta	229	224
Tekninen lautakunta	67	51
Yhteensä	426	448

43) Henkilöstökulut

	Kunta	
	2018	2017
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	18 002 848,87	18 490 076,47
henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin		930,28
Henkilöstökulut yhteensä	18 002 848,87	18 491 006,75

44) Luottamushenkilön palkoista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut

	Kunta	
	2018	2017
Keskustan Lopen Kunnallisjärjestö ry	3 442,75	3 372,42
Lopen Kokoomus ry	6 045,50	5 448,84
Sosiaalidemokraat. Lopen Kunnallisjärjestö	4 500,04	3 715,06
Lopen Perussuomalaiset	514,00	369,25
Suomen Kristillisdemokraatit	189,00	
Etelä-Hämeen Vihreät	548,25	485,63
Vasemmistoliiton Lopen yhdistys	924,01	580,50
Yhteensä	16 163,55	13 971,70

45) Tilintarkastajan palkkiot

	Kunta	
	2018	2017
Ernst & Young Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	6 613,60	
Tilintarkastajan lausunnot		
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	2 624,00	
Muuta palkkiot		
BDO Audiator Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	1 440,00	7 289,00
Tilintarkastajan lausunnot		
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	336,00	3 774,75
Muuta palkkiot		
Palkkiot yhteensä	11 013,60	11 063,75

TILINPÄÄTÖS 2018

Lopen Vesilaitos

Sisällysluettelo

TOIMINTAKERTOMUS	1
Teknisen johtajan katsaus	1
Hallinto	2
Arvio merkittävimmistä riskeistä.....	2
Arvio tulevasta.....	2
Sisäinen valvonta	3
 TALOUSARVIO	 4
Tavoitteiden toteutuminen	4
Käyttötalouden toteutuminen	4
 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT JA TUNNUSLUVUT	 5
Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut	5
Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut	6
Tase ja sen tunnusluvut	8
Toiminnan tunnusluvut	9
Vesihuollon hintataso	10
Tehokkuus	10
Investoinnit	10

TOIMINTAKERTOMUS

Teknisen johtajan katsaus

Lopen Vesilaitoksen kirjanpito on eriytetty Lopen kunnan talousarviosta ja Lopen Vesilaitos toimii teknisen lautakunnan alaisuudessa omana taseyksikkönä.

Lopen Vesilaitos tuottaa jakelualueellaan vesihuollon palvelut, jotka käsittävät talousveden toimittamisen kuluttajille sekä jäteveden pois johtamisen. Talousvesi pumpataan verkostoon neljästä eri pohjavedenottamosta (Kirkonkylä, Launonen, Läyliäinen sekä Kaartjärvi). Kukin vedenottamo palvelee kunkin alueen vesihuoltoa ja kaikissa taajamissa on omat vesitornit.

Vedenlaatu on täyttänyt koko vuoden sille asetetut laatuvaatimukset. Veden laatua valvoo Riihimäen seudun terveystieteiden tutkimuskeskuksen kuntayhtymän terveystieteiden osasto.

Jätevedet johdetaan kaikista taajamista siirtoviemäriä myöten Riihimäen jätevedenpuhdistamolle puhdistettavaksi.

Kaartjärven alueen jätevedet puhdistetaan omassa puhdistamossa, joka on täyttänyt kertomusvuonna sille asetetut puhdistusvaatimukset.

Hulevesiä Lopen Vesilaitos ei käsittele, eikä rakenna hulevesiviemärointejä. Hulevesiviemäroinnistä aiheutuvat kustannukset on kirjattu kaavateiden rakentamiseen / kunnossapitoon.

Lopen Vesilaitoksen toiminta oli kertomusvuonna tappiollinen. Suurimmaksi osaksi se johtui Riihimäelle johdetun jäteveden määrästä sekä laatueroista kasvusta. Kokonaisuutena Lopen Vesilaitoksen tavoitteet saavutettiin. Kertomusvuonna sattui kaksi merkittävää putkirikkoa kirkonkylässä, mikä selittää osaltaan pumpatun ja laskutetun vesimäärän eroa.

Uutta vesi- ja viemäriverkostoa ei rakennettu. Kertomusvuonna saneerattiin Läyliäisten alueella syksyllä viemärikaivoja, sekä osallistuttiin Riihimäen puhdistamon lietteenkäsittelyn saneeraukseen.

Kertomusvuonna kilpailutettiin myös kirkonkylän vedenottamon saneeraus, mutta rakentamiseen varatut määrärahat eivät riittäneet hankkeen toteutukseen ja vedenottamon rakentaminen siirrettiin vuodelle 2019.

Vedenottamoille hankitut UV-laitteistot ovat toimineet hyvin ja ovat parantaneet vedenlaatua. Vikapäivystyksen käyttöön hankittiin kannettava tietokone, jolla voidaan valvoa vesi- ja viemärlaitoksen laitteistoja etänä.

Vesilaitoksen hoitaja irtisanoutui virastaan ja uuden henkilön rekrytointi aloitettiin syksyllä.

Syksyllä suoritettiin talousvettä toimittavan laitoksen tarkastus.

Hallinto

Lopen Vesilaitos kuuluu teknisen lautakunnan alaisuuteen ja kirjanpito- ja palvelut tuottaa RHL-Data Oy. Vesilaitoksen laskutus ja liittymissopimukset hoidetaan teknisessä toimistossa.

Henkilöstön koulutuksessa on hyödynnetty Vesilaitosyhdistyksen järjestämiä kursseja. Työntekijöitä Lopen Vesilaitoksella on tällä hetkellä yksi kaksi henkilöä (toinen resurssi avoin), lisäksi osa LVI-tekniikan, teknisen johtajan sekä palvelusihteerin palkasta kirjautuu vesi- ja viemärlaitokselle työpanokseen perustuen.

Arvio merkittävimmistä riskeistä

Lopen Vesilaitoksen riskit voidaan jakaa toiminnallisiin, taloudellisiin sekä ympäristöön ja terveyteen liittyviin riskeihin. Talousveden saastuminen on toiminnallinen riski, mutta myös taloudellinen riski, koska siitä aiheutuvat korvaukset voivat olla merkittäviä. Tällaisessa tapauksessa riskinä on myös vedenjakeluun tarvittavan kaluston, säiliöiden, astioiden sekä riittävän talousvesimäärän toimittamiseen liittyvät asiat. Riskeihin on varauduttu mm. naapurikuntien vesilaitosten kanssa. Riskit on kartoitettu myös Vesi- ja viemärihuollon varautumissuunnitelmassa.

Taloudellinen riski voi olla myös vesihuoltoverkoston yllättävät korjaukset sekä putkirikot. Vuoden 2018 aikana on kaukovalvontajärjestelmää laajennettu kaikissa taajamissa. Lopen Vesilaitoksella on käytössä viikko/viikonloppupäivystys.

Arvio tulevasta

Lopen Vesilaitoksen toiminta- ja laatuvarmuutta on parannettu UV-laitteistoilla sekä tulevalle kirkonkylän vedenottamon saneerauksella. Alueellista yhteistyötä jatketaan edelleen naapurikuntien kanssa. Tulevaisuudessa selvitetään myös alueellisen vesilaitos-yhtiön perustamista yhteistyössä Riihimäen ja Hausjärven kanssa.

Vuotovesien vähentämiseen tulee edelleen tulevina vuosina panostaa linjasto- ja kaivosaneerauksilla. Vuotovesien vähentäminen pienentää Riihimäelle johdettavan jäteveden määrää ja näin ollen vaikuttaa suoraan jätevesimaksuihin.

Vuoden 2017 aikana otettua tekstiviestipohjaista hätä-/vikatiedotusta ei ole tarvinnut käyttää.

Sisäinen valvonta

Sisäinen valvonta on osa kunnan ja kuntakonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa, toiminnan kehittämistä ja tuloksellisuuden arviointia.

Päivittäinen valvonta käsittää laskujen oikeellisuuden tarkastuksen sekä investointien että käyttötalouden osalta. Talouden seuranta on päivittäistä ja siitä raportoidaan osavuosikatsauksen yhteydessä.

Käyttöveden laatua seurataan verkostonäytteiden avulla, tutkimusohjelman mukaisesti, yhteistyössä terveystalouden kanssa.

TALOUSARVIO

Tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2018 tavoitteiksi vesi- ja viemärlaitokselle on asetettu seuraavat tavoitteet:

- Talousveden laatu täyttää sille asetetut vaatimukset.

Talousveden laatu täytti kertomusvuoden ajan sille asetetut laatuvaatimukset.

Käyttötalouden toteutuminen

Lopen Vesilaitoksen toimintatuotot olivat 990.086 euroa. Toimintatuotot ylittyivät talousarvioon nähden noin 5 % eli 44.806 euroa.

Toimintakulut olivat 1.128.824 euroa. Toimintakulut ylittyivät noin 12 % eli 121.944 euroa, johtuen pääosin Riihimäelle johdettavan jäteveden määrästä sekä laadusta lisäksi jätevedenpumppaamoiden pumppurikot olivat huomattavasti arvioitua suuremmat. Vuoden 2018 aikana tapahtui myös viemärin tukkeutuminen, josta aiheutui yksityiselle kiinteistölle vahinkoa, joka korjattiin. Tapahtuneesta tehtiin vahinkoilmoitus vakuutusyhtiöön, päätöstä korvauksista ei vielä ole käytettävissä.

TILINPÄÄTÖSLASKELMAT JA TUNNUSLUVUT

Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

LOPEN KUNTA
VESI- JA VIEMÄRILAITOS
TUOSLASKELMA JA TUNNUSLUVUT

	2018 1 000 €	2017 1 000 €
LIKEVAIHTO	964	964
LIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT	45	35
MATERIAALIT JA PALVELUT	-625	-579
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-185	-184
Ostotilikauden aikana	-185	-184
Palvelujen ostot	-440	-395
HENKILÖSTÖKULUT	-110	-125
Palkat ja palkkiot	-90	-102
Henkilösivukulut	-20	-23
Eläkekulut	-17	-20
Muut henkilösivukulut	-3	-4
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-378	-386
Suunnitelman mukaiset poistot	-378	-386
Liiketoiminnan muut kulut	-15	-27
LIIKKEYLIJÄÄMÄ (-ALIJÄÄMÄ) YHTEENSÄ	-139	-117
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-14	-15
Muut rahoitustuotot	1	1
Kunnalle maksetut korkokulut	-15	-16
Muut rahoituskulut	0	0
YLIJÄÄMÄ(ALIJÄ)ENN.SATUNN.ERIÄ YHTEENSÄ	-153	-132
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-153	-132
TASEYKSIKÖN TUOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	-2,7	-2,2
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	-3,1	-2,2
Voitto,%	-16,1	-13,7

Sijoitetun pääoman tuotto kertoo liikelaitokseen sijoitetun pääoman tuoton eli mittaa liikelaitoksen suhteellista kannattavuutta. Kunnan sijoittaman pääoman tuotto kuvaa Lopen Vesilaitoksen osalta käytännössä samaa, koska Lopen Vesilaitos on kunnan kokonaan omistama.

Voitto-% osoittaa, kuinka suuren prosentuaalisen osuuden liikelaitoksen yli-/alijäämä ennen varauksia ja veroja muodostaa liikevaihdosta. Jos prosenttiluku on negatiivinen, on liikelaitoksen toiminta ollut tappiollista.

Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

LOPEN KUNTA VESI- JA VIEMÄRILAITOS RAHOITUSLASKELMA JA TUNNUSLUVUT

	2018 1 000 €	2017 1 000 €
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Liikelyjäämä(alijäämä)	-139	-117
Poistot ja arvonalentumiset	378	386
Rahoitustuotot ja -kulut	-14	-15
	226	254
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	-234	0
	-234	-184
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-8	70
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
LAINAKANNAN MUUTOKSET	0	0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys kunnalta	15	16
Pitkäaikaisten lainojen vähennys kunnalle	-28	-320
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET	0	0
Saamisten muutos muilta	5	32
Korottomien velkojen muutos muilta	17	171
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	8	-101
RAHAVAROJEN MUUTOS	0	-31
RAHAVARAT		
31. 12.	0	31
1. 1.	0	0
Taseyksikön rahoituslaskelman tunnusluvut		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000€	2 279	-2 343
Investointien tulo-rahoitus,%	-102,5	-137,8
Lainanhoitokate	-5,3	-0,8
Kassan riittävyys (pv)	0,0	0,0
Quick ratio	1,2	1,1
Current ratio	1,2	1,1

Suurimmat vesihuollon investoinnit olivat kirkonkylän vedenottamon saneeraus-suunnittelun käynnistäminen sekä UV-laitteistojen hankinta. Kertomusvuonna jatkettiin myös viemärisaneerausta Läyliäisten alueella.

Investointien tulo-rahoitus osoittaa, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu varsinaisella tulo-rahoituksella, ilman mahdollisia satunnaisia tuloja. Kun tunnusluvun arvo on alle 100 %, on investointimenoja jäänyt rahoitettavaksi pääoma-rahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Lainanhoitokate kertoo liikelaitoksen tulo-rahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulo-rahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisää lainaa, realisoimaan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Quick ratio eli maksuvalmiussuhde kertoo, miten hyvin lyhytaikaisesti sidotuilla varoilla pystytään kattamaan lyhytaikaiset velat. Jos tunnusluvun arvo on yli 1, on maksuvalmiussuhde hyvä, arvoilla 0,5-1 tyydyttävä ja alle 0,5 heikko.

Current ratio eli käyttöpääomasuhde kuvaa nopeakiertoisen omaisuuden ja nopeakiertoisten velkojen suhdetta. Tunnusluku sopii quick ratio -tunnuslukua paremmin eri toimialojen yritysten vertailuun. Tunnusluvun arvona yli 2 on hyvä, 1-2 tyydyttävä ja alle 1 heikko.

Tase ja sen tunnusluvut

LOPEN KUNTA
VESI- JA VIEMÄRILAITOS
TASE

	2018 1 000 €	2017 1 000 €		2018 1 000 €	2017 1 000 €
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat hyödykkeet	1362	1342	Peruspääoma	196	196
Muut pitkävaikutteiset menot	1362	1342	Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	942	1 074
	4748	4913	Tilikauden yli-/alijäämä	-153	-132
Aineelliset hyödykkeet	56	56			
Maa- ja vesialueet	4666	4763	OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	986	1 138
Kiinteät rakenteet ja laitteet	27	94			
Ennakkomaksut ja keskeneräiset			VIERAS PÄÄOMA		
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	6110	6255	Pitkäaikainen	5 167	5 143
VAIHTUVAT VASTAAVAT			Lainat kunnilta/kuntayhtymältä	3 939	3 952
Saamiset	296	300	Muut velat/liittymismaksut	1 228	1 191
Lyhytaikaiset saamiset	296	300	Lyhytaikainen	254	274
Myyntisaamiset	291	294	Ostovelat	215	237
Siirtosaamiset	5	6	Muut velat/liittymismaksut	19	11
RAHAT JA PANKKISAAMISET	0	0	Siirtovelat	19	26
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	296	300	VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	5 420	5 417
VASTAAVAA YHTEENSÄ	6406	6555	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	6 406	6 555
			Taseyksikön taseen tunnusluvut		
			Omavaraisuusaste, %	15,4	17,4
			Suhteellinen velkaantuneisuus, %	547,5	541,8
			Velat ja vastuut % käyttötuloista	547,5	541,8
			Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	789	942
			Lainakanta 31.12., 1000 €	5 167	5 143
			Lainasaamiset 31.12., 1000 €	0	0

Liikelaitoksen taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat sen omavaraisuutta, kertynyttä yli-/alijäämää ja velkaisuutta.

Omavaraisuusaste mittaa liikelaitoksen vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä.

Suhteellisen velkaantuneisuuden tunnusluku kertoo, kuinka paljon liikelaitoksen käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet liikelaitoksella on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Kertynyt yli-/alijäämä osoittaa, paljonko liikelaitoksella on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana tai paljonko sillä on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina.

Liikelaitoksen lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa.

Toiminnan tunnusluvut

Vedenottamoilta pumpattu vesi / laskutettu vesi 2013 – 2018

Vedenottamo	2013 m ³	2014 m ³	2015 m ³	2016 m ³	2017 m ³	2018 m³
Lopenkylä pumpattu	142.956	133.184	128.507	133.161	133.286	141.357
Launonen pumpattu	60.867	65.980	70.742	83.562	81.902	84.422
Läyliäinen pumpattu	47.736	52.126	53.484	69.957	54.092	54.830
Kaartjärvi pumpattu				7.298	7.049	7.584
Yhteensä pumpattu	252.559	251.290	252.733	293.978	276.329	288.193
Yhteensä laskutettu	185.153	193.335	188.029	183.337	191.691	190.368

Riihimäkeen pumpattu jätevesi / laskutettu jätevesi 2013 – 2018

	2013 m ³	2014 m ³	2015 m ³	2016 m ³	2017 m ³	2018 m ³
Pumpattu	241.688	236.389	378.632	379.512	399.087	356.812
Laskutettu jätevesi	171.555	179.617	172.588	171.421	179.863	178.926
Laskutettu sakokaivoliete	8.527	9.162	9.372	10.961	9.947	12.385

Vesihuollon hintataso

Lopen Vesilaitoksen taksat ovat Hausjärven Vesilaitoksen kanssa kutakuinkin samansuuruiset, mutta korkeammat kuin Riihimäen Veden taksat.

	Lopen Vesilaitos	Hausjärven Vesilaitos	Riihimäen Vesi
Käyttömaksu vesi	1,89	1,55	1,37
Käyttömaksu jätevesi	2,31	2,46	1,66
Perusmaksu vesi	30,00	toiminta- alueen mukaan	mittari koon mukaan
Perusmaksu jätevesi	40,00	toiminta- alueen mukaan	mittari koon mukaan

Tehokkuus

Kertomusvuonna verkostoon pumpatun ja laskutetun veden ero oli 97.825 m³, mikä osittain selittyy kahdesta isohkosta vesivuodosta, sekä vesitornien ja taajamien linjastohuuhteluista, huuhteluilla parannettiin linjaston toimivuutta sekä vedenlaatua.

Riihimäkeen pumpatun ja laskutetun jäteveden erotus oli kertomusvuonna 177.886 m³ (vuonna 2017; 219.224 m³).

Investoinnit

Merkittävimmät vesihuollon investoinnit olivat kirkonkylän vedenottamon saneeraus-suunnittelun valmistuminen sekä UV-laitteistojen hankinta/asennus. Kertomusvuonna jatkettiin myös viemärisaneerausta, sekä osallistuttiin Riihimäen puhdistamon lietteenkäsittelyn saneeraukseen noin 100.000 €:n rahoitusosuudella.

Investointien toteutumaprosentti oli ainoastaan 46,8 %, johtuen pääosin kirkonkylän vedenottamon siirtymisestä vuodelle 2019.

TASEYKSIKÖN TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

TULOSLASKELMA

Sijoitetun pääoman tuotto, %

$$= 100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalle maksetut korkokulut} + \text{Muille maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Sijoitettu korollinen vieras pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset})$$

Tunnusluvun tase-erät lasketaan tilikauden alun ja lopun keskiarvona

Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %

$$= 100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalle maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Lainat kunnalta} + \text{poistoero ja vapaaehtoiset varaukset})$$

Tunnusluvun tase-erät lasketaan tilikauden alun ja lopun keskiarvona

Voitto, %

$$= 100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen varauksia} / \text{Liikevaihto})$$

RAHOITUSLASKELMA

Toiminnan ja investointien rahavirta 5 vuodelta, €

$$= \text{Tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen kertymä}$$

Investointien tulorahoitus %

$$= 100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} - \text{Tuloverot}) / \text{Investointien omahankintameno (eli Investointimenot-Rahoitusosuudet)}$$

Lainanhoitokate

$$= (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} + \text{Korkokulut} - \text{Tuloverot}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$$

Kassasta maksut:

Tuloslaskelmasta:

$$= \text{Materiaalit ja palvelut} + \text{henkilöstökulut} + \text{liiketoiminnan muut kulut} - \text{valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen lisäys} - \text{valmistus omaan käyttöön} + \text{korkokulut} + \text{korvaus peruspääomasta} + \text{tuloverot} + \text{muut rahoituskulut}$$

Rahoituslaskelmasta

$$= \text{Investointimenot} + \text{antolainasaamisten lisäykset} + \text{pitkäaikaisten lainojen vähennykset}$$

Kassan riittävyys (pv):

$$- 365 \text{ pv} * \text{Rahavarat 31.12.} (= \text{rahoitusarvopaperit} + \text{rahat ja pankkisaamiset}) / \text{Kassasta maksut}$$

Quick ratio

$$- (\text{Rahat ja pankkisaamiset} + \text{Rahoitusarvopaperit} + \text{Lyhytaikaiset saamiset}) / (\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot})$$

Current ratio

$$- (\text{Vaihto-omaisuus} + \text{Lyhytaikaiset saamiset} + \text{Rahoitusarvopaperit} + \text{Rahat ja pankkisaamiset}) / (\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot})$$

TASE**Omavaraisuusaste, %**

- $100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

- $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista

- $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot} + \text{Vuokravastuut}) / \text{Käyttötulot}$

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

- Edellisten kausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä

Lainakanta 31.12.

- Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Lainasaamiset 31.12.

- Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

LOPEN KUNTA
VESI- JA VIEMÄRILAITOS
TULOSLASKELMA

	2018	2017
LIKEVAIHTO	945 126,84	964 271,31
LIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT	44 959,24	35 464,77
MATERIAALIT JA PALVELUT	-625 067,70	-578 903,63
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-185 343,68	-184 169,08
Ostotilikauden aikana	-185 343,68	-184 169,08
Palvelujen ostot	-439 724,02	-394 734,55
HENKILÖSTÖKULUT	-110 099,44	-125 149,24
Palkat ja palkkiot	-89 777,63	-101 849,15
Henkilösivukulut	-20 321,81	-23 300,09
Eläkekulut	-17 355,53	-19 660,31
Muut henkilösivukulut	-2 966,28	-3 639,78
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-378 446,60	-386 069,38
Suunnitelman mukaiset poistot	-378 446,60	-386 069,38
Liiketoiminnan muut kulut	-15 210,48	-26 644,93
LIIKKEYLIJÄÄMÄ (-ALIJÄÄMÄ) YHTEENSÄ	<u>-138 738,14</u>	<u>-117 031,10</u>
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-13 840,75	-15 415,11
Muut rahoitustuotot	950,65	884,36
Kunnalle maksetut korkokulut	-14 793,46	-16 214,63
Muut rahoituskulut	2,06	-84,84
YLIJÄÄMÄ(ALIJÄ)ENN.SATUNN.ERIÄ	<u>-152 578,89</u>	<u>-132 446,21</u>
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	<u>-152 578,89</u>	<u>-132 446,21</u>

**LOPEN KUNTA
VESI- JA VIEMÄRILAITOS
RAHOITUSLASKELMA**

	2018	2017
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Liikeliikäämä(alijäämä)	-138 738,14	-117 031,10
Poistot ja arvonalentumiset	378 446,60	386 069,38
Rahoitustuotot ja -kulut	-13 840,75	-15 415,11
	225 867,71	253 623,17
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	-233 887,42	
	-233 887,42	-184 002,38
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-8 019,71	69 620,79
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
LAINAKANNAN MUUTOKSET		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys kunnalta	14 793,46	16 214,63
Pitkäaikaisten lainojen vähennys kunnalle	-27 939,37	-320 090,42
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET		
Saamisten muutos muilta	4 566,36	31 828,60
Korottomien velkojen muutos muilta	16 599,26	171 430,31
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	8 019,71	-100 616,88
RAHAVAROJEN MUUTOS	-0,00	-30 996,09
RAHAVARAT	31. 12.	0,00
	1. 1.	0,00
		30 996,09

LOPEN KUNTA
VESI- JA VIEMÄRILAITOS
TASE

	2018	2017		2018	2017
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat hydykkeet	1 362 224,02	1 341 984,63	Peruspääoma	196 413,20	196 413,20
Muut pitkävaikutteiset menot	1 362 224,02	1 341 984,63	Edellisten tilikausien yli/-alijäämä	941 715,35	1 074 161,56
Aineelliset hyödykkeet	4 747 802,18	4 912 600,75	Tilikauden yli/-alijäämä	-152 578,89	-132 446,21
Maa- ja vesialueet	55 558,39	55 558,39			
Kiinteät rakenteet ja laitteet	4 665 602,99	4 763 062,23	OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	985 549,66	1 138 128,55
Ennakkomaksut ja keskeneräiset	26 640,80	93 980,13			
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	6 110 026,20	6 254 585,38	VIERAS PÄÄOMA		
			Pitkäaikainen	5 166 828,28	5 143 135,86
VAIHTUVAT VASTAAVAT			Lainat kunnalta/kuntayhtymältä	3 938 787,58	3 951 933,49
Saamiset	295 873,93	300 440,29	Muut velat/liittymismaksut	1 228 040,70	1 191 202,37
Lyhytaikaiset saamiset	295 873,93	300 440,29	Lyhytaikainen	253 522,19	273 761,26
Myyntisaamiset	290 842,52	294 165,14	Ostovelat	215 018,22	236 558,43
Siirtosaamiset	5 031,41	6 275,15	Muut velat/liittymismaksut	19 254,44	10 949,61
			Siirtovelat	19 249,53	26 253,22
Rahat ja pankkisaamiset	0,00	0,00	VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	5 420 350,47	5 416 897,12
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	295 873,93	300 440,29	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	6 405 900,13	6 555 025,67
VASTAAVAA YHTEENSÄ	6 405 900,13	6 555 025,67			

LOPEN VESILAITOS**TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVAT LIITETIEDOT****Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot****Jaksotusperiaatteet**

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvät vastaavat on merkitty taseeseen hankintameno suunittelman mukaisilla poistoilla ja investointien rahoitusosuuksilla vähennettynä. Suunittelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunittelman mukaisesti. Poistosuunittelman mukaiset suunittelmapoistojen laskenta-perusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunittelman mukaisten poistojen perusteet.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen hankintahintaan.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

Tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot

Tilinpäätökseen ei sisälly edelliseen vuoteen kohdistuvia oikaisuja.

LOPEN VESILAITOS

Tasetta koskevat liitetiedot

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

19) Pysyvät vastaavat tase-eräkohtaisesti

Lopen vesilaitos	Aineettomat hyödykkeet		Aineelliset hyödykkeet				Pysyvät vastaavat yhteensä
	Muut pitkäaikaiset menot	Aineettomat hyödykkeet yhteensä	Maa- ja vesialueet	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Kesken-eräiset hankinnat	Aineelliset hyödykkeet yhteensä	
Poistamaton hankintameno 1.1.	1 341 984,63	1 341 984,63	55 558,39	4 763 062,23	93 980,13	4 912 600,75	6 254 585,38
Lisäykset tilikauden aikana	99 079,63	99 079,63		108 166,99	26 640,80	134 807,79	233 887,42
Rahoitusosuudet tilikaudella		0,00				0,00	0,00
Vähennykset tilikauden aikana		0,00				0,00	0,00
Siirrot erien välillä		0,00		93 980,13	-93 980,13	0,00	0,00
Tilikauden poisto	-78 840,24	-78 840,24		-299 606,36		-299 606,36	-378 446,60
Arvonlennukset ja niiden palautukset		0,00				0,00	0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	1 362 224,02	1 362 224,02	55 558,39	4 665 602,99	26 640,80	4 747 802,18	6 110 026,20
Arvonkorotukset		0,00				0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 362 224,02	1 362 224,02	55 558,39	4 665 602,99	26 640,80	4 747 802,18	6 110 026,20
		0,00					0,00
Olennaiset lisäpoistot		0,00				0,00	0,00
Erittely olennaisista lisäpoistotista		0,00				0,00	0,00

Maa- ja vesialueet erittely

	2018	2017
Maa- ja vesialueet		
Kiinteistöjen liittymismaksut	55 558,39	55 558,39
Muut maa- ja vesialueet		
Maa- ja vesialueet yhteensä	55 558,39	55 558,39

23) Saamisten erittely

	2018		2017	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
<i>Saamiset tytäryhteisöiltä</i>				
Myyntisaamiset		16 962,54		19 884,22
Yhteensä	0,00	16 962,54	0,00	19 884,22
<i>Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä</i>				
Myyntisaamiset		0,00		2 820,94
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	2 820,94
<i>Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisyyksiltä</i>				
Myyntisaamiset		2 407,82		4 027,52
Yhteensä	0,00	2 407,82	0,00	4 027,52
Saamiset yhteensä	0,00	19 370,36	0,00	26 732,68

24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Tulojäämät		
Muut tulojäämät	5 031,41	6 275,15
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	5 031,41	6 275,15

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

25) Oman pääoman erittely

	2018	2017
Peruspääoma 1.1.	196 413,20	196 413,20
Lisäykset		
Vähennykset		
Peruspääoma 31.12.	196 413,20	196 413,20
Edell. tilikausien yli/alijäämä 1.1.	941 715,35	1 074 161,56
Edell. tilikausien yli/alijäämä 31.12.	941 715,35	1 074 161,56
Tilikauden yli/alijäämä	-152 578,89	-132 446,21
Oma pääoma yhteensä 31.12.	985 549,66	1 138 128,55

30) Vieras pääoma

	2018		2017	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
<i>Velat kunnalle</i>				
Lainat kunnalta	3 938 787,58		3 951 933,49	
Yhteensä	3 938 787,58	0,00	3 951 933,49	0,00
<i>Velat tytäryhteisöille</i>				
Ostovelat				
Muut velat/ liittymismaksuvelat	10 284,52		10 284,52	
Yhteensä	10 284,52	0,00	10 284,52	0,00
<i>Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä</i>				
Ostovelat		1 170,00		325,00
Muut velat/ liittymismaksuvelat	6 792,24		6 792,24	
Yhteensä	6 792,24	1 170,00	6 792,24	325,00
<i>Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille</i>				
Ostovelat		3 433,59		3 109,56
Muut velat/ liittymismaksuvelat	16 287,67		16 287,67	
Yhteensä	16 287,67	3 433,59	16 287,67	3 109,56
Vieras pääoma yhteensä	33 364,43	4 603,59	33 364,43	3 434,56

32) Muiden velkojen erittely

	2018	2017
Muut velat		
Liittymismaksut	1 228 040,70	1 154 212,36
Muut velat		
<i>Muut velat yhteensä</i>	<i>1 228 040,70</i>	<i>1 154 212,36</i>

33) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Lomapalkkavelan ja henkilösivukulujen jaksotukset	14 671,81	24 497,61
Muut menojäämät	4 577,72	1 755,61
<i>Siirtovelat yhteensä</i>	<i>19 249,53</i>	<i>26 253,22</i>

LOPEN VESILAITOS

Henkilöstöä koskevat liitetiedot

42) Henkilöstön lukumäärä 31.12.	2018	2017
	2,9	2,9

Lopen vesilaitoksella on työskennellyt kaksi vesilaitoksen hoitajaa (100% ja 90 % henkilöiden palkoista). Työnjohto ja hallinto (10 % ja 20 % henkilöiden palkoista). Toimistohenkilöstö (40 % henkilöstön palkoista). Kiinteistöpäällikkö (30 % henkilöstön palkoista).

43) Henkilöstökulut

	2018	2017
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	110 099,44	125 149,24
henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja eineellisiin hyödykkeisiin		
<i>Henkilöstökulut yhteensä</i>	<i>110 099,44</i>	<i>125 149,24</i>

LOPEN VESILAITOS

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

6) Toimintatuotot tehtäväalueittain

	2018	2017
Vesilaitos		
Liikevaihto	422 778,48	428 869,37
Liiketoiminnan muut tulot	24 273,99	22 390,10
Viemärlaitos		
Liikevaihto	543 033,61	535 401,94
Liiketoiminnan muut tulot		13 074,67
Toimintatuotot yhteensä	990 086,08	999 736,08

11) Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet

Käyttöomaisuusryhmä	Poistomenetelmä	
Hyväksytty valtuusto 5.11.2012 (§ 53)	31.12.2012 saakka	1.1.2013 alkaen
Aineettomat hyödykkeet	Tasapoisto	
Aineettomat oikeudet		5 - 20 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	3 vuotta	2 - 5 vuotta
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset ja rakennelmat	Tasapoisto	
Hallinto- ja laitosrakennukset, kiviset	50 vuotta	30 - 40 vuotta
Hallinto- ja laitosrakennukset, puiset	50 vuotta	25 - 35 vuotta
Koulurakennukset ja päiväkodit, kiviset	50 vuotta	30 - 40 vuotta
Koulurakennukset ja päiväkodit, puiset	50 vuotta	25 - 35 vuotta
Tehdas-, tuotanto- ja varastorakennukset	20 vuotta	20 vuotta
Liikuntahallit	50 vuotta	25 - 35 vuotta
Vapaa-ajan rakennukset		
Urheilukenttien huoltorakennukset	30 vuotta	20 vuotta
Virkistysalueen mökit, saunamökit	30 vuotta	30 vuotta
Asuinrakennukset		
Kerros-, rivi- ja pientalot	50 vuotta	30 - 50 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet	Menojäännöspoisto	
Kadut ja tiet	20 %	20 %
Muut maa- ja vesirakenteet (urheilualueet,	20 %	20 %
Vesi- ja viemäriverkostot	10 %	10 %
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	20 %	25 %
Siirtoviemäri-yhdysvesijohdot ja runkolinjat	Tasapoisto, 40 vuotta	Tasapoisto, 40 vuotta
Koneet ja kalusto	Tasapoisto	
Kuljetusvälineet	5 vuotta	5 vuotta
Muut liikkuvat työkonet	5 vuotta	5 vuotta
Muut koneet ja laitteet	10 vuotta	10 vuotta
Atk-laitteet	3 vuotta	3 vuotta
Muut laitteet ja kalusteet	3 vuotta	3 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet		
Luonnonvarat	Käytön mukainen	Käytön mukainen

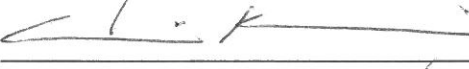
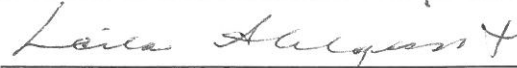
LOPEN KUNTA
Yhdystie 5
12700 LOPPI

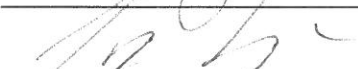
TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET

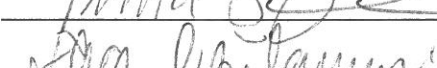
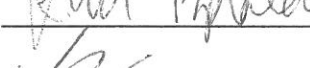
Lopella 27. toukokuuta 2019

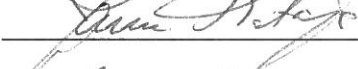
LOPEN KUNNANHALLITUS

Mikko Salmela
kunnanjohtaja

TILINTARKASTAJAN TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Suoritetusta tarkastuksesta on tänään annettu tilintarkastuskertomus.

Loppi 29 / 5 2019

BDO Oy

 Janne Majoinen
 JHTT

LUETTELO KIRJANPITOKIRJOISTA JA TOSITTEIDEN LAJEISTA

Käytetyt kirjanpitokirjat:

Päiväkirja, sähköinen

Pääkirja, sähköinen

Tasekirja, sidottu

Nrosarja	Tositelajin nimi	Käytetyt tositenumerot		Arkistointi
1	Alkusaldot	1001	1003	Sähköinen
2	Talousarvio	2001	2005	Sähköinen
3	Lisämääräraha	3001	3005	Sähköinen
10	Muistio, ulk. RD	10001	10174	Sähköinen
11	Muistio, ulk. sis. RD	14001	14005	Sähköinen
15	Muistio, ulk. Rondo	15001	14650	Sähköinen
20	Muistio, sis. RD	20001	20036	Sähköinen
25	Muistio, sis. Rondo	25001	25468	Sähköinen
32	Muistio, ulk. tilinpäätös	32001	32030	Sähköinen
34	Käyttöomaisuus	34001	34134	Paperitosite
39	KOM-muistiot	39001	39016	Sähköinen
40	Sis.laskut, Rondo	40001	40078	Sähköinen
50	Pankin tiliotteet	50001	50759	Paperitosite
70	Sosiaalityö	70001	70210	Paperitosite
100	MR Laskulaji 10	10000001	10001979	Sähköinen
102	Palkat	100001	100025	Paperitosite
110	MR Laskulaji 11	11000001	11000139	Sähköinen
180	MR Laskulaji 18	18000001	18000709	Sähköinen
190	MR Laskulaji 19	19000001	19000088	Sähköinen
230	MR Laskulaji 23	22300001	23000300	Sähköinen
240	MR Laskulaji 24	24000001	24000470	Sähköinen
260	MR Laskulaji 26	26000001	26000005	Sähköinen
270	MR Laskulaji 27	27000001	27000255	Sähköinen
280	MR Laskulaji 28	28000001	28000256	Sähköinen
330	MR Laskulaji 33	33000001	33000067	Sähköinen
340	MR Laskulaji 34	34000001	34000034	Sähköinen
350	MR Laskulaji 35	35000001	35000332	Sähköinen
420	MR Laskulaji 42	42000001	42000791	Sähköinen
450	MR Laskulaji 45	45000001	45005867	Sähköinen
511	Manuaalisuoritukset	5110001	5110904	Paperitosite
521	Viitesuoritukset	5210001	5210308	Paperitosite
531	Hyvityslaskujen kuittaus	5310001	5310388	Sähköinen
540	MR Laskulaji 54	54000001	54002000	Sähköinen
541	Tileistä poisto	5410001	5410282	Paperitosite
801	Ostolaskut	8000001	8011249	Sähköinen
820	MR Laskulaji 82	82000001	82002230	Sähköinen
830	MR Laskulaji 83	83000001	83001085	Sähköinen
899	Ostomaksut	8990001	8990258	Paperitosite
980	MR Laskulaji 98	98000001	98000007	Sähköinen

Kirjanpitoaineisto säilytetään kirjanpitolain 2 luvun 10 §:n mukaisesti

433 LOPEN KUNTA

TULOSLASKELMA 1-12/2018

		1-12 / 2018		1-12 / 2017
TOIMINTATUOTOT				
MYYNITUOTOT		5 005 888,72		5 193 213,40
3001	Vesi- ja jätevesimaksut	948 676,56		964 271,31
3059	Varastolisätulo	5 464,52		8 730,90
3079	Muut liiketoiminnan myyntituotot	13 348,49		12 104,67
3086	Sotilasvammalain mukaiset korv	53 227,62		20 000,00
3091	Rintamaveteraanien avopalvelut	39 157,64		33 041,47
3100	Kotikuntakorvaukset	200 151,89		147 315,20
3105	Aik.kotikunnan korv.(k.laki)	52 971,08		107 384,46
3115	Muut yhteistoimintakorvaukset	7 074,12		0,00
3135	Metsän myyntitulot	253 366,88		174 317,72
3198	Kunnan sis.kiinteistötulot vyö	1 923 729,12		1 878 638,78
3199	Muut suoritteiden myyntituotot	1 508 720,80		1 847 408,89
MAKSUTUOTOT		2 021 595,95		2 160 634,81
3250	Maksut lapsiperheiden kodinhoi	246,75		40,25
3251	Muut kodinhoitoapumaksut	351 138,89		350 832,74
3257	Hoitopäivämaksut	1 159 368,72		1 408 684,85
3258	Asiakasmaksutulot	152 208,45		49 767,59
3269	Muut sosiaalitoimen maksut	77 416,74		61 337,54
3271	Kurssimaksut	50 356,14		43 948,65
3275	Muut opetus- ja kulttuuritoime	30,00		3 443,37
3283	Ympäristölupamaksut	37 415,00		18 584,00
3285	Rakennusvalvonta- ja -tarkastu	103 225,90		115 931,38
3299	Muut palvelumaksut	90 189,36		108 064,44
TUET JA AVUSTUKSET		474 635,61		366 504,99
3300	Työllistämistuki	103 979,22		86 598,53
3301	Valtionavustukset	201 577,60		157 813,35
3306	Kelan korvaus työterveyshuolto	93 496,40		93 032,40
3399	Muut tuet ja avustukset	75 582,39		29 060,71
MUUT TOIMINTATUOTOT		1 215 068,39	8 717 188,67	1 189 374,95
3410	Asuntojen vuokrat	739 987,60		681 858,15
3420	Muiden rakennusten vuokrat	138 540,51		171 489,25
3430	Maa- ja vesialueiden vuokrat	38 388,50		49 319,44
3450	Koneiden ja laitteiden vuokrat	15 636,50		16 560,06
3499	Muut vuokratuotot	3 331,60		3 482,71
3510	Pysyvien vast. luovutusvoitot	183 543,55		187 703,16
3522	Vakuutuskorvaukset	20 630,19		4 546,90
3524	Perustoim.tulotuen takaisinper	61,22		3 051,72
3525	Täydent.ja enn.ehk.tt-tuen tak	748,49		-1 469,23
3530	Muut tuotot	74 200,23		72 832,79
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN			64 325,45	51 464,30
3700	Valmistus omaan käyttöön	64 325,45		51 464,30

433 LOPEN KUNTA

TULOSLASKELMA 1-12/2018

	1-12 / 2018	1-12 / 2017
TOIMINTAKULUT		
HENKILÖSTÖKULUT		
PALKAT JA PALKKIOT	-14 420 983,76	-14 674 336,26
4001 Luottamushlöiden kokouspalkkio	-119 870,01	-103 895,00
4002 Vak. viranhaltijain kk-palkat,	-3 727 888,58	-3 017 218,67
4004 Työsuhteisten kuukausipalkat	-6 802 821,27	-7 329 424,84
4008 Erilliskorvaukset	-715 606,02	-722 763,82
4013 Sairausloman sijaiset	-345 315,86	-265 495,63
4014 Vuosiloma, äit.loma ja muut sij	-1 180 635,50	-741 665,46
4018 Asiantuntijapalkkiot	0,00	-576,00
4019 Tunti- ja urakkapalkat	-101 365,98	-123 044,85
4020 Viranhaltijoiden kokouspalkkio	-27 727,50	-23 825,00
4021 Tilapäisen työvoiman palkkaus	-131 261,24	-101 183,77
4025 Koulutuksen aik.sijaiset KuEL	-16 442,76	-14 815,33
4029 Koulutuksen aik.sijaiset VaEL	-3 180,75	-4 290,18
4030 Työllistettyjen palkat	-188 439,76	-147 433,01
4036 Vak. viranhalt. kk-palkat opet	-935 479,61	-1 695 588,47
4037 Sairauslomansijaiset VaEL	-14 849,07	-21 675,36
4038 Äit.loma ja muut sij. VaEL	-20 803,28	-20 177,15
4039 Luontoisedut alv 24/14 % (D)	-121 835,39	-119 278,21
4040 Luontoisedut (K)	121 835,39	119 278,21
4044 Ansionmenetykskorvaukset	-1 265,20	-293,08
4045 Verolliset matkakorvaukset	-12 552,33	-12 023,59
4046 Opettajien ylituntipalkkiot Ku	-274 469,80	-189 347,83
4047 Opettajien ylituntipalkk. VaEL	-96 598,35	-168 079,05
4048 Muut palkat ja palkkiot VaEL	-32 379,15	-27 329,13
4049 Jaksotetut palkat ja palkkiot	50 899,27	-145 071,27
4050 Alvilliset palkat	-4 663,55	-6 134,13
4230 Sairausvakuutuskorvaukset	255 844,39	189 522,48
4240 Tapaturmakorvaukset	13 796,87	15 527,44
4250 Muut Kansaneläkelaitoksen korv	10 000,00	-1 950,75
4255 Korv. vakuutusyhtiöiltä (ei so	0,00	1 880,36
4260 Muut hlöstömenojen korjauserät	2 091,28	2 034,83
HENKILÖSIVUKULUT		
ELÄKEKULUT	-3 105 904,99	-3 168 240,05
4100 KuEL-palkkaper. el.maksu	-2 190 927,24	-2 220 916,17
4121 VaEL-maksut	-313 768,94	-323 574,58
4122 KuEL Eläkemenoperusteinen maks	-497 104,72	-501 939,38
4123 Varhe-maksut	-118 044,16	-97 132,90
4126 Jaksotetut eläkekulut	13 940,07	-24 677,02
MUUT HENKILÖSIVUKULUT	-475 960,12	-647 500,16
4150 Työnantajan sos.turvamaksut	-125 320,06	-158 160,24
4160 Työttömyysvakuutusmaksut	-321 418,31	-427 529,45
4170 Tapaturmavakuutusmaksut	-36 588,58	-42 553,96
4180 Muut sosiaalivakuutusmaksut	-7 491,39	-12 929,15
4190 Jaksotetut sosiaalivakuutusmak	14 858,22	-6 327,36

433 LOPEN KUNTA

TULOSLASKELMA 1-12/2018

	1-12 / 2018	1-12 / 2017
PALVELUJEN OSTOT	-28 084 487,93	-27 309 404,77
4300 Asiakaspalvelujen ostot	-18 751 201,10	-18 176 303,36
4315 Kotikuntalain kotikuntakorvauk	-503 722,25	-412 884,24
4320 Perhehoitajien palkkiot	-248 576,12	-216 154,95
4350 Asiantuntijapalvelut	-475 879,13	-660 477,03
4351 Toimistopalvelut	-414,59	-9 352,59
4352 Rahoitus- ja pankkipalvelut	-9 098,54	-10 124,25
4353 ICT -palvelut	-463 075,27	-398 696,28
4360 Painatukset	-32 407,75	-19 274,62
4361 Ilmoitukset	-55 342,11	-60 255,88
4363 Postimaksut	-42 436,13	-56 058,11
4364 Tele- ja puhelinpalvelut	-83 140,02	-79 148,65
4366 Vakuutukset	-69 886,98	-63 412,71
4369 Pesulapalvelut	-40 401,41	-42 228,77
4370 Puhtaanpitopalvelut	-50 089,27	-41 622,38
4371 Jätevesimaksut	-281 278,04	-336 501,49
4372 Jätteenkuljetus - käsittelymak	-2 137,48	-2 805,59
4373 Siivouspalvelut	-172,62	-616,45
4375 Koneiden, kaluston ja laitteid	-163 070,67	-95 063,10
4377 Rakennus ja kunnossapitopalvel	-150 610,85	-92 642,47
4378 Rakentamispalvelut	-137 467,28	-114 239,00
4380 Henkilöstön majoitus ja ateria	-2 667,50	-2 953,31
4382 Majoituspalvelut	-697,90	-3 664,62
4383 Ravitsemuspalvelut	-1 154 242,46	-1 316 698,18
4384 Matkustuskorv. hlöstökoulutus	-3 202,27	-4 227,74
4385 Asiakaskuljetukset	-875 141,70	-910 066,64
4386 Kuljetuspalvelut	-48 220,41	-47 683,66
4387 Henkilöstön matkustuskulut	-114 787,10	-109 078,14
4388 Perhehoitajien verol.km.korvau	-8 899,33	-7 438,76
4389 Perhehoitajien kulukorvaukset	-100 467,13	-78 832,95
4390 Verottomat päivärahat	-4 062,25	-5 078,88
4391 Sosiaali- ja terveyspalvelut	-262 502,28	-298 972,52
4395 Koulutus- ja kulttuuripalvelut	-33 657,89	-50 985,92
4396 Henkilöstön koulutus	-45 875,79	-53 684,53
4397 Luottamushenkilökoulutus	-682,50	-5 194,30
4411 Osuus verotuskustannuksiin	-161 518,92	-182 792,32
4412 Muut yhteistoimintaosuudet	-1 211 222,62	-1 139 431,55
4418 Työvoiman vuokraus	-198 671,17	0,00
4449 EU-hankkeiden kuntaosuudet	-33 184,22	-32 461,22
4450 Kunnan sis.kiint.menot vyöryty	-1 923 729,12	-1 878 638,78
4451 Kunnan sis.palvelust.osto vyör	-147 651,18	-168 818,59
4499 Muut palvelut	-192 996,58	-124 840,24

433 LOPEN KUNTA

TULOSLASKELMA 1-12/2018

		1-12 / 2018	1-12 / 2017	
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT		-2 229 218,35	-2 269 218,15	
4502 Toimistotarvikkeet		-25 189,35	-21 855,81	
4503 Koulutarvikkeet		-30 703,62	-30 298,06	
4511 Kirjallisuus ja oppikirjat		-158 886,86	-162 087,07	
4517 Kirjastoaineisto		-25 075,94	-26 884,30	
4518 Lehdet		-4 248,14	-5 961,09	
4520 Elintarvikkeet		-371 703,66	-389 055,70	
4530 Vaatteisto		-14 840,38	-15 211,32	
4540 Lääkkeet ja hoitotarvikkeet		-38 729,55	-79 688,26	
4550 Siivous- ja puhdistusaineet		-61 255,36	-68 970,73	
4551 Vedenpuhdistuskemikaalit		-27,00	0,00	
4560 Poltto- ja voiteluaineet		-36 781,93	-33 774,84	
4570 Lämmitys		-477 178,01	-479 148,77	
4571 Sähkö		-509 365,18	-515 376,54	
4572 Vesi		-33 954,06	-42 566,19	
4580 Kalusto ja koneet yli 500 euro		-108 909,68	-82 689,10	
4581 Kalusto ja koneet alle 500 eur		-58 125,08	-53 797,36	
4583 Työaineet, työ- ja oppimateria		-18 497,49	-20 346,54	
4588 Varastolisät		-5 048,15	0,00	
4590 Rakennusmateriaali		-34 086,92	-20 465,69	
4600 Muu materiaali		-216 611,99	-221 040,78	
AVUSTUKSET		-1 560 736,09	-1 525 319,99	
4700 Lasten kotihoidon tuki (laki)		-459 248,49	-387 410,99	
4703 Ehkäisevä toimeentulotuki		-15 240,45	-16 702,39	
4704 Täydentävä toimeentulotuki		-24 060,26	-23 355,74	
4705 Yksityisen hoidon tuki (lakis)		-52 935,59	0,00	
4707 Yksityisen hoidon tuen kuntali		-73 511,57	-68 228,56	
4710 Omaishoidontuki, hoitopalkkiot		-304 257,96	-280 004,43	
4720 Perustoimeentulotuki		-918,29	-4 914,11	
4730 Muut avustukset kotitalouksill		-452 280,33	-568 249,66	
4732 Palveluseteli		-1 378,69	-6 518,55	
4741 Avustukset yhteisöille ja seur		-24 450,00	-17 400,00	
4745 Tienhoitoavustukset		-100 667,81	-98 982,38	
4747 Työmarkkinatuen kuntaosuus Kel		-51 786,65	-53 553,18	
MUUT TOIMINTAKULUT		-936 643,32	-799 550,88	-50 393 570,26
4800 Maa- ja vesialueiden vuokrat		-673,33	-1 652,17	
4820 Rakennusten ja huoneistojen vu		-645 459,27	-521 221,22	
4840 Koneiden ja laitteiden vuokrat		-13 389,43	-8 600,00	
4850 Koneiden ja laitteiden leasing		-67 302,51	-56 717,58	
4860 Muut vuokrat		-3 730,60	-5 566,03	
4910 Välittömät verot		-5 711,71	-3 004,41	
4911 Luontoisetujen alv		-15 153,40	-15 104,71	
4912 Oman käytön alv		-4 069,33	-2 548,42	
4914 Työkalukorvaus		0,00	-257,25	
4916 Jäsenmaksut, yhdistykset		-6 486,25	-5 637,43	
4920 Pysyvien vast. luovutustappiot		-45 315,86	-10 654,41	
4924 Varastotilien oikaisut		47,31	-3 545,67	
4941 Luottot. toimintat. (myyntisaam)		-29 089,62	-72 831,98	
4999 Muut kulut		-100 309,32	-92 209,60	
TOIMINTAKATE		-42 032 420,44	-41 432 377,81	

433 LOPEN KUNTA

TULOSLASKELMA 1-12/2018

		1-12 / 2018	1-12 / 2017
VEROTULOT		28 111 685,26	29 218 030,09
5000	Kunnan tulovero	24 604 887,24	25 504 872,06
5100	Kiinteistövero	2 024 898,82	2 028 622,90
5200	Osuus yhteisöveron tuotosta	1 481 899,20	1 684 535,13
VALTIONOSUUDET		15 422 129,00	15 861 824,00
5501	Kunnan peruspalv. valtionos.	11 963 575,00	12 202 145,00
5502	Verotuloihin per.valt.os.tasau	4 309 764,00	4 593 960,00
5504	Op. ja kult. toimen valtionosu	-851 210,00	-934 281,00
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT			
KORKOTUOTOT		24 690,14	29 681,57
6000	Korkotuotot antolainoista ulko	8 057,49	9 159,27
6015	Muun taseyksikön korkotuotot k	14 793,46	19 030,44
6019	Muut korkotuotot	1 839,19	1 491,86
MUUT RAHOITUSTUOTOT		58 333,59	7 924,14
6100	Osinkotuotot ja osuuspääomien	4 613,02	2 924,45
6120	Verotilitysten korot ja korotu	0,00	114,90
6130	Viivästyskorot	4 991,22	4 572,29
6169	Muut rahoitustuotot	48 729,35	312,50
KORKOKULUT		-313 896,73	-352 993,99
6220	Korkokulut lainoista ulkopuoli	-305 651,91	-323 553,79
6237	Muun taseyksikön korkokulut la	-14 793,46	-19 030,44
6238	Korkokulut lyhytaik.lainoista	0,00	-10,00
6250	Koronvaihtosopim. korkokulut	6 548,64	-10 276,72
6299	Muut korkokulut	0,00	-123,04
MUUT RAHOITUSKULUT		-4 444,36	-1 494,66
6310	Verotilitysten korot	-1 253,47	-940,51
6320	Viivästyskorot ja korotukset	-958,63	-225,25
6399	Muut rahoituskulut	-2 232,26	-328,90
VUOSIKATE		1 266 076,46	3 330 593,34
POISTOT JA ARVONALENTUMISET			
SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT		-2 090 980,34	-2 064 841,26
7110	Poistot tietokoneohjelmista	-6 312,54	-17 695,28
7120	Poistot muista pitkävaikutteis	-87 997,27	-87 997,28
7130	Poistot rakennuksista	-848 294,00	-765 933,06
7140	Poistot kiinteistä rakenteista	-971 651,31	-1 046 939,17
7150	Poistot koneista ja kalustosta	-176 725,22	-146 276,47
TILIKAUDEN TULOS		-824 903,88	1 265 752,08
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ		-824 903,88	1 265 752,08

Lopen kunta

HENKILÖSTÖRAPORTTI 2018

Käsittely:

Yhteistyötoimikunta 13.5.2019 (§ 11)

Kunnanhallitus 27.5.2019 (§ 108)

Valtuusto 4.6.2019 (§ 26)

LOPPI
KESKELLÄ KASVU-SUOMEA

SISÄLTÖ

Johdanto	1
Henkilöstömäärä ja henkilötyövuodet	2
Henkilöstön sukupuoli- ja ikärakenne sekä vaihtuvuus	4
Henkilöstön poissaolot eri syiden perusteella	6
Henkilöstön työkyky	8
Henkilöstökulut	12
Työolot ja työyhteisön kehittäminen	14

Johdanto

Henkilöstöraportin 2018 tietosisältö noudattelee KT Kuntatyönantajien ja kunta-alan pääsopijajärjestöjen keväällä 2013 neuvottelemaa suositusta henkilöstöraportoinnin kehittämiseksi. 'Henkilöstövoimavarojen arviointi – suositus henkilöstöraportoinnin kehittämiseen' antaa pohjan ja yhteneväisen rakenteen kunnan oman raportoinnin kehittämiseksi ja sillä edesautetaan strategista henkilöstöjohtamista sekä henkilöstön ja työyhteisöjen jatkuvaa kehittämistä. Yhdenmukaiset ja yhteismitalliset tiedot helpottavat henkilöstövoimavarojen arviointia ja suunnittelua kuntarakenteiden uudistamisessa ja kuntien yhteistyössä. Henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja voidaan käyttää myös kuntien välisessä vertailussa. Tavoitteena on jatkossa kerätä näitä tietoja yhteiseen tietopankkiin.

Henkilöstöraportissa kuvataan henkilöstön määrälliset ja laadulliset tunnusluvut, kehittämistoimenpiteet ja näiden vaikutukset henkilöstöön, toimintaan ja talouteen. Raportin tiedot ilmoitetaan vuosittain 31.12. poikkileikkaustilanteen mukaan tai koko kalenterivuodelta.

Henkilöstöraportissa käytetty tilastoaineisto on koottu pääasiassa Lopen kunnassa käytössä olevasta palkka- ja henkilöstöhallinnon Populus-tietojärjestelmästä, joka otettiin käyttöön samassa yhteydessä, kun palkka- ja taloushallinnon tehtävät ulkoistettiin RHL-Data Oy:lle 1.1.2017 lukien. Vuoden 2017 alusta lukien käyttöön otetun tietojärjestelmän vuoksi kaikki raportissa esitetyt tunnusluvut eivät ole täysin vertailtavissa aiempien vuosien tunnuslukuihin. Vuotta 2018 koskevat tiedot ja tunnusluvut on tuotettu Populus-järjestelmästä 22.4.2019. Lisäksi tietoja on saatu mm. taloushallinnon raporteista, tapaturmavakuutusyhtiön tilastoista sekä työterveyshuollon raporteista.

Kunnan organisaatorakenne muuttui joiltain osin uuden kuntalain mukaisen hallintosäännön astuessa voimaan 1.6.2017 ja on sittemmin muuttunut vuoden 2019 alusta lukien. Tässä henkilöstöraportissa henkilöstöön liittyvien tietojen ja tunnuslukujen vertailu on edellä mainituista syistä joiltain osin hieman haasteellista.

Henkilöstöraportin on koonnut hallintopäällikkö Katja Väistö.

Henkilöstömäärä ja henkilötyövuodet

Henkilöstömäärä

Taulukko 1:

Kunnan palveluksessa 31.12.2018 olleen henkilöstön määrä:

	Miehet	Naiset	Yhteensä	Muutos ed. vuodesta
Vakinaiset	42	305	347	- 10
Määräaikaiset	8	59	67	- 2
Työllistetyt	6	6	12	+ 3
Yhteensä	56	370	426	- 9
Lyhytaikaiset sijaiset			4	
Yhteensä	56	370	430	

Henkilöstöraportissa henkilöstömäärän tunnus- ja vertailulukuna käytetään yllä olevassa taulukossa esitettyä yhteissummaa 426, joka sisältää vakinaisen ja määräaikaisen henkilöstön sekä työllistetyt työntekijät.

Taulukko 2:

Kunnan henkilöstö 31.12.2018 henkilöstöryhmittäin ja toimialoittain:

Hallintokunta	Vakinaiset		Määräaikaiset		Yhteensä	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Kunnanhallitus	27	10	4	1	31	11
Ympäristö- ja rakennuslautakunta	6	5	1	2	7	7
Perusturvalautakunta	93	89	34	23	127	112
Sivistyslautakunta	181	188	28	41	209	229
Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta	6	–	4	–	10	–
Tekninen lautakunta	44	55	7	12	51	67
Yhteensä	357	347	78	79	435	426

Vakanssien määrässä ovat mukana myös työllistetyt ja oppisopimuskoulutuksessa olevat. Luvuissa eivät ole mukana 31.12.2018 kunnan palveluksessa olleet lyhytaikaiset sijaiset.

Kunnanhallituksen vakansseihin sisältyi vuonna 2017 yleis- ja taloushallinnon lisäksi ruokapalveluhenkilöstö. Vuoden 2018 luvuissa ruokapalveluhenkilöstö kuuluu teknisen lautakunnan alaisuuteen. Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan alainen henkilöstö on puolestaan kokonaisuudessaan siirretty vuoden 2018 osalta kunnanhallituksen alaisuuteen.

Määräaikaisissa palvelussuhteissa olevien määräaikaisuuden perusteena on pääsääntöisesti erilaisten lakisääteisten vapaiden (perhevapaa, opintovapaa, vuorotteluvapaa, sairausloma) sijaisuudet sekä avoimen viran hoito niissä tilanteissa, joissa virkaa ei ole saatu täytettyä vakinaisesti pätevällä viranhaltijalla.

Henkilötyövuodet

Taulukko 3:

Kunnan henkilöstön ajalla 1.1.–31.12.2018 tekemä työ henkilötyövuosina:

Henkilötyövuodet palvelussuhteessa	Miehet	Naiset	Yhteensä	Muutos-% edellisestä vuodesta
2013	46,45	322,13	368,58	ei vertailutietoa
2014	51,08	338,04	389,12	5,57
2015	55,85	333,82	389,67	0,14
2016	59,63	336,66	396,29	1,70
2017	58,33	359,75	418,08	5,57
2018	56,03	348,48	404,51	- 3,27

Taulukko sisältää kaikki kalenterivuoden aikana tehdyt työrupeamat palvelussuhteen voimassaolon perusteella. Palkattomat poissaolot on vähennetty.

Henkilöstön sukupuoli- ja ikärakenne sekä vaihtuvuus

Sukupuolirakenne

Taulukko 4:

Kunnan henkilöstön jakautuminen 31.12.2018 toimialoittain:

Toimiala	Miehet	Naiset
Kunnanhallitus	2	9
Ympäristö- ja rakennuslautakunta	2	5
Perusturvalautakunta	4	108
Sivistyslautakunta	24	205
Tekninen lautakunta	24	43
Yhteensä	56	370

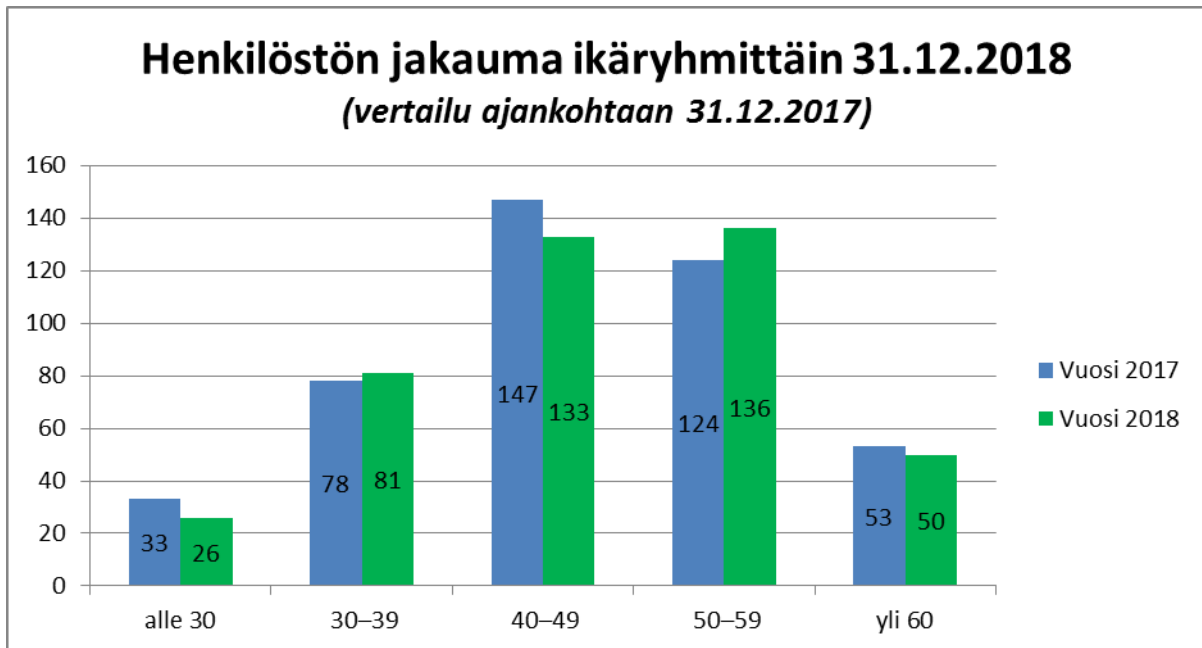
Henkilöstön ikäjakauma ja keski-ikä

Taulukko 5:

Kunnan henkilöstön ikäjakauma 31.12.2018:

Ikä	Lukumäärä	%-osuus
alle 30	26	6,10
30–39	81	19,01
40–49	133	31,22
50–59	136	31,93
yli 60	50	11,74
Yhteensä	426	100,0
Keski-ikä		46,5 vuotta
		(2017: 46,5) (2016: 46,8)

Miesten keski-ikä on 47,1 vuotta (2017: 48,8) ja naisten 46,4 vuotta (2017: 46,1).

Henkilöstön vaihtuvuus

Taulukko 6:

Vakinaisen henkilöstön vaihtuvuus toimialoittain:

Toimielin	Aloittaneet			Lopettaneet		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Kunnanhallitus	–	3	1	4	2	4
Ympäristö- ja rakennuslautakunta	–	4	–	1	2	1
Perusturvalautakunta	2	14	9	11	10	19
Sivistyslautakunta	–	15	19	15	21	20
Tekninen lautakunta	1	5	8	1	4	13
Koko kunta	3	42	37	33	40	57

Vuoden 2018 aikana kunnan vakinaisesta henkilöstöstä eläkkeelle siirtyi 15 henkilöä (2017:13, 2016: 13). Eläkkeelle siirtyneen henkilöstön keski-ikä oli 62 vuotta (2017: 64 vuotta).

Vuoden 2018 aikana Lopen kunta julkaisi KuntaRekry-ohjelmassa 108 rekrytointia (2017: 77). Työsopimussuhteisia tehtäviä oli avoinna 72 (2017: 46) ja virkasuhteisia tehtäviä 36 (2017: 31). Vakinaiseen palvelussuhteeseen rekrytoitiin 39 henkilöä (2017: 34 ja määräaikaan palvelussuhteeseen 43 (2017: 69).

Henkilöstön poissaolot eri syiden perusteella

Taulukko 7:

Kunnan henkilöstön poissaolot (työnteon keskeytykset) eri syiden perusteella vuosina 2014–2016. Poissaolot on koottu työpäivien mukaisesti:

Keskeytyksen syy	2014	2015	2016
Vuorotteluvapaa	365	23	586
Kuntoutus	37	110	175
Kuntoutustuki	522	174	146
Sairausloma (sis. työtapaturmat)	4 491	5 142	5 379
Palkaton virka/työvapaa	1 275	1 194	1 371
Opintovapaa	813	777	1 201
Aktiivivapaa	1 480	1 403	1 410
Perhevapaat	5 289	4 673	3 556
Julkinen tehtävä	31	21	10
Lomautus	–	–	–
Toisen viran/toimen hoito	912	386	172
Yhteensä	15 215	13 903	14 006
Poissaolopäivät/työntekijä	34	32	33

Vuoden 2017 alusta lukien poissaolojen seurannassa otettiin käyttöön alla oleva poissaolosityiden mukainen ryhmittely, jossa poissaolot on kirjattu kalenteripäivien mukaan:

Keskeytyksen syy	2017	2018
Sairausloma *)	6 658	8 014
Perhevapaat	3 527	3 939
Opintovapaa	2 372	2 436
Vuorotteluvapaa	119	280
Koulutus	1 092	971
Kuntoutus	149	65
Kuntoutustuki	457	1 173
Muut **)	3 119	4 395
Yhteensä	17 493	21 273
Poissaolopäivät/työntekijä	40,2	49,94

*) Sisältää tavanomaisten sairauspoissaolojen lisäksi tapaturma- ja ammattitaudit.

**) Sisältää mm. palkattomat virka- ja työvapaat.

Mikäli poissaolojen määrä vuonna 2018 laskettaisiin aiempaan tapaan työpäivinä, koko henkilöstön poissaolopäivien määrä olisi yhteensä 15.256 työpäivää (2017: 12.539 työpäivää) ja yhtä työntekijää kohden poissaolopäiviä kertyisi 29,43 (2017: 28,8).

Vuosilomat eivät sisälly näihin poissaolotietoihin. Vakinaisen henkilöstön vuosilomapäivien määrä on palvelusajasta riippuen pääsääntöisesti 28–38 päivää.

Läheskään kaikkien poissaolojen ajaksi työnantaja ei palkkaa sijaista. Erityisesti lyhytaikaiset poissaolot rasittavat työssä olevaa henkilöstöä: he tekevät poissaolon aikana myös osan poissaolevan työtehtävistä omien tehtäviensä ohella.

Sairauspoissaoloja eritellään tarkemmin jäljempänä.

Henkilöstön työkyky

Kunnan henkilöstön työterveyspalvelujen tuottaminen siirtyi liiketoimintakaupan myötä 1.1.2017 lukien Riihimäen Työterveys ry:ltä Finla Työterveys Oy:lle. Finla Työterveys Oy:llä on ollut enemmän resursseja kohdennettavaksi lakisääteiseen ennaltaehkäisevään työhön kuin aiemmalla palveluntuottajalla. Työterveyshuolto sisälsi ennaltaehkäisevän työn lisäksi myös työnantajalle vapaaehtoisia sairaanhoidollisia palveluja.

Työterveyspalvelut kilpailutettiin vuoden 2018 aikana ja kunnanhallitus päätti kokouksessaan 10.9.2018 valita kunnan työntekijöiden työterveyshuollon palveluntarjoajaksi Pihlajalinna Työterveys Oy:n. Toiminta uuden yhteistyökumppanin kanssa käynnistyi vuoden 2019 alusta lukien.

Taulukko 8:

Työterveyspalvelujen käyttö: Vastaanottotoiminta, käyntiä/tuntia:

Sisältää sekä lakisääteiset että sairaanhoidon yksilökäynnit.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Käynti työterveyshoitajalla	330	294	332	400	353	490
Käynti työterveyslääkärillä	1 085	953	1 039	1 073	1 093	1 061
Käynti erikoislääkärillä	8	4	14	15	20	23
Käynti psykologilla	28	44	59	85	71	53
Käynti työfysioterapeutilla	-	-	-	107	215	206
Käynti sosiaalialan asiantuntijalla	-	-	-	-	23	35
Laboratoriokäyntejä	1 103	1 040	1 915	1 719	1 832	2 096
Kuvantaminen	58	36	122	102	73	86

Työterveyshuollon palvelujen käyttö on kasvanut viime vuosina. Työterveyshuollon palvelut jakaantuvat lakisääteiseen ennaltaehkäisevään työterveyshuoltoon, josta työnantajalla on oikeus 60 %:n KELA-korvaukseen kuluista tiettyyn työntekijäkohtaiseen kattosummaan asti. Työnantajalle vapaaehtoisesta sairaanhoitopalvelusta KELA-korvaus on 50 %.

Vuonna 2018 työterveyshuollon bruttokustannukset (ennen Kelalta saatavaa korvausta) olivat 264.976 euroa (2017: 240.514 euroa). Tästä ennaltaehkäisevän työterveyshuollon osuus oli 149.112 euroa (2017: 124.584 euroa) ja sairaanhoidon osuus 115.864 euroa (2017: 115.930 euroa).

Lakisääteiseen ennaltaehkäisevään työterveyshuoltoon kuuluvat muun muassa terveystarkastukset ja työpaikkaselvitykset, joiden osuus on vuonna 2018 ollut merkittävä. Ennaltaehkäisevän toiminnan osuutta pyritään edelleen lisäämään jatkossakin, bruttokustannuksia kuitenkin kasvattamatta. Työterveyshuollon järjestämä sairaanhoito on ns. työterveyspainotteista sairaanhoitoa eli työ ja työolosuhteet otetaan huomioon myös sairausvastaanotolla asioitaessa.

Taulukko 9:

Yhteenveto työterveyshuollon toiminnasta:

		2016	2017	2018
Työpaikkaselvitykset	Työterveyslääkäri	9 h	12 h	2 h
	Työterveyshoitaja	17,5 h	104,5 h	141,5 h
	Työfysioterapeutti	29 h	109,5 h	65 h
	Työpsykologi	-	15 h	12,5 h
Tietojen antaminen neuvonta ja ohjaus	Työterveyslääkäri	10 kpl	27,5 h/26 kpl*	28 h/103 kpl*
	Työterveyshoitaja	36 kpl	29,5 h/81 kpl*	35,5 h/97 kpl*
	Työfysioterapeutti	107 kpl	6 h/189 kpl*	7,5 h/159 kpl*
	Työpsykologi	85 kpl	37 kpl	36 kpl
	Sosiaalialan asiantuntija	8 kpl	23 kpl	35 kpl

* tunnit tarkoittavat ryhmän ohjaukseen ja neuvontaan käytettyä aikaa ja kappalemäärät yksilön ohjaus- ja neuvontakäyntien määrää.

Terveystarkastukset	Työterveyslääkäri	118 kpl	151 kpl	151 kpl
	Työterveyshoitaja	114 kpl	151 kpl	141 kpl
	Työfysioterapeutti	-	26 kpl	47 kpl
	Työpsykologi	-	34 kpl	17 kpl
	Erikoislääkäri	5 kpl	2 kpl	11 kpl
Sairauskäynnit/ Sairaanhoito	Työterveyslääkäri	955 kpl	942 kpl	807 kpl
	Työterveyshoitaja	286 kpl	202 kpl	252 kpl
	Erikoislääkäri	-	18 kpl	12 kpl

Taulukko 10:Sairauspoissaolojen määrä^(*) kalenteripäivinä toimialoittain:

	2017	2018
Kunnanhallitus	237	92
Ympäristö- ja rakennuslautakunta	173	145
Perusturvalautakunta	2 730	3 476
Sivistyslautakunta	2 730	3 247
Tekninen lautakunta	568	833
Yhteensä	6 438	7 793
Kalenteripäivät/hlö	14,8	18,3

^(*) Luku ei sisällä työtapaturmista johtuvia sairauspoissaolopäiviä, joita oli 221 päivää (2017: 220 päivää).

Sairauspoissaolojen määrää on aiemmin seurattu ja raportoitu työpäivien mukaisesti. Jatkossa seuranta tehdään kalenteripäivien mukaan. Vuonna 2018 työpäiviksi laskettuna sairauspoissaolopäiviä oli yhteensä 6.163. Vuonna 2017 työpäiviksi laskettuna sairauspoissaolopäiviä oli yhteensä 4.917, kun vastaava luku vuonna 2016 oli 5.145 työpäivää.

Vuonna 2018 sairauspoissaolopäiviä oli henkilötyövuotta kohden laskettuna 19,27 kalenteripäivää/henkilötyövuosi. Vuonna 2017 sairauspoissaolopäiviä oli henkilötyövuotta kohden laskettuna 15,4, kun vastaava luku vuonna 2016 oli 17,1. Vuonna 2017 kunta-alalla sairauspoissaolojen keskimääräinen määrä oli 16,7 kalenteripäivää/henkilötyövuosi (Kunta10-tutkimus; Työterveyslaitos).

Taulukko 11:

Sairauspoissaolojaksot pituuksien perusteella:

Kesto kalenteripäivinä	2017	2018
Pituusluokat	Kalenteripv	Kalenteripv
1–3	1 536	1 545
4–10		1 516
11–60	1 534	2 174
61–90	2 238	1 097
91–180	655	1 281
181–	475	180
Yhteensä	6 438	7 793

Sairauspoissaolojen jakautuminen syiden perusteella

Taulukko 12:

Sairauslomat jakoutuivat diagnoosiryhmittäin seuraavasti (suurimmat ryhmät):

Sairauspoissaolon syy	%-osuus vuonna 2014	%-osuus vuonna 2015	%-osuus vuonna 2016	%-osuus vuonna 2017	%-osuus vuonna 2018
Tuki- ja liikuntaelinten sekä sidekudosten sairaudet	39,3	41,0	47,1	31,4	48,9
Hengityselinsairaudet	16,3	14,8	14,9	13,9	11,2
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt	11,0	8,8	11,9	31,2	20,4
Tartunta- ja loistaudit					5,74
Vammat, myrkytykset ja eräät muut ulkoisten syiden seuraukset	7,5	10,7	7,9	12,3	3,75
Hermoston taudit					3,31
Ihotaudit	-	-	2,9	1,0	0,43

Tilastoa saattaa hiukan vääristää se, että aiempien vuosien tapaan vuodesta 2017 lukien työterveyshuollon sairauspoissaolotilastoon eivät sisälly ns. ulkopuoliset sairauslomat eli muualla kuin työterveyshuollossa diagnosoidut sairaudet.

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöihin diagnosoitujen sairauslomien joukossa oli vuonna 2017 muutamia pitkiä sairauslomia. Yhteistyössä työterveyshuollon kanssa on pyritty löytämään työhönpaluuta tukevia toimenpiteitä, joilla tämän diagnoosiryhmän sairauspoissaoloja on saatu vähenemään.

Vuoden 2018 alussa henkilöstöhallinnon Populus-tietojärjestelmässä otettiin käyttöön uusi poissaolohälytystoiminto tukemaan varhaisen tuen toimintamallin toteutumista. Varhaisen tuen toimintamallin tarkoituksena on antaa esimiehelle käytännön ohjeita ja työkaluja tilanteisiin, joissa työntekijän työkyvyssä havaitaan alenemista. Tavoitteena on säilyttää ja ylläpitää työntekijän työkykyä ja tukea työssä selviytymistä. Esimiehille järjestettiin asiaan liittyvä koulutus Esimiesinfon yhteydessä joulukuussa 2017.

Varhaisen tuen toimintamallin mukaan työntekijän työkykyä tai työhyvinvointia uhkaaviin tekijöihin ja ilmiöihin tulee puuttua välittömästi niiden tultua ilmi. Erilaiset työkykyyn vaikuttavat asiat tulee ottaa puheeksi joko esimiehen tai henkilön omasta toimesta. Varhainen puuttuminen työkykypulmiin tukee työntekijän työssä jaksamista ja työmotivaatiota. Työssä jaksaminen ja jatkaminen varmistaa myös työntekijän kannalta toimeentulon ja aikanaan paremman eläkkeen. Työnantajan kannalta varhaisella puuttumisella saadaan aikaan sairauspoissaolojen vähentymistä ja sitä kautta säästöä sijais- ja palkkakuluissa.

Työhyvinvointia uhkaavien tekijöiden varhaisen tunnistamisen helpottamiseksi esimiehille on luotu Populus-järjestelmään sairauspoissaolojen hälytystoiminto. Toiminto on esimiehen apuväline alaisen sairauspoissaolorajojen täyttymisen seurantaan ja varhaisen tukemisen mahdollistamiseen. Hälytystoiminto ilmoittaa esimiehelle sähköpostitse, kun jokin hänen työntekijänsä poissaolorajoista täyttyy. Poissaolorajoiksi on määritelty 5 lyhyttä (1-5 päivän) sairauspoissaoloa vuodessa, 30 kalenteripäivää yhdenjaksoisesti tai kumulatiivisesti kahden vuoden aikana sekä 60, 90 tai 120 kalenteripäivää yhdenjaksoisesti tai kumulatiivisesti vuoden aikana. Mikäli työntekijän kohdalla jokin poissaolorajoista täyttyy, Populus-järjestelmä lähettää asiasta sähköpostiviestin esimiehelle ja työntekijälle, mikäli tällä on Lopen kunnan sähköpostiosoite. Esimies ottaa asian puheeksi ja keskustelee siitä työntekijän kanssa. Esimies kirjaa käydyn keskustelun ja mahdollisen jatkosuunnitelman Populusiin.

Työtapaturmat

Työtapaturmia sattui vuonna 2018 yhteensä 36 (2017: 37, 2016: 20), joista työmatkatapaturmia 6 (2017: 5). Työtapaturmista koitui maksettavia korvauksia 23.563 euroa (2017: 21.643 euroa, 2016: 11.138 euroa). Työtapaturmat olivat pääosin liukastumisia, kaatumisia ja haavavammoja sekä erilaisia nyrjähdyksiä ja venähdyksiä.

Sisäilma-asioita käsitellään keskitetysti sisäilmatyöryhmässä

Vuoden 2017 aikana sisäilmaan liittyvät asiat nousivat pinnalle useassa kunnan työyksikössä. Tämän vuoksi kunnanhallituksen päätöksellä Lopen kuntaan perustettiin sisäilmatyöryhmä joulukuussa 2017.

Sisäilmatyöryhmän tehtävänä on vaikeiden ja monitahoisten sisäilmaongelmien ratkaiseminen. Työryhmä käsittelee sisäilmaongelmatapauksia, tekee päätöksiä tutkimuksista ja jatkotoimenpiteistä tehtyjen tutkimusten tulosten ja asiantuntijoiden toimenpidekehottusten mukaisesti sekä seuraa korjaustoimenpiteiden etenemistä. Asetetuista tavoitteista ja tehtävistä toimenpiteistä työryhmä viestii vuorovaikutteisesti ja säännöllisesti kaikille tarvittaville tahoille.

Vuonna 2018 sisäilmatyöryhmän puheenjohtajana toimi kiinteistöinsinööri ja sihteerinä hallintopäällikkö/työsuojelupäällikkö. Lisäksi työryhmään kuuluvat työsuojeluvaltuutetut, työterveyshuollon edustajana työterveyshoitaja sekä ympäristöterveydenhuollon terveystarkastaja. Tarvittaessa työryhmän kokouksiin kutsutaan mukaan muita teknisen toimen edustajia, kohdetyöpaikan esimies ja työntekijöiden edustaja.

Kokouksessa käsitellyistä asioista laaditaan muistio, joka julkaistaan kaikkien nähtäville kunnan kotisivuilla. Vuoden 2018 aikana sisäilmatyöryhmä kokoontui neljä kertaa.

Henkilöstökulut

Taulukko 13:

Palkat ja palkkiot:

Palkkalaji	2015 €	2016 €	2017 €	2018 €
Vakinaiset kuukausipalkat	11 336 509	11 357 407	12 042 232	11 466 190
Tunti- ja urakkapalkat	96 475	96 463	123 045	101 366
Tilapäiset ja sijaiset	1 928 099	2 028 386	1 169 302	1 712 489
Erilliskorvaukset	1 048 712	1 043 126	722 764	715 606
Opettajien ylituntipalkkiot			357 427	371 068
Muut palkkiot			128 013	148 863
Työllistämispalkat	175 454	182 795	147 433	188 440
Asiantuntijapalkkiot	4 839	1 220	576	–
Jaksotetut palkat	13 580	186 080	145 071	- 50 899
Palkat ja palkkiot yhteensä	14 603 668	14 895 477	14 674 336	14 420 984
Henkilösivukulut	4 268 132	4 219 014	3 815 740	3 581 865
Työllistämistuet	96 926	100 284	86 599	103 979
Sv-korvaukset	170 014	176 931	189 522	255 844
Henkilöstökulut yhteensä	18 604 860	18 837 276	18 490 076	18 002 849
Palkkausmenot €/asukas	2 275	2 326	2 303	2 286

(Asukasmäärä 31.12.2018: 7.873 henkilöä)

Erilliskorvaukset-tilikohta sisältää erilaisia virka- ja työehtosopimusten mukaisia työaika-korvauksia.

Muut palkat ja palkkiot -tilikohta sisältää muun muassa luottamushenkilöiden kokous-palkkiot ja ansionmenetyskorvaukset sekä henkilöstölle maksetut kokouspalkkiot.

Jaksotetut palkat eli ns. lomapalkkavelka muodostuu lomanmääräytymisvuodelta kerty-neistä, mutta vasta seuraavana tilikautena pidettävistä vuosilomista ja maksuun mene-vistä lomarahoista.

Sv-korvaukset ovat kunnan saamia Kelan maksamia korvauksia sairauslomien ja palkal-listen äitiyslomien ajalta sekä työtapaturmakorvauksia. Kyseisen tuloerän suuruus riip-puu täysin omavastuuajan ylittävien sairauslomien määrästä. Mitä suurempi on korvaus, sitä enemmän on ollut omavastuuajan yli meneviä sairauslomia.

Palkkakustannuksissa ei ole huomioitu verollisia matkakustannusten korvauksia.

Taulukko 14:

Muut henkilöstömenot:

	2014	2015	2016	2017	2018
Työsuojelu ja työterveydenhuolto (netto)	89 507	117 168	110 883	166 185	194 460
Henkilöstön koulutus	59 526	58 353	59 183	53 685	45 876
Matkustuskulut	119 108	121 177	128 282	113 306	117 989
Yhteistoiminta (sis. tyky-toiminnan)	8 421	41 259	40 458	41 087	42 141

Yhteistoimintakustannuksiin (sis. tyky-toiminnan 7.606 euroa) on sisällytetty pääluottamusmiehille maksettavat korvaukset, joita ei ole ennen vuotta 2015 esitetty henkilöstöraportissa.

Matkustuskulut sisältävät koulutusmatkoja 3.202 euroa (2017: 4.228 euroa, 2016: 12.909 euroa).

Työolot ja työyhteisön kehittäminen

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Lopen kunnassa on voimassa kaudelle 2014–2016 laadittu työsuojelun toimintaohjelma sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, joka tullaan päivittämään vuoden 2019 kuluessa. Lisäksi kunnassa on laadittu kunnan päihdeohjelma, ohje työssä häirinnän ennalta ehkäisemiseksi ja epäasiallisen käytöksen poistamiseksi sekä varhaisen tuen toimintamalli. Kunnan henkilöstön käytössä on myös jatkuvasti päivitettävät kunnallisia virka- ja työehtosopimuksia täydentävät paikalliset henkilöstöhallinnon ohjeet.

Laadituilla suunnitelmilla ja ohjeilla pyritään osaltaan varmistamaan henkilöstön tasa-puolinen, oikeudenmukainen ja reilu kohtelu. Koko kunnan henkilöstö on velvollinen noudattamaan kyseisiä suunnitelmia ja ohjeita. Ohjeilla osoitetaan, ettei Lopen kunnassa hyväksytä epätasa-arvoista, syrjivää, suosivaa tai muuten epäasiallista käytöstä tai häirintää eikä minkäänlaisten päihteiden käyttöä. Suunnitelmat ja ohjeet ovat koko henkilöstön saatavilla ja esimiehiä on velvoitettu tiedottamaan kyseisistä asioista työ-yksiköissään.

Laadituista ohjeista on ollut konkreettista apua ongelmatilanteissa. Ohjeet ovat osoit-tautuneet tarpeellisiksi; päihteiden väärinkäyttö, häirintä ja kaikkinaisen epäasiallinen kohtelu ovat aina vaikeita asioita jokaiselle osapuolelle ja esille tullessiin tapauksiin on ollut huomattavasti helpompi tarttua, kun esimiehellä ja työtovereilla on ollut tukena selvä ohjeistus ja toimintatapamalli. Epäasiallista käytöstä, häirintää ja päihteiden väärinkäyttöä esiintyy kunnan työyhteisöissä suhteellisen vähän. Esille tullessiin tapauk-siin on tartuttu pääsääntöisesti viipymättä ja napakasti.

Yhteistoiminta

Työnantajan ja henkilöstön välistä yhteistoimintaa on toteutettu vuonna 2008 hyväksy-tyn Lopen kunnan yhteistoimintaohjeen mukaisesti. Kunnan yhteistyöelimenä ja samalla työsuojelutoimikuntana toimii yhteistyötoimikunta. Yhteistyötoimikunnassa on jokaisen kunnallisen pääsopijapuolen edustaja, työsuojeluvaltuutetut sekä työnantajan edustaja.

Vuonna 2018 yhteistyötoimikunta kokoontui kuusi kertaa. Lisäksi työnantajan edustaja (hallintopäällikkö) tapasi pääluottamusmiehiä ja ammattijärjestöjen muita edustajia sekä työsuojeluvaltuutettuja paikallisneuvotteluissa, yhteistoimintalain edellyttämässä neuvotteluissa sekä erilaisissa yhteistyö- ja ajankohtaistapaamisissa.

Osaamisen kehittäminen

Osaamisen kehittämiseen tähtäävät koulutuspäivät koostuvat pääosin 1–3 päivän lyhyistä ajankohtaiskoulutuksista. Pääosa koulutuksista, joihin on osallistuttu, on järjestetty talousalueella tai pääkaupunkiseudulla.

EU:n yleinen tietosuoja-asetus tuli sovellettavaksi 25.5.2018 alkaen. Uuden sääntelyn myötä yritysten ja organisaatioiden on käsiteltävä entistä huolellisemmin esimerkiksi asiakkaista ja työntekijöistä kerättyjä henkilötietoja. Lopen kunnan henkilöstölle järjestettiin EU:n tietosuoja-asetukseen liittyvä koulutustilaisuus huhtikuun lopussa.

Lisäksi henkilöstön tuli suorittaa erillinen selainpohjainen tietosuoja- ja tietoturva-koulutus, joka julkaistiin kunnan intranetissä.

Kunnan esimiehille tarjottiin mahdollisuus vahvistaa Kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen (KVTES) työaikamääräysten osaamista. Riihimäen kaupunki järjesti asiasta koulutustilaisuuden marraskuussa ja tarjosi myös Lopen esimiehille ja henkilöstöasioita hoitaville henkilöille mahdollisuuden osallistua koulutukseen. Kouluttajana tilaisuudessa toimi työmarkkina-asiamies Canelia Wessman KT Kuntatyönantajista.

Vuoden 2014 alusta lukien kuntatyönantajan on ollut mahdollista saada koulutuskorvausta työntekijöilleen tarjoamasta koulutuksesta. Koulutuskorvaus on taloudellinen tuki osaamisen kehittämistoimiin niille työnantajille, joilla ei ole oikeutta koulutusvähennykseen elinkeinoverolain tai maatilatalouden tuloverolain perusteella. Koulutuskorvaus perustuu lakiin koulutuksen korvaamisesta. Koulutuskorvauksen tarkoituksena on parantaa työnantajan mahdollisuuksia järjestää työntekijöilleen ammatillista osaamista kehittävää koulutusta.

Koulutuskorvaukseen oikeuttavia koulutuspäiviä vuonna 2018 oli 524 (2017: 552, 2016: 664) ja Lopen kunnalle hyvitetty koulutuspäivien mukainen koulutuskorvaus on suuruudeltaan noin 10.000 euroa.

Tyky-toiminta

Työkykyä ja työhyvinvointia ylläpitävällä ja kehittäväällä toiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jolla työnantaja ja työntekijät sekä työpaikan yhteistyöorganisaatiot yhteistyössä pyrkivät edistämään ja tukemaan jokaisen työelämässä mukana olevan työ- ja toimintakykyä työuran kaikissa vaiheissa.

Toimintakaudelle 2017–2018 nimetty tyky-työryhmä jatkoi tyky-toiminnan suunnittelua ja toteutusta henkilöstöltä saadun palautteen ja ehdotusten pohjalta. Vuodelle 2018 tyky-toimintaan oli varattu 10.000 euron suuruinen määräraha. Viitenä aiempina vuonna käytössä ollutta liikunta- ja kulttuurisetelikäytäntöä jatkettiin ja seteleitä tarjottiin henkilöstön hyödynnettäväksi.

Liikunta- ja kulttuurisetelien lisäksi 10.000 euron määrärahalla pystyttiin henkilöstölle järjestämään myös muuta tyky-tarjontaa vuoden 2018 aikana. Syyskuun lopussa tarjottiin mahdollisuus osallistua ilmaiseksi Poronpolku-tapahtumaan, joka on Etelä-Suomen suurin kuntoliikuntatapahtuma. Tarjotun mahdollisuuden käytti hyväkseen 15 työntekijää.

Kunnan työntekijöille viritettiin myös liikuntahaaste, jolla kannustettiin liikkumaan yhdessä työyhteisön sisällä syyskuun alusta joulukuun loppuun. Palkinnoksi voittaneelle työyhteisölle oli tarjolla työhyvinvointiin liittyvää välineistöä 500 euron arvosta ja muiden joukkueiden kesken arvottiin herkkukori yhdessä nautittavaksi.

Lisäksi Lopen liikuntatoimi järjesti kunnan työntekijöille Liiku terveemmäksi pyöräillen -kampanjan 15.5.–31.8.2018 välisenä aikana. Pisimmän matkan pyöräillyt työntekijä voitti itselleen kuuden kuukauden kuntosalikortin Elmolan kuntosalille.

Lopen kunta kokosi ensisijaisesti työntekijöistään 15 hengen kirkkovenesoutujoukkueen ja osallistui Mommilanjärven soutelu -tapahtumaan 21.7.2018. Mommilanjärven soutelu on yksi Suomen suurimmista soututapahtumista, joka järjestetään vuosittain heinäkuussa Hausjärven Mommilassa. Vuonna 2018 tapahtumassa oli myös kuntien SM-soutelusarja. Lopen kirkkovenejoukkue saavutti SM-pronssia Mommilanjärven kuntalähdössä.

Henkilöstölle järjestettiin marraskuussa yhteinen perinteinen pikkujoulujuhla kirkonkylällä kunnan käyttöön varatussa ravintola Loppi Hovissa. Iltaa vietettiin ruokatarjoilujen kera paikallista orkesteria The Soliversia kuunnellen. Lisäksi tilaisuuteen osallistuneita viihdytti nykytanssia esittänyt Mio Laurila sekä Kimitaattori alias Joni Lähde. Tilaisuuteen osallistui 148 kunnan työntekijää.

Kunnan henkilöstön on tietyillä käyttäjävuoroilla mahdollista hyödyntää ilmaiseksi liikuntahalli Elmolan yhteydessä sijaitsevaa kuntosalia, jonka laitteet on uusittu kesällä 2016. Ilmaisvuoroja on tarjolla henkilöstön käyttöön neljä kappaletta viikossa.

Kunnan henkilöstön virkistyskäytössä on Loppijärven rannalla sijaitseva, kunnan omistama hirsinen rantasaunarakennus Syrjä. Syrjässä on sauna, keittomahdollisuudet ja muut perustoiminnallisuudet pois lukien televisio. Syrjä on kaikkien henkilökuntaan kuuluvien käytettävissä 10 euron päiväkorvausta tai 20 euron yöpymiskorvausta vastaan.

Syrjän rantasauna oli aktiivisessa käytössä kesäkuukausina, mutta lokakuusta maaliskuuhun kävijöiden määrä oli selvästi vähäisempi. Kesäkaudella Syrjä oli käytössä noin 16 päivää kuukaudessa, talviaikana keskimäärin 8 päivää kuukaudessa. Vuonna 2017 käyttöpäiviä kertyi yhteensä 148 kappaletta (2017: 137, 2016: 138). Käyttöasteeksi muodostui siten 40,6 % (2017: 37,5 %).

Tyky-työryhmä päätti vuoden 2018 lopulla päivittää Syrjän sisustusta uusimalla kalusteita ja tekstiilejä. Syrjään vaihdettiin muun muassa uudet sohvut, televisio ja uuni. Pienellä ehostuksella ja uusilla kalusteilla saatiin aikaan raikkaampi ja nykyaikaisempi sisustus.